

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

Noise Book

TIGHT BINDING BOOK

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200043

UNIVERSAL
LIBRARY

ಶ್ರೀಶೇಷಾಚಲ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಅನಂದವನ

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ

ಭಿ. ಪ. ಕಾಳೆ.

--

ಪ್ರಕಾಶಕ:

ಯ. ಗು. ಕುಲಕರ್ಣಿ,

ಸಂಪಾದಕ, ಸ. ಚ. ಅನಂದವನ,

ಲೇಖಕನ ಹೆಸರು.

CHECKED. 1951

ಈ ಚಿಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕವು “Vicar of Wakefield” ಮತ್ತು “ವಾಂಕಿರ
ಖಜಿ” ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ
ಪುಸ್ತಕ ವಾಚನದಿಂದ ಸಾಂಸಾರಿಕರ ಮನರಂಜನವಾಗುವದಲ್ಲದೆ, ತಕ್ಕ
ದೇವಭಾವ ಅಗಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಂಸಾರಿಕರಿಗೆ ಕಾಲ್ಪನಿಕಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂ-
ಕಟಗಳ ಇಲ್ಲವೆ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಸುಖ-ದುಃಖ ಇವುಗಳಿಗಿಂತ ಇಂಥ ಕೇವಲ ಸಂಸಾರ
ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ವಿಷಯಗಳ ಕಥೆ-ಕಾದಂಬರಿಗಳ ವಾಚನ-ಮನನದಿಂದಲೇ
ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯೋಗವಾಗುವದೆಂದು ತಿಳಿದು ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬರೆದಿರುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಸಮ್ಯಕ್ ಚಂದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಶಃ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದ
ಕಾದಂಬರಿ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಕನ್ನಡ ವಾಚಕರು ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶಂಸಾಪರ
ಉದ್ವೇಗಗಳನ್ನು ಹೊರಹಿಡಿದಿರುವರು. ಆದರಿಂದ ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಬಹು ಜನ
ಸಂಖ್ಯೆಯ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಬಹುದೆಂದು ನಂಬಿರುತ್ತೇನೆ.

ಇನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿಯ ಹಲ-ಕೆಲವು ದೋಷಗಳು ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ
ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸರಿ
ಪಡಿಸಲಾಗುವದು.

ಅನಂದವನ
೧೬-೨-೧೯೫೬ }

ಕನ್ನಡಿಗರ ಸೇವಕ,
ಲೇಖಕ-ಕಾಳಿ.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ.

೧ ಗೃಹಿಣೀ ಗೃಹಮುಚ್ಯತೇ!

ಸಾರದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ದುಃಖವೇ ಹೆಚ್ಚು. ಎಂಬ ಉದ್ಗಾರವು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತಿರುವದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ಇಂತಹ ದುಃಖಮಯ ಹಾಗೂ ಕ್ಲೇಶದಾಯಕವಾದ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಕಂಡೂ ಕಂಗು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವಂತಹ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರೆಷ್ಟು ಜನರಿರುವರೆಂಬದನ್ನು ಎಣಿಕೆ ಹಾಕ ಹೋದರೆ ಸಿಗುವದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹರು ತೀರ ದುರ್ಮುಖರೆಂದೇ ಬೇಕೆ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಒಳ್ಳೇ ಸೋಜಿಗದ ಸಂಗತಿಯೇನೆಂದರೆ, ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಬರಿಯ ಬಾಯಿಂದ ಮಾತ್ರ “ಈ ಸಂಸಾರವು ಕ್ಲೇಶದಾಯಕವು; ದುಃಖಮಯವು” ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ, ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಅದೇ ಸಂಸಾರವನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆತುರರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವವು. ಘಳಿಘಳಿಗೆ ಈ ಸಂಸಾರಸಾಗರವೊಳಗಿನ ಜಲದ ದುಃಖಗಳ ಮತ್ತು ಯಾತನೆಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕಾರದ ಉದ್ಗಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಪದ್ಧೋತಕ ಮುಖ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಹೊರಹೊರಡಿಸುವವರೂ, ಪರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಸಂಸಾರದ ಲಿಗುಡನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ತಮ್ಮ ದುಃಖಿಯ ಮಕ್ಕಳ ಕೊರಳಿಗೆ ಸುತ್ತವರೆಯುವವರೂ ಮನೆ ಮನೆಗೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಯೋಚಿಸಲು, ‘ಸಂಸಾರವು ಕ್ಲೇಶಮಯವೆಂದು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂಗಲೂ ಕೇಳಬರುವ ಆಕ್ರೋಶದ ಕೂಗು, ಕೇವಲ ಮಿಥ್ಯವೂ ನಿರರ್ಥಕವೂ ಆದದ್ದೆಂದು ಅನಿಸಿದಿರದು.

ಅದು ಎನಿವರೂ ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸಂಸಾರದ ಧೀಶ್ವರ, ಕೃತಿಯಿಂದ ಅದೇ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅಪ್ರತಿಬಂಧವಾದ ಪ್ರೀತಿ ಈ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಾನೆಂದಾಗಲೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆಂಬದು ಮಾತ್ರ ನಿಜವು. ನಾನು ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಬಳು ದೂರದ ವರೆಗೆ ಈ ಬಂಧವನಾಗಿದ್ದೇನೆ; ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ಸಂಸಾರ ವಿಷಯ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಗತಿಗಳು ಗೊತ್ತಾಗಿವೆ, ನಾನು

ಅವುಗಳ ಅನುಭವವನ್ನೂ ಪಡೆದಿರುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಸಂಸಾರ ಯಾತ್ರೆಯ ಕಥನವು ಬೋಧಪ್ರದವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಮನೋರಮವಾಗಿರುವದೆಂದು ಬಹು ಜನ ವಾಚಕರಿಗೆ ಅನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ನನ್ನ ಸಂಸಾರದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಖೇಳಹತ್ತಿದ ಹಾಗೆ ನನಗೂ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಮನೋರಂಜನವಾಗಬಹುದಾಗಿದೆ. ತೆಗ್ಗು-ದಿನ್ನೆಗಳುಳ್ಳ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು, ಮುಳ್ಳುಗಳನ್ನು ತುಳಿಯುತ್ತ ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಮಾರ್ಗಕ್ರಮಿಸಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ಬೈಲು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನಿಂತು ಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಿದರೆ, ತಾನು ಕ್ರಮಿಸಿ ಬಂದ ದಾರಿಯನ್ನೂ ಕಷ್ಟದಾಯಕವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೂ ಕಂಡು, ದಣಿದು ಕಂಗೆಟ್ಟ ಜೀವಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆಹ್ಲಾದವೆನಿಸುವದೋ, ಅದೇ ಬಗೆಯ ಆಹ್ಲಾದವು ಈ ನನ್ನ ಸಂಸಾರದ ಕಥನವನ್ನು ನಾನು ವಾಚಕರ ಮುಂದಿರಿಸುವದರಿಂದ ನನಗನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಮುದ್ದ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆ-ನಿರೀಚ್ಛೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡದೆ ನಾನು ಚಿಕ್ಕವನಿರುವಾಗಲೇ-ನನ್ನ ಅಜ್ಜಾನವೆಯಲ್ಲಿಯೇ-ನನ್ನ ಪರಮಪೂಜ್ಯ ತೀರ್ಥರೂಪರವರು ತಮಗೆ ಸರಿಯೋದ ಮೇರೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಅವಳೊಡನೆ ನನ್ನ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟರು. ನನ್ನ ತೀರ್ಥರೂಪರವರೇ ಅವರು! ಅವರು ನನಗೆ ಹಾಕಿ ಕೊಟ್ಟ ಈ ಸಂಸಾರದ “ಮೂಲಕರವು” ನನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಇತ್ತೆಂಬದು ಸ್ಪಷ್ಟವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಂತೆ ನನ್ನ ಧರ್ಮ ಪತ್ನಿಯನ್ನು-ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು-ನಾನು ಖುದ್ದಾಗಿ ಆರಿಸದೆ, ನನ್ನ ಯಜಮಾನರೇ ಆರಿಸಿದರೆಂಬದು ನಿಜವಿದ್ದರೂ, ಅವರ ಆ ಆಯ್ಕೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯು ಇದುವರೆಗೆ ಎಂದೂ ಎಕಲ್ಪಭಾವನೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ.

ತಾರುಣ್ಯದೊಳಗಿನ ಹುಂಬ ಹಾಗೂ ಅಪಕ್ವ ವಿಚಾರ, ಅನನುಭವಿಕತ್ವದ ಅಸಂಖ್ಯಾಕ ಪ್ರಮಾದ ಇವುಗಳಿಗಿಂತ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದೊಳಗಿನ ಪೋಕ್ತ ವಿಚಾರವೂ ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಳಕಳಿಯೂ ಇವುಗಳ ಉಪಯೋಗವು ಜನ್ಮದ ಗಂಟು ಹಾಕುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವವೆಂಬುದನ್ನು ಯಾರೂ ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾರರು. ಅಂತೆಯೇ ‘ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ’ಯ ಆಯ್ಕೆಯನ್ನು ನನ್ನ ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳು ಮಾಡಿದುದು ಒಳ್ಳೆದಾಯಿತೆಂದು ನನಗೆ ಈಗಲೂ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಆಜನ್ಮದ ಒಳಿತು-ಕೇಡು ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳ ನಿಜವಾದ ಭಾಗಿದಾರಳನ್ನು ಆರಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಜಬಾಬುದಾರಿಯ ಹಾಗೂ ಯೋಚನೆಯ ವಿಷಯವೆಂಬ ಮಾತು ನಿಜವು ಮಾನವನ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಗಿಂತ ನಿಯಮಾನಿಯಮಗಳ ಈಶ್ವರೀ ಸೂತ್ರವೇ ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವದ್ದೂ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮವಾದದ್ದೂ ಇರುತ್ತದೆಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಯು ಕೇವಲ ಪ್ರಸಂಗಾನುರೋಧದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗತಕ್ಕ ಜೀನಸು; ಮತ್ತು ಅತನ ಸ್ವಭಾವದ ಅವಿಸ್ಮರಣವಾದರೂ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವಭಾವ, ಗುಣ, ಮನೋಧರ್ಮ

ಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ತಿಳಿಯುವುದು ಸುಲಭ ಕಾರ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಆ ಜ್ಞಾನವು ಕಾಲಗತಿಯಿಂದಲೂ ಶಕ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗಿನ ಪಲವು ವಸ್ತುಗಳೂ ಪ್ರಸಂಗಗಳೂ ಕೇವಲ ಕಲ್ಪನಾತೀತಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಈರ್ವರಿಗೆ ಕೌತುಕದ ಜ್ಞಾನವು ನಮ್ಮ ಮಾನವರಿಗೆ ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲ; ಅಥವಾ ಆ ಜಗತ್ತಿನ ಯಾಮಕನ ಇಚ್ಛೆಯ ಸೂಚನೆಯು ಈ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಎಂದಿಗೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಇದರಂತೆಯೇ ವಿವಾಹಸಂಬಂಧದೊಳಗಿನ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳ ಗಣಿತವು ಮಾನವೀ ದಕ್ಷತೆಗೆ ಮೀರಿದ್ದೆಂದು ನನಗಂತೂ ಅನಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

ಪತಿ-ಪತ್ನಿಯರ ಸಂಬಂಧವು ಕಲ್ಯಾಣದಾಯಕವೂ ಸುಖಪ್ರದವೂ ಆಗಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಹಾಗೂ ತದನುರೂಪ ದಕ್ಷತೆ ಇವುಗಳನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ವಹಿಸುತ್ತಿರುವುದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಆಗಗೊಡುವದೂ ಆಗುವುದೂ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ಮಾನವರ ಸ್ವಾಧೀನದ ಮಾತಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನನ್ನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ನನಗೆ ತೆಗೆದ ಹಾಗೂ ಅವಳೊಡನೆ ನನ್ನ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿದ ಕನ್ಯೆಯು ನನಗನುರೂಪಳಾಗಿಯೇ ದೊರೆತಳು; ಮತ್ತು ಅವಳ ಸಂಬಂಧವು ನನಗೆ ಸದಾ ಸುಖಪ್ರದವೇ ಆಯಿತು. ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನದೇಸೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆ-ನಿರೀಚ್ಛೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಎಳ್ಳಸ್ವಾದರೂ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡದೆ ಅಜೀವ ಸಂಗಡಿಗಳೆಂದು ನನ್ನ ಯಜಮಾನರು ನನಗೆ ಆರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಕರಾರು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ನನ್ನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳ ಆಯ್ಕೆಗೆ ಹೆಸರಡಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಅನುವೇ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ರೂಪ, ನನ್ನವಳ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ಹಾಗೂ ಅವಳ ಬೇರೆ ಸದ್ಗುಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆರವರ ಮತವನ್ನು ತಿಳಿಯುವದು ನನಗನವಶ್ಯಕವು; ಯಾಕೆಂದರೆ ನಾನು ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂತುಷ್ಟನೇ ಆಗಿದ್ದೇನೆ. ಎರಡೂ ಹೊತ್ತಿನ ಕೇವಲ ಸಾದಾ ಆದರೆ ಸುಮಿಷ್ಠ ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಅಡುಗೆ, ಮಕ್ಕಳು-ಮರಿಗಳ ಪಾಲನೆ-ಪೋಷಣ, ಬರೆ-ಹೋಗುವ ಅತಿಥಿ-ಅಭ್ಯಾಗತರ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಆದರ-ಸತ್ಕಾರ, ಬಡತನದ ಬಾಳುವೆಯೊಳಗಿನ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಿನ ಮಿತವ್ಯಯ, ನೆರೆಹೊರೆಯವರ ವೈಭವವನ್ನು ಕಂಡು ಅದರಂತೆ ತಾನೂ ಆಗಬೇಕೆಂಬ ಇಲ್ಲವೆ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಹುಚ್ಚು ವಿಚಾರದ ಹಾಗೂ ತ್ರಾಸದಾಯಕ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಅಭಾವ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ವಿಷಯದ ನನ್ನ ಪ್ರೇಮವು ದಿನಮೇಕ ರೀತಿಯಿಂದ ವೃದ್ಧಿಗತವೇ ಆಗುತ್ತಿದೆ. ಜನ್ಮದ ಗಂಟೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದೆ; ಅಂದಮೇಲೆ ಅವಳ ಸ್ವಭಾವದೊಳಗಿನ ಒಂದೆರಡು ನ್ಯೂನಾತಿರೇಕಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸಹಿಸಲೇ ಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಈ ವಿಷಯದ ವಿಚಾರವು ಹಾಗೂ ಬೇರೆಯವರ ಕುಟುಂಬದೊಳಗಿನ ಗೃಹಿಣಿಯರನ್ನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯೊಡನೆ ನಾನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಒರೆ ಹಚ್ಚುವದು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದರೆ, ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ನನಗೆ ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರುವಳು. ಅವಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸದ್ಗುಣ

ಗಳಿರುವವೆಂಬದನ್ನು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೌತುಕ ಪಡುವೆನು. ಅವಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಗುಣಗಳಿವೆ-ಇಂಥ ಗುಣಗಳಿಲ್ಲ, ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಎಂದೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸದ್ಗುಣದ ಕಡೆಗೇ ನನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಯವು ವಿರೇಖವಾಗಿರುವದು. ಅವಳಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಗುಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬೇದಪಡುತ್ತ ನಾನೆಂದೂ ಕುಳಿತಿರುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಆ ಸದ್ಗುಣಗಳು ಅವಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನೆಲೆಗೊಂಡಾವೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಯೋಚಿಸಿ, ನಾನು ಆ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಆ ಸದ್ಗುಣಗಳು ಇಂಥಿಂಥವರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೀಗೆ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ; ಅವರಿಂದ ಇಂಥಿಂಥ ಕೆಲಸಗಳುಾಗುತ್ತವೆ, ಎಂದು ನಾನು ಸೌಮ್ಯ ರೀತಿಯಿಂದ ನಾವೀರ್ವರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರುವಾಗ ಅನ್ನಬೇಕು; ಅದರಿಂದ ಆ ಸದ್ಗುಣಗಳು ತನ್ನಲ್ಲಿರುತ್ತವೆಂಬದನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯು ಅವಳಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಉಂಟಾಗಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ಆ ಸದ್ಗುಣಗಳೆಲ್ಲ ಅವಳಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡು ಬಿಡಬೇಕು!

ಇನ್ನು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ದುರಾಗ್ರಹದ ಮೂಲಕ ಅವಳು ನಮ್ಮ ಒಡನಡೆದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಆಲೋಚಿಸದೆ, ಯಾವುದೊಂದು ಭಲವನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ನಾನು ಆಗ ಅತ್ತಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಲ್ಲಿಯ ಇತರ ಸದ್ಗುಣಗಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಇಲ್ಲವೆ ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಕೇಣ್ಣು ಜಾತಿಯೇ ಅದು, ಎಂಬ ವಿಚಾರವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿತೆಂದರೆ, ಅವಳಲ್ಲಿಯ ಅಜ್ಞಾನಮೂಲಕವಾದ ಯಾವುದೊಂದು ಶುಷ್ಕ ಭಲದ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಕೊಂಚವೂ ಕೆಡಕೆನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಾಕೆಯ ಆ ಸುಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಮುಖಮುದ್ರೆ, ಆ ಗೃಹದಾಪ್ತವ್ಯ, ಆ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾದ ಸುಜನತ್ವ ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಸುಖಪ್ರಪಂಚದ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನಗಳೆಂದು ನನ್ನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಖಾತ್ರಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿವೆ. ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯಭಾವ, ನಿಜವಾದ ಪ್ರೇಮ ಹಾಗೂ ಸದಭಿಮಾನಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ; ಅಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಸುಯಮಕ್ಕನು ಗುಣವಾಗಿ ನಮ್ಮ ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಪ್ರೇಮವು ವಯೋಮಾನದಿಂದ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆಯೇ ಹೊರತು, ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮೊರ್ವರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದು ವಾದವುಂಟಾಗಿ ಅದು ವಿಕೋಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು; ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಕಾಲದ ವರೆಗಾದರೂ ಚಿಂತೆ, ಕ್ಲೇಶ, ಬೇದ ಇಲ್ಲವೆ ಬೇಜಾರಗಳುಂಟಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತೊಂದರೆಯಾಗಬೇಕು, ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಉಂಟಾದದ್ದು ನನ್ನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರ-ಒಡನೆಗಳ ಹುಚ್ಚುತನವು ಅತಿಶಯವಾದರೆ ಅವರು ಅಸಂತುಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಸದಾ ಚಡಪಡಿಸುತ್ತ, ತಮ್ಮೊಡನೆ ಬೇರೆಯವರ ಅನಂದವನ್ನೂ ನಿರ್ಮಾಮಗೊಳಿಸುವ ರೀತಿಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಭಾಗ್ಯವಂತನೆಂದೇ ಹೇಳ

ಬೇಕಾಗುವದು. ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದ ಪವಿತ್ರವಾದ ವಾಸಸ್ಥಳವು, ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯತೆ, ಚಿಕ್ಕದಾದರೂ ಸುರಮ್ಯವಾದ ಮನೆ, ಕಾಯಿ-ಪಲ್ಲೆಗಳ ಹಾಗೂ ಹೂ-ಫುಲಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ತಕ್ಕವಾದ ಚಿಕ್ಕ ಹಿತ್ತಲ-ಮುಂಚೆಗಳು, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಶ್ರಮಪಡದೆ ಮನೆಯಲ್ಲೆಯೇ ಕುಳಿತು ನಡೆದಿರುವ ಅಯಾಚಿತವಾದ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಜನೆ, ಅಟಗುಳಿಗಳೂ, ಸಶಕ್ತರೂ ಅವ ಚಿಕ್ಕಪುಕ್ಕಳ ತರತರದ ಲೀಲೆಗಳು ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಮೇಲಿನ ನನ್ನ ನಿಃಸೀಮ ಮತ್ತು ಏಕನಿಷ್ಠವಾದ ಪ್ರೇಮ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ನನ್ನವಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಸಂತೋಷವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಮತ್ತು ಅಕೆಯ ಸದಾ ಆನಂದಿತವಾದ ಮುಖಮುದ್ರೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಈಗಿದ್ದ ಸೌಖ್ಯವು ತನಗೆ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಇರಬೇಕೆಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ಇಳಿಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಾಳುಹರಟೆಯ ಕೊಚ್ಚುವ ನೆವದಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಬಳಿಯ ಉತ್ತಮವಾದ ನಸ್ಯದ ಒಂದೆರಡು ಚಿಮ್ಮಿಗಳೇನಾದರೂದೊರೆಯುವವೇನೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದಲೂ ನಮ್ಮೂರೊಳಗಿನ ಕೆಲಜನ ಗೊಡ್ಡ ವೈದಿಕರು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ದಿನಾಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು; ಮತ್ತು ಅವರೊಡನೆ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುವದರೊಳಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಸಂಜೆಯಾಗ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಆ ಹಾಳು ಹರಟೆಗಳ ಇಲ್ಲವೆ ಪರಾನ್ನ ಪುಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಬೆಳೆದು ಅಕರಾಳ-ವಿಕರಾಳರಾಗಿ ತೋರುವ ಆ ಪ್ರಾಹ್ಮಣರ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳಿಗೆ ಎಂದೂ ಬೇಸರವುಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಇಷ್ಟೇ ಆಲ್ಲ, ನಮ್ಮ-ನನ್ನೊಳಗೆ ನಡೆದ ಆ ಹಾಳು ಹರಟೆಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವಳಿಗೊಂದು ಬಗೆಯ ಕೌತುಕವೇ ಆಸಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಂಜನ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮನಸೋಕ್ತ ತಿಂದದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲವೆ ಜಡಾನ್ನವನ್ನು ಮಿತಿಮೀರಿ ಸೇವಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಹಾರುವರಿಗೆ ನೀರಡಿಕೆಯಾಗಲು, ಅವರು ತಮ್ಮ ಬೊಂಕಕ್ಕೆ ಬಗಿದ ಪಂಚೆಗಳನ್ನು ಸಡಿಲಿಸಿ ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಉಲುಕಾಡಿಸಹತ್ತುವರು. ಆಗ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿಗೆ ಪರಕಾರವನ್ನು ಡಿಸಿ ಜಿನ್ನಾಗಿ ಮೋರೆ-ಮೂಗುಗಳನ್ನೂರಿಸಿ ಅವಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಝಳಝಳವಾದ ತಂಬಿಗೆ-ಫಾಲಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತಾನೂ ಅವಳ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲ ಹೆಜ್ಜೆ ನಡೆದು ಬಂದು, “ಹೋಗು; ಆಗೋ, ಅಲ್ಲಿ ಒಯ್ಯ ಇಡು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಪಡನಾಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು; ಹಾಗೂ ಇನ್ನು ತನ್ನ ಹುಡುಗಿಯ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೂಡಿದ ವರಲ್ಲಾ ರಾದರೂ ಮನಸೋಕ್ತ ನಾಹನ್ವಾ! ಎಂದೆನ್ನುವದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಧನ್ಯಳಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವಳು ನಡಮನೆಯ ಬಾಗಿಲ ಮರೇಗೆ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ಬಂದವರಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಚಾಣಾಕ್ಷರಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಆ ನೀರು ತಂದಿಟ್ಟ ಬಾಲಿಕೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಯಾರೂ ಎನ್ನೊಂದೂ ಪ್ರಶಂಸಾಪದ ಉದ್ಗಾರಗಳನ್ನು ಹೊರಹೊರಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅಥವಾ ಯಾವನೊಬ್ಬನು ಅಂದರೆ, “ಎನರೇ ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ಈ ಗಿರಿಯ ಮಾಟದ ತಂಬಿಗೆಯನ್ನೆಲ್ಲಿಂದ ತಂದಿರಿ? ಇದರ ಮಾಟವು ಬಹು ಸುಂದರ

ವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಎನಿಲ್ಲಿಂದರೂ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಬಿದ್ದಿರಬಹುದು. ನಾನೂ ಇಂಥ ದೊಂದು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿರುವನು” ಎಂದೆನ್ನ ಬೇಕು; ಇಲ್ಲವೆ “ಇಂದು ನೀರು ಎಷ್ಟು ಸಿಹಿಯಾಗಿದೆಯಲ್ಲ! ಅದಕ್ಕೆ ತುಂಗಾಪಾನಂ ಗಂಗಾಸ್ನಾನಂ” ಎಂಬ ನಾಣ್ಯಾಡಿಯುಂಟಾಗಿರಬಹುದಾಗಿದೆ” ಹೀಗೆನ್ನ ಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ನನ್ನವಳು ವೈರ ಮನೋರಥಳಾಗಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿಯಾಳು? ಅದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ನಾನಾದರೂ ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಆದರೂ ಆ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರ ಆಗಮನದಿಂದ ಅವಳಿಗೊಂದು ತಿರಸ್ಕಾರವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅಂದರೆ, ಅರ್ಥಾತ್ ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪೂಜ್ಯಭಾವವಿರುವದೆಂಬುದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ನನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಳವು ತುಂಗಾತೀರದೊಳಗಿನ ಸರ್ಪಪುರಿಯು. ಒಳ್ಳೆ ರಮ್ಯವಾದ ಹಾಗೂ ರಹದಾರಿಯ ಸ್ಥಳವು. ಅನಂದ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಅಧಿಕ-ಅಭಾಗತರ, ಅಪ್ರೇಕ್ಷರ, ಬಂಧುಬಳಗದವರ ರಹದಾರಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಿತು. ನಾವು ಹುಟ್ಟಾ ವೈದಿಕರು; ಅದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರಹೋಗುವವರಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ವಿಶೇಷ. ಇನ್ನು ವೈದಿಕ ಅತಿಥಿಗಳೆಂದರೆ ತೀರಿತು! ಅವರ ಜಪ-ಜಾಪ್ಯ, ನೇಮ-ನಿಷ್ಕೆಗಳು ಅಧಿಕ; ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರು ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಬಾಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಅತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಪರಕೀಯರೇ ಎಂತಲ್ಲ; ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಆಪ್ತರೂ ದಾಯಾದಿಗಳೂ ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಂದ ಇತ್ತಕ್ಕಡೆಗೆ ಬಂದರೆಂದರೆ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಎಂಟು-ಹತ್ತು ದಿನಗಳವರೆಗಾದರೂ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಬರುವಾಗ ತಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದೆರಡಾದರೂ ದರ್ಶನಿ ಇಲ್ಲವೆ ಮುದ್ದತಿ ಹುಂಡಿಗಳನ್ನು ನಮಗಾಗಿ ತಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ದಾಯಾದಿ ಅತಿಥಿಯು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದನೆಂದರೆ ಅವನು ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರನ್ನೆಲ್ಲ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಾಗಿರೆಂದು ಹೇಳಿ, ಬಳಿಕ: “ಇಂಥವನು ಮೊಮ್ಮಗನ ಮರಿಮಗನು ಅಂಥಂಥ ಬೇಸೆಯಿಂದ ೪-೬ ತಿಂಗಳುಗಳ ಮುಂಚೆ ಸತ್ತನು; ನಿಮಗೆ ‘ಸ್ನಾನಾತ್ ಶುದ್ಧಿ:|’ ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಡುವನು.

ಇಂಥ ದರ್ಶನಿ ಹುಂಡಿಯ ಹೊರತು ಮುದ್ದತಿ ಹುಂಡಿಗಳು ಅತಿಥಿಗಳ ಮುಖಾಂತರ ನಮಗೆ ಬರುವದೇ ವಿರಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ, ಅವರು ಅಂಥ ಹುಂಡಿಗಳನ್ನು ಪಟಾಯಿಸುವುದರಿಂದ ನಮಗಿಂತ ಅವರಿಗೇ ತೊಂದರೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಅವರಿಗೆ ಅಶನವೇ ವರ್ಜ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲದೆ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕೂಳು ಕುಚ್ಚಿ ಹಾಕುವ ಪ್ರಸಂಗವಾದರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವರ ಮೇಲೆಯೇ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಬರುವ ಹುಂಡಿಗಳೆಲ್ಲ ಬಹುಶಃ ದರ್ಶನಿ ಹುಂಡಿಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು; ಅದರೆ ಆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಪಂಚಗವ್ಯ ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೊಸ ಜನಿವಾರ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ, ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಬೇಜಾರಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಬೇರೆ ವರ್ಗದ ಅತಿಥಿಗಳ ತರ

ಹವೇ ಬೇರೆ. ಅವರಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬರ ಪಾರ್ಥಿವ ಪೂಜೆಗೆ ೪-೫ ತಾಸು ಹಿಡಿದರೆ, ಬೇರೊಬ್ಬರ ಅರ್ಥವೇರ್ಪಡೆ ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆಗಳಿಗೆ ೬-೭ ತಾಸು ಹಿಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಂತೆ ಕೆಲವರು ದೀರ್ಘಾವರ್ತನೆ ಮಾಡುವವರೂ, ಕೆಲವರು ಮೂರು ಪ್ರಹರಗಳಲ್ಲಿ ಮುಸುಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಜಪಮಾಡುವವರೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರ ಅಹ್ನಿಕಗಳು ಯಥಾಪ್ರಕಾರ ಪೂರೈಸಿ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟವಾಗಬೇಕೆಂದರೆ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಹುಡುಗರು-ಹುಸ್ತುಡಿಗಳ ಜೀವವು ನೆತ್ತಿಗೆ ಏರುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಆ ಹುಡುಗರು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯನ್ನು ಸಾಕುಸಾಕು ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದವು. 'ಅವ್ವಾ ಹಸಿವು-ಅವ್ವಾ ಹಸಿವು' ಎಂದು ಅವು ಅವಳನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಲಿವೆ, ಅವಳು — ಈಗ ಬಡಸುವೆನು; ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಬಡಿಸುವೆನು, ಎಂದು ಈಗಿನ ನ್ಯಾಯಾಸನಗಳಂತೆ ಅವಧಿಯ ಮೇಲೆ ಅವಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳೇ ಹೊರತು, ಆ ಅತಿಥಿ-ಅಭ್ಯಾಗತರ ಅಹ್ನಿಕಗಳ ವಿಸಯದಲ್ಲಿ ಬೇಸರದ ಇಲ್ಲವೆ ತಿರಸ್ಕಾರದ ಚಕಾರ ಶಬ್ದವನ್ನೂ ಹೊರ ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಕೂಡ ಆ ಲಂಬೋದರರ ಅಹ್ನಿಕಕ್ಕೆ ಬೇಸತ್ತು ಏನಾದರೂ ಅನ್ನಹತ್ತಿದರೆ, ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಆ ಅತಿಥಿಗಳ ಪಕ್ಷವಹಿಸಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಜಗಳಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಸಹ. ಹೀಗೆ ಅವಳು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಸುಜನಳಾಗಿರುವಳು. “ನಮ್ಮ ಗುರ್ತು-ಪರಿಚಯದ, ಬಂಧು-ಬಳಗದ ಜನರೆಂದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದಾರು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹಣಕಾಸು ಹುಕಬೇಕಾಗಿವೆ?” ಎಂದು ನಾನು ಅವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ, ಅವಳು ನನ್ನನ್ನು ಹಾದಿಗೆ ತರುತ್ತಿದ್ದಳು.

ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರ-ಹೋಗುವ ಅತಿಥಿ-ಅಭ್ಯಾಗತರೆಲ್ಲ ಸುಸಂಪನ್ನರೂ ಗಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟಿ ಶರೀರದವರೂ ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನ ಬೇಕೆ? ಹಾಗೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ತಾವು ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ನೆನಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಅವರು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ವರೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನಿಗೆ ರುಮಾಲವಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಕಾಲ್ಮರಿಯಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ತಂಬಿಗೆ ಇದ್ದರೆ ಥಾಲಿ ಇರದು; ಉದಲಿಕ್ಕೆ ಇದ್ದರೆ ಹೊರಲಿಕ್ಕೆ ಇರದು. ಇಂಥವರೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವವರು; ಇಲ್ಲವೆ ಅಮ್ಲ ಪಿತ್ತದಿಂದ ತ್ರಸ್ತರಾದವರೂ, ಸಂಗ್ರಹಿಣಿ ರೋಗದಿಂದ ಂಕಗೆ ಟ್ಟವರೂ, ಕ್ಷಯದಿಂದ ಪ್ಲೀಠರಾದವರೂ ಆದ ಅತಿಥಿಗಳು ದೂರದೂರದ ಆಪ್ತೇಷ್ಟ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹರಿದರಿದು ಹಚ್ಚುತ್ತ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಅವರೆಲ್ಲರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಪೂಜ್ಯಭಾವವನ್ನೇ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ:—“ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ನನ್ನ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯ ಕಡೆಯವರೇ. ಅಂದಬಳಿಕ ಅವರ ಆದರಸತ್ಕಾರ ಮಾಡುವದು ನಮ್ಮ ದೇವರಿಗೆ ಕೂಡ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದದ್ದರಲ್ಲಿ ಅನ್ನ-ನಾರು ಮಾಡಿ ಹಾಕುವದು ನನ್ನ ಕೆಲಸ. ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಬೇಸರೆಯಬೇಕೇಕೆ?” ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಈ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ನಮ್ಮ ಲೌಕಿಕ ಬೆಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾರಣವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇನು?

೨ ಅಪುತ್ರಸ್ಯ ಗತಿನಾರ್ಹಸಿ.

ನಗೆ ಮೊದಲು ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಮಕ್ಕಳೇ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ 'ಅಪುತ್ರಸ್ಯ ಗತಿನಾರ್ಹಸಿ' ಎಂದು ನಾನು ಕೊರಗ ಹತ್ತಿದೆನು; ಕೆಲದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ರೂಪವತಿ ಹಾಗು ತಿಳುವಳಿ ಕಯ್ಯುಳ್ಳ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಮೂಲಕ ನನಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಎರಡು ಗಂಡು; ಎರಡು ಹೆಣ್ಣು.

ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹಿರಿಯ ಮಗನ ಹೆಸರು ಶಶಿಶೇಖರ. ಜೊಚ್ಚಲ ಮಗನನ್ನು ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳು ಹೆಸಗೊಂಡು ಕರೆಯಬಾರದೆಂದು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಕಟ್ಟಳೆಯೊಂದಿದೆ. ಆ ಪ್ರಕಾರ ನಾನೂ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯೂ ಆ ನನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಿಗೆ 'ಬಾಳು' ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಕೆಲವೊಂದು ಸಂಕುಚಿತ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಮೂಲಕ ಮೊದಲಿನ ಒಂದೆರಡು ಹುಡುಗರ ಕೂಡ ತಂದೆಯ ಸಂಘಟನವು ವಿಶೇಷವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆಯೇ ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯಾದರೂ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಹುಡುಗನಿಗೆ ಎಂಟು ರಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಕೂಡಲೆ ಆತನ ವೈಕುಂಠ ವಿಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು; ಹಾಗು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕೆಗೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾದ ಪುರುಷನೂ, ಮೊದಲಾದ ವೈದಿಕ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಾನೇ ಋದ್ಧಾಗಿ ಕಲಿಸಿದೆನು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ವೈದ್ಯನನ್ನಾಗ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದಿತು; ಯಾಕಂದರೆ, ನಮ್ಮ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ವೈದ್ಯರಾರೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲದೆ ವೈದ್ಯಕ ವಂಶವು ಒಳ್ಳೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದಲೇ ಬಹು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುವಂತೆ ಆಗಿತ್ತು. ಪುನಃಬಲಗೊಂಡ ಯಾವ ನೂಬ್ಬ ಗುರುವಿನ ಅನುಗ್ರಹವಾದರಂತೂ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಪೂರ್ವಸಂಸ್ಕೃತವು ಫಲಿಸುವದೆಂದು ನನಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಮ್ಮ ವೈದಿಕರ ತೊಜವು ಬಹು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ ಎಲ್ಲೆಯೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ದಾಸವಿಲ್ಲ; ಧರ್ಮವಿಲ್ಲ; ನಮ್ಮ ಸರ್ವಪುರಿಯಲ್ಲೇ ನಮ್ಮ ವೈದಿಕರ ಉಪಜೀವನವು ಮೊದಲು ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸುವವರೇ ಇಲ್ಲದಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಇಳಿಮುಖವಿಟ್ಟು ವೈದಿಕ ಧಂದಗಿಂತ ವೈದ್ಯ ವೃತ್ತಿಯು ಸಾವಿರಸಾಲಿಗೆ ಲೇಸೆಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ನನ್ನ ಹುಡುಗನ ಲಕ್ಷ್ಯವು ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯೆಯ ಕಡೆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದ ಆತನ ಹೊಯ್ಲೆಲ್ಲ ಗೃಹಸ್ಥಿಕೆಯ ಕಡೆಗೇ. ಹೇಳಿಕೊಂಡ ಔತನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದು ಅವನಿಗೆ ಬೇಡಾರು. ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಹೊದರೂ ಆರಹೊಟ್ಟೆ ಉಂಟು; ಇಲ್ಲವೆ ದಕ್ಷಿಣೆ ದಾನಗಳನ್ನೇ ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟು ಕೈ ಮುಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತ ಮನೆಗೆ ಓಡಿ ಬಂದು ಬಿಡುವನು. ಹೀಗೆ ಆತನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವೈದಿಕವೃತ್ತಿಗೆ ಒಗ್ಗದಂತನ

ಹಲವು ದುರ್ಗುಣಗಳಿದ್ದವು; ಅವರೂ ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ: “ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವನು, ಹೋಗಲಿ. ನಾಳೆ ದೊಡ್ಡವನಾದ ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಜಾಣನಾಗುವನು” ಎಂದೆಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಆ ನನ್ನ ಆಲೆಯು ವೈಭವವಾಯಿತು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ಆ ಆನುವಂಶಿಕ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕಿಂತಲೇ ಅವನಿಗೆ ರುಚಿಸುವಾಯಿತು. ಊಟದ ಆಮಂತ್ರಣ ಬಂದರೂ ಅವನು ಬರಲಾಗುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಂಗಳ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನಾದರೂ ಕಡಿದಾನು, ಆದರೆ ಹೆರವರಲ್ಲಿಯ ಸಂಚ ಪಕ್ಕಾನ್ನದ ಸುಗ್ರಾಸ ಭೋಜನವೂ ತನಗೆ ಸೇರದಾಯಿತು. ಒಬ್ಬರುತ್ತ ಆ ನನ್ನ ಮಗನು ಭಟ-ಭಿಕ್ಷಕರ ನಿಂದೆ ನುಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು: “ಅವರು ತಿನಸು ಬಾಕರು; ಆಶೋತ್ತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು; ಒಡು-ಮೂರು ದಿನಗಳಿಗೆ ಕಾಲುವಷ್ಟು ಅನ್ನವನ್ನು ಒಂದೇ ಊಟದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ನೀರುಹಿಡಿಯುವವರು; ಊಟಕ್ಕೆ ಹೇಳ ದಿದ್ದರೂ ಆಗಂತುಕರಾಗಿ ಹೋಗಿ ತಿಂದು ಬರುವವರು” ಹೀಗೆಂದು ವೈದಿಕರನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಗನಂತೂ ಚಿಕ್ಕವನೇ. ಅವನ ವಿಷಯ ವಾಗಿ ಈಗಲೆ ಹೆಚ್ಚೇನು ಬರೆಯುವದಿಲ್ಲ? ಆದರೂ “ಹಿರಿಯಕ್ಕನ ಚಾಳಿ ಮನೆ ಮಂದಿಗೆಲ್ಲ” ಎಂಬಂತೆಯೇ ಸರಿ.

ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯವಳ ಹೆಸರು ಮ. ತಿ. ಚಿಕ್ಕವಳಿಗೆ ಚಂಪೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಮ್ಮವೆರಡೂ ಹುಡುಗೆಯರಿಗೆ ‘ತುಂಗಾ’ ‘ಭದ್ರಾ’ ಇಲ್ಲವೆ ‘ಗಂಗಾ’ ‘ಯಮುನಾ’ ಎಂಬ ಪವಿತ್ರ ನದಿಗಳ ಹೆಸರಿಡಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಬಲವಾದ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದಿತು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಈ ಹೆಸರುಗಳೇ ಪ್ರಿಯವೆನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನಿರಾಸೆಯಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಹರಿಹರದೊಳಗಿನ ಸವಾತಿವಳಿಟ್ಟನೆಂಬ ಸಾತ್ವಿಕ ಮತ್ತು ತಿಂದುಂಡು ಸುಖನಾಗಿರುವ ಮಧ್ಯಮ ಸ್ಥಿತಿಯ ಹಾರುವನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಿಗೆ ನನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಮಾಲತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಆಕೆಯ ವಯಸ್ಸಿನ ಎಂಬಿನ ವಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟನು. ವಾಚಕರೇ, ಈಗಿನಂತೆ ಆಗ ಶಾರದಾಕಾಯಿದೆಯಲ್ಲ, ವೈನೇಶತ ಮೇಲೆಯೇ ಹೆಣ್ಣು ಹುಡುಗೆಯರಿಗೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಬಡಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ಈ ಗುರುಭಟ್ಟನು ಪಾಠವನು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈಗಿನ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪಾಡು ನನಗಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ.

ಲಗ್ನವಾಯಿತೆಂದರೆ ಬಾಲಿಕೆಯರ ಮೇಲಿನ ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳ ಸ್ವತ್ವವು ತೀರಿತು; ಆದರೂ ಕರಳಿನ ಎಳತಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ನಮ್ಮ ಮಾಲತಿಯನ್ನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ತವರುಮನೆಗೆ ಕರೆಸುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಹುಡುಗೆಯು ಸುರೂಪಿಯು. ನೂರಾರು ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಅವಳಂತಹ ಕಣ್ಣು ಮೂಗಿನಿಂದ ಸಲಕ್ಷಣವಾದ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಸಿಗುವದೇ ಅಪರೂಪವಾಗಿತ್ತು. ಅವಳ ಮಾವನಾದರೂ ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅವಳ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವಳನ್ನು ಹೈಮವತಿಯನ್ನಾಗಮಾಡಿ

ದ್ದನು. ತನ್ನ ಮಗಳ ಸುಖಲತೆ, ಬೀಗರ ಒಗರು, ಅಳಿಯನ ಗುಣವರ್ಣನ ಇವುಗಳನ್ನು ನೆರೆಹೊರೆಯವರೆದುರಿಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಆಡ್ಯತೆಯಿಂದ ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಬಹು ಹುರುಪು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ನನ್ನ ಎರಡನೇ ಮಗಳಾದ ಚಂಪೆಯು ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ ಆರುವರ್ಷದವಳಾದಳು. ಅವಳ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಬಹಳವಾದರೆ ಇನ್ನು ಎರಡು-ಮೂರೇ ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯುಳಿಯಿತು. ತನ್ನ ಹಿರಿಯಕ್ಕನಿಗಿಂತ ಚಂಪೆಯು ತುಸ ಹೆಚ್ಚೇ ಸುರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದಳು; ಮತ್ತು ಮಾತುಕಥೆ-ಹಾವಭಾವ ಮುಂತಾದ ವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೇ ಚತುರಳೂ ದಕ್ಷಳೂ ಆಗಿದ್ದಳು.

“ಚಂಪೆಯನ್ನು ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು; ಗೊಡ್ಡು ವೈದಿಕರಿಗೆ ಬೇಡ. ವರದಕ್ಷಿಣೆಯು ತುಸ ದೆಚ್ಚು ಹತ್ತಿದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಅಳಿಯನು ಬುದ್ಧಿವಂತನಿರಬೇಕು ಅವನು ನೋಡಲು ಸುಂದರನಾಗಿಯೂ, ನಾಜೂಕಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು; ಬೋಣಸನೂ ಮೊಸೆಯ ಮಿಂಡಾಳನೂ ಆಗಿರಕೂಡದು. ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಗೆ ಭಾವಮೈದುನರಿರಬಾರದು; ಅತ್ತೆಯು ಚಂಡಿಯಾಗಿರಕೂಡದು; ಮಾವನು ಮುಠಾಳನಿರಲಾಗದು. ಇಂಥ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಈಗಿನಿಂದಲೇ ನೋಡಿಡಿರಿ” ಎಂದು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ನನಗೆ ಕಟಕಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು “ಎನೇ, ಚಂಪೆಯು ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೇಕೆ ಅವಸರ? ಇನ್ನೂ ಎರಡು-ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಿದೆ. ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದೀತು. ವಿಧಿಘಟನೆಯನ್ನು ಬೇರೆ ತಪ್ಪಿಸಲಾಗುವದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಸುಕೃತ-ದುಷ್ಕೃತಗಳಂತೆ ಆಗಿಯೇ ತೀರುವುದು” ಹೀಗೆ ನನ್ನವಳಿಗೆ ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಲೆತ್ತಿಸಬೇಕು. ಆಕೆಯೂ ಆಗಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ‘ಹೂ’ ‘ಹಾ’ ಎಂದೆನ್ನಬೇಕು; ಆದರೆ ಆ ವೇಳೆಗಳೆಯಿತೆಂದರೆ ಇಲ್ಲವೆಂದೆರಡು ದಿನಗಳಾದವೆಂದರೆ, ಮತ್ತೆ “ನನ್ನ ಚಂಪೆಗೆ ಬಂಗಾರದ ಪಟ್ಟಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಪ್ಪುವದಾದ್ದರಿಂದ ಬೇಕೇ ಬೇಕು; ಅದು ಆಗಲೇ ಬೇಕು, ಇದು ಇರಲೇ ಬೇಕು” ಎಂಬ ಆಕೆಯ ರಿಪಿರಿಸಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವೇ. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಸದ್ಗುಣಿಯೂ ಸುಗುಣಳೂ ಆಗಿದ್ದಂತೆ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೇ ಉತಾವಳಿ ಸ್ವಭಾವದವಳೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ಆಕೆಗೆ ಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ಬಹು ಪ್ರೀತಿ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಯಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇಕೆ? “ಅಪ್ಪತ್ರಸ್ಯ ಗತಿನಾಸ್ತಿ” ಎಂಬ ತತ್ವದವಳೇ ಅವಳಾಗಿದ್ದಳೆಂದರೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗುವದು.

೩ ಕೆಟ್ಟ ಪಟ್ಟಾ ಸೇರು.

ದು ವರೆಗೆ ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ, ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ವಾಚಕರ ಮುಂದಿರಿಸಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಸ್ವಂತದ ಸ್ವಭಾವ ಚಿತ್ರವು ಈ ಕಥಾನಕದಲ್ಲಿಯೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಡಮೂಡಲಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲವಶ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದುವರೆಗಿನ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ ಕುಟುಂಬ ಪೋಷಣದ ಉದ್ಯೋಗವೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರಬಹುದಾಗಿದೆ. ವೈದಿಕವೃತ್ತಿ-ಭಿಕ್ಷುಕವೃತ್ತಿಗಳೆಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಹೆರವರ ದುಡ್ಡಿನ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವ ಧಂದೆಗಳು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಧರ್ಮ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಾಸನೆಯು ಜನರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕು; ಬಳಿಕ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯು ನನ್ನ ಕಡೆಗೇ ತಿರುಗಬೇಕು; ಅಂದರೆ ನಾಲ್ಕು-ಐದು ಅಣೆಗಳು ನನಗೆ ದೊರೆತರೆ ದೊರೆಯಬೇಕು. ನನ್ನ ಅಧ್ಯಯನವು ದಶಗ್ರಂಥಗಳದು. ಅಂದಬಳಿಕ ಮೂರು ಕಾಸಿಗಾಗಿ ನಾನು ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಅಂಡಲಿಯುವಂತಿಲ್ಲ; ಅಥವಾ ಕನ್ನೋಲ ಮುಗ್ಗೋಲನಾಟಾಗಿ ತಂಬಿಗೆ-ಫಾಲಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಆಗಂತುಕನಾಗುವಹಾಗಿಲ್ಲ; ಇಲ್ಲವೆ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಮಾಡಿ ಬಾಲಬಡಿಯುವವೃತ್ತಿಯೂ ನನ್ನದಲ್ಲ. ತಾನಾಗಿಯೇ ಗುಣ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನಮ್ಮಂತಹರಿಗೆ ದಾನ-ಧರ್ಮ ಮಾಡುವ ಧರ್ಮಾತ್ಮರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಹತ್ತಿದರು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಧನಿಕರು ಒಳ್ಳೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯ ಸ್ಥಳವೆಂದು ನಮ್ಮ ಸರ್ರವುರಿಗೆ ಬಂದು ದಾನ-ಧರ್ಮ ಮಾಡುವಪರಿಪಾಠವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಿತು; ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅಂಧನರಾರೂ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನದ ಪರೀಕ್ಷೆ ತಕ್ಕೊಂಡು ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡುವವರೂ, ಶಾಲುಜೋಡಿ ಹೊದಿಸುವವರೂ, ದೋತರ ಜೋಡುಗಳನ್ನು ಡಿಸುವವರೂ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ವೈದಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಂಸಾರ ಸಾಗುವದು ಬಲು ಕಠಿಣವಾಯಿತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರ-ಹುಪ್ಪಡಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ದಿನೇ ದಿನೇ ಹೆಚ್ಚಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಇತ್ತ ಸಂಸಾರವು ಬೆಳೆಯಹತ್ತಿದಂತೆ ಅತ್ತ ಆದಾಯವು ಸಂಪುಷ್ಪಕ್ಕೆ ಬರಹತ್ತಿತು. ಇನ್ನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯು ಕೈತೊಳಕೊಂಡು ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿತು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೂ ಖರ್ಚು ಕಂದಾಯಗಳ ಮೂಲಕ ನನಗಾಗುವ ತೊಂದರೆಯು ಅವಗತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದುವರೆಗೂ ನಾನು ಸಾಲಗೊಯ್ಯಕನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಸಾಲಗಾರನಾಗದೆ ದಿನಗಳೆಯ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ, ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯು ಹಗಲಿರುಳು ನನ್ನ ಬೆನ್ನು ಬಿಡದಾಯಿತು. ನನ್ನಂತೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೂ ಅನಿಸಹತ್ತಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವಳು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯೊಳಗೆ ಕೈ ಹಿಗಿಡಿದು ಖರ್ಚು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು; ಆದರೂ ಅದು ನೀಗುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ?

ಮನೆತನದ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಕೈ ಬಿಗಿಹಿಡಿಯುವದು ಎಲ್ಲಿ? ಯಾವಾಗ? ದೇವರ ನೀಲಾಂಜನಕ್ಕೆ ತುಪ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಹಾಕು, ನಂವಾನೀವರ ಬತ್ತಿ ಸಣ್ಣ ನೂಡು ಇಲ್ಲಂದ ರಿಪ್ರಿಂಚಮೆಂಟಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿ, ಹಬ್ಬವನ್ನು ಹೋಳಿಗೆಯ ಊಟಕ್ಕೆ ಬದಲು ಬಿಳಿಹೋಳಿಗೆ (ಚಪಾತಿ-ಗೋದೀರೊಟ್ಟಿ)ಯ ಇಲ್ಲವೆ ಇಟ್ಟಿನ ಹೋಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮುಗಿಸುವದೂ, ಮನೆಯೊಳಗೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಸಿಲ್ಕು ಇರುವಾಗಲೇ ಹೊಸ ಜೀನಸು ತರಹೇಳುವ ಬದಲು, ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ತೀರಿ ಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಗಡ-ಕಟ್ಟಿಗಡ ತಂದು ತಿಂದು, ಅವರ ಉಪದ್ರವ ಹೆಚ್ಚಾದ ಬಳಿಕ ತರಹೇಳುವದೂ ಮಾಡ ಹತ್ತಿದರೆಲ್ಲಾ ದರೂ ನಿಜವಾದ ರಿಪ್ರಿಂಚಮೆಂಟ-ಉಳಿತಾಯವಾಗುವದೋ? ಅದರಿಂದ ಅವಳ ಜೀವದ ಹುರುಹು, ನನ್ನ ಜೀವದ ತಳಮಳ ಇವು ಎಡಬಿಡದೆ ನಡೆದಿದ್ದವು. ಆ ಚಿಂತೆಯನ್ನೆಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಲಿ? ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಊಟದ ನಿಮಂತ್ರಣ ಗಳೂ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಬಾರದಾದವು. ಸಿಗತಕ್ಕಷ್ಟು ದಕ್ಷಿಣೆಯು ಸಿಗದಾಯಿತು. ಅಂದಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ವೈದಿಕ ಬಾಹ್ಯಾಣರಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಎಲ್ಲಿಂದ ಆಗಬೇಕು? ಬರ ಬರುತ್ತ ನಮ್ಮ ಮನೆಯು ಪ್ರತಕ್ಷ ಸುದಾಮದೇವನ ಬಿಡಾರವೇ ಆಗುವದೇನೆಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯು ನಮಗುಂಟಾಯಿತು.

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ದೈನ್ಯವು ಮಂದಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಬಾರದೆಂದು ನಾನೂ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯೂ ಹಗಲಿರುಳೂ ಹೆಣಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಹೊಸ ದೋತರ-ಸೀರೆಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದುಡ್ಡಿರದ್ದರಿಂದ, ಜನರು ನಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳುವ ಮೊದಲೇ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಹಳೇ ಸನಿಗೆ ಗುನಿಹುತ್ತವ ಸಂಭವವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಗಂಟಿನೊಳಗಿನ ಭಾರೀ ಬೆಲೆಯ ಸೀರೆ-ಮೋತರಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿದೆವು. ಅದರಿಂದ ಊರ ಜನರು ನಮ್ಮ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗುಣುಗುಟ್ಟಿ ತೊಡಗಿದರು. ಇದು ವರೆಗೆ ಆಗದಿದ್ದ ಸಾಲತೆಗೆಯುವ ಸಂಸ್ಕಾರವು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಗಂಟೀ ಬಿದ್ದಿತು. ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನನ್ನ ನಿದ್ರೆಯು ಕಟ್ಟಾಯಿತು. “ಹೂ ಮಾರಿದಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಮಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಿತ್ತಲ್ಲ!” ಎಂಬ ಅಂಜಿಕೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಎಂದು ಅಲೋಚಿಸುತ್ತ ಬಾದು ದಿನ ನಾನು ನಮ್ಮ ಪಡಸಾಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರಲು, ‘ನಾಳೆಗೆ ಸಂತೆ’ ಎಂಬದು ನೆನಪಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ನನ್ನ ಎದೆಯೊಡೆದು ನೀರಾಯಿತು!

ನಾಳೆಯಂತೂ ಸಂತೆ. ಹತ್ತರ ಕಾಸಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕು? ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು? ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರ ಕಡೆಯ ಅತಿಥಿಯೊಬ್ಬನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಅವನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗಂಟು-ಗದಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಟ್ಟುಹಾಕಿ ಇಟ್ಟ ಬಳಿಕ ನಾವು ಅವನಿಗೆ ಕಾಲು ತೊಳೆವೆ ಲಿಕ್ಕೆ ನೀರು ಕೊಟ್ಟು, ಕೂಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಆಸರೆ = ಬಿಟ್ಟು ನೀರುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆವು. ನಂತರ ಅವನೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಹರಟೆಗಳಾದವು. ಆಗ ಆ ಗೃಹಸ್ಥನು

ನಮಗೆ ಹೇಳಿದನೇನಂದರೆ, — “ಗುರು ಭಟ್ಟರೇ, ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರ ಮಹಾರಾಜರ ಪಾಠಶಾಲೆಯಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕಲಿತರೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ತಲಬಿನ ನೌಕರಿಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ; ಅಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಪ ಪಲ್ಪ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿತರೆಂತೂ ಶಿರಸ್ತೆದಾರ, ಅಮಲ್ ವಾರ, ಡೆಪೂಟಿ ಕಮಿಷನ್ ಮುಂತಾದ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಹುದ್ದೆಯ ಕೆಲಸಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಮೊನ್ನೆ ಆ ನಮ್ಮ ಬಂಡಭಟ್ಟರ ಮಗ ಗುಂಡಭಟ್ಟನಿಗೆ ಅಮಲ ದಾರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಕಾಳಭಟ್ಟರ ಹೆಂಡತಿಯ ಸೊಂದರಳಿಯನಾದ ಸಾಕಯ್ಯನಿಗೆ ಸುಭೇದಾರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಅವನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಸಂಬಳವಾಯಿತು; ಇವನಿಗೆ ಇಷ್ಟು ತಲಬಿನ ನವಕರಿಯು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನೀವು ಇನ್ನು ಹೀಗೆ ಮನೆ ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತರೆ ಆಗುವನೇನು? ನಿಮ್ಮ ಈ ಹಾಳು ದಶಗ್ರಂಥ-ಶತಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಈಗಿನ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಕೇಳುವವರಾರು? ನಿಮ್ಮ ಬಾಳು ಬಳ್ಳೇ ಚಾಲಾಕನಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅವನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯತಕ್ಕ ದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಲಿಸಿ ಮುಗಿಸಿರುತ್ತೀರಿ. ಅಂದಬಳಿಕ ಅವನನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರ ಪಾಠಶಾಲೆ ಗೇಕೆ ಕಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ? ಅಲ್ಲಿ ಆ ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಾದ ಕಟ್ಟೀಮನೆ ವಾಸುದೇವ ರಾಯರು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಇದ್ದೇ ಇರುವರು. ಅವರು ಈತನ ಹೊಟ್ಟೆ-ಬಟ್ಟೆ ಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲರು. ಈ ನಿಮ್ಮ ಬಾಳನ್ನು ದೈವ ತೆಗೆ ದರೆ, ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಜನ್ಮ ದಾರಿದ್ರ್ಯವು ಹಿಂಗಿ ಹೋದೀತು. ಸಾಹೇಬರು ಪರಧರ್ಮಿ ಗಳು; ಮ್ಲೇಂಭರು: ಅವರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಲಿಯಬೇಕು? ಅವರ ಕೈಕೆಳಗೆ ನವಕರಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕು? ಮುಂತಾದ ಹುಲ್ಲಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ತರಬೇಡಿರಿ. ಇಂಗ್ಲಿಷರಾಜನು ಈಗ ಪೃಥ್ವೀಪತಿ ಸಾರ್ವಭೌಮ ನಾಗಿರುವನು. “ನಾವಿಷ್ಟು ಪೃಥ್ವೀಪತಿ?” ಪೃಥ್ವೀಪತಿಯಿಂದ ಬಳಿಕ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಂಶವೇ. ಭಟ್ಟರೇ, ಇನ್ನು ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಬಿಡಿರಿ. ಇಲ್ಲದ ಚಿಂತೆ ಗಳಿಗೆ ಅಸ್ವದವನ್ನು ಕೊಡಬೇಡಿರಿ; ಮನಸ್ಸು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿರಿ; ಮತ್ತು ನಿಶ್ಯಂಕೆಯಿಂದ ಈ ನಿಮ್ಮ ಬಾಳನ್ನು ನಾಳೆಯೇ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಕಳಿಸಿರಿ. ಈ ಮೋರವ್ವನು ಏನು ಹೇಳಿದನೋ, ಎಂದು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಅಂದಿರಿ? ತಿಳಿಯಿತೆ?”

ಆ ಮೋರವ್ವನ ಅಂದಿನ ಆ ಸಲಹೆಯು ನನಗೂ ರುಚಿಸಿತು. ಆಗ ನಾನು: “ಮೋರವ್ವಾ, ನೀವನ್ನುವುದು ನಿಜವು. ನಮ್ಮ ಬಾಳನ್ನು ಕಲಿತರೆ ೨೦-೨೫ರ ನವಕರಿಯು ಹತ್ತಬಹುದೋ? ಹಾಗೂ ನೌಕರಿ ಹತ್ತಿತೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ದಾರಿದ್ರ್ಯವೆಲ್ಲ ಮಾಯವಾದೀತೋ?” ಎಂದು ನಾನು ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರು ವಾಗಲೆ ಆ ಕಲ್ಪನೆಯ ಆಗಾಮಿ ಪರಿಣಾಮದ ಸರ್ವ ಸುಖದಾಯಕ ಫಲಗಳು ನನ್ನ ಅತ್ಯಂತ ಜಂಚಲ ಮನಸ್ಸಿನೆದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತೇ ಬಿಟ್ಟವು! ‘ನನ್ನ ಮಗನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದ ಕೂಡಲೆ ಓದಿ ಜಾಣನಾಗುವನು; ಹಾಗೆ ಅವನು ಬುದ್ಧಿ ವಂತನಾದ ಕೂಡಲೆ ಅವನಿಗೆ ೪೦-೫೦ ರೂಪಾಯಿ ತಲಬಿನ ನೌಕರಿ ಸಿಕ್ಕೇ

ತೀರುವದೆಂದು ತಿಳಿ ಎಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನನಗೆ ಒತ್ತೊತ್ತಿ ಹೊಳೆತೊಡಗಿತು. ನಾನು ಯಾವುದೋಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇಷ್ಟು ಉತಾವಳಿತನದಿಂದ ಇದು ವರೆಗೂ ಯೋಚಿಸಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಅಂದಿನ ಆ ಕಲ್ಪನೆಯು ನನಗೆಷ್ಟು ರುಚಿಸಿತೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸೂಚಿಸಿ ಆ ಕಲ್ಪನೆಯು ನಿಷ್ಣಾತ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿವರನ ನುಡಿಯಂತೆ ನನಗೆ ಸತ್ಯವೆಂದು ತೋರಹತ್ತಿತು. ಇದು ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವದೊಳಗಿನ ಪ್ರಮುಖದೋಷವೆಂದು ನನ್ನದು ನಾನೇ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ; ಆದರೆ ಆ ದೋಷವು ನನ್ನ ಕಡೆಗಿಲ್ಲ. ಆ ಮಹಾ ಪ್ರತಾಪಿಯಾದ ಅಷ್ಟದಾರಿದ್ರ್ಯದ ಕಡೆಗಿದೆ. ಮೋರಪ್ಪನ ಆ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೆ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವೆಲ್ಲ ಅತ್ಯ ಕಡೆಗೇ ತಿರುಗಿತು. ಅಂದು ನನ್ನ ಕ್ರಮಾಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅವೃತ್ತಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅದು ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದು ಹೋಯಿತು. ನಾಳಿನ ಸಂತೆಯ ಗತಿಯೇನೆಂಬ ಯೋಚನೆಯು ಎತ್ತೋ ಹೊರಟು ಹೊಯಿತು. ಆಗ ನಾನು ನಡುವೇ ಒಳ್ಳೇ ಗಟ್ಟಿ ದನಿಯಿಂದ:—
“ಎನಕ ಏ, ಕೇಳಿದೆಯಾ ಈ ಮೋರಪ್ಪನವರು ಏನೆನ್ನುತ್ತಾರೆಂಬದನ್ನು? ಹಾಗಾದರೆ ಬಾಳನನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಕಳಿಸಿ ಬಿಡಲ್ಯಾ?” ಎಂದು ಕೇಳಲು,

“ಬಾಳನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾಡುವದೇನು? ಸಾಲೆಯನ್ನೇ ಕಲಿಯುವದಷ್ಟೆ? ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದೀತು. ಹುಡುಗನು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ನಡೆದನು. ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ಆತನ ಲಗ್ನದ ಬಗ್ಗೆ ಏನಾದರೂ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವದೋ-ಇಲ್ಲವೋ? ಅಜ್ಜಿ ಮನೆಯ ಶಾರಕ್ಕನು ನನಗೆ ಗಂಟೀ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾಳೆ. ನಾನವಳ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಉತ್ಕಟೇಚ್ಛೆಗಳನ್ನು ಅನಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಈಡೇರಿಸಬಲ್ಲಳು; ಮತ್ತು ತನ್ನ ಅಳಿಯನನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುವಳು. ಅವಳ ಮಗಳು ಇಂದಿಗೇನೋ ಕಪ್ಪು ಕಾಡಿಗೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೂ, ನಾಳೆ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದಳೆಂದರೆ ನೋಡುವಿರಂತೆ ಹೇಗೆ ಕಾಣಿಸುವಳೆಂಬದನ್ನು! ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಬಾಳನನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಅವಿವಾಹಿತನನ್ನಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಬಿಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಕೇರಿಯ ಜನರೆಲ್ಲ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ನಗುವರು. ನದಿಗೆ ಹೋದಾಗಂತೂ ತಲೆಗೊಂದೆ ಮಾತಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಾಕು ಸಾಕು ಮಾಡುವರು:—“ಎನಿರೀ ಕಾವಕ್ಕಾ, ನಿಮ್ಮ ಬಾಳನ ಲಗ್ನವನ್ನೆಂದು ಮಾಡುವಿರಿ? ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ಯಾವದೊಂದು ಮಠಕ್ಕೆ ಮರಿಯೆಂದು ಸಿಡಲಿರುವಿರೋ?” ಇಂಥ ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ನಾನು ಎಷ್ಟೆಂದು ಹಾಗು ಏನೆಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿ? ಅದೇನೂ ಇಲ್ಲ; ಮೊದಲು ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಆತನನ್ನು ಚತುರ್ಭುಜನನ್ನಾಗ ಮಾಡಿರಿ; ಬಳಿಕ ಕಳಿಸಿರಿ, ಅವನನ್ನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮತ್ತು ಬೇಕಾದಲ್ಲಿಗೆ ಕಲಿಯಲಿಕ್ಕೆ. ಇನ್ನು ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳು ಹೀಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ಅಡಚಣೆಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿ ಬಾಳನ ಲಗ್ನ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ, ಮುಗಿಯಿತು ಆತನ ಲಗ್ನದ ಆಶೆಯು. ಮುಂದೆ ಆತನ ಲಗ್ನವು ಆಗಲಿಕ್ಕೇ ಇಲ್ಲ” ಎಂದೆಂದು ಮಗಳು ಮಗಳು ಅಳಹತ್ತಿದಳು.

ಆಕೆಯ ಆ ಮಾತಿಗೆ ನಾನು ಏನೆಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕು? 'ಎತ್ತು ಎರೆಗೆ ಎಳೆವರೆ ಕೋಣ ಕೆರೆಗೆ ಎಳೆಯಿತು' ಎಂಬಂತೆಯೇ ಆಯಿತು! ಅವಳ ಅಂಬೋಣ ವಾದರೂ ವಿಚಾರಣೆಯವಾಗಿದ್ದಿತು; ಯಾಕೆಂದರೆ ಈಗಿನಂತೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಧೂ ವರರು ತಮ್ಮ ವಿವಾಹಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಪಾಠವಿರಲಿಲ್ಲ. ವಧುವಿನ ವಯಸ್ಸು ಎಂಟಕ್ಕೆ ಮೀರಿದರೆ, ವರನು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷದವನಾದರೆ ಅವರ ಲಗ್ನ ಮಾಡದಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಾಜದವರು ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ದೋಷಕೊಟ್ಟು, ಅವರನ್ನು ಕಂಡಕಂಡಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲವದಾಗಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ವಿಚಾರವು ಆಗ ನನಗೂ ಸರಿಮೋರಿತು. ಈಗ ಈ ಕಾರ್ಯವೊಂದನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಮುಂದೆ ಚಿಕ್ಕವನ ಮುಂಜಿ ಹಾಗೂ ಚಂಪೆಯ ಲಗ್ನದ ವರೆಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಣಕುವವರೇ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದೆನಿಸಿತು; ಆದರೆ ಪರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ "ನಾನು ಬಾಳನ ಲಗ್ನದ ಹವ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಬೀಳಬಾರದು. ಅವನು ಗಳಿಸಹತ್ತಿದನೆಂದರೆ, ಬೇಕಾದರೆ ತನ್ನ ಲಗ್ನ ತಾನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಾನು" ಎಂದೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೂ ಯಾವ ವಿಚಾರವೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ವೃಥವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲವು. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಲಗ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಗೆ ಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು:—'ಏನೂ, ನಿನ್ನ ಆ ಶಾರಕ್ಕನ ಮಗಳನ್ನುವೆಯಲ್ಲ, ಅದೇ ಆ ಒಡ್ಡರಂತಹ ಹೆಣ್ಣು ಮೊನ್ನೆ ಅಳ್ಳಿಂಟ್ಟಿನ ಗಡಿಗೆ ಕೊಡಬಂದಿದ್ದಲ್ಲವೇ? ಧೂ! ಅದರ ಮುಸುಡಿಗೆ....! ಹಣ್ಣೇನಾದೂ! ಹೊಲದೊಳಗಿನ ಬಿದರಾಗಿದೆ-ಬಿದರು!' ಎಂದೆನ್ನಲು,

'ತುಸ ಕಪ್ಪಿದ್ದರೇನಾಯಿತು? ಆ ಹುಡುಗಿ ಬಲು ಜಾಣೆಯಿದ್ದಾಳೇ; ಮತ್ತು ಅವಳ ತಂದೆಯ ಹತ್ತರ ದೊಡ್ಡ ಗಂಟೂ ಇದೆ. ಅವನಿಗೆ ಅವಳೊಬ್ಬಳೇ ಮಗಳು. ಲಗ್ನ ಸಮಾರಂಭವು ಒಳ್ಳೆ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದಲೂ ಹುರುಪಿನಿಂದಲೂ ಆದೀತು. ವರನ ತಾಯಿಯಾದ ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಆಪ್ತರೇ ಈಡೇರಾಳುವ. ಅಂತೆಯೇ ನಾನವಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದ್ದು.'

"ನಿನ್ನ ಅಂಬೋಣವೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ಆ ಕೆಟ್ಟ ಮುಸುಡಿಯ ಹೆಣ್ಣು ನಮ್ಮ ಬಾಳನ ಮನಸ್ಸಿಗಂತೂ ಬರಬೇಕಲ್ಲವೇ? ನೀನು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರಕಾರ ಅವಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿ ಎಂದು ಗಂಟು ಹಾಕಿದರೆ, ಅವಳು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರದಿದ್ದರೆ?"

"ಇತ್ಯ, ಆ ಹುಡುಗನ ಮನಸ್ಸಿಗೇನು ಬರುವದು? ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದರೆ ತೀರಿತು. ನಮ್ಮ ಬಾಳನೇನು ತೀರ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗ. ಅವನಿಗೆ ಈಗಲೇ ಅದೊಳಗಿನ ಮರ್ಮವೇನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ?"

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಈ ಮಾತಿಗೆ ನಾನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟೆನು. ನಮ್ಮ ಬಾಳನಿಗೆ ನಮ್ಮೂರವೇ ಬೇರೆ ಎರಡು ಹೆಣ್ಣು ಈ ಮೊದಲೇ ಬಂದಿದ್ದವು; ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ಆಕೆಯು ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಶಾರಕ್ಕನ ಹೆಣ್ಣು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಗುರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಾನು ಅಂದೆ ನಮ್ಮವಳಿಗೆ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ನಿಷ್ಕರ್ಷವಾಗಿ

ಹೇಳಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸಲಿಲ್ಲ. ಘಟಿತಾರ್ಥ ನೋಡಿ ಕೂಡಿಸಬೇಕಾದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ಕೈಯೊಳಗಿನವು. ಅದರಿಂದ ನಾನು ಆಗ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ಯಾಪ್ಯಾಪ್ಯಾ ಮಾಡದೆ ನನ್ನ ಜ್ಞಕ್ಕೆ ನಾನೇ ಸುಮ್ಮನಾದೆನು. ಅವಳೂ ಅಡುಗೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ನಾನು ಆಕೆಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೊಂದಾದರೆ ಅವಳು ಹೇಳಿದ್ದು ಬೇರೆಯಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ತುಸು ಅಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು ಎನಿಸಿತು; ಮತ್ತು ಆಗಿನಿಂದ ನನಗೆ ನಮ್ಮ ಬಾಳಿನ ಲಗ್ನದ ಆ ಮೂಲ ಚಿಂತೆಯೊಂದು ಬೆನ್ನಹತ್ತಿತು.

‘ಚಿಂತೆ-ಚಿಂತೆ’ ಎಂದು ನಾನು ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯ ಚಿಂತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿ? ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲ ಚಿಂತೆಗಳ ಯೋಜನೆಯೆಲ್ಲ ಮಗನ ವಿಷಯ ಯೋಜನೆಯು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ದೂತ್ತೆಂದು ಬಂದು ನಿಂತು, ಮುಂದೆ ತಾನೇ ಆದೀತು-ಹೀಗೆ ಆದೀತು ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ನನ್ನ ತ್ರಿಪ್ತಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ರಂಜನವಾಗಹತ್ತಿತ್ತು. ಆಗಾಮಿ ಸೌಖ್ಯದ ಬರಿಯ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡ ಯಾವ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸುಖವಾಗುವದೋ, ಅದರ ಶತಾಂಶವನ್ನಾದರೂ ಸುಖವು ಪೂರ್ವ ಕಲ್ಪಿತ ಸ್ಥಿತಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನಿಸೀತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಸಂದೇಹವೇ ಉಂಟಾಗಿದೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಭಾಷಣೆ ನಡೆವಾಗ ಮೋರಪ್ಪನು ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಯೇ ಇದ್ದನು. ಆಗ ಅವನು:—“ಗುರು ಭಟ್ಟರೇ, ಈಗ ಬಾಳಿನ ಲಗ್ನ ಮಾಡಬಿಡುವದೇ ವಿಧವು. ಹೇಗೂ ಎರಡು ಮೂರು ಹೆಣ್ಣು ಬಂದಿವೆ ಎನ್ನುತ್ತೀರಿ; ಅಂದ ಮೇಲೆ ಅವರೊಳಗಿನದೊಂದನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿ ಬಿಡಿರಿ; ಹಾಗೂ ಬೇಗನೆ ಹೊಡಿಸಿ ಬಿಡಿರೊಮ್ಮೆ ಬೋಳಗಿಯ. ಅಂದರೆ ಆ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಕಳಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಅನುಕೂಲವಾದೀತು. ಅಲ್ಲಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಕಲಿತನೆಂದರೆ, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ತುಂಬಿಯಾನು. ಅದಕ್ಕೇಕೆ ಯೋಚನೆ?”

“ಮೋರಪ್ಪಾ, ಅದೆಲ್ಲ ನಿಜ; ನೀವು ನನಗೆ ಹೊರಗಿನವರಲ್ಲಾದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮೋರಪ್ಪಾ, ದಿನಗಳೆಂಥವು ಬಂದಿವೆ ನೋಡಿದಿರಾ? ಚಂಪೆಯ ಲಗ್ನ ಬಂತು; ಅದನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಬೇಕೋ-ಬಾಳಿನ ಲಗ್ನ ಮೊದಲು ಮಾಡಬೇಕೋ ಹುಡುಗನ ಲಗ್ನಕ್ಕೇನು ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷ ತಡೆದರೂ ತಡೆಯಬಹುದು; ಆದರೆ ಹುಡುಗಿಯದಂತೂ ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ? ಇನ್ನು ದುಡ್ಡಿನ ಅಡಚಣೆಯಿಡ್ಡಿದೆಯೆಂಬದನ್ನು ಆ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನೇ ಬಲ್ಲನು; ಅಂದಬಳಿಕ ನೀವು ಹೀಗೇಕೆ ಹೇಳುವಿರಿ?”

“ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ಚಂಪೆಯ ಲಗ್ನದ ಮಾತು ಬೇರೆ ಬಾಳಿನು ಚೊಚ್ಚಲ ಮಗನು. ಈತನ ಕಾರ್ಯವನ್ನೊಮ್ಮೆ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡಿರಿ. ಹುಡುಗಿಯದೇನು?

ಇದೆ ಇನ್ನೂ ಎರಡು-ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿ. ನನಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ನಾನು ಕೂಡ ನೋಡೇನು ಅವಳಿಗೊಂದು ಚಲೋ ಮನೆತನವನ್ನು. ಅದರ ಚಿಂತೆ ನಿಮಗೆ ಬೇಡ. ಆಗೋ, ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟುತು ಮಾರ್ಗಶಿರ ಮಾಸ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮ ನಂದಂತೆ “ಮಾಸಾಸಾಂ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೋಽಸ್ಮಿ....” ಇದು ಲಗ್ನಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಸಕಾಲ. ಮಾಘಾದಿ ಮಾಸಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿನಾಹಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಮಾಸವೇ ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲವಾದದ್ದು. ನೋಡಿರಿ, ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಗಡಬಿಡಿಯಲ್ಲಿ ಗಡಬಿಡಿಯಾಗಿ ಹೋಗಲಿ.”

ಮೋರಪ್ಪನ ಆ ವಿಚಾರವು ನನಗೂ ಸಮ್ಮತವಾಯಿತು; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಸಮ್ಮತ ವಾಯಿತೆಂದರೇನು? ಆ ಚಿಂತೆ-ಈ ಚಿಂತೆಗಳ ಮಹಾಘೋರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತಾಯಿತು. ಈ ಬಗೆಯ ಮಾತು-ಕಥೆಗಳಾದ ಬಳಿಕ ಮೋ-ರಪ್ಪನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವ ಸಲುವಾಗಿ ತಲೆಗೆ ಪಾಪಾಡವನ್ನು ಸುತ್ತುವರೆಯ ತೊಡಗಿದನು; ನಾನೂ ಹೊಸದೊಂದು ಚಿಮಟೆಗೆ ನಸ್ಯವನ್ನು ಮಿದುಳಿಗೆ ಹತ್ತುವ ಹಾಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಕಸುವಿನಿಂದ ಸೇದಿ, ಮತ್ತೆ ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾದೆನು ಹಲವು ಬಗೆಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮೂರ ಸರಾಫ ನಾನಾರಾಯರ ಮಗಳ ಘಟ ತಾರ್ಥವು ನನ್ನ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅದನ್ನು ನಮ್ಮ ಬಾಳನ ಜಾತಕ ದೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಿಯೂ ನೋಡಿದ್ದಾಯಿತು. ನಾನಾರಾಯರ ಹುಡುಗಿಯು ಹತ್ತು ಜನ ಹೆಣ್ಣುಹುಡುಗಿಯರಂತೆ ಕಣ್ಣು-ಮೂಗಿನಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿವಿತ್ತು. ‘ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನೇ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿ ಬಾಳನ ಲಗ್ನವನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೊಡಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕು; ಹಾಗು ಬಾಳನೊಡನೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿಬಿಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಚರಿತಾರ್ಥವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆದೀತು; ಹುಡುಗನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೂ ಆದೀತು; ಹಾಗು ಚಂಪೆಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ಸುಸ್ಥಳವು, ಅವಳ ಪ್ರಾರಬ್ಧಯೋಗವು ಬಲವತ್ತರವಾಗಿದ್ದರೆ ದೊರೆತೀತು. ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನನ್ನೇ ಆ ವಿಶಾಲವಾದ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುವದೆಲ್ಲಿ? ಎಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಗೇ ಹೊರಟು ಹೋಗಬೇಕು. ಕೆಲ ದಿನ ತೊಂದರೆ ಯಾದರೆ ಆಗಲೊಲ್ಲದೇಕೆ; ಅದು ಸ್ವಗ್ರಾಮದಲ್ಲಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಪರವೂರಲ್ಲಾದರೆ ತಪ್ಪಲ್ಲ,’ ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯು ದೃಢವಾಯಿತು

ಆ ಬೇತನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಮಾಡಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಭವಿತವ್ಯವನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾರು? ನಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾವು ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಗೋದಿಯ ದುಡ್ಡು ಕೊಡುವವರಾರು? ಈ ಅನುಭವವು ಒಮ್ಮೆಯಲ್ಲ, ಎರಡು ಸಾರೆಯಲ್ಲ, ಹಲವು ಸಾರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ತ್ರಸ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಂಥ ಆ ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ಬೇತಿನಿಂದಲೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಹುರುಪು ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ; ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯಿಂದ ಭುಗಿಭುಗಿಲೆಂದು ಏಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಡು ಚಿಂತೆಯ ಜ್ವಾಲೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಮಾಯವಾಗಿ, ಅದೊಂದೇ ಹೊಸ ಚಿಂತೆಯು ಬಾಕಿಯುಳಿಯುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು

ಹಾಗಾಯಿತೆಂದರೆ ನಾನನ್ನು ವಂತೆ ಅದೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ವಿಹಿತವೇ ಎನಿಸುವದು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆ ಹೊಸ ಬೇತನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೂಡಲೆ ನಾನು ಚಟಕ್ಕೆ ನೆ ಕುಳಿತ ಸ್ಥಳದಿಂದಿದ್ದು ಒಳಗೆ ಹೋದೆನು; ಹಾಗೂ ಮನೆಗೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತಳಾಗಿ ದ್ದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:— “ನಿನ್ನ ಅಂಬೋಣದಂತೆ ಇದೇ ವರ್ಷ ಹುಡುಗನ ಲಗ್ನ ಮಾಡಬೇಕು; ಬಳಿಕ ಸಾವೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿಯೇ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಬೆಂಗಳೂರು ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣ; ಅಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಅನುಕೂಲತೆಗಳಿರುತ್ತವೆ; ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಚಂಪೆಯ ವರಾನ್ವೇಷಣಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯೋಗವಾದೀತು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟವು ಮಾತ್ರ; ಕೂಡಲೆ ಅದರಿಂದ ಅವಳಿಗಾದ ಆನಂದವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಳವಲ್ಲ ವಧುವೆಲ್ಲಿಯದು? ಲಗ್ನವು ಯಾವ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ; ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿ ಆಗತಕ್ಕದ್ದು? ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯ ಬೇಕೆಂಬ ಅರಿವು ಕೂಡ ಅವಳಿಗುಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

“ಈಗನ್ನು ವದು ನಿಜವೇ? ನಮ್ಮ ಬಾಳನ ಲಗ್ನವು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೇ? ಹಾಗಾದರೆ ಕಳಿಸಿರಿ-ಅವ್ವನನ್ನು ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ. ಅವಳು ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ನಾವು ಸಂವರಣೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತೇವೆ. ನನ್ನ ಚೊಚ್ಚಲ ಮಗನ ಲಗ್ನ ಕಾರ್ಯವಿದು. ಅದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಕಡೆಯ ಬಳಗದವರೆಲ್ಲರೂ ಬಂದೇ ತೀರಬೇಕು.” ಎಂಬ ಉದ್ಗಾರಗಳನ್ನು ಅವಳು ಒಳ್ಳೇ ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಹೊರಹೊರಡಿಸಲು, ನಾನು ಒಳ್ಳೇ ಚಮತ್ಕಾರದ ದನಿಯಿಂದ—“ಅಹುದರೀ, ನಿಮ್ಮ ಮಾತೆಲ್ಲ ನಿಜವೇ; ಆದರೆ ತುಸು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರೋ-ಇಲ್ಲವೋ? ಮೊದಲು ಕನ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯದು? ಬಳಿಕ ಮುಹೂರ್ತವಾವುದು? ಇವೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತಾದವೆಂದರೆ, ಆ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ನಿಮ್ಮಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆತಂದು ಆ ಹಂದರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸೋಣವಂತೆ! ಅಂದರಾಯಿತೇ? ಅಗೋ, ಆ ಕೋಟೀಬೈಲ ಸರಾಫ ನಾನಾರಾಯರನ್ನು ಬಲ್ಲಿಯಷ್ಟೆ? ಅವರ ಚಿಕ್ಕ ಮಗಳು ಹೇಗಿರುತ್ತಾಳೆ? ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದರೆ ಅವಳನ್ನೇ ನಿನಗೆ ಸೊಸೆಯೆಂದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರವಿದೆ.”

“ಯಾರಂದಿರಿ, ಆ ಚಿನಿವಾಲರ ನಾನಪ್ಪ-ರಾಧಾಬಾಯಿಯ ಗಂಡನೆಂದಿರಾ? ಅವರ ಮರಿಚಲು ಮಗಳಾದ ಶಾರದೆಯೇನು?”

“ಅಹುದು; ಆ ನಾನಾರಾಯನ ಮರಿಚಲ ಮಗಳೇ. ಅವಳ ಹೆಸರು ಅದೇ ಆಗಿದ್ದೀತು”

“ಆದರೆ ಆತನು ಹುಟ್ಟು ಚಿನಿವಾಲನು; ದುಡ್ಡು ಖರ್ಚುಮಾಡುವದೆಂದರೆ ಆತನ ಜೀವದ ಸುತ್ತೇ ಬರುವದು. ಅವರೊಡನೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಉಮೇದಿಯಂತೆ ಒಂದು ಕೊಟ್ಟಾರಿ-ತಗೊಂಡಾರಿ! ಮಾನವೇ-ಮರ್ಯಾದೆಯೇ!! ಚೌಕ ರಾಣಿ ಫಲಾರವಾದಿತೇ! ಏನಾದೀತು? ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ರಾಧಕ್ಕನೇನೋ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯಳು. ಮಾಡಿ-ಮಟ್ಟದ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳವಳು; ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಗಂಡ

ನಾದ ಆ ಚಿನಿವಾಲನ ಮುಂದೆ ಆಕೆಯ ಆಟವೇನು ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ? ಆತನೇನು ಖರ್ಚು ಮಾಡುವನೋ-ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಗಳವೇನು ಈಡೇರುವವೋ?.....”

ನಾನು ಆಕೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡಗೊಡದೆ-ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆ-ನಿರಿಚ್ಛೆಗಳ ಹಂಬಲವು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿರಲಿ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಮೊದಲು ಚಡಪಡಿಸಬೇಡ. ಹುಡುಗಿಯು ಜೆನ್ನಾಗಿರುವಳೇ? ಅವಳು ನಿನಗೆ ಸೊಸೆಯಾಗಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವಳಾಗಿರುವಳೇ? ಇದನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳು; ಆ ಮೇಲೆ ಮಿಕ್ಕ ಸಂಗತಿ, ಎನ್ನಲು, “ಹುಡುಗೆಯು ಚಲುವೆಯಾಗಿರುವಳು. ಕಣ್ಣು ಮೂಗಿನಿಂದ ಜೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆ ಹುಡುಗಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನ ತಕರಾರೇ ಇಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆ, ಕೊಡ-ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು ಸರಿಯಾಗಿ ಆಯಿತೆಂದರೆ, ಅಳಿಯನಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೊಟ್ಟರೆಂದರೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಹಬ್ಬದೂಟಗಳನ್ನು ಉಣಿಸಿದರೆಂದರೆ ಆಯಿತು; ಆ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಅಡ್ಡಿಯೇನೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ.”

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಈ ಮಾತಿನ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ನಾನು ಅವಳೊಡನೆ ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಮಾತಾಡಿದೆನು. ಬಳಿಕ ನಾನಾರಾಯನ ಸ್ನೇಹಿತರ ಮುಖಾಂತರ ಅವರಿಗೂ ಈ ನಮ್ಮ ಬೇತನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಅವರೆಲ್ಲರ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಬಾಳನ ಲಗ್ನವು ನಿಶ್ಚಿತವಾಯಿತು. ನಿಶ್ಚಯದ ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಆಯಿತು. ಮುಹೂರ್ತವು ಮಾರ್ಗಶಿರದಲ್ಲೇ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಗಳಾದ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಬಂತು ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮ ಬಡತನದ ಚಿಂತೆಯು; ನಾಳೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವು ಹೇಗೆ ನೀಗುವದೋ ಎಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯು. ಆ ಚಿಂತೆಯು ಅಹೋರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದೂತೆಂದು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರಲು, ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಈ ಲಗ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಇದೊಂದು ಹೊಸ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆಗ ನನ್ನ ಫಜೀತಿಯು ಎಷ್ಟಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲಿ? ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹಿರಿಯರು ಜೀವದಾಶೆಗೆಂದು ಬೇರೆಯಾಗಿ ಹುಗಿದಿಟ್ಟಿದ್ದ ಐನೂರರ ತಂಬಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇದುವರೆಗೆಂದೂ ತಿರುಗದ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯು ತಿರುಗಿತು. ಆ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನೆನಿಸಿದರೆ ಈಗಲೂ ನನ್ನ ಮೈ ಜುಮ್ಮೆನ್ನುತ್ತದೆ! ಆ ಐನೂರರಲ್ಲಿ ಮುನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಬಾಳನ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವದನ್ನೂ, ಬಾಕಿ ಉಳಿಯುವ ಇನ್ನೂರನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಸಂಗಡ ಒಯ್ಯುವದನ್ನೂ ನಾನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನನ್ನವಳನ್ನು ಕುರಿತು:-“ಎಲ್ಲವೂ ನಿಶ್ಚಿತವಾಯಿತು; ಆದರೆ ಲಗ್ನ ಖರ್ಚಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇನು ಮಾಡುವದು?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದೆನು. ಆಕೆಯಿಂದ ಉತ್ತರವೇ ಹೊರಡದಾಗಲು, ನಾನು ಈ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನನ್ನ ಮನೋಗತವನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿದೆನು; ಆದರೆ ಆ ಹಂಚಿಕೆಯು ಅವಳಿಗೆ ಸಮ್ಯಕ್ತವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದರೂ ಮದುವೆಗನ ತಾಯಿಯೆಂದು ಯಾವಾಗಲೊಮ್ಮೆ ಮೆರಿಸಿಕೊಂಡೇನೋ ಎಂಬ ಹುಚ್ಚು ಆಶೆಗೆ ಬಲಿಬಿದ್ದು, ಅವಳು ಬೇರೆ ಉಪಾಯಗಾಣದೆ ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಒಡಂಬಟ್ಟಳು.

ಬಳಿಕ ಲಗ್ನದ ಸಿದ್ಧತೆಯಾಗಲಿಕ್ಕೆ ತಡವೇಕಾದೀತು? ಅಕ್ಕಿ ಬಂದವು; ಬೇಳೆ-ಬೆಲ್ಲಗಳು ಬಂದವು. ಅರವಿ-ಅಂಚಡಿಗಳ ಖರೀದಿಯಾಯಿತು; ಹಾಗೂ ತಿಂದು ಧ್ವಂಸ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಜನರೂ ಕಲೆತರು. ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಚಿರಂಜೀವ ಬಾಳನೊಮ್ಮೆ ಚತುರ್ಭುಜನಾಗಿಬಿಟ್ಟನು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಅಗಿನ ಮೆರವಣಿಗೆಯೂ ವರಫ ಪಿತನೆಂದು ಬೀಗರು-ಬಿಜ್ಜರು ನನಗೆ ಮಾಡಿದ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆಯೂ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತರೆ ವಾಚಕ ವರ್ಗವು ಪೊಳ್ಳೆಂದು ನಕ್ಕು ಬಿಟ್ಟೇತು! ಕಾರಣ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ. ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕಾರದ ನ್ಯಾಯ-ನಿಗದಿಗಳಾಗದಂತೆ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಲಗ್ನಕಾರ್ಯವು ಬಗೆ ಹರಿಯಿತು. ಸಾಲ್ಕಾರು ದಿನ ಹೋಳಿಗೆ ತುಪ್ಪಗಳು ಹಾರಾಡಿ ಹೋದವು. ಆಪ್ತೇಷ್ಟವರ್ಗವು ಇನ್ನೂ ತಳಕಿತ್ತುವ ಬೇತಿನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದ್ದೆಲ್ಲ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವೇ ಆಯಿತು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಜೀವದ ಚಿಂತೆಯು ಮಾತ್ರ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗದೆ, ದಿನಮೇಕ ರೀತಿಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಿತು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಜನರ ಉದರನಿರ್ವಾಹವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಾಗಿಸಬೇಕು? ಎಂದು ನಾನು ಹಗಲಿರುಳೂ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಬೇತನ್ನೇನೋ ಮಾಡಿದ್ದಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಊರವರು-ಪರಊರವರು, ಮನೆಯವರು-ನೆರೆಹೊರೆಯವರು, ಪರಿಚಿತರು-ಅಪರಿಚಿತರು ಎಲ್ಲರೂ ನನ್ನನ್ನು ಒಂದೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಅದೇನೆಂದರೆ:—“ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ಇನ್ನು ತಡವೇಕೆ? ಬಾಳನನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರ ಹೈಸ್ಕೂಲಿಗೆ ದಾಖಲ ಮಾಡಿಸಿಬಿಡಿರಿ. ಅವನು ಒಳ್ಳೇ ಚುರುಕು ಬುದ್ಧಿಯವನಾದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವೇ ಕಲಿತು ದೊಡ್ಡ ಹುದ್ದೆದಾರನಾದಾನು-ಹುದ್ದೆದಾರ.” ನಾನು ಅವರೆಲ್ಲರ ಶುಭಾಶೀರ್ವಾದವು ಫಲಿಸುವದಕ್ಕೆಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೊರಡುವದನ್ನು ಗೊತ್ತೇಪಡಿಸಿದ್ದೆನು.

ನನ್ನ ಹಿತಚಿಂತಕರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಒಳ್ಳೇ ಕಳಕಳಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಗುರುಭಟ್ಟಾ, ಹುಡುಗನನ್ನು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರಲ್ಲಾದರೂ ಇಡು; ಹಾಗೂ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿ. ನಿಮ್ಮ ಬಾಳನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಚಾಕರಿ ಹತ್ತಿ ಸಾಲ್ಕು ದುಡ್ಡು ಗಳಿಸಹತ್ತಿದನೆಂದರೆ, ಆ ಮೇಲೆ ಬೇಕಾದರೆ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಾಯಮವಾಗಿಯೇ ಹೋಗುವಿರಂತೆ.” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಈ ಆಲೋಚನೆಯೇನೋ ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದೇ; ಆದರೆ ನನ್ನ ಮನತನದ ಅಂತಃಸ್ಥಿತಿಯು ಪಾಪ! ಅವರಿಗೇನು ಗೊತ್ತು? ಹುಡುಗನ ಅಭ್ಯಾಸವ ನೆವದಿಂದಲಾದರೂ ನನಗೆ ಈ ಊರು ಬಿಡುವ ಯೋಗವೊದಗುವದೋ ಏನೋ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರವು ನನ್ನದು; ಯಾಕಂದರೆ ಈ ನಮ್ಮ ಹಾಳು ಸರ್ಪವುರಿಗಿಂತ ಬೆಂಗಳೂರ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕೆಲ ದುಡ್ಡು ಹೆಚ್ಚು ದೊರಕೇತೆಂದೂ, ನನ್ನ ಖರ್ಚನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗಿಂತ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದೀತೆಂದೂ ನನ್ನ ಭರವಸೆ; ಅಲ್ಲದೆ ಆ

ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ:—“ನಾನಾಗಿ ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ” ಎಂಬೀ ನನ್ನ ಹುಚ್ಚು ನಿಯಮವನ್ನು ಮುರಿಯಲಿಕ್ಕೂ ಆ ಪರಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಲಾರದು. ಇವೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಲೋಚನೆಗಳು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೂ ಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದವು. ಯಾಕಂದರೆ, ಆಕೆಯೂ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಮ್ಮ ಸರ್ಪ ಪುರಿಗೆ ಬೇಸತ್ತಿದ್ದಳು. ಬೆಂಗಳೂರು ಪಟ್ಟಣವೆಂದರೆ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆಂಬದನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಯಾದರೂ ಕಣ್ಣುಟ್ಟಿ ನೋಡುವ ಹಾಗು ಅಲ್ಲಿಯ ಹೆಂಗಸರಾದರೂ ಹೇಗಿರುತ್ತಾರೆಂಬದರ ಅನುಭವ ಪಡೆಯುವ ಅವಳ ಇಚ್ಛೆಗಳು ಹುಡುಗನ ಶಿಕ್ಷಣದ ನೆವದಿಂದ ಲಾದರೂ ಈಡೇರುವಂತಿದ್ದವು.

ಇನ್ನು ಬಾಳನೇ ಮೊದಲಾದ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲರೂ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಹೊರಡುವದೆಂದು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಸಂಜೆ-ಮುಂಜಾವುಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿ-ಕೇಳಿ ತಲೆ ಬೇಸರಡಿಸಿದ್ದವು. ತಾನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಹೋದೇನೋ ಹಾಗು ಈ ಮಂದಿಯ ಮನೆಯ ಊಟದ ನಿಮಂತ್ರಣಗಳೂ ಒಂದು ದುಡ್ಡಿಗಾಗಿ ಮಂದಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕೈ ಒಡ್ಡುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳೂ ಯಾವಾಗ ತಪ್ಪುವವೋ ಎಂದು ಆತನು ಯಾವಾಗಲೂ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಬೆಂಗಳೂರ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಧಂದೆಯೂ ವೈದಿಕರೂ ಇರಲಾರರೆಂದೇ ಆ ಪ್ರೋರನ ಭಾವನೆ.

ನಮ್ಮ ಆಪ್ತೇಷ್ಟರು, ಬಂಧು-ಬಳಗದವರು ಇವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಸರ್ಪಪುರಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಗೊಡದವರು; ಆದರೆ ನಾನು—ಅಪ್ಪಗಳಿರಾ, ಹುಡುಗನ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಡವೇ? ನಾವು ಬುದ್ದಾಗಿ ಹೋಗದ ಹೊರತು ಆತನ ಹೊಟ್ಟೆ ಬಟ್ಟೆಗಳ ಹಾಗು ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಡೆಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ನಿಗಾ ವಹಿಸುವವರಾರು? ಮುಂತಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಜಿನ್ನಾಗಿ ಒಡೆದು ಹೇಳಿದ ಬಳಿಕ ಅವರು “ಹಾಗಾದರೆ ಕೆಲ ದಿನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿರಿ” ಎಂದು ನಿರುಪಾಯರಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಂತೆ ನಾನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನರಿಗೆ ಅವರವರ ಮನಸ್ಸು ಒಗ್ಗುವ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿ ಸಮ್ಮತಿ ಪಡೆದು ಹೊರಡುವದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆನು. ಒಳ್ಳೇ ಪ್ರಯಾಣ ಮುಹೂರ್ತವನ್ನೂ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ್ದಾಯಿತು, ಹಾಗು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುವವರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಯ ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಪತ್ರವನ್ನೂ ಬರೆಯಿಸಿದ್ದಾಯಿತು.

ಇನ್ನು ಪಟ್ಟಣವಾಸದಿಂದ ನಮಗೆ ಲಾಭವಾಗುವದೋ-ಹಾನಿಯಾಗುವದೋ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿತು. ಆ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವ ನೆವದಿಂದ, ವಿದ್ಯೆಕಲಿಸುವ ಆಮಿಷದಿಂದ, ಸೌಕರಿ ದೊರಕಿಸುವ ಹಂಬಲದಿಂದ, ದುಡ್ಡು ಗಳಿಸಿ ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಹವ್ಯಾಸದಿಂದ ಹಾಗು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಆತುರದಿಂದ ನನ್ನಂತಹರೆಷ್ಟೋ ಜನರು ತಂಡಗಟ್ಟಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೆ ಆ ಪಟ್ಟಣವಾಸವು ಅಮೃತಮಯವಾಗುವದೋ-ವಿಷಪೂರ್ಣವಾಗುವದೋ? ಸ್ವರ್ಗದಂತೆ ತೋರುವದೋ-ನರಕವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸು

ವದೋ? ಅಥವಾ ದೇವತೆಯಂತೆ ಮನೋವಾಂಛಿತ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದೋ-
ರಾಕ್ಷಸರಂತೆ ಗೋಣು ಮುಂದು ತಿಂದುಬಿಡುವದೋ ಅದಾರು ಹೇಳಬೇಕು?
ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಮನುಷ್ಯನು ತಾನಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಯ ಪಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖವಾಗಿ
ರುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಸ್ಥಳಾಂತರ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವ ಕಲ್ಪನೆಯು ಅವನಿಗುಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ;
ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ಬಗೆಯ ಕುಂದು-ಕೊರತೆಯು ತೋರಲು, ಅಂದರೆ
ಆತನ ಮೊದಲಿನ ಸುಸ್ಥಿತಿಯು ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗಲು, ಅವನು ತನ್ನ ಮೂಲ ನಿವಾಸ
ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪಟ್ಟಾ ಸೇರುವ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂಬದು
ಖಂಡಿತವು.

೪ ಗ್ರಾಮತ್ಯಾಗದಂತಹ ದುಃಖವಿನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ.

೪ನ ಹುಣ್ಣಿವೆಯಾದ ಬಳಿಕ ೨-೩ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಗಾಚಾರ್ಯರ
ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ (ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಐದು ಗಳಿಗೆ)
ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಮೋರಪ್ಪನ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ
ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆನು. ನಮ್ಮೂರಿಂದ ೨೦-೨೫ ಮೈಲು ದೂರದ
ರೇಲ್ವೇ ಸ್ಟೇಶನ್ನಿಗೆ ತಲುಪಲಿಕ್ಕೆ ಮೋರಪ್ಪನು ನಮ್ಮೂರಿಗೆ
ಬಂದಿದ್ದ ಸಂತೆಯ ಗಾಡಿಗಳನ್ನು ಸುಲಭ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದನು. ನಮ್ಮ
ಈ ಬೇತು ನಮ್ಮ ಹುಡುಗರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಏನು ಅವಸರವಸರ
ದಿಂದ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ:—“ಅವ್ವಾ! ನಾಳಿನ ಶನಿವಾರ ದಿವಸವೇ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೊರ
ಡುವದೆಂದು ಅಪ್ಪನೂ ಮೋರಪ್ಪನೂ ಹೊರಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವರು” ಎಂದು
ಒಳ್ಳೇ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದವು. ಅವರ ಆ ಶಬ್ದಗಳು ಪಡಸಾಲೆಯ ಮೇಲೆ
ಕುಳಿತಿದ್ದ ನಮಗೂ ಕೇಳಿಸಿದವು. ಹುಡುಗರ ಆ ಆತುರವನ್ನು ಕಂಡು ಹಾಗೂ
ಅವರು ಹೇಳಿದ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಕೈಯೆಳಗಿನ
ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹೊರಗೆ ಬಂದು:—“ಈ ಹುಡುಗರನ್ನು ವದು ನಿಜವೇ?
ನಾಳಿನ ಶನಿವಾರವೇ ಹೊರಡುವದೇ? ಅವ್ವಯ್ಯಾ! ಇನ್ನೇನು ಮಾಡಲಿ? ಮೂಲ
ತಿಯ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯವರು ಅವಳನ್ನು ಕರೆಯಲಿಕ್ಕಾದರೂ ಬರಲಿ,” ಎಂದು
ಮೆಲ್ಲನೆ ಅಂದಳು.

ಆದಕ್ಕೆ ನಾನು:—“ಮೋರಪ್ಪನವರೇ, ಈ ಮೊದಲು ನಾವು ಗೊತ್ತು
ಪಡಿಸಿದ ಪ್ರಯಾಣ ಮುಹೂರ್ತವೇ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದವಾಗಿದೆ. ಆಚೇ ಕೇರಿಯ
ಆ ಗಣಪ್ಪ ಜೊಯಿಸನೂ ಅದೇ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದದ್ದೆಂದು ಮೂರು ಮೂರು ಸಾರೆ
ಪಂಚಾಂಗ ನೋಡಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೊರಡುವದನ್ನೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಬಳಿಕ ನಾಲ್ಕು
ದಿನ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಹೋದರೆ ತಪ್ಪೇನು? ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಕೆಲವು

ತಿಂಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವದೇ ನಮ್ಮ ವೈದಿಕ ಧಂದೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಿತಕರವು. ಅಂದರೆ ಆ ಒಳಗಾಗಿ ಬಲಕೆಲವು ಜನ ಗೃಹಸ್ಥರ ಗುರ್ತು-ಪರಿಚಯವಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಭಾಪು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಿಡ್ಲಿತು. ಇನ್ನು ಮಾಲ ತಿಯ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯ ಕರೆಯು ಆ ಒಳಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೆ ವಿಹಿತವೇ. ಇಲ್ಲ ದಿದ್ದರೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಹರಿಹರವು ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಇರುವದು; ಸಾವೇ ಅಲ್ಲಿ ಇಳಿದು, ಆಕೆಯನ್ನು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಹೋದರೂ ಗುಣಗಿಲ್ಲವೇ? ಮಾಲತಿಯನ್ನು ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸುವದರ ಹೊರತು ನಿಮ್ಮ ಯಾವ ಅಡ ಚಣಿಗಳಿವೆ?....”

ಮೋರಪ್ಪನು ತನ್ನ ಹುಟ್ಟುಗುಣದಂತೆ ನಮ್ಮ ಗಂಡ-ಹೆಂಡಿರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಡುವೇ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿ:—“ಆಹುಡು ಅತ್ತಿಗೀ, ಯಜಮಾನರನ್ನುವದೇ ಉಚಿತವು. ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯಿದೆ ತಿಳಿಸಿರಿ ನೋಡೋಣ” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು, ನನ್ನವಳ ಮನಸ್ಸು ನಮ್ಮೊರ್ವರ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅವಳು:—ನಿನ್ನನ್ನುವದು ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಯೋಗ್ಯವೇ; ಆದರೆ ಮೋರಪ್ಪನವರೇ, ಇದೇ ಸಾರೆ ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಬಾಳನ ಲಗ್ನವಾಗಿದೆ. ಲಗ್ನಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೊದಲನೇ ವರ್ಷದ ಎಲ್ಲ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಅಳಿಯನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಉಡುಗರೆ-ಆಭರಣ, ಆರತಿ-ಅಕ್ಷತೆ, ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ರಾಧಕ್ಕನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾಳೆ; ನಾವು ಈಗ ಹೀಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹೊರಟು ಹೋದರೆ ಅವಳೇನು ಮಾಡಬೇಕು? ಅಷ್ಟು ದೂರದ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಈ ನಮ್ಮ ಸರ್ವಪುರಿಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ? ಹಾಗು ಬಿಗರು ಮಾಡುವ ನಮ್ಮ ಬಾಳನ ಹಬ್ಬ-ಹುಣ್ಣಿವೆಗಳ ಪುರಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ನೋಡುವದಾವಾಗ? ನಾವೇ ಹೀಗೆ ನಡುವೆ ಹೊರಟು ಹೋದ ಬಳಿಕ ಮುಂದೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲವೂ ಅಷ್ಟಕ್ಕಷ್ಟೇ! ಎಂದೆಂದು ಸುಮ್ಮನಾದಳು.

ಆಗ ನಾನು:—“ಇದೇ ಅಲ್ಲವೆ ನಿನ್ನ ಮುಖ್ಯ ಅಡಚಣೆಯು? ನಮಗೆ ಬೇಡ ಬೇಗರ ಆ ಹಬ್ಬದೊಟಗಲೂ-ಅಕ್ಷತೆ ಆರತಿಗಳೂ. ಅವೆಲ್ಲ ಉಭಯಪಕ್ಷದವರಿಗೂ ಖರ್ಚಿನ ಕೆಲಸಗಳು ನಿಮ್ಮ ಮೆಂಗಳೂರು ಉಮೇದಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮದು ಆಗುತ್ತದೆ ಬೋಧಂತಿ ಈಗಲೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆ ವರ್ಷ ಮುಗಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ಅಲ್ಲಿಯ ಒಂದೆರಡು ಇಯತ್ತೆಗಳನ್ನಾದರೂ ಮುಗಿಸಿಯಾನು. ಅವನು ಕಲಿತು ಗಳಿಸುತ್ತಿದನೆಂದರೆ ಆ ಮೇಲೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದೀತು ನಿಮ್ಮ ಹಬ್ಬ-ಹುಣ್ಣಿವೆ, ಆರತಿ-ಅಕ್ಷತೆ ಮುಂತಾದ ಉಮೇದಿಗಳ ಕಡೆಗೆ. ಈಗ ಮರುಮಾತನಾಡದೆ ಗಂಟು-ಮೂಟೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕಾಗಿ. ಒಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಬೇಕು; ಆದರೆ ಸರಸ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜೀನಸಿನ ಕೊರತೆಯೂ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಅನಿಸಿರಬಾರದು. ಈ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಅವಶ್ಯಕ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಉಳಿದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟು ಬೋಗೋಣ ಮನೆಗೆ ಕೇಲಿ ಹಾಕಿ. ತಿಳಿಯಿತೇ? ಈಗ ನಾನು

ಹೇಳಿದ್ದೇ ನಿಶ್ಚಯವು.” ನನ್ನ ಈ ಸ್ವಸ್ಥ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವಳು ನಿರುಪಾಯ ದಿಂದ ದಿರುತ್ತರಳಾಗಿ ಒಳಗೆ ತನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

ನನ್ನ ಆ ಗಟ್ಟಿದನಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನನ್ನ ಮನೆಯ ಹುಡುಗರು ಮೊದ ಮೊದಲು ತುಸು ಗಾಬರಿಗೊಂಡರೂ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವದೇ ನಿಶ್ಚಿತವಾದದ್ದರಿಂದ ಅವು ಹುರುಳುಗೊಂಡವು. ಹುಡುಗರಿಗಲ್ಲಿಯದು ಚಿಂತೆ? ಯಾವದೇ ಯಾಕಾಗ ಲೊಲ್ಲದೇಕೆ? ಹೊಸ ಸಂಗತಿಯುಂಟಾಯಿತೆಂದರೆ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆನಂದವೇ. ನನ್ನಂತೆ ಖರ್ಚಿನ ಇಲ್ಲವೆ ಬೇರೆ ಉಪದ್ರವಗಳು ಅವರಿಗಿದ್ದರೆ ತಾನೇ ಒಳಿತು-ಕಡಕುಗಳ ಯೋಚನೆಯು ಅವರಿಗುಂಟಾಗಬೇಕು? ಮಾಲತಿ-ಚಂಪೆಯರಿಗೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವದೆಂಬದು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಓಡುತ್ತ ಹೋಗಿ:—“ಅವ್ವಾ, ಅವ್ವಾ, ನಾವು ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಸಂಗಡ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೋಣವೇ? ಉಳಿದ ಆಟ, ಗಜಗ, ಆಣೇಕಲ್ಲು, ಹುಣಸೇಪಕ್ಕ, ಸಿಂಪು ಗಳದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಗಂಟೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಿಡುವೆವು; ಅಂದರೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಿಬಿದ್ದು ಚೆಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅವ್ವಾ-ಅವ್ವಾ, ನಮ್ಮ ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಕರೆದೊಯ್ದರೆ ಆ ಪರಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ತೊಂದರೆ ಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆಕೆಯನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡೇ ನಡೆ” ಎಂದರು.

ಆಗ ಅವಳು ಮಾಲತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು—ಒಳ್ಳೇ ನೆನಪುಕೊಟ್ಟಿ. ನಾನು ಮರೆತೇಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆನು. ಅವಳನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಲೇಬೇಕು. ತುಸು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಚೈತ್ರ ಮಾಸ ಬಂದಿದೆ. ಚೈತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಗತ್ತೆಯು ತವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿರಕೂಡದು. ಹೌದವ್ವಾ-ಹೌದು; ಆಕೆಯನ್ನು ಒಯ್ಯಲೇಬೇಕು. ಚಂಪಾ, ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಹೇಳು ಆಕೆಯನ್ನೂ ಕರೆದೊಯ್ಯಬೇಕೆಂಬದನ್ನು.

ಚಂಪೆಯು ಪಡಸಾಲೆಗೆ ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳುವ ಮೊದಲೇ ಅವರಾಡಿದ ಶಬ್ದಗಳು ನಮ್ಮ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದವಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಸಮಾಪದಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮೋರಪ್ಪನನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಮೋರಪ್ಪಾ, ಏನೆನ್ನುವರೆಂಬದು ಕೇಳಿಸಿತೇ? ಸೊಸೆ ಯನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕರೆದೊಯ್ಯಬೇಕೆಂತೆ ಬಿಂಗಲೂರಿಗೆ. ಈಗಲೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಬಾರ ದೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಾವು ತುಸು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಳವೂರಿಕೊಂಡಮೇಲೆ ನಾಳಿನ ಶ್ರಾವಣಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದರೆ ಅವಳನ್ನು ಕರೆಕಳಿಸೋಣವಂತೆ. ಅದರಲ್ಲೇನಿದೆ ವಿಶೇಷ?” ಎಂದು ನಾನು ಹೊರಗೆ ಕುಳಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ ಚಂಪೆಯು ಬಂದು:—ಅಪ್ಪಾ, ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಬಿಂಗಲೂರಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ದಾದರೆ ಅವಳನ್ನು ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಇಂದೇ ಕಳಿಸುವಿರೋ-ನಾಳೆಗೆ ಕಳಿಸುವಿರೋ? ನಾನೇ ಹೋಗಲೇನು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಅವಳನ್ನು ಕರೆತರಲಿಕ್ಕೆ?” ಎಂದು ಹೇಳು ವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ತಾನೇ ಒಳಗಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು:—ಏನರೇ,

ಮೋರಪ್ಪನವರೇ, ಸೊಸೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಶ್ರಾವಣಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಬಹುದೆಂದು ನೀವೇನೋ ಅನ್ನುತ್ತಿರುವಿರಿ; ಆದರೆ ನಾಳಿನ ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಗತಿಯೇನು? ಮೊದಲ ಗಿತ್ತಿಯನ್ನು ತವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಡುವುದೇ? ಚೈತ್ರಮಾಸಕ್ಕೇನು, ಹುಣ್ಣಿವೆ-ಹುಣ್ಣಿವೆ-ಹುಣ್ಣಿವೆ ಮೂರು, ಅಮಾಸಿ-ಅಮಾಸಿ-ಅಮಾಸಿ ಮೂರು ಇವೇ ನಡುವಿನ ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯಷ್ಟೇ? ಅಂದಮೇಲೆ ಈಗಲೇ ಅವಳನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕರೆದೊಯ್ದರೆ ತಪ್ಪೇನು? ಮೊದಲು ಸಾರೆಯೇ ಹೀಗೆ ಕರೆಕಳುಹಿಸುವ ಜಿಕೀರಿಯು ಮಂದಿಗೆ ಚಂದವಾಗಿ ಕಾಣುವದೇ? ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಈ ಹೊಸ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಆಲೋಚಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಹಾಗೆ ಕೆಲ ವೇಳೆ ಯೋಚಿಸಿದ ಬಳಿಕ 'ಬೇರೆ ಉಪಾಯವೇ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವಳನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಕರೆದೊಯ್ದು ಬಿಡೋಣ. ಮತ್ತೇನು?' ಎಂದು ಮೋರಪ್ಪನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಮಾತನಾಡಲು, ಮೋರಪ್ಪನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಯಿತ್ತದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ತುಸು ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು, ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು, ಸೊಸೆ ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬೀಗರು-ಬಿಜ್ಜರು ಮನೆಯ ಯಾವುದೊಂದು ಲಗ್ನಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವಂತೆಯೇ ಆಗಿನ ನಮ್ಮ ಬೆಂಗಳೂರ ಪ್ರವಾಸವೆಂದು ನನ್ನಾಕೆಯ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಗಿತ್ತೋ ಏನೋ ಅದಾರು ಬಲ್ಲರು? ಇರಲಿ.

ಹೀಗೆ ಸಮ್ಮತಿ-ಅಸಮ್ಮತಿ, ರುಕಾರ-ಇನ್‌ಕಾರಗಳ ತಾಕಲಾಟವು ಒಂದೇ ಸವನೆ ನಡೆದಿರಲಿಕ್ಕೆ, ಹೊರಡುವ ಆ ದಿವಸವು ಸಮೀಪಿಸಿತು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಪ್ರಯಾಣ ಸಿದ್ಧತೆಯು ಒತ್ತರದಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ಲಗ್ನದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಕುವ್ವುಸದ ಖಣಗಳಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಉಚ್ಚ ನೀಚ ಖಣಗಳನ್ನು ಗಂಟೆನೋಳಗಿಂದ ಹೊರಹೊರಡಿಸಿ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಋಣಾನುಬಂಧಿಕರ ಮನೆಯ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಿತ್ಯ-ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳ ನೆವದಿಂದ ಮುಯ್ಯ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ನಡೆಸಿದಳು. ಅವಳ ಆ ಕೃತಿಯಿಂದ ನಮಗೆ ಹಾನಿಯಿರಲಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ಆ ಮುಯ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಮುಯ್ಯವಂತೂ ಅವಳಿಗೆ ದೊರೆಯುವದಿತ್ತೇ ಇತ್ತು; ಅಲ್ಲದೆ ತಾನು ಊರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ದಿವಸ ಇಂಥಿಂಥವರು ತನಗೆ ಇಂಥಿಂಥ ಖಣ-ಕೊಬ್ಬರಿಗಳಿಂದ ಉಡುತುಂಬಿದರೆಂದು ಜಂಭ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವದೆಂದು ಅವಳ ಇಚ್ಛೆಯಿರಬಹುದಾಗಿ ನನ್ನ ಮತವಿದೆ; ಹಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಅವಳು ಎಂದಿನಂತೆ ನನಗೆ ಹೇಳಿಕೇಳಿಯೇ ಆ ಮುಯ್ಯದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ನಾವು ನಮ್ಮ ಮುತ್ತಾಳೆ ಮೂರು ತಲೆಯಿಂದ ಈ ಸರ್ವಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರೆಂದು ವಾಸವಾಗಿದ್ದು, ಈಗ ಕೇವಲ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹುಡುಗನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ನೆವದಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಕೆಡಕೆನಿಸ ಹತ್ತಿತು. ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಬೀಳದ ಹೊರತು ನೆಳಲಿನ ಸುಖ ತಿಳಿಯದೆಂಬ ಮಾತಿನ ಅನುಭವವು ನನಗೆ ಆಗ ಬಂದಿತು. ಅಪ್ಪರವ್ವರು,

ಬಂಧು-ಬಳಗದವರು, ನೆರೆಹೊರೆಯವರು, ಮಿತ್ರ-ಋಣಾನ್ವುಬಂಧಿಗಳು ಹಾಗೂ ಬೇರೆ ಪರಿಚಿತರು ಇವರೆಲ್ಲರ ಒಳಿತು-ಕೆಡಕು ಗುಣಗಳು ಅವರ ಸಂತತವಾದ ನಿಕಟಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವ ವರೆಗೂ ಅವಗತವಾಗುವದಿಲ್ಲ ನಾನು ಸರ್ವಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ದಿನ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರೆಲ್ಲರಲ್ಲಿಯ ಒಂದೊಂದು ನ್ಯೂನಾತೀರೇಕಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅನಾದರವೇ ಇದ್ದಿತು; ಆದರೆ ಈಗ ನಾನು ಪರವೂರಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದರಿಂದ, ಯಾವ ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದಲೋ ಏನೋ! ಅವರಲ್ಲಿಯ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನೇ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳಹತ್ತಿದವು! ಆದರಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರ ವಿಷಯವನ್ನು ನನಗೆ ತೀರ ದುಸ್ಸಹವಾಗತೊಡಗಿತು. ನಮ್ಮ ಸರ್ವಪುರಿಯೊಳಗಿನಂತಹ ಜನರು ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಿಕ್ಕಾರು? ಅಂತಹರನ್ನು ಕೂಡಿಹಾಕುವ ಸಲುವಾಗಿ ನನಗೆ ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳು ಬೇಕಾದಾವು? ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯಾಸಪಡಬೇಕಾದೀತು? ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯ ಚಿಂತೆಯೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಉದ್ವಿಗ್ನತೆಯೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದವು. ಮನ್ನಂಗಿ ರಾಮಾಚಾರಿಯ ಆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಹಾಗೂ ನಗೆಚೀಪ್ಪೆಯ ಸಂಭಾಷಣ, ಗೋವಿಂದಭಟ್ಟನ ಸಂತತವಾದ ನೆರೆಹೊರೆ, ಎಷ್ಟು ಪಂತರ ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಭಕ್ತಿ-ವಿಶ್ವಾಸಗಳು, ನದಿಗೆ ಸಂಜೆಯ ಮುಂದೆ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಗೆಂದು ಹೋಗುವಾಗ ಸಿಕ್ಕದಲ್ಲೂ ನಮ್ಮ ಪಡಸಾಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಲ ಹೊತ್ತಾದರೂ ಕುಳಿತು ನನ್ನೊಡನೆ ವಿನೋದಪ್ರಚುರ ಭಾಷಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ವೈದಿಕ ಮಿತ್ರರು ಇತ್ಯಾದಿ ಒಂದಲ್ಲ, ಎರಡಲ್ಲ, ಹಲವು ಸಂಗತಿಗಳ ನೆನಪು ಆಗಿ ಆಗಿ ನನಗೆ ಆಗ ಎಷ್ಟು ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂಬದನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಲಳವಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಹಾಗೂ ವ್ಯಸಂಘಿಯಿಂದ ಇರಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಮನೆಯು ಮುಂದೆಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಗೆ ಉಳಿದೀತು? ಹಿತ್ತಲು-ಮುಂಚೆಗಳೊಳಗಿನ ಹೂ-ತುಳಸಿ ಗಡಗಳಿಗೆ ದಿನಾಲು ತಪ್ಪದೆ ನೀರೆರೆಚಿ ಅವುಗಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುವವರಾರು? ಪ್ರಸಂಗ ವಿರೇಷದಲ್ಲಿ ಬಕ್ಕಣದೊಳಗಿನ ದುಡ್ಡು ಬುರ್ಚು ಮಾಡಿ ಇಲ್ಲವೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ದಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಪುಕ್ಕಟೆಯಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಸುಸರಿಯ ಜೀನಸುಗಳನ್ನು ಇಷ್ಟು ದೂರ ಒಯ್ಯುವದಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಇನ್ನು ಅವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವದೂ ಕಠಿಣವೇ. ನಮ್ಮ ಗುರ್ತು ಪರಿಚಯದ ಅತಿಥಿ-ಅಭ್ಯಾಗತರು ಎಂದಿನಂತೆ ಈ ಊರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಇಳಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾದ ಬಂದು, ನಾವು ಇಲ್ಲರವರನ್ನು ಕಂಡು ನಮ್ಮ ಗ್ರಾಮತ್ಯಾಗದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ವಿಧವಿಧದ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿಯಾರು; ಮತ್ತು ಭ್ರಮ್ಯೊಮ್ಮೆ ನಮ್ಮ ನಿಂದೆ ಕೂಡ ಮಾಡಿಯಾರು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ವಿವರಚನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲೂ ಗರ್ಜವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರಿಂದ ನಾವು ಹೊರಡುವ ಆ ದ್ವಿತೀಯೆಯು ಯಾವಾಗ ಬಂದೀತು; ಮತ್ತು ನಾವು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಯಾವಾಗ ದಾರಿಗೆ ಹತ್ತೇವು ಎಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಇದೇ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ನಾನು ಏನೋ ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಳಿಯಲ್ಲೇ

ಕುಳಿತಿಹದ್ದು ನೋರಪ್ಪನನ್ನು ಕುರಿತು: -“ನೋಡಿದೆಯಾ ಮೋರಪ್ಪಾ, ಮಾಯೆಯ ಚಮತ್ಕಾರವೆಂತಿರುವದೆಂಬದನ್ನು? ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲ ನಾಲ್ಕಿಂಟು ತಿಂಗಳು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದರೂ, ಈ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡಲಿಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಗಡಚೆನಿಸುತ್ತದೆ? ಇದಕ್ಕೇ ಇಷ್ಟು ಯೋಚನೆಗೊಳಗಾದ ಬಳಿಕ, ಇಹಲೋಕವನ್ನು ಚಿರಕಾಲ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾನವನಿಗೆ ಹೆಗೆನಿಸುತ್ತಿರಬಹುದೋ ಏನೋ! ನಮ್ಮ ಕೂಡ ಈ ಲೋಕದೊಳಗಿನ ಯಾವುವೊಂದು ವಸ್ತುವೂ ಬರುವಂತಿರುವದಿಲ್ಲ; ಇವೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆಂಬದು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಟ್ಟಿ ನೋಡುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆ; ಆದರೂ ನನ್ನೀ ಪುಟ್ಟ ನಸ್ಯದ ಡಬ್ಬಿಯ ಲೋಭವು ಕೂಡ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಇದಕ್ಕೆಂತಹ ಚಮತ್ಕಾರವೆನ್ನಬೇಕು? ಈ ಭಗವನ್ಮಾಯೆಯು ಭಗವಂತನನ್ನು ಕೂಡ ಮೋಹಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಗೆದ್ದಂಥವರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ದೈವಕಾಲಿಗಳೇ ಸರಿ. ನಮ್ಮಂತಹ ಮೂಢಜನರು ಈ ಮಾಯಾ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ಸಂತತವಾದ ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳ ಪೀಕಲಾಟದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ತೊಳಲತಕ್ಕವರೇ. ಶ್ರೀ ವೇದೋನಾರಾಯಣನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಏನಾಗುವದೋ ಆಗಲಿ” ಎಂದೆನ್ನಲು, ನನ್ನ ವೇದಾಂತ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ, ಮೋರಪ್ಪನು ತನ್ನ ಆ ಪ್ರೀತಿಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಅವನು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವೇದಾಂತದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟನೆನ್ನಬಹುದು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಳಿಹೊತ್ತಾಗಲು, ನಿತ್ಯ ನಿಯಮದಂತೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುವ ನಮ್ಮ ವೈದಿಕ ಮಿತ್ರರೂ ಬರತೊಡಗಿದರು. ಆ ಮೇಲೆ ಕೆಳುವದೇನು” ಅಂದು ಆ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಡೆದ ಚರ್ಚೆಯು ‘ನ ಭೂತೋ ನ ಭವಿಷ್ಯತಿ’ ಎಂಬಂತಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಅವರಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ತಾನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವೇದಾಂತಿಯು, ತಾನೇ ಜಿಜ್ಞಾಸುವು, ತಾನೇ ನಿಜವಾದ ಮುನುಕ್ಷುವು ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸಿ, ಸೆಟೆಸೆಟೆದು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. ನಾನು ಸ್ವತಃ ವೇದಾಂತಿಯೇನೋ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ವೇದಾಂತ ವೆಂದರೇನು? ಅದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಗತಿಗಳು ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅವಗತವಾಗಿದ್ದವು. ವೇದಾಂತ ವಿಷಯವು ಅಪರಿಮಿತವಾದುದು; ಅದನ್ನು ತಿಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾನವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಎಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾದದ್ದಿದ್ದರೂ ಅದು ಪರಿಮಿತವಾದದ್ದೇ. ಅಂದಬಳಿಕ ಅಪರಿಮಿತ ವಿಷಯದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವು ಪರಿಮಿತ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಹೇಗಾದೀತು? ಹೀಗಿದ್ದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಯತ್ನಿಸಲೇ ಬಾರದೆಂತಲ್ಲ; ಶಕ್ಯವಾದಷ್ಟು ತಿಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕೂಟಸ್ಥ, ಆತ್ಮಾ, ಅಗೋಚರ, ಬ್ರಹ್ಮ ಮುಂತಾದ ಗಡಚು ಶಬ್ದಗಳ ತಾಕಲಾಟಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವೇದಾಂತ ವಿಷಯ ಬಂದಿದೆಯೋ, ಅಷ್ಟೇ ವೇದಾಂತದಿಂದ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವೇದಾಂತ ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರ ಪಂಚದಶಿ ಗ್ರಂಥವೇ ಏತಕ್ಕೆ ಬೇಕು? ಪ್ರಬೋಧಚಂದ್ರೋದಯ ನಾಟಕ, ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಇವೇ ನನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠ

ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳು. ಇರಲಿ.

ಕೆಲ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಸರ್ವಪುರಿಯ ವಿಯೋಗ ದುಃಖವು ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರ ಅಂದಿನ ವೇದಾಂತಪರ ಭಾಷಣದಿಂದ ಆಗಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿವಾರಣವಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ಆ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಗೆಂದು ನದಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಅವರಲ್ಲಿ ರಾಮಭಟ್ಟರೆಂಬವರು:-ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ಹಾಗಾದರೆ ನೀವು ಹೊರಡುವದನ್ನೇ ಕಡೆಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಂತಾಯಿತೇನು? ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀವು ಹೋಗಬಾರದಪ್ಪಾ. ನೀವು ಹೊರಟು ಹೋದಿರೆಂದರೆ ನಮಗೆ ಹೇಗೆ ಹೇಗೋ ಅನಿಸಿತು. ದಿನಾಲು ನದಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ನಿಮ್ಮ ನೆನಪು ಆಗದೆ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಎಂದೆನ್ನಲು, “ನಾಳೆ ದ್ವಿತೀಯಾ ಶನಿವಾರವೇ ಹೊರಡುವದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ” ಎಂದು ಒಳ್ಳೇ ಆತುರದಿಂದ ಮೋರಪ್ಪನು ಹೇಳಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿಯಂತೂ ಅವರಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ “ಛೇ! ಛೇ! ಗ್ರಾಮತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವದುಂಟೇ? ತತ್ರಾಪಿ ಈ ವರ್ಷ, ಅದರಲ್ಲೂ ಈ ಮುಹೂರ್ತಕ್ಕಂತೂ ಮಾಡಲೇಕೂಡದೆ” ಎಂದು ಒತ್ತಾಯ ಪಡಿಸಿದರು; ಆದರೆ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಕೃತನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ವಿಧವಿಧದಿಂದ ಹೇಳಿ ಹೇಳಿ ಬೇಸತ್ತೆನು; ಅದರೂ ಅವರ ಸಮಾಧಾನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಹೇಳಿ ಅವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಬೇಕಾದರೆ ನನಗೊಂದು ಬಗೆಯ ಸಂತೋಷವೂ ಬೇರೊಂದು ಬಗೆಯ ದುಃಖವೂ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ, ಬಹು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಒಂದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದ್ದು, ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ತಳಕಿತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೊರಡುವ ಕೆಲಸವು ಬಹು ದುರ್ಘಟವಾದದ್ದು. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಲಿತ ಸಸಿಯನ್ನು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೊಯ್ದು ಹಚ್ಚುವಾಗ ಯಾವ ಬಗೆಯ ತೊಂದರೆಯುಂಟಾಗುವದೋ ಅದೇ ಗತಿಯು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಬಹಳ ದಿವಸವಿದ್ದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ; ಇಲ್ಲವೆಂದು ಗಿಡದ ಟೊಂಗಿಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಬೇರೆ ಗಿಡಕ್ಕೆ ಕಲಮು ಮಾಡುವಾಗ ಅವೆರಡೂ ಗಿಡಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಕ್ಲೇಶವಾಗುತ್ತದೋ, ಕೇವಲ ಅದರಂತೆಯೇ ನಾನು ಗ್ರಾಮತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವಾಗ ನನ್ನ ಗತಿಯಾಯಿತು. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನನಗಾದ ದುಃಖವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಗ್ರಾಮತ್ಯಾಗದಂತಹ ಅಸಹ್ಯ ದುಃಖವು ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲೆನ್ನಬಹುದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಆ ಗ್ರಾಮತ್ಯಾಗ ದುಃಖದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಹಲವು ಬಗೆಯ ದುಃಖಗಳ ಬೇರುಗಳು ತೊಡಕಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ಸುಖ-ಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನೂ ಗ್ರಾಮತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗುತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಬಂದರೆ, ಅದನ್ನು ಕೆಲ ದಿನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಇಲ್ಲವೆ ತನ್ನೊಬ್ಬನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಸಾರಾಂಶವೇನೆಂದರೆ, ಜನ್ಮಭೂಮಿ ಇಲ್ಲವೆ ಬಹು ದಿನಗಳ ತನಕ ಒಂದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದ್ದ ನಂತರ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವಾಗ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದ ದುಃಖವಾಗುವದೋ ಅದು ಪರಮ ಜಾಜ್ವಲ್ಯವಾದ ದುಃಖವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ.

ನಾವು ಹೊರಡುವ ದ್ವಿತೀಯೆಗೆ ಇನ್ನು ಒಂದೇ ದಿನದ ಅವಕಾಶವಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರು ನಾವು ಪರವೂರಿಗೆ ಹೊರಟೆವೆಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆದು ಸವಿಯೂಟಗಳನ್ನು ಣಿಸ ತೊಡಗಿದರು. ನಾವು ಹಾಗೆ ಮಂದಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಉಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಊರಿಗೊಯ್ಯುವ ಸಾಮಾನುಗಳ ಗಂಟು-ಮೂಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ದಿನಾಲು ನಾಗವಂದಿಗೆಯ ಮೇಲಿನ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಗಂಟುಗಳನ್ನು ಇಳಿಇಳಿಸಿ ಅವುಗಳೊಳಗಿನ ಯಾವ ಯಾವ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸಂಗಡ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ನಾನು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಇಂದು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿಯ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವವನ್ನು ಬೇರೆ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಮಿಕ್ಕವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೆ ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಡಬ್ಬುಹಾಕಿದುವು; ನಾಳೆ ಸಣ್ಣ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಚ್ಚುವದು ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಳು. ಮೊರೆ, ಬುಟ್ಟಿ, ಕಲ್ಲಗಡಿಗಿ, ಕಲ್ಲಪರಟೆ, ಗಡಿಗಿ, ಮಡಕೆ, ಅರಿಯುವ ಕಲ್ಲು, ಗುಂಡಕಲ್ಲು, ಒನಕೆ, ಬೀಸಿಕಲ್ಲು ಈ ಎಲ್ಲ ಜೀನಸುಗಳನ್ನು ಒಂದೂ ಬಿಡದಂತೆ ಸಂಗಡ ಒಯ್ಯಲೇ ಬೇಕೆಂದು ಅವಳಿಗನಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಭಾರೀ ತೂಕ ಇಲ್ಲವೆ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಮನದಂದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಒಂದೊಂದನ್ನೇ ಕೋಣೆಗೆ ಸೇರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಉದುಗೊಳವೆ, ಲಟ್ಟಣಿಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಿತಿ ಮೀರಿದ್ದವು. ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಗಡ ಒಯ್ಯತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಅವಳು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿರಿಸಿದಳು. ಅದರಂತೆ ನೆಲವು ಚೆಬ್ಬಲುಗಳನ್ನೂ ಒಯ್ಯುವ ಸಾಮಾನಿನಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೋರಪ್ಪನು ಒಳಗೆ ಏತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೋಗಲು, ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಆ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಾನುಗಳು ಕಂಡವು. ಆಗ ಆತನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—ಅತ್ತಿಗೇ, ನೀವು ಇವೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಒಯ್ಯತಕ್ಕವರೇನು? ಇದೆಲ್ಲ ಕೂಡಿದರೆ ರೂಪಾಯಿ ಅರ್ಧರೂಪಾಯಿ ಕ್ರಯದ ಜೀನಸು. ಚೆಲ್ಲಿರಿ, ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿಯೇ. ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಪಾತ್ರೆ-ಪಡಗು, ಅರಿವೆ-ಅಂಚಡಿ ಇವುಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಸಂಗಡ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಈ ಕಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಒಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ಖರ್ಚು ತುಸ ತಗಲುವುದೇ? ನಿಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಸರಿಗೆ ಈ ಗಡಿಗಿ-ಮಡಕೆ, ಕಲ್ಲು-ಗುಂಡುಗಳ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟೇಕೆ ಮಮತ್ವವಿರುವದೋ ತಿಳಿಯದು. ಅಲ್ಲೆಟ್ಟಿನ ಆ ಒಡಕು ಗಡಿಗಿಯನ್ನು ಚಕ್ಕಡಿ-ಶೈಲುಗಳ ಪ್ರವಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಾಳಿಸಿಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ?

ಮೋರಪ್ಪನ ಈ ಮಾತಿಗೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ರೇಗಿಗಿದ್ದು:—“ಅದರೆ, ನೀವು ಹೇಳುವುದಾದರೂ ಏನು? ಏನನ್ನೂ ಒಯ್ಯಬೇಡವೆನ್ನುವಿರಾ? ನಿಮ್ಮ ಗಂಡಸರಿಗೇನು, ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಊಟಕ್ಕಾದರೆ ತೀರಿತು; ಆದರೆ ನಮಗೆ ಹಾಗೆ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಊಟ ಬಡಿಸುವರಾರು? ಹೇಳಿರಿಸ್ಸೊಮ್ಮೆ-ಇದರೊಳಗಿನ ಯಾವ ಸಾಮಾನು ಬೇಡವೆಂಬುದನ್ನು. ಉದುಗೊಳವೆಯ ಹೊರತಂತೂ ನಡೆಯಲಾರದಷ್ಟೆ? ಒಂದು ಅಡಿಗಿಯ ಕಡೆಗೆ; ಒಂದು ನೀರೊಲೆಯ ಕಡೆಗೆ. ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ

ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದಿರಲೆಂದು ಮೂರೇ ಊಮಗೊಳಿವೆ ತಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಇದ ರಂತೆಯೇ ನೆಲವು, ಮೊರ, ಬುಟ್ಟಿ, ಒನಕೆ, ಗುಂಡಕಲ್ಲು ಮುಂತಾದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀನಸು ಬೇಕೇ ಬೇಕು. ಪರಸ್ಪರದಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆಗೆ ತಡವಾದರೆ ಹುಡುಗರಿಗೆ ತಿನ್ನ ಲಿಕ್ಕೆ ಮುಷ್ಟಿ ಅಳ್ಳಿಟ್ಟು ಬೇಡವೆ? ಗುರ್ತು-ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಆಗಲೆ ಅಳ್ಳಿಟ್ಟಿನ ಗಡಿಗೆ ಕೊಡುವವರಾರು? ನೀವು ಗಂಡಸರು ಮಂದಿಯ ಮನೆ ಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಂದುಕೊಡುವಿರಾ?” ಎಂದು ಸವಾಲು ಹಾಕಲು, ಮೋರ- ಪ್ಪನ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಾಯಿತು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀನಸಿನ ಉಪ ಯುಕ್ತತೆಯ ವಿವರಣವೂ, ಅವುಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ನನಗೂ ಸರಿದೋರಿತು; ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಬೆಲೆ ಅತ್ಯಲ್ಪವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮೋರಪ್ಪನ ಅಂಬೋಣವೂ ನನಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಸರಿದೋರಲು, ನಾನು ಹಾಗೆಂದು ಮತ್ತೆ ಅಂದೆನು. ಆಗ ಅವಳು:—“ಅಹುದು, ಬೆಲೆಯೇನೋ ಅಲ್ಪವೇ ಸರಿ; ಆದರೆ ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು, ಯಾವ ಜೀನಸು ಎಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತವೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಪರಸ್ಪರದಲ್ಲಿ ಅವು ಗಳನ್ನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಕೊಂಡು ತರುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಇನ್ನು ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂಬಾಳಿಸಿಕೊಂಡೊಯ್ಯುವದೊಂದು ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ? ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಾನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಅದರ ಚಿಂತೆ ಬೇಡ” ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಹಟವನ್ನೇ ನಡಿಸತೊಡಗಿದಳು; ಆದರೂ ಕಡೆಗೆ ಮೋರಪ್ಪನ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಎಲ್ಲ ಸಣ್ಣ ವುಟ್ಟಿ ಜೀನಸುಗಳನ್ನು ಒಯ್ಯಬಾರದೆಂದು ನಿಷ್ಕರ್ಷ ವಾಯಿತು.

ಹುಣ್ಣಿವೆಯು ಕಳೆಯಿತು. ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮುಹೂರ್ತವು. ಆದ ರಿಂದ ಇಂದೇ ಸೊಸೆಯನ್ನು ತವರು ಮನೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆತರಬೇಕಾ ಗಿತ್ತು. ಮೋರಪ್ಪನು ಈ ಮೊದಲೇ ನಮ್ಮ ಬೀಗರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ನಾವು ನಮ್ಮ ಸೊಸೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವೆವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದನು. ಇಂದು ನಾನೇ ಸ್ವತಃ ಹೋಗಿ ಬೀಗರಿಗೆ ಈ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಸಿ ಬರಬೇಕು; ಹಾಗೂ ಇಂದು ಸಂಜೆಯ ಮುಂಚೆಯೇ ಅವಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ನಾನು ಬೀಗರ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆನು; ಹಾಗೂ ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಬೆಂಗಳೂರ ಪ್ರಯಾಣದ ಸಂಗತಿಯನ್ನರುಹಿ, ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಸೊಸೆಯನ್ನೂ ಕರೆದೊಯ್ಯುವೆ ವೆಂದು ಹೇಳಿದೆನು. ಅವರು ಒಮ್ಮೆಲೆ ನನ್ನ ಆ ಬೇಡಿಗೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ನಾನು ಯುಕ್ತಿ-ಪ್ರಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಒಡಂಬಡಿಸಿದೆನು. ಬಳಿಕ ನಾನು ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದೆನು. ಆಗ ನಮ್ಮ ಬೀಗನು-ನಾನಾರಾಯನು--ನನ್ನನ್ನು ಧೈಶಿಸಿ:— ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನಾನೂ ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಬೆನ್ನಹಿಂದೆಯೇ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಬರುವ ವರೆಗೆ ಹೋಗಬೇಡಿರಿ, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ನಾನಾರಾಯನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ಕಾರಣವೇನೆಂಬದನ್ನು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ನಾನು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ತಲುಪುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನೂ ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟನು. ಅವನು ಬಂದವನೇ:—“ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ಇಂದು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು. ಒಳಗೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೆಂಗಸರು ಈಗ ಬರಬಹುದು. ಊಟವಾದ ಬಳಿಕ ಶಾರದೆಯನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಬರುವಿರಂತೆ ಅವಳೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕ ಮಗಳನ್ನೂ ಕಳಿಸುವೆವು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಲೌಕಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ:—“ನಾನಾರಾಯರೇ, ನೀವು ಸುಮ್ಮನೆ ಇಷ್ಟು ತೊಂದರೆಯನ್ನೇಕೆ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವಿರಿ? ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಬೀಗರೇ ಇರುವೆವು. ಇಂದಿನ ಒಂದು ಊಟದಿಂದ ಬೇರೆ ಪೂರೈಸುವಂತಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ?” ಎಂದೆನ್ನಲು, ನನ್ನ ಈ ಮಾತಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಅವರು ಕೊಟ್ಟೇಬಿಟ್ಟರು; ಹಾಗೂ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವದಕ್ಕೆಂದು ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಬಳಿಕ ಅವರು ಮೋರಪ್ಪನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ: ಮೋರಪ್ಪನವರೇ, ನೀವು, ಅಳಿಯದೇವರು, ಹುಡುಗರು ಎಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಇಂದು ಊಟಕ್ಕೆ ಬರತಕ್ಕದ್ದೇ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ದಾರಿ ಹಿಡಿದರು.

ನಾನಾರಾಯನು ಹೊರಟು ಹೋದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ತಡವರಿಸುತ್ತ ನಡುಮನೆಯ ಬಾಗಿಲವರೆಗೆ ಬಂದು ಒಳ್ಳೇ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿ:—ಇಂದು ಬಾಳನ ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ನಮಗಿಲ್ಲರಿಗೂ ಆಮಂತ್ರಣ ಬಂದಿದೆಯೇ? ಭಲೆ! ಭಲೆ!! ನಮ್ಮ ಬೀಗರೊಳ್ಳೇ ಉದಾರರಾದರೆನ್ನಬೇಕು! ಅಥವಾ ಅವರ ಮನೆಯ ಯಾವುದೊಂದು ದೇವರ ಹರಕೆ-ಗಿರಕೆಯಿದ್ದಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ನಮಗೂ ಆಮಂತ್ರಣ ಕೊಡುವ ಬೇತು ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಕವಡಿ ಚುಂಬಕ ಚಿನಿವಾಲಿನಿಗಲ್ಲಿ ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು? ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಆಡಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದಳು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾನಾರಾಯನ ಹೆಂಡತಿಯು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕುಂಕುಮದ ಕರಂಡಕವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಬಗಲಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕೂಸನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಆಮಂತ್ರಣ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆಂದು ಬಂದಳು. ಕೊಡಲೆ ಅವರೇವರಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಸಂಭಾಷಣ ನಡೆಯಿತು. ನಾನು ಅತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ ಅದು ಹೆಂಗಸರ ನಿತ್ಯದ ಕೆಲಸವೇ ಆಗಿತ್ತು.

ಅಂದು ಬೀಗರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮೀಚೀನ ಊಟವಾಯಿತು; ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರ ಭಾನಂಭಟ್ಟರಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛ ಫಲಾಹಾರವೂ ಆಯಿತು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಗಿನ ನಾಲ್ಕು ಹೊಡೆಯುವ ಮೊದಲೆ ಬಾಡಿಗೆಯವನಿಗೆ ಚಕ್ಕಡಿ ಹೂಡಿ ತಂದು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಿದೆವು. ಮೋರಪ್ಪನೂ ನಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕವನಿದ್ದನು. ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಲವಲವಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಹುಡುಗರು-ಹುಪ್ಪಡಿಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಬೇಗನೆ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗರು ಹೇಗಾದರೊಮ್ಮೆ ಬಿಡುಕೊಂಡ ಒಳಕ ನಾನೂ ಮೋರಪ್ಪನೂ ಎಷ್ಟೋ

ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಪಡಸಾಲೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದೆವು. ಒಳಗೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೂ ನಿದ್ರೆ ಬರಲಿಲ್ಲ; ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಅದರಿಂದ ಅವಳೂ ನಡುಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತು:— ಇಂದು ಇಂಥಂಥವರು ನನಗೆ ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆ ಖಣ ಕೊಟ್ಟು ಉಡಿತುಂಬಿದರು; ಇಂಥಂಥವರಿಂದ ಇನ್ನು ಬರತಕ್ಕ ಬಾಕಿಯಿದೆ, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರಲು, ಅವಳಿಗೆ ತಾನನ್ನು ಪರಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ಕೆಡಕೆನಿಸಿತು. ಹಗಲೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನು-ಸಟ್ಟುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಮನೆಯು ಒಂದು ರೀತಿಯಾಗಿ ಹಾಳು ಹಾಳು ಸುರಿಯ ತೊಡಗಿತು. ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಸಂಗಡ ಒಯ್ಯತಕ್ಕ ಸಾಮಾನು ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ನಡುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರು ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದವು; ಮತ್ತು ಒಳಗೆ ಒಂದು ಮಿಣು ಮಿಣುಕಾದ ದೀಪವು ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು! ಆಗಿನ ಆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ದೃಶ್ಯವು ನನಗೂ ಕೂಡ ಬಹು ಭಯಾನಕವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಅಂದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಹೇಗೆನಿಸಿರಬಹುದೆಂಬದನ್ನು ಆಗಿನ ಆಕೆಯ ಇಳಿಮೋರೆ, ಚಿವುಗಣ್ಣು ಇವುಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಬರೆದು ತಿಳಿಸಲವಶ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಆ ರಾತ್ರಿ ನಾವು ಮೂವರೂ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ನಿದ್ರೆಮಾಡಲಿಲ್ಲೆನ್ನುವದಕ್ಕಿಂತ ಅದು ನಮಗೆ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲೆನ್ನುವದು ಹೆಚ್ಚು ಸಯುಕ್ತಿಕವಾದೀತು. ವಿಧವಿಧದ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಭಯಾನಕ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆದೆವು. ಮೂರನೇ ಪ್ರಹರವು ಮುಗಿಯಲು, ಮೋರಪ್ಪನು ಚಟಕ್ಕನೆ ಎದ್ದು: ನಾನಿನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಯವನನ್ನು ಕರೆತರುವೆನು; ಆ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರಿಗೆ ವೇಳೆಯ ಮಹತ್ವವೇ ತಿಳಿಯದು. ತಡವಾಯಿತೆಂದರೆ ಮುಹೂರ್ತವು ತಪ್ಪಿ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ತೊಂದರೆಗೊಳಗಾಗಬೇಕಾದೀತು, ಎಂದು ಹೇಳಿದವನೇ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದನು. ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಚಕ್ಕಡಿಯು ಬಂದು ನಮ್ಮ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ನಿಂತಿತು. ಬಳಿಕ ನಾನೂ ಮೋರಪ್ಪನೂ ಕೂಡಿ ಗಾಡಿಯವನಿಂದ ಪಡಸಾಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಗಂಟು ಮೂಟೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಚಕ್ಕಡಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಸತೊಡಗಿದೆವು ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ “ಏನರೀತಪಾ, ಏಟು ಒಬ್ಬೇವಯ್ಯೆಲ್ಲಾ? ಮುಕ್ಕಟ್ಟ ತಿಳಿಸಿದ್ದರೆ ನಾನು ಈಟಿ ಬಾಡಿಗೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಧಣೇರ, ಕುಸಿ ಕೊಡಬೇಕು ನೋಡ್ಲಿ” ಎಂದು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅನ್ನುತ್ತ ಹೇರಿದನು. ನಾವು ಸಾಮಾನು ಹೇರಿದ ಬಳಿಕ ಮೋರಪ್ಪನು ನಮ್ಮ ಬೀಗರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಬಂದನು. ಯಾಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಗಾಡಿಯು ಅವರ ಮನೆಯ ಮುಂದೆಯೇ ಹಾಯ್ದು ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹೋಗುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿ, ಅವರ ಮಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಭೆಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಚಕ್ಕಡಿ ಹೇರಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ಕೂಡಲೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಹುಡುಗರನ್ನೆಲ್ಲ ಎಬ್ಬಿಸಿ, ಮೋರೆ ತೊಳಸಿ, ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಹಚ್ಚಿದೆವು. ನಾವೂ ನಮ್ಮ ಕುಲ

ದೇವರಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಿಪಾತ ಗೈಸೆವು. ಒಯ್ಯತಕ್ಕ ಜೀನಸುಗಳೇನಾದರೂ ಒಳಗೆ ಉಳಿದಿವೆಯೇನೆಂಬದನ್ನು ನಾನೂ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯೂ ಮೂರು ಮೂರು ಸಾರೆ ನೋಡಿದೆವು. ಬಳಿಕ “ವಕ್ರತುಂಡ ಮಹಾ ಕಾಯ ಸೂರ್ಯ ಕೋಟಿ ಸಮ ಪ್ರಭ | ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಮೇ ದೇವ ಸರ್ವ ಕಾರ್ಯೇಷು ಸರ್ವದಾ | ” “ತದೇವ ಲಗ್ನಂ ಸುದಿನಂ ತದೇವ” ಎಂದಂದು, ಪ್ರಯಾಣ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದೆವು. ಬಾಗಿಲುಗಳಿಗೆ ಕೀಲಿ ಹಾಕಿದೆವು. ಹುಡುಗರು ಈ ಮೊದಲೇ ಗಾಡಿಯವನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಚಕ್ಕಡಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ತಮತಮಗಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಬಡಿದಾಡತೊಡಗಿದ್ದವು. ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೂ ಗಾಡಿಯನ್ನೇರ ಹೇಳಿದೆನು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವಳು: “ಆ ಜಾನಕೀಬಾಯಿಗೆ ಹೇಳಿ ಬರುವೆನು; ಈ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯು ನಾಳೆ ಹೋಗುವಾಗ ಬಂದೇ ತೀರಬೇಕೆಂದು ಆಗ್ರಹ ಮಾಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ಅಗೋ, ಆ ಸುಭದ್ರಿಯ ಮನೆಯು ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಇದೆ. ನಾನು ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೆ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಳಿಕ ಹತ್ತುವೆನು. ಗಾಡಿಯು ಸಾಗಲಿ” ಎಂದಂದು ಹೊರಟೇ ಬಿಟ್ಟಳು. ನಾನೂ ಮೋರಪ್ಪನೂ ಚಕ್ಕಡಿಯ ಹಿಂದೆ ನಡೆದಿವು. ಬಾಡಿಗೆಯವನು ಗಾಡಿಯ ಮೂಕಮರದ ಮೇಲೂ ಗಾಲಿಗಳ ಮೇಲೂ ನೀರು ಹಾಕಿಸಿ, ಬಸವಣ್ಣನಿಗೆ ಶರಣು ಹೊಡೆದು, ಎತ್ತಗಳ ಡುಬ್ಬದ ಮೇಲೆ ಚಪ್ಪರಿಸಿ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು.

ನಮ್ಮ ಬೀಗರ ಮನೆಯು ಸಮೀಪಿಸಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಸಮೀಪದ ಒಂದು ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗಿ “ಯಮನಕ್ಕಾ, ಯಮನಕ್ಕಾ! ಬಾಗಿಲ ತೆರೆಯಿರೇ ನಮ್ಮವ್ವಾ” ಎಂದು ಮೂರು ಮೂರು ಸಾರೆ ಒದರಿದಳು; ಆದರೆ ಒಳಗಿನಿಂದ ಯಾರೂ ಪಿಟ್ಟಿನ್ನಲಿಲ್ಲ; ಬಾಗಿಲವನ್ನೂ ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ನಿರುಪಾಯಳಾಗಿ ಅವಳು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಯಾರನ್ನೂ ತಾನಾಗಿ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗುವ ಉಸಾ ಬರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಳು; ಯಾಕಂದರೆ ಅದರಿಂದ ತನ್ನ ಖಣಗಳ ವಸೂಲಿಯು ಕಟ್ಟಾದ್ದಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಂದ ಜೇಷ್ಟ್ರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದೀತೆಂಬ ಗಹನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಅವಳು ಮಾಡಿದಂತೆ ತೋರಿತು. ನಮ್ಮ ಬೀಗರ ಮನೆಯ ಕದವು ಮಾತ್ರ ತೆರೆದಿತ್ತು. ಇದುವರೆಗೆ ಉದ್ವಿಗ್ನವಾಗಿದ್ದು, ದಾರಿಗೆ ಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ತುಸ ಶಾಂತವಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಲೆ ಮತ್ತೆ ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೈದಿತು. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಗಳನ್ನು ಮೊದಲನೇ ಸಾರೆ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸುವಾಗ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಗಾಗುವ ದುಃಖವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬಹು ಭಯಂಕರವಾಗಿರುತ್ತದೆ! ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಎರಡನೆಯವರ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸುವಾಗ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಎಂತಾಗುವದೋ ಅದನ್ನು ಅವರೇ ಬಲ್ಲರು. ನಾವಾದರೂ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದೆವು. ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಮಗಳನ್ನು ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸುವಾಗಿನ ಪ್ರಸಂಗವು ನಮಗಿನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿದ್ದಿತು. ಅದರದೇ ಇದು ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಾಗಿತ್ತೆನ್ನ

ಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ತಾವು ಇದು ವರೆಗೆ ಜೀವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಮತೆಯಿಂದ ಬೆಳೆಸಿದ ತಮ್ಮ ಮಾಂಸದ ಸಜೀವ ಗಂಟನ್ನು ಅಂದರೆ, ತಮ್ಮ ಪಂಚ ಪ್ರಾಣಗಳ ಅಂಶವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಎರಡನೆಯವರ ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡುವದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕೆಲಸವೇ? ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೂ ಆ ವಸ್ತುವಿನ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಅವರ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವೇ ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿತವಾಗುವದು; ಮತ್ತು ಆ ಸ್ವಾಮಿತ್ವ ನಡೆಯಿಸುವವರು ಆ ತಮ್ಮ ಮಗಳಿಗೆ ಕೇವಲ ಅಪರಿಚಿತರು. ಮೇಲಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕೃತ ಉಪಕಾರ ವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸ್ಮರಿಸದೆ, ಕನ್ಯಾದಾನ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಬಗ್ಗೆ ಆಭಾರಮನ್ನಿಸದೆ, ತಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಸ್ತ್ರೀಕೆಯನ್ನೂ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನೂ ಅದು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ, ಇದು ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬದನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹರು. ಅದರಿಂದ ಆ ಕನ್ಯೆಯ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಗಳಿಗೆ ಅವಳ ಅಲ್ಪಕಾಲದ ವಿಯೋಗದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಏನೆನಿಸಿತೆಂಬದರ ಕಲ್ಪನೆಯು ಅದಾರಿಗಾಗಬೇಕು? ಬರಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದಲೇ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿ ರಲು, ಅದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಆ ದುಃಖವು ಯಾವ ಮಜಲಿಗೆ ಮುಟ್ಟಬಹುದೆಂಬದನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಬೇಕು? ತಮ್ಮ ಮಗಳಿಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಕೊಂಚ ಬಿರುಸು ಮಾತನಾಡಿದರೆ ನಾಗರ ಹಾವಿನಂತೆ ಭುಸುಗುಟ್ಟುವ ತಾಯಿಯು ತಾನಾಗಿ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ದುಷ್ಟ ಅತ್ತೆಯ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸುವಾಗ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಏನೆನಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು? ಅವಳ ಕೋಮಲವಾದ ಅಂತಃಕರಣಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಕಾಠಿಣ್ಯವು ಸುಮ್ಮ ಸುಮ್ಮನೆ ಎಂದಾದರೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದೀತೆ? ಅಲ್ಲದೆ ಪಶುವಿನ ಬಳಿ ಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪಶುವು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅಗಲಿದರೂ ಅವುಗಳ ಜೀವಕ್ಕೆ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯುಂಟಾ ಗುತ್ತದೆ. ಮೂಕವೃತ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸ ಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದಿದ್ದರೂ ಅದು ಅವುಗಳ ಹಾವಭಾವಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣು ಹುಡುಗರಂತೂ ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಸಜ್ಜಾನ ವ್ರಾಣಿಗಳು. ಮಕ್ಕಳ ಸಲುವಾಗಿ ತಾಯಿಯು ಎಷ್ಟು ಕ್ಲೇಶಪಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂಬದನ್ನೇನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆಯೇ? ಮತ್ತು ಆ ಮಕ್ಕಳ ವಿಯೋಗವು ಸಾಮಾನ್ಯ ದುಃಖವಾದದ್ದೇ? ತಮ್ಮ ದೇಹ, ಗುಣ ಹೆಚ್ಚಿನ, ತಮ್ಮ ದೈವವೂ ಇಡಿ ಜೀವಿತದ ಸಾಫಲ್ಯವೂ ಆದ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಾವಾಗಿ ಮಂದಿಯ ಸ್ವಾಧೀನಗೊಳಿಸುವದು; ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವಾಗ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ಕ್ಷುಲ್ಲಕವೆಂದುಕೊಳ್ಳುವದು. ಇಂಥ ಈ ಸಂಸಾರದೊಳಗಿನ ಅನುಪಮೇಯ ಚಮ ತ್ಯಾರಗಳಿಗೆ ಸ್ವಸಂತೋಷದಿಂದ ಅದಾರು ಭಾಗಿದಾರರಾಗುವರೋ ಆಗಲಿ; ಅದರೆ ನಾನು ನನ್ನ ಸ್ವಂತದ ಹಾಗು ನನ್ನಂತೆಯೇ ಸಂಸಾರಿಕರಾದವರ ಮತದಂತೆ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತೀರ ಅಸಹ್ಯವಾದ ಹಾಗು ಪೂರ್ಣ ಕ್ಲೇಶಕರವಾದ ಇಂಥ ದುಃಖಕ್ಕೆ ತಾವಾಗಿ ಒಪ್ಪುವದೂ, ಆ ದುಃಖವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೂ ಅದರ ವಿಭಾಗ ವನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವದೂ 'ಯದ್ಯಪಿ ಲೋಕೇ ಶರಣಂ ಮರಣಂ ತದಪಿ ನ ಮುಂಚಿತ ಪಾಪಾಚರಣಂ' ಎಂಬಂತೆಯೇ ಆಗಿರುವದು. ಇರಲಿ.

ಇದು ವಂಶಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ರೂಢಿಯಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವು ಇಲ್ಲವೆಂಬದೇ ನಿಶ್ಚಯವು. ನಮ್ಮ ಸೊಸೆಯನ್ನು ನಾವು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಬಿಂಗಳೂರಿಗೆ ಕರೆಮೊಯ್ಯುವದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆವು. ಆದರಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಕಷ್ಟವೇನೆನಿಸಬೇಕು? ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಬೀಗರಿಗೆ ಅದು ಪರಮ ದುಃಖವಾಗಿ ತೋರಿದ್ದರೆ ಸೋಜಿಗವಲ್ಲ! ಅವರು ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಉಡಿ ತುಂಬಿದರು; ಅವಳ ತಾಯಿಯು ತನ್ನ ಕಣ್ಣೀರುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸೀರೆಯ ಸೆರಗಿನ ಮೇಲೆ ಕೆಡವಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅವಳನ್ನು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ದಬ್ಬುತ್ತಲೆ ಕರೆತಂದಳು! ಆ ತಾಯಿಯ ಬಾಯಿಂದ ಶಬ್ದಗಳೇ ಹೊರಡದಾದವು! ದುಃಖವು ಒತ್ತರಿಸಿ ಬಂದು ಗಂಟಲಿಗೆ ಆತುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅವಳ ಗಂಡನಾದ ನಾನಾರಾಯರಾದರೂ ಹತ್ತಿರವೇ ನಿಂತಿದ್ದು “ಹೂಂ, ಮುಗಿಸಿರಿ ಬೇಗನೆ” ಎಂದು ನಡುನಡುವೆ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಅವರ ಆ ಶಬ್ದಗಳು ದುಃಖದಿಂದ ತೀರ ನೆನದಿದ್ದವು! “ತಂಗೀ, ಮೈನಕ್ಕಾ, ಹೋಗಿ ಬಾ. ನಾಳೆ ವೈಶಾಖಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆಕಳುಹುತ್ತೇನೆ. ಯೋಚಿಸಬೇಡ. ನಿನ್ನೊಡನೆ ಗೋದಾವರಿಯೂ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ತಿಳಿಯಿತೇ? ಅಲ್ಲಿ ಅತ್ತೆ-ಮಾವಂದಿರ ಮಾತು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಒಳಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲೇನು ನಡೆದಿತ್ತು? ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಗಲಿಬಿಲಿಯು!

ಬಳಿಕ ನಾನಾರಾಯರು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು:—“ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನಿಮಗೇನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಿದೆ? ನೀವು ಕುಟುಂಬವತ್ಸಲರೇ ಆಗಿರುವಿರಿ. ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ನಾನೇನು ಹೇಳಲಿ? ಮಾಯಾಪಾಶವು ಬಹು ಕಠಿಣವಾದದ್ದು!” ಎಂದು ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಹೇಳಿದರು. ಅತ್ತೆ ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯು ತನ್ನ ಅಳುವನ್ನು ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಹತ್ತೊತ್ತಿಕೊಂಡರೂ ಅದು ನಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ, ಅಳುವ ದನಿಯಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಕಾವಕ್ಕಾ, ಈ ನಮ್ಮ ಮೈನಕ್ಕನನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ನೀವು ಬುದ್ಧಿವಂತರುತ್ತೀರಿ. ದೊಡ್ಡ ಗುಣದವರಿರುತ್ತೀರಿ. ನಿಮಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ.....” ಇಷ್ಟೇ ಮಾತಾಡಿ ಅವಳು ತಡೆಯಲಾರದ ತನ್ನ ಅಳುವನ್ನು ತಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸ ಹತ್ತಿದಳು! “ಈಕೆಯ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಬಿಡಿರೆ”ಂದು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯಾದರೂ ಹೇಳತಕ್ಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾನು:—“ನಾನಾರಾಯರೇ, ನೀವು ಹುಚ್ಚರ ಹಾಗೆ ಹೀಗೇಕೆ ಮಾಡುವಿರಿ? ನಮಗೂ ಎರಡು ಮಂದಿ ಹೆಣ್ಣು ಹುಡುಗಿರುತ್ತಾರೆ. ನಾವು ಈ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿರುತ್ತೇವೆ. ಅಂತೆಯೇ ನಾವು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸುವದೇನೆಂದರೆ, ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮಗಳ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಕೊಂಚವೂ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ನಮ್ಮ ಎರಡು ಜನ ಹುಡುಗಿಯರಂತೆ ಈ ಮೂರನೆಯವಳೊಬ್ಬಳು, ತಿಳಿಯಿತೇ! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಯಾರೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಭೇದಭಾವವನ್ನೆಣಿಸಲಾರೆವೆಂಬದನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ನಂಬಿರಿ.”

ನನ್ನ ಈ ಆಶ್ವಾಸನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರಿಗೆ ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿತು. ನಾವು ನಮ್ಮ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಬೀಗರ ಮನೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ತುಸು ಹೊತ್ತು ನಿಂತಿರಲು, ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೊಳಗಿನ ೧೫-೨೦ ಜನ ಸ್ನೇಹಿತರು ನನ್ನನ್ನು ಕಳಿಸಲಿಕ್ಕೆಂದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ರಾತ್ರಿಯ ಸಮಯವಾದದ್ದರಿಂದ ಮಂದಿಯ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಸುಮ್ಮ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೆಡಿಸಬಾರದೆಂದು ನಾನು ಅವರವರ ವಸತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲನೇ ದಿನವೇ ಎಲ್ಲರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡಕೊಂಡಿದ್ದನು; ಆದರೂ ಕಲೆಯ ತಕ್ಕ ಆ ಜನರು ಕಲಿತೇಬಿಟ್ಟರು. ಕೆಲ ಜನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೂ ಬಂದರು. ಆ ಮೇಲೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಾಡುತ್ತ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀಗಣಪತಿಯ ಗುಡಿಯವರೆಗೆ ನಡೆದಿವು. ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಟಿಂಗಿನಕಾಯಿ ದುಡ್ಡುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಗಣಪತಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದೆನು; ಹಾಗೂ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಬಂಡಿಯನ್ನೇರಿದೆವು. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವ ಜನರ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಪ್ರತಿನಮಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಲು ಹೇಳಿದೆವು; ಆದರೂ ಅವರು: “ನಾವು ಹಿಂದಿರುಗುವೆವು; ಮತ್ತೆ ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಬಂದರೆ ತಪ್ಪೇನು? ಬೇಗನೆ ಮರಳಿ ಬರಿ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಬೇಡಿರಿ. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಮರೆಯ ಬೇಡಿರಿ. ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಆ ನಮ್ಮ ಅವನಿಗೆ ನಾನು ಹೀಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆನೆಂದು ಹೇಳಿರಿ” ಇತ್ಯಾದಿ ನಿರೂಪಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ, ಬರುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಒಮ್ಮೆ ಗೋಣು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿ, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೂಂಕಾರ ಕೊಡುತ್ತ ನಾನು ಉತ್ತರವೀಯುತ್ತಿದ್ದೆನು.

ಹೀಗಾಗುತ್ತಾಗುತ್ತ ಊರ ಹೊರಗಿನ ಅಗಸಿಯ ವರೆಗೂ ಅವರು ಬಂದರು. ಬಳಿಕ ಅವರಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಹಿಂದಿರುಗ ಹತ್ತಿದರು. ನಾನಾರಾಯರು ಮಾತ್ರ ಚಕ್ಕಡಿಯ ಡಂಬರಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಹಿಂದೆ ಬಂದೇ ಬಂದರು. ಕಡೆಗೆ ನಾನು ಅವರಿಗೆ:—“ನಾನಾರಾಯರೇ, ನೀವು ಅದೆಷ್ಟು ದೂರ ಕಳಿಸಬರುವವರು? ಅಗೋ, ಚಿಕ್ಕಮೈಲಾರವು ಕೂಡ ಬಂತು. ನೀವಿನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿರಿ. ಯಾವುದನ್ನೂ ಯೋಚಿಸಬೇಡಿರಿ. ಬರ-ಹೋಗುವವರ ಸಂಗಡ ನಾನು ಕ್ಷೇಮ-ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ. ನೀವೂ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿರಿ. ಅಂದ ರಾಯಿತ್ತಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಬಳಿಕ ಅವರೊಮ್ಮೆ ನಿಂತು ಕೊಂಡರು; ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಬಂಡಿಯು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವವರೆಗೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತು, ಬಳಿಕ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

ನಮ್ಮ ಸರ್ವಪುರಿಯ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಟು ಹೋದ ಬಳಿಕ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ಚಂಚಲವಾಯಿತು. ಆ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೋರಪ್ಪನೂ ನಾನೂ ಇಬ್ಬರೇ ವಯಸ್ಸಾದ ಗಂಡಸರು. ಆಗ ನನ್ನ ಕಂಠವು ಬಿಗಿದು ಬಂದಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಎಷ್ಟೋ

ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಬಾಯಿಂದ ಶಬ್ದಗಳೇ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ರೇಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೋಗುವ ವರೆಗೂ ಮನೆಯ ಕಡೆಯ ಧ್ಯಾಸವೇ ಇದ್ದಿತು; ಆದರೆ ಹರಿಹರದ ತಿಕ್ಕಿಟು ತಕ್ಕೊಂಡು ರೈಲು ಹತ್ತಿದ ಬಳಿಕ ಆ ತೀವ್ರವಾದ ರೈಲಿನ ವೇಗದ ಮೂಲ ಕವೋ ಏನೋ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಡೆಯ ಚಿಂತೆಯು ಮೆಲ್ಲ-ಮೆಲ್ಲನೆ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿ ತೊಡಗಿತು.

ನಾವು ಹರಿಹರದಲ್ಲಿರುವ ನಮ್ಮ ಬೀಗರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮಾಲತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮರುದಿನವೇ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದೆವು. ರೈಲಪ್ರವಾಸದಿಂದ ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಹರದಾರಿ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿರಬಹುದು, ಎತ್ತಿನ ಬಂಡಿಯ ಪ್ರವಾಸದಷ್ಟು ಮನೋರಂಜನವು ಅದರಲ್ಲಿಲ್ಲೆಂದು ನಮ್ಮಂತಹ ಹಳೇ ಪೀಳಿಗೆಯ ಜನರಿಗೆ ಅನಿಸದಿರಲಾರದು. ನಾವು ನಿಯಮಿತ ವೇಳೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ತಲುಪಿದೆವು. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಸೂಚನೆಯ ಮೇರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಾದ ಕಟ್ಟೀಮನೆ ವಾಸುದೇವರಾಯರ ಆಳು ರೇಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಕಾದಿದ್ದನು; ಹಾಗೂ ಆತನು ಬಾಡಿಗೆಯ ಗಾಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರ ಮನೆಗೆ ಕರೆಸೊಯ್ದನು.

ನಾನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ತಲುಪಿ, ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಕುಟುಂಬ ವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ನನಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸ್ವಗ್ರಾಮ ತ್ಯಾಗದಂತಹ ದುಃಖ ಎನ್ನೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದೆನಿಸಿತು!

೫ ಮುತ್ತಲಿಗೆ ಮೂರೇ ಎಲೆ!

ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುವಾಗ ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಮನಸ್ಸು ಬೆಂಗಳೂರ-ಬಸವನಗುಡಿಗೆ ತಲುಪಿದ ಬಳಿಕ ಕ್ರಮೇಣ ಶಾಂತವಾಗಹತ್ತಿತು. ಆ ಪಟ್ಟಣದ ವೈಭವ, ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರ ರೀತಿ-ನಡಾವಳಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮೊದಮೊದಲು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ದಂಗಾಗಿಬಿಟ್ಟೆವು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೂ ನಾವೀನ್ಯದ ಮೂಲಕ ಒಳ್ಳೇ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿತು. ಹುಡುಗರಂತೂ ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಹುಡುಗರೇ! ಆದರೆ ಮೋರಪ್ಪನು ಮಾತ್ರ ಅದಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಏನೋ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ತಲುಪಿದಾಗಿನಿಂದ ತುಸು ಚಿಂತಾಗ್ರಸ್ತನಾದಂತೆ ತೋರತೊಡಗಿದ್ದನು.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮೋರಪ್ಪನನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಮೋರಪ್ಪ ನವರೇ, ಈ ಬೆಂಗಳೂರ-ಮಹಿಷೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಈಗ ಟೀವುವಿನ ರಾಜ್ಯವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಆ

ನೀಚನು ಏನೇನು ಅತ್ಯಾಚಾರ ಮಾಡಿದನೆಂಬದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವದು ಕೂಡ ಬೇಡ. ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಆತನನ್ನು ಗತಿಗಾಣಿಸಿದ್ದೇ ವಿಹಿತವಾಯಿತು!” ಅದಕ್ಕೆ ಮೋರಪ್ಪನು ಒಳ್ಳೇ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ:—“ಛೇ! ಛೇ! ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅವನ ರಾಜ್ಯವಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಆತನೊಳ್ಳೇ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಿದ್ದನು. ಆತನ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾದ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನೇನು ಸಾಮಾನ್ಯನೇ? ಎಂಥ ದಾನಶೂರನವನು? ಎಂಥ ವಿದ್ವಾಂಸನು? ಗುರು ಭಟ್ಟರೇ, ನಾನೇನು ಹೇಳಲಿ? ಕೇವಲ ಆನ್ನದಾತನವನು! ಪೂರ್ಣಯ್ಯನ ಭಕ್ತಗಳೆಲ್ಲದ ಊರುಗಳು ಈ ಮೈಸೂರ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ! ಅವರ ನೆನಪನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ಮಾಡಬೇಕು! ಹೋಯಿತು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯವೇ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಯಿತು! ದೇವರಿಚ್ಛೆ! ಆದರೆ ಅತ್ತಿಗೀ, ಈಗ ನಿಮಗಾ ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನರ ನೆನಪೇಕಾಯಿತರಿ?” “ಆತನು ಮಹಾ ಚಂದಾಲನಿದ್ದನು. ಆತನು ಯಾವ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನೋ ಅಲ್ಲಿಯ ಬಹು ಜನ ಹೆಂಗಸರು ಪಾತಿವ್ರತ್ಯರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕೆರೆ-ಬಾವಿಗಳ ಪಾಲಾಗ ಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಆ ವಿಷಯಲೋಲುಪನು ಪೂರ್ಣಯ್ಯನ ಮನೆಯವರಿಗೂ ಪಿಡಿಕೊಟ್ಟನಂತೆ. ಈಗ ನಾವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಸೊಸೆಯರೊಡನೆ ಈ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದು ಆತನ ಉಪಟಳಕ್ಕೆಲ್ಲ ಈಡಾಗುವವೋ ಎಂದು ಆಸಿಸಿದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಹಾಗೆ ಅಂದೆನು” ಎಂದು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಹೇಳುತ್ತಿರಲು, ನಮ್ಮ ಬಾಳನು:—“ಅವ್ವಾ, ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ಟೀಪುವು? ಆತನು ಇ. ಸ. ೧೭೯೯ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತು ಹೋಗಿರುವನು. ಆ ಮಾತಿಗೀಗ ನೂರು-ನೂರಾಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾಗಿ ಹೋದವು” ಎಂದು ಅಂದನು.

ನಮ್ಮ ಬಾಳನ ಈ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೊಳ್ಳೆ ಮೋಚಿಸಿತು ಈ ನಿನ್ನಿನ ಪೋರನು ಮುತ್ತುಜ್ಞನಂತೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವನಲ್ಲ! ಈತನಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು? ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡತಕ್ಕವನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾಳನೇ ಮತ್ತೆ—“ಮೋರಪ್ಪನವರೇ, ಟೀಪುವು ಬಹು ಶೂರನಿದ್ದನಂತೆ; ಆದರೆ ಮಹಾ ಗರ್ವಿಷ್ಠನಂತೆ! ಇಂಗ್ಲಿಷರೂ ಮರಾಟರೂ ಒಂದಾಗದಿದ್ದರೆ ಆತನು ಹಣೆಯು ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಹುದೇನರಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆತನ ಆ ಭಾಷಣವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬಳಿಕಂತೂ ಈ ಹುಡುಗನು ಕೇವಲ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೆ ‘ಓಂ’ ಪ್ರಣವವನ್ನು ಚ್ಚರಿಸುವ ಅವತಾರಿಕನಂತೆಯೇ ನಮ್ಮ ಬಾಳನಿರುವನೆಂದು ನನಗನಿಸತೊಡಗಿತು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಟೀಪುವೆಲ್ಲದ್ದು, ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಯುದ್ಧವೆಂದಾಯಿತು, ಆತನು ಗರ್ವಿಷ್ಠನಿದ್ದನೋ ನಿರ್ಗರ್ವಿಯಿದ್ದನೋ ಇದಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು? ನಾನು ದಶಗ್ರಂಥಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾವ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ಇದಾವದೂ ಕಂಡು ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇರಲಿ.

ನಾವು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಸುಮಾರು ೧೦-೧೨ ಗಳಿಗೆ ಹೊತ್ತೇರಿದಾಗ ತಲುಪಿದೆವು. ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದರು. ಅವರು ಊಟ ಮಾಡಿ ಕೈ ತೊಳೆ

ಯಲು ಹೊರಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆಗ ನಾನು ಮೋರಪ್ಪನನ್ನು ಕುರಿತು ಮೆಲ್ಲನೆ—
“ಇವರು ಇಂದು ಇಷ್ಟು ಬೇಗನೆಂಕೆ ಊಟ ಮಾಡಿರುವರು?” ಎಂದು ಕೇಳಲು,
“ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಕಚೇರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ
ಸ್ನಾನ-ಸಂಧ್ಯೆ ದೇವತಾರ್ಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರಲು ಅನುಕೂಲ
ವಾಗಬೇಕೆಂದು ಸರಕಾರದವರು ಈ ಅನುಕೂಲತೆಯನ್ನು ಜರುಗಿಸಿರುವರು.”
ಎಂದು ಮೋರಪ್ಪನು ಹೇಳಿದನು.

ಬಳಿಕ ನಾವೂ ವಾಸುದೇವರಾಯರೂ ಪರಸ್ಪರರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಕೇಳಿ
ಕೊಂಡೆವು. ಆ ಮೇಲೆ ವಾಸುದೇವರಾಯನು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು
ಕುರಿತು:—“ಏನೇ, ಇಂದು ಈ ನಮ್ಮ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಕುಟುಂಬ ಸಹಿತವಾಗಿ
ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಈ ಗುರುಭಟ್ಟರು ಸರ್ವಪುರಿಯಿಂದ ಬರತಕ್ಕವರಿರುತ್ತಾರೆಂದು ನಾನು
ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲವೆ?” ಕೂಡಲೆ ಅವಳು ಅಡಿಗೆಯ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲೊಳ
ಗಿಂದಲೇ ನಸು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬೊಗ್ಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಬಂದ ಅತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ
ಹೆಂಗಸರೂ ಇರುವದನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳಿಗೆ ತುಸ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿತು. ಬಳಿಕ
ಅವಳು ಮುಂದೆ ಬಂದು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಬನ್ನಿರಿ; ಇತ್ತ ಒಳಗೆ
ಬನ್ನಿರಿ. ಸಾಮಾನು-ಸಟ್ಟಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಗಂಡಸರು ಸರಿಯಾಗಿ ಇಡುವರು. ಹುಡು
ಗರು-ಹುಸ್ತಡಿಗಳು ಹಸಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ನೀವು ಮೊದಲು ಅವರಿಗೆ ಉಣಿಸಿರಿ.
ಆ ಮೇಲೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಊಟ ಮಾಡೋಣವಂತೆ. ಈ ನಿಮ್ಮ ಮಗಳ ಹೆಸ
ರೇನು? ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ನಾಚುತ್ತ ಬರುವ ಈ ಹುಡುಗಿಯು ನಿಮ್ಮ ಸೊಸೆಯೇನು?
ಒಳ್ಳೆದಾಯಿತು. ಬಡವರ ಮನೆಗೆ ಭಾಗೀರಥಿ ಬಂದಂತಾಯಿತು” ಮುಂತಾದ ಉಪ
ಚಾರದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದಳು.

ವಾಸುದೇವರಾಯರು ನಮ್ಮ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಅಳಿನ ಕಡೆಯಿಂದ
ತಮ್ಮ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾಗದಲ್ಲಿಡಿಸಿದರು; ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ
ನಾದ ಗೋಪಾಲರಾಯನನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಗೋಪಾಲಾ, ಈ ನಮ್ಮ ಪುರೋ
ಹಿತರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿರಿಸು. ಅವರ ಸ್ನಾನ, ಸಂಧ್ಯೆ, ದೇವತಾರ್ಚನೆ,
ಊಟ, ವಾಮಕುಕ್ಷಿಗಳಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಚೇರಿಯಿಂದ ನಾನೂ ಬರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು
ಹೇಳಿ ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಕಚೇರಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಅವರು ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನ
ರೇ. ಅಂದಬಳಿಕ ಅವರಲ್ಲೇತರ ಸಂಕೋಚವು? ಹೆಂಗಸರು-ಹುಡುಗರ ಪರಿಚಯ
ವಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಸ್ನೇಹವನ್ನೇನು ಹೇಳುವದಿದೆ? ಅದು ಆಗಲೆ ಕೂಡಿ
ಹೋಯಿತು. ಐದು ಗಳಿಗೆ ಹೊತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು.
ಆಗ ನಮ್ಮ-ಅವರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಭಾಷಣವಾಯಿತು. ನಾವು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಏಕೆ
ಬಂದೆವು; ಉದ್ದೇಶವೇನು; ಮುಂದೇನು ಮಾಡುವದು? ಮುಂತಾದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರು
ನನ್ನಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ನನ್ನ ಆ ಬೇತು ವಾಸುದೇವರಾಯರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ

ಬಂತು. ಅದರಿಂದ ಅವರು:—“ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನೀವು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಬಹಳೇ ಚೆನ್ನಾಯಿತು. ನಿಮ್ಮ ಹುಡುಗನಾದರೂ ಚಪಲನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಈತನು ದೈವತೆರೆಯದಿಲಾರನೆಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಹೇಳಬಹುದು.”

ವಾಸುದೇವರಾಯರ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು:—ಈಗಲಂತೂ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೇ ಶಕುನಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮೋರಪ್ಪನವರೇ, ನಾವು ರೈಲಿನಿಂದಿಳಿದು ಊರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಸವತ್ಸವಾದ ಧೇನುವು ಎದುರಿಸಲಿಲ್ಲವೆ?” ಎಂದೆನ್ನಲು, “ಭಲೆ! ಹೀಗಾಯಿತಲ್ಲವೆ? ಒಳ್ಳೇ ಶುಭ ಶಕುನ ವಾದಂತಾಯಿತು!” ಎಂದು ರಾಯರು ನುಡಿದರು. ಅಂದು ಶನಿವಾರವೇ ಇದ್ದುದ ರಿಂದ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಊಟವಿರಲಿಲ್ಲ ಮರುದಿನ ರವಿವಾರವಿದ್ದ ಮೂಲಕ ವಾಸುದೇವರಾಯರ ಕಚೇರಿಗೆ ರಜೆಯಿದ್ದಿತು. ಅದರಿಂದ ಅಂದೇ ಬೇರೆ ಮನೆ ಮಾಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಅಂದೆನು. “ಅದೇಕಿಷ್ಟು ಅವಸರ? ನಿಮಗೆ ಇಲ್ಲೇನು ಕೊರತೆಯಾಗಿದೆ?” ಎಂದು ರಾಯರು ಕೇಳಲು, “ನಾಲ್ಕೈಂಟು ದಿನಗಳ ಮಾತಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯೇ, ನಿಮ್ಮ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರಂತರವಾಗಿರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಬಿಡಾರ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸುಮ್ಮನೆ ತಡವೇಕೆ ಮಾಡಬೇಕು? ನಾಳೆಯೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಮನೆಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕು.” ಎಂದೆಂದೆನು; ಹಾಗೂ ರವಿವಾರ ದಿನವೇ ಬೇರೆ ಮನೆ ಮಾಡುವದನ್ನು ನಾನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆನು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇಂಥ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದು ತಾವೇ ಯೋಚಿಸಬೇಕು. ನಾನೊಬ್ಬನು ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಆ ಮಾತೇ ಬೇರೆ; ಆದರೆ ನನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳ ದೊಡ್ಡ ದಂಡಿದ್ದಿತು. ಅವೆಲ್ಲರೊಡನೆ ಮಂದಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವದೆಂದರೆ, ಅಪಮಾನಕಾರಕ ಸಂಗತಿಗಳ ಸುರಿಯನ್ನು ತಾನಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತವರಿದುಕೊಂಡಂತೆಯೇ ಸರಿ!

ಮರುದಿನಸ ಅದೇ ಓಣಿಯಲ್ಲೊಂದು ಅನುಕೂಲವಾದ ಮನೆಯನ್ನು ನೋಡಿದೆವು; ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಮ್ಮ ಸಾಮಾನು-ಸಟ್ಟುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಯ್ದೆವು. ನಾವು ಬಾಡಿಗೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಹತ್ತಿದ ಬಳಿಕ ಸ್ವಂತದ ಮನೆಯ ಬೆಲೆಯ ಅನುಭವವು ನಮಗೆ ಒಳತಾಗಿ ಬರತೊಡಗಿತು. ಸ್ವಗ್ರಾಮ, ಸ್ವಜನ, ಸ್ವಗೃಹ ಮುಂತಾದವು ಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತ್ವವು ಹೇಗಿರುತ್ತದೆಂಬದನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಉದಾಹರಣೆ ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದೆವೆಂದೆಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು.

ನಾನು ಮನೆಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ ನಮ್ಮ ಬಾಳನ್ನನ್ನು ಸಾಲಿಗೆ ಹಾಕುವ ವ್ಯವ ಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ನಮ್ಮ ಬಾಳ ನನ್ನು ಮಾಫಿಯಾಗಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಂದು ಸಾಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಸಾಹೇಬನು ಹೇಳಿದನು; ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಮೇಲು ನಂಬರ ಪಡೆದರೆ, ಕಾಗದ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆಂದು ಚಿಕ್ಕ ಸ್ಕಾಲರ್‌ಶಿಪ್ ಕೂಡ ದೊರೆಯುವದೆಂದು ಅಂದನು. ನಮ್ಮ ಮಗನು ದಿನಾಲು ಸಾಲಿಗೆ ಹೋಗಹತ್ತಿದನು. ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಆ ಸಾಹೇಬ ಜನರಲ್ಲಿ

ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಆದರಿಂದ ಮಡಿ-ಮೈಲಿಗೆಗಳ ಸಂದೇಹವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರಹತ್ತಿತು; ಆದರೆ ಮಹದಾಯು ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ದ್ರವ್ಯದರ್ಶನವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಆ ಎಲ್ಲ ಅನುಮಾನ-ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಏನೇ ಆಗಲಿ, ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರ ಕಲಿತು ಗಳಿಸಹತ್ತಿದನೆಂದರೆ ಸಾಕೆಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಮತ್ತು ಹಾಗಾಗುವ ವರೆಗೆ ನಾನು ಮಡಿ-ಮೈಲಿಗೆ, ಆಚಾರ-ಅನಾಚಾರಗಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನೇ ಮಾಡಿದೆನು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ದಿನಾಲು ಈ ಸಂಬಂಧದ ಯಾವುದೊಂದು ತಕರಾರನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ಕೌತುಕದಿಂದ ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ತರುತ್ತಿದ್ದಳು: “ನೋಡಿದಿರಾ, ಬಾಳನು ಬರೆಯಲಿಕ್ಕೆಂದು ದಿನಾಲು ಗರಿಗಳನ್ನು ತರಹತ್ತಿದ್ದಾನೆ! ಅವು ಯಾವ ಹಕ್ಕಿಯ ಎಂಥ ಪುಚ್ಚಗಳೋ ಅದಾರು ಬಲ್ಲರು? ಈ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಗರಿಗಳ ಅಗತ್ಯವೇಕೆ? ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಕೈಗೆ ಉಗುಳು ಹಚ್ಚಿ ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆಗಳ ಪಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಎಂಜಲ ಮಾಡುವನು! ತೊಗಲಿನ ರಟ್ಟಿನ ಹೊತ್ತಿಗೆ ತಂದಿರುವನವನು! ನಿನ್ನೆ ಆತನು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಮೊನ್ನೆ ಮೈಲಿಗೆಯ ನೂಲು ತುಳಿದು ಹಾಗೆಯೇ ಉಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತನು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಥೂ! ಥೂ! ‘ಗೋಮಾಂಸ! ಗೋಮಾಂಸ! ಮದ್ಯ ಸೆರೆ’ ಎಂದು ಪಾಠ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ದೇವರ ಹೆಸರೇ? ದಿಂಡರ ಹೆಸರೇ? ಸ್ತೋತ್ರವೇ? ಎಂಥ ಶಿಕ್ಷಣವಿದು! ಮೊನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಗೂಗೆ ಹಾಗು ಹಡಪದವರ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೇ ಪಾಠಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು!”

ಅವಳು ಹೇಳುವ ಇಂಥ ಎಷ್ಟೋ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ನನಗೂ ತಲೆಬೇಸರಿಟ್ಟಿತು. ಅವು ಬೇರೆ ಯಾರ ವಿಷಯಕ್ಕಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಇಲ್ಲವೆ ಆ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ದುಡ್ಡು ದೊರೆಯಲಾರದೆಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸಿದ್ದರೆ ನಾನು ಅವಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಆಕಾಂಡತಾಂಡವವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವನೆ! ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ದುಡ್ಡೇ ದೊಡ್ಡಪ್ಪನ ಆಶೆಯಿದ್ದುದರಿಂದ, ನಾನು ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲದ ಕಿವಿಡನಂತೆ ಕೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾಗುತ್ತಿದ್ದೆನು. ನಾವು ಸರ್ವಪುರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದರೂ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಉಪಾಧಿಗಳು, ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ತೊಂದರೆ, ಉಟ-ಉಡಿಗೆಗಳ ಚಿಂತೆ, ಮುಂದಿನ ಬೇತು, ಹುಡುಗರು-ಹುಸ್ತಡಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ತೊಂದರೆಗಳು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ; ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಹೆಚ್ಚೇ ಆದವು! ‘ದೂರಿನ ಗುಡ್ಡ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನುಣ್ಣಿಗೆ’ ಎಂಬದು ನಿಜವಾಯಿತು. ಊರಲ್ಲಿರುವಾಗ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದ ಕೂಡಲೆ ಈ ಎಲ್ಲ ತೊಂದರೆಗಳು ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವವೆಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ದಿನಾಲು ದುಡ್ಡು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ದೊರೆಯ ಹತ್ತಿತೆಂದರೆ, ನನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಸಂಸಾರದ ಹೊರೆಯು ತುಸ ಹಗುರಾದೀತೆಂದು ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿದ್ದೆನು. ನಾನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಕೆಲ ದಿನಗಳಿಗೆ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸರ್ವಪುರಿಯ ರೀತಿ-ರಿವಾಜುಗಳು ಇಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ

ನಾವೀನ್ಯವಿದ್ದಾಗ ತುಸು ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆಯು ಹೆಚ್ಚುವದೇನೋ ನಿಜ. ಪ್ರತಿ ನಿತ್ಯದ ಆ ಊಟದ ಆಮಂತ್ರಣ, ಆ ವಿಪುಲವಾದ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಮೊದಮೊದಲು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದದ್ದೇ ವಿಹಿತವಾಯಿತೆಂದೆನಿಸಿತು. ಯಾವುದೊಂದು ಉದ್ಗ್ರಂಥದ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಿದರೆ ಅಂಥವನಿಗೂ ಇಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ; ಅಂದಬಳಿಕ ನನ್ನಂತಹ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ದಶಗ್ರಂಥಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಹಣ ಸಹಜವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿತೆಂದು ನಾನು ತರ್ಕಿಸಿದೆನು; ಮತ್ತು ಕೆಲದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಹಾಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವವೂ ಬಂದಿತು. ಇತ್ತ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಿತೆಂದು ಸಂತೋಷ ಪಡುವುದಾದರೆ ಅತ್ತ ಖರ್ಚೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಒಂದು ಚಿನ್ನದ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಗುವದೆಂದು ಹೊರಟೆ ಕ್ರೋಗರ ಶಂಭುವಿನಂತೆಯೇ ನನ್ನ ಗತಿಯಾಯಿತೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ!

ಆದಾಯದ ಮಾನದಂತೆ ಖರ್ಚೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಖರ್ಚು ಹೆಚ್ಚಿದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಲೊಲ್ಲದೇಕೆ, ಮನಸ್ಸಿಗಾದರೂ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅದಿಲ್ಲ. ಅದಿರುವದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದು ಜೀನಸಿಲ್ಲಿಂದು ಅಂದರೆ ಅದನ್ನು ತರಲಿಕ್ಕೆ ದುಡ್ಡು ಖರ್ಚು ಮಾಡದ ಹೊರತು ಗತ್ಯಂತರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವಳು “ಎಂಥ ಊರಿದು? ಇಲ್ಲಿ ಸೆಗಣೆ ಕೂಡ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಂತೆ! ಇದಿಲ್ಲಿಯ ರೀತಿಯು?” ಎಂದೆನ್ನತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಲ್ಲಿ, ಸೆಗಣೆ, ಕುಳ್ಳು-ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಹಾಲು-ಮೊಸರು, ಹೂವು, ಮನೆ ಬಾಡಿಗೆ ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ದುಡ್ಡನ್ನೇ ಅಳಿಯಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ನಾನು ಬಹು ಪೇಚಿಗೆ ಬಿದ್ದೆನು. ಯಾಕಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ದುಡ್ಡೆಂದರೆ ಹೇಗೆ ಸಾಲಬೇಕು? ದುಡ್ಡಿನಿಂದಲೇ ಕೂಡಬೇಕು-ದುಡ್ಡಿನಿಂದಲೇ ಎಳಬೇಕು. ಅದರೂ ಅಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸರ್ವಪುರಿಯಂತೆ ಅತಿಥಿ-ಅಭ್ಯಾಗತರ ಕಾಟವಿರದ್ದೆಂದು ವಿಚಾರವೇ ಆಗಿತ್ತು.

ಸರ್ವಪುರಿಯಲ್ಲಿ ದುಡ್ಡು ದೊರಕುವದು ದುಸ್ತರ; ಇಲ್ಲಿ ದುಡ್ಡು ಸಾಲುವದೇ ದುಸ್ತರ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಒಂದೇ! ಮತ್ತು ಈ ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಚಿಂತೆಗಳು ಹೆಚ್ಚೇ ಆದವು. ನಾವು ಸರ್ವಪುರಿಯಲ್ಲಿರುವ ವರೆಗೆ ವಿಲಾಸದವೆನ್ನಿರಿ ಇಲ್ಲಿವೆ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯು, ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಹಾಗೂ ನಿರುಪಯುಕ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳೆನ್ನಿರಿ ಬಹುಶಃ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಹವ್ಯಾಸವೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವೆಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳು ಮನೆಮನೆಗೂ ಮಾರಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವದರಿಂದ ಅವು ತಮಗೆ ಬೇಕೆಂಬ ಸಾಹಜಿಕವಾದ ಇಚ್ಛೆಯು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಆಗಹತ್ತಿತು. ಹುಡುಗರು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಒಂದೊಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಬೇಡಿ ಹಟಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಬಾಳನು “ತನಗೆ ಓದಲಿಕ್ಕೆ ಮೇಜು ಖುರ್ಚಿಗಳೂ, ಒಳ್ಳೇ ಗ್ಯಾಸಿನ ದೀಪವೂ ಬೇಕು. ಈ ನಿಮ್ಮ ಚಮಣಿಯ ದೀಪದಿಂದ ಕಣ್ಣು ಕೆಡುತ್ತವೆ. ನಮಗೆ ಈ ಬಗಲಕಸಿಯ ಅಂಗಿ-ಮುಂಡಾ

ಸಗಳು ಬೇಡ. ಕೋಟು ಜಾಕೀಟು ಪ್ಯಾಂಟುಗಳಾದರೆ, ಕಾಲಲ್ಲಿ ಬೂಟುಗಳಿದ್ದರೆ ಸಾಲಿಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಹುರುಪು ಬರುತ್ತದೆ." ಎಂದು ಅನ್ನ ಹತ್ತಲು, ಇಂಥ ಜೀನಸುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಗನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವದರ ಕೌತುಕವೆನಿಸಿ, ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ದಿನಾಲು "ಬಾಳನಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ಕೊಡುವದಿಲ್ಲವೆ?" ಎಂದು ಕಾಡಹತ್ತಿದಳು.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ಸರ್ವಪುರಿಯ ಧಡೂತಿಯ ದಪ್ಪನ್ನ ಸೀರೆಗಳು ಮೈಗೆ ನಡಹತ್ತಿದವು; ಭಾರವೆನಿಸತೊಡಗಿದವು! ನೆರೆಹೊರೆಯವರಂತೆ ತಾನೂ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ ಬಣ್ಣದ ಪತ್ರಲಗಳನ್ನು ಡಬೇಕೆಂದೆನಿಸಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವಳು ಹಾಗೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾರದೆ, ಬೇರೆಯವರು ತಂದಂತಹ ನಮನಮೂನೆಯ ಸೀರೆ-ಪತ್ರಲುಗಳನ್ನು ತಂದು ತಂದು ನನಗೆ ಶೋರಿಸಿ, ಇವುಗಳ ಬೆಲೆಯು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿದೆ; ಇವು ಒಳ್ಳೇ ತಾಳಿಕೆ ಬರುತ್ತವೆ; ಒಗೆಬಗೆದಂತೆ ಬಣ್ಣ ಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡುವಳು. ಅವಳ ಅಂತಸ್ಕ ಉದ್ದೇಶವಿಷ್ಟೇ, ನಾನು ಅಂಥ ಸೀರೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಕೊಡಬೇಕು. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರಾದರೂ ಹೀಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ಹೊಸ ನಮೂನೆಯ ಆಟಿಗೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ಅದು ಅವುಗಳಿಗೆ ಬೇಕೇ ಬೇಕು. ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನು ಪೂರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಟ್ಟು-ಸೆಡವು-ಅಳುವದು ಮುಂತಾದ ಶಸ್ತ್ರಗಳು ಅವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಯಂತೂ ಅಚ್ಚೇದ ಹುಡುಗಿ! ಅಂದ ಮೇಲೆ ಕೇಳುವದೇನು? ಆಕೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಬಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀನಸು ತರಲೇ ಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಸೊಸೆಯು ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಯಾವ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂಡನ್ನಗಲಿದ ಎರಳೆಯ ಮರಿಯಂತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಗಾಬರಿಗೊಂಡಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ನಾನೆಲ್ಲರೂ ಅವಳನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ಮಮತೆಯಿಂದ ಕಾಪಾಡುತ್ತಿದ್ದದರಿಂದ ಅವಳು ಬೇಗನೆ ಮೈಚಳಿ ಬಿಟ್ಟರಹತ್ತಿದಳೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ದೊಡ್ಡವರಿಂದ ಸಣ್ಣವರ ವರೆಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೆ ದಿನಾಲು ಏನಾದರೂ ಬೇಕೇ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಹೇಗೆ ಪೂರೆಯಿಸುವದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯು ಕೂಡ ಅವರಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ವಪುರಿಯಲ್ಲಿಯ ವಿಲಾಸೀ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಅಜ್ಞಾನವು ನನಗೊಳ್ಳೇ ಅನುಕೂಲವಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ದಿನಾಲು ಈ ನನ್ನ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇವರು ಕೇಳುವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನ ಕಾರ ಹೇಳುತ್ತ ಹೋದರೆ, ಒಂದುವೇಳೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅಸಂತೋಷವೂ ಅಪ್ರೀತಿಯೂ ಉಂಟಾದೀತೆಂದು ನನಗನಿಸಹತ್ತಿತು; ಮತ್ತು ಅದು ನಿಜವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಸಂಸಾರವೆಂದರೇನು? ದೇಹಕ್ಕೆ ಜೀವವು ಹೇಗೆಯೋ, ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ದುಡ್ಡು! ದುಡ್ಡಿರದಿದ್ದರೆ ಹೆಂಡತಿಯು ಗಂಡನನ್ನು ಕೇಳಳು; ಮಕ್ಕಳು ತಂದೆಯನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸರು; ನೆರೆ-ಹೊರೆಯವರು ಹಡಕಿ ಕೂಡ ಹಾಕರು ಮುಂತಾದ ಸಂಗತಿಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನುಭವಪ್ರದವಾಗಿವೆ.

ದುಡ್ಡು ಗಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟರೂ ಕಡೆಗೆ ಅದು ಎರಡನೆಯವರ ಪಾಲೇ ಆಗುವದು! ಮುಂತಾದ ನೂರಾರು ಸಂಗತಿಗಳು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗುವವು. ಮನುಷ್ಯನು ಆ ವೈರಾಗ್ಯದ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕನೆಂದರೆ ತೀರಿತು; ಆತನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಹಲವು ಬಗೆಯ ತೊಂದರೆಗಳು ಕೈ ತೊಳೆದು ಬಿನ್ನು ಹತ್ತುವವು! ಇನ್ನು ದುಡ್ಡು ಗಳಿಸುವವನಿಗೆ ಯಾವ ತೊಂದರೆಗಳಿರುತ್ತವೆ, ಅಡಚಣೆಗಳಿರುತ್ತವೆ; ಇಲ್ಲವೆ ಅದನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವಾಗ ಆ ಬಡವನಷ್ಟು ಪೇಚಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅದರ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಅನುಭವವಾದರೂ ಆ ಪರಾವಲಂಬಿ ವರ್ಗದವರಿಗಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಅನುಕೂಲವಾದೀತು. ಈ ಬಗೆಯ ಯೋಚನೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತಲೆ ವೇದಾಂತವು ಮುಂದೆ ಬರಬೇಕು. ವೇದಾಂತವು ತಲೆ ಹಾಕ ಹತ್ತಿದ ಕೂಡಲೆ ಸಂಸಾರ ವಿಷಯದ ಬೇಜಾರವುಂಟಾಗಿ ಜೀವಿತವು ದುಃಖದಾಯಕವೂ ಕ್ಲೇಶಪೂರ್ಣವೂ ಎನಿಸಬೇಕು. ಕಡೆಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ, ನಾನು ಈ ಲಗ್ನದ ಮಬ್ಬಿಗೇಕೆ ಬಿದ್ದೆನೋ ಎಂದೆನಿಸಬೇಕು! ಇಂಥ ಈ ಕ್ರಮವು ದಿನಾಲು ನಡೆಯುವದೇ; ಆದರೆ ಆಶೆಯೆಂಬುವವಳೊಬ್ಬ ಮಹಾ ಕೃತ್ಯೆಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗಂಟುಬಿದ್ದಿರುತ್ತಾಳಲ್ಲವೆ? ಅವಳು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಗುದ್ದಿ ಗುದ್ದಿ ಹುರಿದುಂಬಿಸುತ್ತಾಳೆ. ನಾಳೆ ಹೀಗೆ ಆದೀತು, ನಾಡದ್ದು ಹಾಗೆ ಆದೀತು, ಆ ಮೇಲೆ ಅದು ಸಿಕ್ಕೀತು, ಮತ್ತೆ ಅದು ಲಭಿಸೀತು ಹೀಗೆ ಕೊನೆಮೊದಲಿಲ್ಲದ ಪುರಾಣವನ್ನು ಅವಳು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೇಳಿದರೆಂದರೆ ತೀರಿತು; ನಾವು ಮತ್ತೆ ಕಿವಿಬಾಲಗಳನ್ನು ಕೊಡವಿಕೊಂಡು ಹೊರಟೆವು ನಾಯಕರಂತೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸಿದ್ದ ರಾಗಿ! ವೇದಾಂತ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಬೇಜಾರು ಇವೆಲ್ಲ ಎತ್ತಿಂದ ಎತ್ತೋ ಓಡಿ ಹೋಗುವವು; ಮತ್ತು ಮತ್ತೆ 'ಪುನರಪಿ ಜನನಂ ಪುನರಪಿ ಮರಣಂ' ಎಂಬ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಗಲಿರಳೂ ಗಹನವಾದ ಚಿಂತೆ, ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಸಂಕಟಗಳ ಅಂಜಿಕೆ, ಪರಸ್ಪರದ ಮೂಲಕ ಇದುವರೆಗೆಂದೂ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಅಡಚಣೆಗಳ ಅನುಭವ, ಚಿಕ್ಕ ಮಗಳ ಲಗ್ನದ ಯೋಚನೆ ಹೀಗೆ ಒಂದಲ್ಲ, ಎರಡಲ್ಲ ಎಷ್ಟೋ ಚಿಂತೆಗಳುಂಟಾದವು. ಮನಸ್ಸಿನ ಚಿಂತೆಗಳನ್ನು ಯಾವನೊಬ್ಬ ಮಿತ್ರನೆದುರಿಗೆ ಕುಳಿತು ತೋಡಿಕೊಂಡರೆ ತುಸು ವಿರಾಮವೆನಿಸುವದು; ತುಸು ಮನೋರಂಜನವೂ ಆಗುವದು. ಆತನು ಬೇರೆಯವರ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ನಿಮ್ಮ ಸಂಕಟಗಳು ಆ ಮಾನದಿಂದ ಏನೂ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಅಂಥ ಆ ಸನ್ನಿಹಿತ ಸಂಗತಿಯ ಅಭಾವವು ಈ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೋರಹತ್ತಿತೆನ್ನ ಲಿಕ್ಕೆ ಆಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಜೀವದ ಗೆಳೆಯನೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಮೋರಪ್ಪನೊಬ್ಬನೇ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಆತನು ತನ್ನ ಯಜಮಾನನಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಮೋರಪ್ಪನಿಗೆ

ಹೆಂಡರಿಲ್ಲ; ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ. ಯಜಮಾನರ ಮನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಉಂಡು-
ಟ್ಟು ಸುಖವಾಗಿರುವದೇ ಆತನ ಸಂಸಾರ! ಅದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ
ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಒಂದು ವೇಳೆ ಬಂದರೂ ಅವನು ತನ್ನ
ಯಜಮಾನನ ಸ್ತುತಿ, ಆತನ ಪ್ರಭವ, ಆತನ ಸ್ವಭಾವ ಇವುಗಳನ್ನೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ
ಚರ್ಚಿಸುತ್ತ ಕೂಡುವವನು. ಅವನು ದಿನಾಲು ಇಂತಿಂಥ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು
ಉಣ್ಣುತ್ತಾನೆ, ಅವನು ಇಷ್ಟು ಶ್ರೀಮಂತನಿದ್ದಾನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಶ್ರವಣದಿಂದ
ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರವೂ, ಜೀವಿತವೂ ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಮತ್ತು
ಮೋರಪ್ಪನ ಆ ಯಜಮಾನನಂತೆ ನಾವೂ ಆಗಬೇಕು, ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದೆನಿಸಿ,
ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಹೆಚ್ಚು ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನನ್ನ ಹುಡುಗ
ನೊಡನೆ ಆತನ ಗೆಳೆಯರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ
ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನಮಗೂ ನಮ್ಮ ಮಗನಿಗೂ ಅದರಂತಿರಬೇಕೆಂದೆ
ನಿಸಬೇಕು; ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತರುವದಿಲ್ಲವೆ? ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಯಾರೊಬ್ಬ
ಶ್ರೀಮಂತರ ಮನೆಯವರ ಗುರುತು ಪರಿಚಯವಾದರೆ ಇಲ್ಲವೆ ಅಂಥ ನೆರೆಹೊರೆಯ
ಶ್ರೀಮಂತರ ಮನೆಗೆ ಕೆಲವೊಂದು ನಿಮಿತ್ಯದಿಂದ ಹೋಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ,
ಚಂಪೆಗೆ ಅಂಥ ಮನೆತನವನ್ನೇ ನೋಡಬೇಕೆಂಬಾಗಲಿ, ಬೇರೊಂದು ಅಭಿಲಾಷೆ
ತಾಳಿಯಾಗಲಿ ಆಕೆಯು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ನನಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ
ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಆಶೆಯೂ, ಹವ್ಯಾಸವೂ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದ್ದೇ. ತೃಪ್ತಿಯೆಂಬುದು
ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ; ಮತ್ತು ತೃಪ್ತಿಯಿರದ ಮನಸ್ಸಿನ ಹವ್ಯಾಸವನ್ನೇನು ಹೇಳಬೇಕು?

ಜಿನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದರೆ, ಸಿರಿವಂತಿಕೆ ಬಡತನಗಳಲ್ಲಿಯ ನಿಜವಾದ ಭೇದವು
ಕೇವಲ ಬೇಡಿಕೆಯೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಬಡವನ ಹಸಿವೆಗೂ ಶೀತನಿವಾರಣಕ್ಕೂ ಸಾಧಾ
ರಣವಾದ ಅಂಬಲಿ-ಕಂಬಳಗಳು ಸಾಕಾಗುವವು; ಆದರೆ ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ಸುಗ್ರಾಸ
ಭೋಜನ, ಭಾರೀ ಬೆಲೆಯ ಉಣ್ಣೆಯ ವಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಬಗೆಯ
ನೈತಿಕ ಬೋಧವನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಬೋಧಿಸು
ತ್ತಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಅದರ ಉಪಯೋಗವು ಎಷ್ಟಾದೀತು? ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದವುಗಳಿರಬಾರದು,
ಲೋಭ-ಮೋಹಗಳನ್ನು ತಾಳಬಾರದು, ಗರ್ವವಿರಬಾರದು ಮುಂತಾದ ಸರ್ವ
ಸಮ್ಮತಗಳಾದ, ಆದರೆ ಕೇವಲ ಅಸಾಧ್ಯಗಳಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ದಿನಾಲು ಬೆಳಗಿ
ನಿಂದ ಸಂಜೆಯ ವರೆಗೆ ಪಠಿಸಿದರೂ ಬೋಧಿಸಿದರೂ ತಕ್ಕ ವೇಳೆಗೆ ಅವುಗಳ ಉಪ
ಯೋಗವೆಷ್ಟಾಗುವದು? ಇದರಂತೆಯೇ ನನ್ನ ಬೋಧದ ಗತಿಯಾಯಿತು. ತೃಪ್ತಿಯೇ
ಸುಖದ ಆಗರವು. ಅದು ಯಾರಲ್ಲದೆಯೇ ಅವನಂತಹ ಭಾಗ್ಯವಂತನಿಲ್ಲೆಂಬುದು
ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ ಆ ತೃಪ್ತಿಯು ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ, ನಾಳೆಯಿಲ್ಲ ನಾಡದ್ದು ಅಥವಾ
ಎಂದಾದರೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದೀತೆಂಬ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿನ ಆಶೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಾ
ಯಿತು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ, ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಹಾಗೂ ಸ್ವತಃ ನನ್ನ ಈ ಬಗೆಯ ಹವ್ಯಾಸ

ಗಳ ತ್ರಿವೇಣಿ ಸಂಗಮವಾದ ಒಳಕ, ನನ್ನೊಬ್ಬನ ವಿಚಾರಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ಹೇಗುಳಿಯಬೇಕು?

ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ನಾನು ಘೋರ ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸೊಗಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಸ್ವಸ್ಥವಾದ್ದರಿಂದ ಸಂಸಾರವು ಸಾಕು ಸಾಕೆನಿಸಿತು. ಬಡತನದಂತಹ ದುರ್ಭಾಗ್ಯವನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ದುಡ್ಡು ಲೋಕ ದೊಳಗೆ ಬಹು ಚಮತ್ಕಾರಗಳನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಬೇಕಾದಂತಹ ಧನ್ಯ ಪುಷ್ಪ ಪುರುಷನಿದ್ದರೂ, ದುಡ್ಡಿನ ಮುಂದೆ ತೀರ ಬಡ ಆಕಳಾಗುವನು! ಸಾರಾಂಶ ವೇನಂದರೆ, ಸಂಸಾರ ಯಂತ್ರದ ಮುಖ್ಯ ಮಲಸೂತ್ರವು ದುಡ್ಡೇ! ಸುಖದ ತಂದೆ ಯೂ ದುಃಖದ ತಾಯಿಯೂ ದುಡ್ಡೇ! ಇದರಂತೆಯೇ ಮಾನಾಪಮಾನಗಳ ಮುಖ್ಯ ಬೀಜವೂ, ಅಧಿದೈವತವೂ, ಇಷ್ಟ-ಮಿತ್ರರ ಪ್ರೇಮ, ಆಪ್ತ-ಬಂಧುಗಳ ಪ್ರೀತಿ, ಸಾಧು-ಸಂತರ, ಬುವಾ-ಮಹಾರಾಜರ ಅನುಗ್ರಹ ಹಾಗೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಈಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯೂ ಕೂಡ ಈ ದುಡ್ಡಿನಿಂದಲೇ ಆಗತಕ್ಕವು; ಆದರೆ ಆ ಧನವು ನನ್ನನ್ನು ತೀರ ವೈರಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಸುಖವೆಂಬುದು ನನಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಹಾಗು ಹೇಗೆ ದೊರೆಯಬೇಕು? ಈ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ತೀರ ಬೇಜಾರಾಗೊಂಡು, ಈ ಸಂಸಾರವೂ ಈ ಜೀವಿತವೂ ನನಗೆ ಸಾಕುಸಾಕೆಂದೆನಿಸಿದವು.

ಸರ್ವಪುರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೊರಡುವಾಗ ಈ ತೊಂದರೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಆಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂದು ನನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದುಡ್ಡು ಹೆಚ್ಚು ದೊರೆತಾವು; ಮತ್ತು ನನ್ನ ತೊಂದರೆಯು ನೀಗಿತು ಎಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಈಗ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ನನ್ನ ಚಿಂತೆಯು ನೆಳಲಿನಂತೆ ನನ್ನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದಿತ್ತು. ದೇವರ ನಾಮವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಕಾಲಕಳೆಯಬೇಕೆಂದರೆ, ಅದೂ ಆಗು ವಂತಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಬಾಳನು ಉಂಡು ಸಾಲಿಗೆ ಹೋಗ ಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಸ್ನಾನ-ಸಂಧ್ಯೆ-ದೇವತಾರ್ಚನೆ ಮಾಡಿ, ದೇವರ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಗಡಿಬಡಿಯೇ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಆತನಿಗೇ ಹೇಳ ಬೇಕೆಂದರೆ, ಹಗಲುರಾತ್ರಿ ಪಾಠ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ಬೇಸರಿಯುವ ಆತನಿಗೆ ಅವಕಾಶ ವೆಲ್ಲ ದೊರೆಯಬೇಕು? ಅದರಿಂದ ಏನಾಗುವದೆಲ್ಲ ನನಗೊಬ್ಬನಿಗೇ ತ್ರಾಸವಾಗಲೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದ ಹೊರತು ಗತ್ಯಂತರವಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹಾಗೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಹಲವು ಬಗೆಯಿಂದ ಹುರಪಳಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದೆನು. ಹಾಗಾಗಿದ್ದರೂ ಮಾಡುವದೇನು? ಲೌಕಿಕ, ಮೋಹ, ಮನಸ್ಸಿನ ಒಲವು ಮತ್ತು ಅವಿಲ್ಲವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಒಂದು ತೂಕ ಹೆಚ್ಚಾದ ಆಶೆ-ಲೋಭ ಇವುಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸುಂಬಳದೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕ ನೊಣದಂತೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸುತ್ತುವರೆಯುತ್ತಿತ್ತು! *

ನನ್ನ ಆ ಚಿಂತೆಯು ಹಾಗು ತೊಂದರೆಯು ಬಗ್ಗೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ವಿಶೇಷವೇನೂ ಅನಿಸದಾಯಿತು. ಸರ್ವಪುರಿಯಲ್ಲಿರುವ ವರೆಗೆ ನನ್ನ ಸಂಸಾರದ

ಬಗ್ಗೆ ಅವಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಯೋಚನೆಯುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ಅದೇನೂ ಅನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ, ಅವಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ-ಕಂಡ ಹಾಗೆ ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳೆಂತಲ್ಲ; ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಹವ್ಯಾಸ, ಮಂದಿಯ ಹಾಗೆ ನಾವೇಕಿರಬಾರದೆಂಬ ಹಟ, ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳು-ಮರಿಗಳ ಒಲವಿನಂತೆ ನಡೆಯುವದೇ ವಿಹಿತವೆಂಬ ಮನಸೋಕ್ತವಾದ ಕಲ್ಪನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಅವಳು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ತಾಳಗೆಟ್ಟಿರುತ್ತಾಳೆಂದು ನನಗನಿಸಹತ್ತಿತು. ಹುಡುಗರಿಗೆ ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯಿಲ್ಲ, ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ನನ್ನ ಇರವಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲು ಅವಕಾಶ ಇಲ್ಲವೆ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ದೇವರ ದೃಷ್ಟಿಯು ನನ್ನ ಮೇಲಿಲ್ಲ; ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನ-ಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಡಾಂಭಿಕತೆಯು ಪ್ರವೇಶಿಸತೊಡಗಿತು. ಅಂದ ಬಳಿಕ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಏನಾಗುವದೋ ಎಂದು ನಾನು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಯೋಚನೆಗೊಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕ್ಷಣವು ಗತಿಸಿತೆಂದರೆ, ಆಶೆಯು ಮತ್ತೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೈ ತೊಳಕೊಂಡು ಬೆನ್ನಹತ್ತುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಲೋಕದ ಪಸಾರವೆಲ್ಲ ನನಗೆ ನಿಜವೆಂದು ತೋರಹತ್ತಬೇಕು; ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಹೊತ್ತೊಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ಕಂಪ್ಲಿಗಳನ್ನು ಹೊರುವ ಕತ್ತೆಯಂತೆ ಶ್ರಮವಹಿಸದ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಗತಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಮೋಸಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಹಾಗೂ ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಇಮ್ಮಡಿ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಿದ್ದೆನು.

ನಾನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಇದೇ ಬಗೆಯ ಕಾಲಕ್ರಮಣಕ್ಕಾರಂಭವಾಯಿತು; ಅದರಿಂದ ನಾನು ಬಹು ಪಾಪಿಯು; ಆದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನನ್ನ ಗತಿಯು ಹೀಗಾಯಿತೆಂದು ನನಗನಿಸತೊಡಗಿತು. ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಘೋರ ಪಾತಕಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ನಾನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಎರಡೆರಡು ಕೈಗಳಿಂದ ಬಳಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನೆಂದೂ, ಇಹ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಪುಣ್ಯಸಾಧನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇಂತಹ ದುಃಸ್ಥಿತಿಗೆ ಈಡಾಗಬಾರದೆಂದೂ ತಿಳಿದು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದೇವರಪೂಜೆ, ಭಜನೆ, ಜಪ, ತಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದರೆ ಅದು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲಾರದು; ಆದದ್ದು ಆಗಿ ಹೋಯಿತು, ಇನ್ನು ಮುಂದಾದರೂ ಈ ಬಗೆಯ ಕಷ್ಟವು ಬೇಡ. ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ಕಲಿಸಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನಾದರೂ ನಿರಪೇಕ್ಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಉಂಟಾಗಬೇಕು; ಆದರೆ ಆ ವಿಚಾರಗಳಿಗಾದರೂ ಸ್ಥಿರಸ್ಥಾವರತೆಯು ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬೇಕು? ಮನೆಗೆದ್ದು ಮಾರು ಗೆದೆ, ಮೊದಲು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಆ ಮೇಲೆ ಪರಮಾರ್ಥ ವಿವೇಕಕ್ಕೆ ತೊಡಗು ಮುಂತಾದ ದೊಡ್ಡವರ ನೀತಿಪರವಾಕ್ಯಗಳು ದೂ-ತ್ತೆಂದು ಬಂದು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದವು. ನಾನು ಸಂಸಾರದ ಈ ಇರುಕಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಅದರೊಳಗಿಂದ ಜೀವಸಹಿತವಾಗಿ ನಾನು ಪಾರಾದಾಗಲೇ ನಿಜವೆಂದು ನನಗನಿಸಹತ್ತಿತು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ, ಮಲೆನಾಡಿನೊಳ

ಗಿನ ಮುತ್ತಲ ಗಿಡವು ಬೆಳವಲು ನಾಡಿಗೆ ಹೋದರೂ 'ಮುತ್ತಲಿಗೆ ಮೂರೇ ಎಲೆ' ಎಂಬ ನಾಣ್ಯಾಡಿಯು ಹೇಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತೋ, ಕೇವಲ ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. 'ಒಂದು ಕೊಟ್ಟರೆ ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ; ಇನ್ನೊಂದು ಕೊಟ್ಟರೆ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ' ಹೀಗೆ ದೇವರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯೇ ಇದೆಯೆಂದ ಬಳಿಕ, ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನಾಗಬೇಕು?

೬ ಮತಲಬದ ಹೊರತು ಮನುಷ್ಯನಿಲ್ಲ.

ಗೆ ನಾನು ಹಲವು ಬಗೆಯಿಂದ ತೊಂದರೆಗಳಿಗೊಳಗಾಗಲು, ಸರ್ವಪುರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಂದೆನೆಂದು ನನಗನಿಸಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಆಶೆಯು ಎಳೆದೊಯ್ದ ಕಡೆಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ತೆವಳುತ್ತ ಹೋಗುವದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂಬುದು ನನಗೀಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಂದಿತು; ಆದರೆ ಈಗ ಅದಕ್ಕೇನುಪಾಯವು? ಇದ್ದದ್ದೇ ವಿಹಿತವೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿನುಕೊಂಡು ಇರಹತ್ತಿದೆನು. ಇಂದು ಭಾನುವಾರವಿದ್ದ ಮೂಲಕ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಡಿಬಿಡಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಟವಾದ ಮೇಲೆ ಇಳಿಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೋರಪ್ಪನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ನಮ್ಮೊರ್ವರಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ಣದ ಹಲವು ಮಾತಾದವು. ನಾನು ನನ್ನ ಸಂಸಾರದೊಳಗಿನ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡೆನು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೋರಪ್ಪನು:—“ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನೀವು ಸುಮ್ಮನೆ ಅದೇಕೆ ಪೇಚಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ? ನಾನು ನಿಮಗೊಂದು ಹಂಚಿಕೆ ಹೇಳಲಿ? ನನಗದು ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ” ಎಂದೆನ್ನಲು, “ಅದೇನೆಂಬದನ್ನು ಹೇಳು ನೋಡೋಣ. ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ, ಉಕ್ತವೆಂದು ಕಂಡರೆ ಅದನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಬಾರದು? ಈ ಪರಸ್ಪರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆಪ್ತ-ಮಿತ್ರ-ಬಂಧುವೆಂದರೆ, ಮೋರಪ್ಪಾ, ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಆಗಿರುತ್ತೀ. ನನ್ನ-ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭೇದವಿದೆಯೋ?” ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆನು.

ಮೋ:—ಅದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಮಂದಿಯ ಹೇಳಿಕೆಗಿಂತಲೂ ಕಲ್ಯಾಣ-ಅಕಲ್ಯಾಣವು ತನ್ನದು ತನಗೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಅದನ್ನು ವಿಚಾರ ಪೂರ್ವಕ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದಿಷ್ಟೇ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ನನಗಂತೂ ಆ ಹಂಚಿಕೆಯು ಬಲು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾನು ನನ್ನ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಅದನ್ನೆಂದೋ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೆಲ್ಲೇನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೊಂದು ದೊರೆಯಬೇಕು; ಹಾಗೂ ನಾನದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಇಷ್ಟೇ ಅವಕಾಶವು ಉಳಿದಿದೆ. ನಾನು ಹೇಳುವ ಆ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ನೀವು ಮರುಮಾತನಾಡದೆ ಮಾಡಿಬಿಡಿರಿ; ತಿಳಿಯಿತೇ? ಅತ್ತಿಗೀ, ಒಳಗೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ? ಕೇಳಿದಿರೇನು ನಾವು ಏನು ಮಾತಾಡಿದೆವೆಂಬದನ್ನು?

ನಾನು:—ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು. ಮೋರಪ್ಪಾ, ಇಂಥ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರನ್ನೇನು ಕೇಳುವದು? ನೀನು ನಿನ್ನ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ನನಗಂತೂ ಮೊದಲು ತಿಳಿಸು. ಹೆಂಗಸರೇನು, ಸವಿಗೂಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಿದ್ಧರು!

ಮೋ:—ಹಾಗಲ್ಲರೇ ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನೀವು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನೇನು ಕಸ-ಕಡ್ಡಿ ಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವಿರಾ? ಇಡೀ ಸಂಸಾರವು ಅವರಿಂದಲೇ ಸಾಂಗವಾಗುತ್ತಲಿದೆ- ಅದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಅವರ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಇಷ್ಟು ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ನಡೆದಿರಲಿಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಆಗ ಮೋರಪ್ಪನು ಮತ್ತೆ:—ಇಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಪಂಚದ ಅನುವಾಲ್ಯವಾಗುತ್ತಿದೆ; ಪಟ್ಟಣವಾಸ; ಅದಾಯ ಕಡಿನೆ; ಅಲ್ಲದೆ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಚಿಕ್ಕ-ದೊಡ್ಡವರು; ಅಂದ ಮೇಲೆ ಏನು ಬೇಡ? ಅದರಿಂದ ತೊಂದರೆಯಾಗತಕ್ಕದ್ದೇ. ಇನ್ನೂ ನಿಮ್ಮ ಬಾಳನು ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವನು. ನಾಳೆ ಕಲಿತು ಜಾಣನಾದನೆಂದರೆ ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ಆತನು ದುಡ್ಡಿನ ಮಳೆ ಸುರಿಸುವನು ಮಳೆ! ತಿಳಿಯಿತೇ? ಅದುವರೆಗೆ ಬಂದ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ನೀಗಿಸಲೇ ಬೇಕು. ಪ್ರಸಂಗ ವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದುಡ್ಡು ಸಾಲವಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಸಾಲ-ಸಾಲವೆಂದರೇನು, ತೀರದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಯುವುದೇ?

ನಾನು:—ಮೋರಪ್ಪಾ, ನೀನಿದೇನನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆ? ಒಂದು ವೇಳೆ ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಸಾಯುವದು ಲೇಸು; ಆದರೆ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವವು ಬೇಡವಪ್ಪಾ! ಅಡ ಚಣ-ಅಡಚಣೆಗಳೆಂದರೇನು? ಇಂದಿದ್ದರೆ ನಾಳೆಲ್ಲ; ಆದರೆ ಸಾಲದ ಮಾತಂತೂ ಹಾಗಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ? ಅದು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳೆನ್ನದೆ, ಮಳೆ ಬಿಸಿಲಿನ ದಾರಿ ಕಾಯದೆ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಚಿಗಿಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಬೇಡವಪ್ಪಾ ಬೇಡ, ಸಾಲದ ಹೆಸರು ಕೂಡ ಎತ್ತಬೇಡ.

ಮೋ:—ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ನಿಜವಿದೆ; ಆದರೆ ಸಾಲವು ಯಾರಿಗೆ ಇಲ್ಲ? ರಾಜನೇ ಇರಲಿ, ರಂಕನೇ ಇರಲಿ; ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೂ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಋಣವಾದರೂ ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಇನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತ ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿರುವದರಿಂದಲೇ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಲಿರುವೆನು. ನೀವು ಸಾಲಬೇಡೆನ್ನುತ್ತಿರಲ್ಲವೆ? ನಿಜ; ನಾನೂ ಸಾಲವು ಬೇಡವೇ ಬೇಡೆನ್ನುತ್ತೇನೆ; ಆದರೆ ಹೇಳಿರ ಮೊದಲು-ಗೃಹನ್ಯಾಸ ತೆಗೆದೆನೆಂದು ಸಿಟ್ಟಾಗಬೇಡಿರಿ-ಈಗ ಅತ್ತಿಗೆಯವರ ಮಡಿ ಸೀರೆ ಹರಿದಿರುವವು; ಹುಡುಗನು ಸಾಲಿಗೆ ಎಂಥ ಉಡುಪಿನಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಿರುವನೆಂಬದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲಿರುವಿರಿ; ಹುಡುಗಿಯು ಲಗ್ನ ಬಂತು; ಇನ್ನು ಕೆಲದಿನಗಳಿಗೆ ಸೊಸೆಯ ಗೌರಿ-ಗಂಗೆಗಳಾಗಬೇಕು; ಮಾಲತಿಯನ್ನು ಕರೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಒಂದಲ್ಲ, ಎರಡಲ್ಲ ನೂರಾರು ಅಡಚಣೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ

ನೀಗಿರುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಪ್ರಾವಣಮಾಸದ ದಕ್ಷಿಣೆಯಿಂದಲೋ, ಪಕ್ಷಮಾಸದೊಳಗಿನ ಪಿಂಡಗಳೆದುರಿಗಿನ ಆದಾಯದಿಂದಲೋ?

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ:—ವೋರಪ್ಪನವರೇ ದೇಗೆ ಹೇಳಿದಿರದು! ನಾಳೆಯೇ ಪಂಚಮಿಯ ಹಬ್ಬ ಬಂತು. ಮಾಲತಿಗೆ ಬಂದು ನೀರೆ ಕುಸ್ಪೃಷ ಬಿಡನೆ? ಅವಳಿಗೆ ಕಂದ ಬಳಕೆ ಚಂಪಗೆ ಬಿಡುವುದುಂಟೆ? ಇನ್ನು ನನ್ನ ಮಹಿ ಸೀರೆಗಳದಿರಲಿ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ. ಬಾಳನು ದಿನಾಲು ಇದು ಬೇಕು, ಆದು ಬೇಕು ಎಂದು ಹಟಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುವನು! ಆ ಹುಡುಗನ ಮೊಲೆಯೇ ನಮ್ಮ ಕೃಪಂಚದ ಎಲ್ಲ ಭರವಸೆಯು. ಅಂದಬಳಿಕ ಆತನ ಯಾವುದೋಂದು ಅಚ್ಚಯನ್ನು ವರೂ ನಾವು ಮಾಡಬಿಡನೆ? ನಾನೇನು ವಸ್ತ್ರ-ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವೆನೆ? ಆದುವಾ ನನ್ನ ಮುಖರೆಯೊಳಗಿನ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಕಾಳುಗಳು ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದಿರುವವಲ್ಲ. ಅವುಗಳನ್ನು ಈಗಲೇ ತಂದುಕೊಡಿರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನೇ?

ನಾನು:—ಸರಿ-ಸರಿ, ಅದಿರಲಿ ವೋರಪ್ಪಾ, ಎಲ್ಲರ ಮಾತೂ ಸಟ, ನನ್ನ ದೇ ದಿಟವಾಗಬೇಕೆಂದೇ? ಆದರೆ ನನ್ನ ಹಂಚಿಕೆಯಾದರೂ ಯಾವುದೆಂಬದನ್ನು ಹೇಳು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳೋಣ.

ವೋ:—ಅತ್ತಿಗೇ, ಕೇಳಿ. ಆ ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಿರುವರಲ್ಲ, ಆ ಭೀಮರಾಯರು ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ನಾಸ್ತಿಕಾರರಿರುವರೆನ್ನಲಿ? ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿರಬೇಕೆ

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ:—ಆಹುದಾದುದು ಆ ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಾದ ಭೀಮರಾಯರಲ್ಲವೆ? ನಮ್ಮ ಹಂಪೆಮು ಮೊನ್ನೆ ಭಾನುವಾರ ದಿನವ ಮುತ್ತೈದೆಯೆಂದು ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಉಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಬಂದು ಪಾವಲಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ಮತ್ತು ಇಷ್ಟಗಲು ಅಂಚಿನ ಖಣವನ್ನು ಅವರು ಅಕೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಒಳ್ಳೆ ಮನುಷ್ಯರಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನೋ ರಾಜರು ಆನರಲ್ಲಿರುವವಳು? ಅವಳೂ ದೊಡ್ಡ ಗುಣದವಳಿದ್ದಾಳಂತೆ. ಪುರಸತ್ತಾದಾಗ ನನ್ನನ್ನು ಬಂದು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿರುತ್ತಾಳೆ; ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಅದಿಲ್ಲ ಪುರಸತ್ತಾಗುತ್ತದೆ? ಬಾಳನು ಸಾಲೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಹಸಿವು-ಹಸಿವೆಂದು ಕುಣಿಯ ಹತ್ತುತ್ತಾನೆ. ಪಾಪ! ಆವನಾದರೂ ಏನು ಮಾಡುವನು? ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಯಾವಾಗಲೊಮ್ಮೆ ನಾಲ್ಕು ತುತ್ತ ತಿಂದು ಹೋಗುವನೋ, ಸಂಜೆಯವರೆಗೂ ಅಭ್ಯಾಸವೇ ಅಭ್ಯಾಸ! ಸಾಕಪ್ಪಾ ಆ ಅಭ್ಯಾಸದ ರಗಲೆ.

ವೋ:—ಹಾಗಲ್ಲರಿ ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ಆ ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನನೇ ಹಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಗುಣಗಳೇನು, ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯೇನು, ರೀತಿ-ನಡಾವಳಿಗಳೇನು? ಏನನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ಎಣಿಸುವಂತಿಲ್ಲ.

ನಾನು:—ಒಳ್ಳೇದು. ಮುಂದೇನು?

ವೋ:—ನೀವು ಅವರ ಕಡೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಹದಿನೈದು-ಇಪ್ಪತ್ತು

ರೂಪಾಯಿ ಕೈಗಡ ತಂದುಕೊಳ್ಳಿರಿ; ನಾಳೆ ನಿಮ್ಮ ಬಾಳನು ಗಳಿಸಹತ್ತಿದನೆಂದರೆ, ತೀರಿಸುವನು ಅವರ ಬಾಕಿಯನ್ನು. ಬಡ್ಡಿಯ ದರವಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿರುವುದಿಲ್ಲ. ತಿಂಗಳಿಗೊಂದರಂತಾದರೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು ಅತ್ತಿಗೀ, ನಾನು ಹೇಳುವದು ಸಟಿಯೋ-ದಿಟವೋ?

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ:—ನಿಜ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಮಾತು ಇದಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕ ವರಾದರೂ ನಮಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಯಾರಿರಲಾರರು?

ನಾನು:—ಹಾಗಾದರೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಿರಿ ಆ ಸಾಲವನ್ನು; ಯಾಗು ತೀರಿಸಿದದನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಟ್ಟು ತೀರಿಸುವಿರೋ? ಏನು, ಸಾಲವೆಂದರೇನು ಬರಿಯ ಬಾಯ ಮಾತೆಂದು ತಿಳಿದಿರುತ್ತೀಯೇನು? ಸಾಲವನು ತರುವಾಗ ಹಾಲು-ಬಾಸುಂಡಂತೆ, ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಕುಂಡಿಗೆ ಜೇಳು ಕಡಿದಂತೆ ಎಂಬ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅನುಭವವನ್ನು ವಚನವು ಸುಳ್ಳಾದೀತೇ? ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಗಸರಿಗೇನು? ಅನಾಯಾಸದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ತಿಂದುಂಡು ತಿರಿಸಿ ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ! ಒಂದು ದುಡ್ಡು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕಾದರೆ ಎಷ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮವಚನಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಬದು ನಿಮಗೆನು ಗೊತ್ತಿದೆ? ಖರ್ಚಿನ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ಭವ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸ ಬಲ್ಲೆ! ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, ಮೊರಪ್ಪ. ಸಾಲ-ಸಂಬಂಧ ಮಾಡ ಇರುವ ವರೆಗೆ ನಾನೂ, ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು-ಮರಿಗಳು ತೊಳಲಾಡುವ ಕಂಚಿಕೆಯನ್ನು ನೀನು ನಮಗೆ ಹೇಳಬಾರದು; ಮತ್ತು ನಾವು ಅದನ್ನು ಕೇಳಬಾರದು. ನೀನು ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನೆಂದು ನಮ್ಮ ಹಿತದ ಮಾತು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆ; ಸಲಹೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವೆ. ಹೀಗಿದ್ದು, ನಾವು ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿರುವದು ಯೋಗ್ಯವೆಂಬುದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮೊರಪ್ಪ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿರೂಪಾಯನಾಗಿದ್ದೆನು. ಸಾಲವೆಂದ ಕೂಡಲೆ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹವೇಲೆ ಮುಳ್ಳೇ ಎಳುತ್ತವೆ! ಸಾಲ ಮತ್ತು ಯಾಚನೆ ಇವುಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಮಾನಹಾನಿಯ ದ್ರೋತಕ ಚಿಹ್ನೆಗಳು. ಈ ಎರಡರೊಳಗಿನ ಯಾಚನೆಯೊಂದು ನಮ್ಮ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಹತ್ತಿದ್ದೇ ಇರಲು, ಈ ಎರಡನೇ ಸಾಲದ ಸೀಡೆಯೇತಕ್ಕೆ ಬೇಕು? ಅಂತೆಯೇ ನಾನು ನಿನ್ನ ಸಲಹೆಗೆ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ನಮ್ಮ ಮನುಷ್ಯನುಬಂಧಿಕ ನಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ನಮಗಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಲ್ಲವೆ?

ಈ ಬಗೆಯ ಹಲವು ಮಾತು-ಕಥೆಗಳಾದ ಬಳಿಕ ಮೊರಪ್ಪನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಮುಂದೆ ಕೆಲ ದಿನಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಪೆಚಾಟದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮ ಸಿದವು. ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಆಡಚಣೆಗಳನ್ನು ಅವಳು ಒಳ್ಳೇ ನಿಕರದಿಂದ ನನ್ನ ದುರಿಗೆ ಹೇಳಹತ್ತಿದಳು. ಯಾಕೆಂದರೆ, ನನಗೆ ಹೇಗಾದರೂ ಹಣವು ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದು, ನಾನೇ ಬೇಕೆಂದು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲೆಂಬದು ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಆ ಕೃತಿಯು ಒಳಿತಲ್ಲೆಂದೂ ಅವಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಆ ಭಾವನೆಯನ್ನು ನಾನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದಿದ್ದನು ಇವರಲ್ಲಿ ಮಾಲು,

ತಿಯ ಮಾವನು ಹರಿಹರದಿಂದ ಏತಕ್ಕೋ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದನು; ನಾವು ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿಯೇ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಆತನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಕೊಂಡನು. ಬೀಗರು ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ತೋರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯಿರದಿದ್ದರೂ, ಊಟ ಪಾಟಗಳಲ್ಲಂತೂ ತೋರಿಸುವದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಾನೂ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯೂ ಮನಮುಟ್ಟಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಹತ್ತಿದೆವು. ಆತನು ಎಂಟಾನೆಂಟು ದಿನ ಇದ್ದೇಬಿಟ್ಟನು. ಆತನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ವರೆಗೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಊಟದ ಆಮಂತ್ರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಉಣ್ಣಹತ್ತಿದೆವು; ಆ ಮೇಲೆ ಆದ ಖರ್ಚಿನ ತಾಪತ್ರಯವನ್ನೆಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಲಿ? ಆತನು ಹೊರಡುವಾಗ ಮಾಲತಿಗೊಂದು ಸೀರೆಯನ್ನುಂತೂ ಕೊಂಡು ಕೊಡಲೇಬೇಕು; ಅವಳ ಆತ್ಮೆಗೊಂದು ಖಣ ಬೇಕು, ಹೀಗೆಂದು ಮನೆಯೊಳಗಿಂದ ಉಪದ್ರವವುಂಟಾಯಿತು. ಅವಳ ಅಂಬೋಣವಾದರೂ ಯೋಗ್ಯವೇ ಆಗಿತ್ತು. ನಾವು ಹರಿಹರದಿಂದ ಬರುವಾಗ ಮಾಲತಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು:—ಅಪ್ಪಾ, ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಗಿರಿಯ ತಂಬಿಗೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತವಂತೆ. ಯಾರಾದರೂ ಬರುವವರ ಸಂಗಡ ಅದನ್ನು ಕೊಂಡು ಕಳಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಳು. ಮಂದಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋದ ಮಗಳು ಯಾವುದೊಂದು ಜೀನಸು ಕೇಳಿದರೆ ಕೊಡದಿರುವದುಂಟೇ? ಅದರಿಂದ ಅದಾವ ಬಗ್ಗೆಯೂ ನಾನು 'ನ'ಕಾರವನ್ನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.

ಮೋರಪ್ಪನು ದಿನಾಲು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದ ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಆ ಎಲ್ಲ ಅಡಚಣೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದೆನು. ಅದಕ್ಕೆ ಆತನು 'ಎಂಥ ಹುಚ್ಚು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರವರು? ತಮ್ಮ ಜೀವವನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಹಣ್ಣುಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ! ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕೈಗಡ, ಕಟ್ಟಿಗಡ, ಸಾಲ, ಸಂಬಂಧವಿರದಂತಹ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿಯಾದರೂ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇರುವನೇ? ಬಿಸಿಲು ಬಂದ ಕಡೆಗೆ ಕೊಡೆ ಹಿಡಿಯಬೇಕು,' ಎಂದಂದ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆಗ ನನಗೂ ಆತನ ಅಂಬೋಣವು ರುಚಿಸಿತು. ಸಂಸಾರವನ್ನೇ ಮಾಡಹತ್ತಿದ ಬಳಿಕ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಲ-ಸಂಬಂಧಗಳು ಆಗತಕ್ಕವೇ ನಾವು ಈಗ ಹಾಳು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಸಾಲ ತೆಗೆಯುವ ದಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಅದರಿಂದ ಈ ಸಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗಾರೂ ಹೆಸರಿಡಲಾರರು; ಅಲ್ಲದೆ ಮೋರಪ್ಪನು ತಾನಾಗಿ ಹಣ ತಕ್ಕೊಳ್ಳರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವನು. ಮನೆಯಲ್ಲಂತೂ ಅಡಚಣೆಯು ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಅಂಗಡಿಕಾರರಲ್ಲಿ ಜೀನಸು ಉದ್ದರಿ ತರುವದಕ್ಕಿಂತ ಇಲ್ಲವೆ ಮಾರವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಅರಿವೆ ಅಂಚಡಿಗಳನ್ನು ಉದ್ರಿ ತರುವದಕ್ಕಿಂತ ಹಣ ಕೈಗಡ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವದೇನು ತಪ್ಪು? ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿ, ನಾನು ಮೋರಪ್ಪನನ್ನು ಕುರಿತು:—'ಮೋರಪ್ಪಾ, ನಿನ್ನ ಸಲಹೆಯಂತೆ ನಡೆಯುವದೇ ವಿಹಿತವೆಂದು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನಗೆ ತೋರತೊಡಗಿದೆ; ಆದರೆ ನಾನು ಇದು ವರೆಗೆ ಯಾರ ಬಳಿಯಲ್ಲೂ ಸಾಲ ಕೇಳಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಈ ದಿನ ನೀನೇ ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಿಂದ ನನಗಾಗಿ ಸಾಲವನ್ನಿ ಸಕೊಂಡು ಬಾ. ತುಸ ಪರಿಚಯವಾದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೇನಂತೆ' ಎನ್ನಲು, ಅದಕ್ಕೆ

ಮೋರಪ್ಪನು ಸಂತೋಷದಿಂದೊಪ್ಪಿ:--‘ಎನೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ಆ ಕೆಲಸವು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ. ನೀವು ಒಮ್ಮೆ ಈ ಅಡಚಣೆಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿರೆಂದರೆ ತೀರಿತು.’

ಹೇಳಿದಂತೆ ಮೋರಪ್ಪನು ಅಂದೇ ಸಂಜೆಯೊಳಗಾಗಿ ಹದಿನೈದು ರೂಪಾಯಿ ತಂದು ಕೊಟ್ಟನು. ಮಾಲತಿಯು ಸೀರೆ, ಖಣ, ತಂಬಿಗೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟು, ನಮ್ಮ ಬೀಗನನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನಗಳು ಕಳೆಯುವಷ್ಟು ರಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ಪಪುರಿಯ ಬೀಗರ ಪತ್ರ ಬಂತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಕರೆಯು ಲಿಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುವೆವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಸೊಸೆ ಗೊಂದು ಸೀರೆ-ಖಣ, ಆಕೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಆಕೆಯ ತಂಗಿಗೊಂದು ಖಣ ತರ ಲೇ ಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಒತ್ತಾಯ ಪಡಿಸಿದಳು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಟು-ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳಾದರೂ ಬೇಡವೆ? ಅವುಗಳನ್ನು ಮೋರಪ್ಪನಿಂದಲೇ ತರಿಸಿಕೊಂಡೆನು. ಬಳಿಕ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆರಡು ಸೀರೆ, ಬಾಳನಿಗೆ ಹೊಸ ಮಾರಿಯ ಉಡುಪು, ನನಗೆ ಸ್ವಂತಕ್ಕೆ ದೋತರ-ಸಂಜೆ, ಚಂಪಿಗೆ ದಟ್ಟ ಹೀಗೆ ಮತ್ತೆ ಬೆಳೆಯಿತು ಸಾಲ. ಇಷ್ಟ ರಲ್ಲಿ ಮಾಲತಿಯು ಅತ್ತೆಯು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ತೀರಿಕೊಂಡ ವರ್ತಮಾನ ಬಂತು. ಮಾತಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆಂದು ಹರಿಹರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಡವೆ? ಖರ್ಚಿನ ಅಡಚಣೆಯಂತೂ ಇದ್ದದ್ದೇ. ಅದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಸಾಲ ತರಬೇಕಾಯಿತು. ಹಾ, ಹಾ, ಅನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಾಲದ ಅಂಕಿಯು ಮೂರರ ಮನೆಗೆ ಬಂತು! ಮೋರಪ್ಪನ ಯಜಮಾನನು ನನ ಗೊಮ್ಮೆ ಮುದ್ದಾಗಿ ಬಂದು ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಲಿಕ್ಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ಒಳ್ಳೇ ಖಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಾಗಿ ನಾನು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆನು. ನನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಮೋರ ಪ್ಪನೂ ಬಂದಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಬಳಿಕ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆ, ಆದರಾತಿಥ್ಯಗಳು ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಮೀರಿ ಅವು! ಅದರಿಂದಲೇ ಇದೇನೋ ವಿಶೇಷ ಚಮತ್ಕಾರವಿದೆ ಯೆಂದು ನನಗೆ ಆಗಲೆ ಅನಿಸಿತು.

ಯಾಕೆಂದರೆ, ಸಾವುಕಾರನಿಗೆ ಸಾಲಗಾರನು ಜಗತ್ತಿನೊಳಗಿನ ತೀರ ಪ್ಪುದ್ರ ಪ್ರಾಣಿಯೆಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಲಗಾರರಿಗೆ ಮಾನವಿಲ್ಲ, ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ, ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಮರ್ಯಾದೆಯು ಹೇಗೆಂಬದು ಗೊತ್ತೇ ಇಲ್ಲೆಂದು ಸಾವುಕಾರರಿಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಹಾಗೆನಿಸುವುದಾದರೂ ಯೋಗ್ಯವೇ ಆಗಿರು ತ್ತದೆ. ನಾನು ಮೋರಪ್ಪನೊಡನೆ ಹೋಗುವಾಗ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಜೀವ ಹಿಡಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವಾಗ ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಶಂಕೆಗಳ ಜಾಳಿಗೆಯು ಹಬ್ಬಹತ್ತಿತ್ತು.

“ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ಈ ಮನೆಯು ನಿಮ್ಮದೇ ಇದೆ. ಹಿಡಿದಷ್ಟು ಹಣ ಒಯ್ಯು ತ್ತಿರಿ. ತಿರುಗಿ ಕೊಡುವ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ಉಭಯತರಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವುಂ ಟಾಯಿತೆಂದರೆ, ಆ ಮೇಲೆ ಇದರ ಪರಿವೆಯೇ ಉಳಿಯಲಾರದು!” ಈ ವಾಕ್ಯಗಳೊಳ ಗಿನ ಮತಬವೇನೆಂಬದು ನನಗೆ ಹೊಳೆಯದಾಯಿತು. ಸಾಲ ಬೇಡುವ ಚಾಳಿಯು

ನನಗೆ ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದಿದ್ದರಿಂದ ಆ ವಾಕ್ಯಗಳು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಾಧಿಸ ತೊಡಗಿದವು. ಆ ಸಾಲವು ಹೇಗೆ ತೀರಿತು, ಯಾವಾಗ ತೀರಿತು, ಅದನ್ನು ತೀರಿ ಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇನು ಮಾಡಬೇಕು? ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತು. ನನ್ನ ಆ ಅಲ್ಪ ಸಾಲಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಅಷ್ಟು ತೊಳಲುತ್ತಿರು ವಾಗ, ಸಾವಿರಗಟ್ಟಿ ಸಾಲವಿದ್ದವರ ಗತಿಯು ಏನಾಗುತ್ತಿರಬೇಕು? 'ಹೇನು ಹೆಚ್ಚಾ ದರೆ ತಿಂಡಿಯಿಲ್ಲ; ಸಾಲ ಹೆಚ್ಚಾದರೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲ' ಎಂಬದೇ ನಿಜವು. ಅದಿಲ್ಲ ದಿದ್ದರೆ ಸಾಲದಂತಹ ಭಯಂಕರ ರೋಗವು ಗಂಟುಬಿದ್ದಿದ್ದರೂ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಕೊಂಚವೂ ಪರಿವೆಯಿರದ ಆ ಹರನ ಭಕ್ತರು ಹೇಗೆ ಜೀವಿಸಿರುವರೋ ತಿಳಿಯದು! ಸಾಲಗೊಯ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಪತ್ತು, ಇರುವದಿಲ್ಲ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ, ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆನಂದವಿಲ್ಲ, ಶ್ರಾದ್ಧವಿಲ್ಲ, ಸಿದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ, ಊಟದಲ್ಲಿ ರುಚಿ ಯಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವಿಲ್ಲ ಈ ಬಗ್ಗೆಯೆ ಅವಸ್ಥೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಎಲ್ಲ ರಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ನಂಬಭವಕ್ಕೆ ಬರುವ ಸಂಗತಿಯು. ಅದರಿಂದ ಸಾಲದ ಶೂಲದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಎದಷ್ಟು ದೂರಿರುವದೂ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯೆಂಬ ದು ನಿಜವು; ಆದರೆ ಎಷ್ಟೋ ನಿಕರರ ವ್ಯಸಂಗಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯನು ನಿರುಪಾಯ ನಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇರೆಯವರದೇ ತಕ್ಕ? ನನ್ನ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನೇ ನೋಡಿರಿ! ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿನು? ಸಾಲವನ್ನು ವಮನವೆಂದು ತಿಳಿದು ದೂರಿರುವದೇ ಜಾಣತನದ ಲಕ್ಷಣವು.

ರಾತ್ರಿ ಇರಲಿ-ಹಗಲಿರಲಿ, ಮೈಮಲಿ-ಮಂಗಳವೆಯಿರಲಿ ಸಾವುಕಾರನ ಗಂಟಿಗೆ ಬಡ್ಡಿಯು ಬಂದೇ ಬರುತ್ತಿರುತ್ತದೆ! ನಾನು ಬೀರೆ ಬೀರೆ ಕಡೆಯ ಉದ್ರಿ-ಉಚಾಕತಿ ಗಳ ತೊಂದರೆಯಾಗಬಾರದೆಂದು ಈ ಸಾಲದ ಮಯ್ಯಿಗೆ ಬಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಇದು ಅವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಜೀವಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ತೊಂದರೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡತೊಡಗಿತು ಹೀಗೆ ನಾನು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿರಲು, ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಏನಾದರೂ ಉಪಾಯಾರ ಮಾಡೋಣವೆಂದರೆ, ಮನಸ್ಸು ತೀರ ಉದ್ವಿಗ್ನವಾ ಯಿತು. ನಾನು ಉದಾಸನಾದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯೂ ಉದಾಸ ಹಾಗು ಖಿನ್ನ ಮನಸ್ಸುಳಾದಳು. ನನ್ನನ್ನೂ ಯಾವ ಚಿಂತೆಯು ಲವರಿಸಿರುವದೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ನನ್ನ ಸ್ವಂತದ ಅನೇಕ ದಿನಗಳ ಅನುಭವದಿಂದ ನಾನು ಲೋಕದವರಿಗೆ ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ, ಗೃಹಿಣಿಯೆಂದರೆ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಶರಣನ್ನು ಗೂಡಿಸಿ ಚೆಲ್ಲುವ ಕಸಬರಿಗೇ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ! ಗಂಡನು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಕಕ್ಕಾವಿಕ್ಕಿಯಾಗುವ ಅವಳ ನೇತ್ರದ್ವಯಗಳು, ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯನು ಯಾವ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಿರುತ್ತಾ ನೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿಕೊಂಡು ತಾನು ಅವಕ್ಕೆ ಪಾಲಾಗಾರಳಾಗಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಳಗೊಂಡು ಸೂಚಿಸುವ ಆಕೆಯ ಅಜ್ಞಾನಜನ್ಯವಾದ ಪ್ರಶ್ನೋ

ತ್ತರಗಳು, ಮೊದಲೆ ತ್ರಸ್ತಗೊಂಡಿರುವ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯನ ಜೀವಕ್ಕೆ ಈ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ನೆವದಿಂದಲೂ ತ್ರಾಸವಾದೀತೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಕಣ್ಣು ತಿರುವಿ ಬೆದರಿಸುವವನು ಇಲ್ಲವೆ ಪ್ರಸಂಗ ವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಮೈಮೇಲೆ ಏರಿ ಹೋಗುವವನು, ಮುಂಕುಬಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂವಾದಿಸುವದಕ್ಕಂದು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವವನು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ಗಂಡನ ಕೋಪವನ್ನೂ, ಚಿಂತೆಯನ್ನೂ ಆಗಲೆ ಮರೆಸಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ಸಂಧ್ಯಾನಂದನಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಂದು ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ನೋಡು ಕುಳಿತೆನು; ಆದರೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿನೇ? ಸಾವುಕಾರ, ಆತನ ಋಣ, ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ವಸ್ತು-ಒಡವೆ, ಕುಡುಗನ ನೌಕರಿಯ ಮನೋರಾಜ್ಯ ಇವುಗಳ ತಾಕಲಾಟದ ಹುಸುಗಳು ಮತ್ತೊಂದು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಉಪಾಹಾರದ ಅವಲಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಹಸಿ ಮಾಡುವ ನೆವದಿಂದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ದೀಪದ ಹತ್ತರ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ನಡುನಡುವೆ ನನಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಅಂಜು ತ್ತಂಜುತ್ತ ಕೇಳಹತ್ತಿದಳು. ನಾನು ಅವಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಬಹುಶಃ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕೊಟ್ಟಿರೂ ಹೌ. ಊಹಾ ಹೀಗೆ ಏನಾದರೂ ಹೇಳಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆನು.

ಆಗ ಅವಳು ಬೇರೆಯೇ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವನ್ನು ತೆಗೆದಳು. ಮೋರಪ್ಪನವರು ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಗೊಂದು ಚಲೋ ವರಮನೆತನವಿವೆ ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು ನಿವಿಬ್ಬರೂ ಮೊದಲು ಒಪ್ಪಬೇಕು; ಅದರೇ ಅದನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡುವದು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ. ವರಮನೆತನವೇನು, ಒಳ್ಳೇ ಯೋಗ್ಯನಾದವನು. ವಸ್ತು-ಒಡವೆ, ಅರಿವೆ-ಅಂಚಡಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ತಾಕತ್ತನುವಿಲ್ಲ. ಎಂದು ಅವರು ಅಂದಿದ್ದರು, ಎಂದೆನ್ನಲು, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೂ ಆಗ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಅತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿತು. ಆಗ ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—ನಮ್ಮ ಮೋರಪ್ಪನು ಹೀಗೊಂದಿದ್ದನೇ? ಹಾಗಾದರೆ ಆತನು ಈ ಮಾತನ್ನು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಇದುವರೆಗೊಂದೂ ಎತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಇದನ್ನು ಆತನು ನಿನಗೆ ಯಾವಾಗ ಹೇಳಿದ್ದನು.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ:—ಒಂದೇ ದಿನವೇನು? ಮೊನ್ನೆಂದ ನಾಲ್ಕಾರು ಸಾರೆ ಹೇಳಿದರು. ಮೊನ್ನೆ ನೆರೆಮನೆಯ ಸಾವಿತ್ರಿ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲವೇ? ಅಂದೇ ಅವರು 'ಅತ್ತಿಗೀ, ಚಂಪೆಗೆ ಎಂಥ ಬಂಗಾರದಂತಹ ವರವನ್ನು ನೋಡಿದಿರವೆನ್ನೆನ್ನಿಲಿ?' ಎಂದು ಹೇಳಿರಬೇಕು.

ನಾನು:—ಹೀಗೆಯೇ? ಒಳ್ಳೆದು. ನಾಳೆಗೆ ಕೇಳೋಣವಂತೆ; ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿ? ಇದೇ ಊರಲ್ಲಿಯೋ, ಬೇರೆ ಕಡೆಗೋ?

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ:—ನನಗೆ ಅಜ್ಜಿಲ್ಲ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈ ಊರಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ನೆನಪಿದೆ. ಇಷ್ಟರೊಳಗೆ ಚಂಪೆಯು ಸೊಟ್ಟ ಸೊಟ್ಟ ಮೋರೆ ಮಾಡುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು:—'ಅವ್ವಾ, ಈ ಗೋಡಿಯು ನನಗೆ ಸಾವುಕಾರ ಭೀಮ ರಾಯರ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ತ್ಯಾಜ್ಯ ನೋಡೇ' ಎಂಬ ಜಗಳವನ್ನು ತಂದಳು. ಆಗ

ನನಗೊಳ್ಳೇ ಚಮತ್ಕಾರವೆನಿಸಿತು. ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು:—ಚಂಪೀ, ಆ ಭೀಮರಾಯರೆಂದರಾರೆ? ಎಂದು ಕೇಳಲು, 'ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಹೋಗು!' ಎಂದು ಒಳ್ಳೇ ತವಕದಿಂದ ನುಡಿದು, ಚಂಪೆಯು ಆ ಗೋದಿಯೊಡನೆ ಹೊರಟು, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ: 'ಅವ್ವಾ, ನಾನಿನ್ನು ಆ ಮೋರಪ್ಪನವರ ಮನೆಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವಳಲ್ಲ ಅವ ರಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನನಗೆ ಇದನ್ನೇ ಕೇಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ನಿನಗೆ ಚಿನ್ನದ ಒಡ್ಡಾಣ ಕೊಡಿಸುತ್ತೇನೆ; ಒಂಕಿ ಕೊಡಿಸುತ್ತೇನೆ; ನಾಗಮುರಿಗೆ ಕೊಡಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ.'

ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನನ್ನ ತರ್ಕಬುದ್ಧಿಗೆ ಕೀಲಿಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು! ಮನಸ್ಸಿ ನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕಾರ್ಮೋಡಗಳು ಹುಟ್ಟಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ಮೋರಪ್ಪನ ಯಜಮಾನ ನಾದ ಸಾವುಕಾರ ಭೀಮರಾಯನು ವಿಧುರನಾಗಿರುವನೆಂಬದು ನನಗೆ ಅದು ವರೆಗೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಗೊತ್ತಾದ ಬಳಿಕ ಎಲ್ಲ ಮಾತಿನ ಸೂತ್ರವು ಹತ್ತ ಹತ್ತಿತು; ಮತ್ತು ಆಗ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅನಿಸ ಹತ್ತಿತೇನೆಂದರೆ, ಈ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಮತ ಲಬಿನ ಗೊಂದಲವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನನ್ನನ್ನು ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಡಹುವದಕ್ಕೆಂದೇ ಇದೆಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನವಿರಬೇಕು, ಎಂದು ನನಗನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಕೇಳುವದೇನು? ಇದುವರೆಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿದ್ದ ಚಿಂತೆಯನ್ನೊತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ದೂಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವು ದುಡುಕತೊಡ ಗಿತು. ಶಂಕೆಯ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಭೀತಿಯೂ, ಭೀತಿಯ ಹಿಂದಿನಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯವೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಏರಿ ಬರತೊಡಗಿದವು! ನನ್ನ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯ ಮಂತ್ರ-ಸ್ತೋತ್ರ ಗಳು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಉಳಿದವು. ಈ ಸಂಸಾರ ತಾಪದ ಸ್ತೋತ್ರ-ಮಂತ್ರಗಳೇನು ಕಡಿಮೆ ತರಗತಿಯವೇ? ನನ್ನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಫಜೀತಿಸಡಿಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಯ ಲಹರಿಯೇ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಾನಾದರೂ ಮಾಡುವದೇನು?

ಈ ಬಗೆಯ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆದೆನು. ಮೋರಪ್ಪನ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಯಿತೆಂದರೆ ಈ ವಿಷಯವು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿದೀತೆಂದು ಸುಮ್ಮ ನಾದೆನು. ನಿಜವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದರೆ, ಆಗ ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗವು ನನ ಗೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಚಂಪೆಯ ಲಗ್ನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ತುಸ ಅವಕಾಶವಿದ್ದಿತು. ಅದ ಲ್ಲದೆ ಅವಳನ್ನು ಇಂಥವನಿಗೇ ಕೊಡಬೇಕು, ಇಂಥವನಿಗೆ ಕೊಡಬಾರದೆಂಬ ಅಧಿ ಕಾರವು ನನ್ನದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅಂದಮೇಲೆ ನಾನೆಂಕೆ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು? ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ಅನಿಸಿದರೆ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸಾವುಕಾರ ಭೀಮರಾಯನ ಸಾಲದ ಹೊರೆ ಹಾಗು ಮೋರಪ್ಪನ ಸ್ನೇಹ ಇವೇ ಅಡ್ಡ ಬರಹತ್ತಿದ್ದವು. ನಾನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಯಾರ ದಾದರೂ ಸ್ನೇಹ-ಲೋಭಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಮುಂದಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಂದಿದ್ದೆನು. ಇರಲಿ.

ಮಾರನೇ ದಿವಸ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮೋರಪ್ಪನು ಬಂದನು. ಆತನು ಬರುವಾಗ ಕೈ-ಯಲ್ಲೊಂದು ಕಾಗದವನ್ನು ಹಿಡಕೊಂಡು ಬಂದನು. ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ:

“ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನನ್ನ ಕೆಲಸವಾಯಿತು! ಈ ಮೋರಪ್ಪನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ನಿಮ್ಮ ಸಾಲಗಾರನೇ ನಿಜ. ಇದು ನೋಡಿರಿ, ಈ ದಾನಪತ್ರವನ್ನು!” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಕಾಗದವನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಮತ್ತೆ ಅವನೇ: “ಯಾಕೆ, ಹೇಗಿದೆ? ನೀವು ಭಾಗ್ಯವಂತರೇ ಅಹುದು” ಎಂದಂದು ಕುಳಿತನು.

ಆ ಕಾಗದವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ನಾನು ಉಪನೇತ್ರ ಧರಿಸಿ ಓದಿ ನೋಡಲು, ಆ ದಾನಪತ್ರವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನ್ನ ಹೆಸರಿನದೇ ಆಗಿತ್ತು. “ಅತ್ತೀಗಿ, ಏನೀಗಿ ಅತ್ತೀಗಿ, ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದು ಒಂದು ಮನೆ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹೊಲ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೋ.” ಎಂದು ಮೋರಪ್ಪನು ಹೇಳಲು, ಮೈ ತೊಳೆಕೊಂಡಿದ್ದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಒಣ ಸೀರೆಯನ್ನುಟ್ಟು ಬರಬೇಕೆಂಬ ಅರಿವು ಕೂಡ ಉಳಿಯದಾಗಲು, ಅವಳು ಹಾಗೆಯೇ ತಪಗುಟ್ಟುತ್ತಿರುವ ಒದ್ದೆ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದಲೇ ನಾವು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಒಂದು ಕೈಯಿಂದ ಆ ಭಾರವಾದ ಕಳಚುವ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಜಗ್ಗಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತ, ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬೆನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿಂತು ಮೋರಪ್ಪನ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳ ಹತ್ತಿದಳು. ಆಗ ನಾನು ಅವಳ ಮೈ ಮೇಲೆ ಹೋದಂತೆ ಒದರಿ, ‘ಹೋಗು; ಒಳಗೆ ಹೋಗು. ಇದೇನು ರೀತಿಯೇ-ನಡವಳಿಯೇ? ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಮಡಿಸೀರೆಯನ್ನಾದರೂ ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಾ’ ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಉತ್ಸುಕಳಾಗಿದ್ದ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಖತಗೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಒಳಗೆ ಹೋದ ಅವಳು ತಿರುಗಿ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ!

ಬಳಿಕ ಮೋರಪ್ಪನು:—“ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನನು ಪುಣ್ಯ ಪುರುಷನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇದೆಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನವು ಆತನದೇ. ಆತನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೊಗಳಿದನೆನ್ನಿ? ಮತ್ತು ದಾನ ಕೊಡುವುದಾದರೆ ನಿಮಗೇ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಆತನು ಎಷ್ಟು ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸಿದನೆನ್ನಿ? ಅದನ್ನು ವಾಣಿಯಿಂದ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ.”

ನಾನು:—ಮೋರಪ್ಪಾ, ಭೂದಾನ,--ಗೃಹದಾನಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದು ನನಗೆ ಹೇಗೆ-ಹೇಗೋ ಅನಿಸುತ್ತದೆ! ಇಲ್ಲಿ ನಿರುಪಾಯದಿಂದ ಈ ಸಂಸ್ಕಾರವು ನನಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಘಟಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೋ:—ಹಾಗಾದರೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿರಿ. ನನ್ನ ಒತ್ತಾಯವೆಲ್ಲಿದೆ? ೧೦-೧೫ ಅಂಕ ಣದ ಸುಂದರವಾದ ಮನೆ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಎಕರೆಗಳ ಭತ್ತದ ಭೂಮಿಯೆಂದರೇನು ಸಾಮಾನ್ಯವೇ? ಈ ದಾನಪತ್ರವನ್ನು ನನ್ನ ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೇನು? ಆದರೆ ನಾನೇನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬಗೆ! ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ; ಮರಿಯಿಲ್ಲ. ನೀವು ಯೋಗ್ಯರಾದ ದಶಗ್ರಂಥಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು. ಕುಟುಂಬವತ್ಸಲರು. ಅಂತೆಯೇ ನಾನೀ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆನು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನನಗೇ ಉಸಾಬರಿಯೇತಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತರೇ?

ಮೋರಪ್ಪನಿಗೇನು ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ

ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲುಂಟಾದ ಸಂಶಯ, ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯಗಳ ಭೀತಿ; ಮತ್ತೊತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಆಶೆ, ಸಂಕಟಪ್ರದಪ್ರಸಂಗ ಮತ್ತು ಮನೆಯ ವರೆಗೆ ನಡೆಕೊಂಡು ಬಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವ ಅಂಜಿಕೆ! ಅದರಿಂದ ಮಾಡುವದಾದರೂ ಏನು? ಎಂಬ ಯೋಚನೆಗೊಳಗಾದೆನು. ಕಡೆಗೆ ಹೌದು-ಇಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತ ಆ ದಾನಪತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸುವದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅಂದು ನೋರಪ್ಪನು ಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದ ಮೇಲೆ ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಆ ಸಂಗತಿ ಹೇಳಹೋಗಲು, ಅವಳು ಅದನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲೊಲ್ಲಳು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ನಾನು ಹಾಗೆ ಅಂದುದುದಕ್ಕೆ ಅವಳಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತ್ತು. ಒಳಗೆ ನಿಂತು ಕೊಂಡೇ ಅವಳು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳೆಂಬದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು; ಅದರೂ ತನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ನನಗೆ ತೋರಿಸಲೋಸುಗ ಅವಳು ನನ್ನ ಮಾತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ಚೌಕತಿಯನ್ನೂ ಮಾಡದೆ, ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಕುಳಿತಳು. ಆಗ ನಾನು ರೇಗಿದ್ದು:--“ಈ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳ ಸಲುವಾಗೆಂದೇ ಈ ದಾನ-ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯಗಳಿಗೆ ನಾನು ಹೊಣೆಗಾರನಾಗುವದು! ಆದರೆ ಇವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಅಪಶ್ಯಕತೆಯೇ ಅನಿಸಬಾರದೆಂಬದು ಎಷ್ಟು ಚಮತ್ಕಾರವಿದೆ ನೋಡಿರಿ! ನನ್ನೊಡನೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚದೊಳಗಿನದೇನು ಬರುವಂತಿದೆ? ಎಲ್ಲವೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯುವದು!” ಎಂದೆನ್ನಲು, ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಕೂಡಲೆ ತನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ತೊರೆದು, ಅಳ್ಳೆಳ್ಳೆ-ಬಳ್ಳೆಳ್ಳೆ ಮಾಡಹತ್ತಿದಳು.

“ಒಳ್ಳೇದಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ವಂತದ ಮನೆಯಾದರೂ ಆಯಿತು. ಬೇಡಪ್ಪಾ ಬೇಡ; ಈ ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವವರ ಬಾಳ್ವೆ ಬೇಡ. ಇವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಧರ್ಮಶಾಲೆಯೇ ವಿಹಿತವು! ಇಲ್ಲಿ ಕಸ ಜಿಲ್ಲಬೇಡಿರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಮೊಳೆಯನ್ನೇ ಹೊಡೆಯ ಬೇಡಿರಿ. ಇತ್ತಿಂದ ಹಾದಾಡಬೇಡಿರಿ; ಅತ್ತಕಡೆಗೇಕೆ ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತೀರಿ? ಹೀಗೆ ಈ ಮನೆ ಮಾಲಿಕರ ಕಾಟವನ್ನು ಸಹಿಸುವದಾದರೂ ಎಷ್ಟು ಹಾಗು ಎಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ?” ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಕಟಕಟಗಳು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಡಹತ್ತಿದವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು “ಏನೇ, ಮೋರಪ್ಪನ ಯಜಮಾನನು ಒಳ್ಳೇ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆತನ ಉಪಕಾರಗಳಂತೂ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಗಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ನಾವೇನು ಭಟ-ಭಿಕ್ಷುಕರು! ನಮಗೆ ಯಾರು ಏನು ಕೊಟ್ಟರೂ, ಯಾರು ಎಷ್ಟು ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದರೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ಕೌತುಕವೇ ಎನಿಸುವದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಅವು ಅವರ ಉಪಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೆಂದೇ ನಾವು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆ. ಯಾಕಂದರೆ, ಅದು ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಧರ್ಮದ ಕೆಲಸವು; ಮತ್ತು ಆ ಧರ್ಮದ ಪ್ರತಿಫಲವು ಅವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಿಂದ-ದೇವರಿಂದ-ದೊರೆಯ ತಕ್ಕದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಈ ದಾನದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಆ ಸಾವುಕಾರ ಭೀಮರಾಯರ ಮತಲಬವೇನಾದರೂ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ?”

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ:—ಇದರಲ್ಲಿ ಮತಲಬವೇನಿರಬೇಕು? ತಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಚಮ

ತ್ಯಾರದ್ದಾಗಿದೆ. ಆ ಗೃಹಸ್ಥನು ಎಂಥ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನಿರುತ್ತಾನೆ? ಎಷ್ಟು ಶ್ರೀಮಂತನಿದ್ದಾನೆ? ಆತನ ರೀತಿ-ನಡಾವಳಿಯೇನು! ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವ-ಸೇವಕರೆಷ್ಟು? ಹಾಗೂ ಮೇಲೆ ಧರ್ಮಮಾಡುವ ಬುದ್ಧಿ! ಅಂದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಗೃಹಸ್ಥನ ಬಗ್ಗೆ ಏನಾದರೂ ಅನ್ನುವದೇನು?

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೋರಪ್ಪನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಅವನು ಈ ಮೊದಲೇ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನಿಂತು ನಮ್ಮ ಸಂಭಾಷಣವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ನನಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಆತನು ಒಳಗೆ ಬಂದವನೇ 'ಅತ್ತಿಗಿಯವರೇ, ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರ ನಿಂದೆಯೇನು ನಡೆದಿತ್ತು? ನನಗಷ್ಟು ತಿಳಿಯಲಿ' ಎಂದನು.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ:—ಭೇ, ಭೇ! ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರ ನಿಂದೆಯನ್ನಾರು ಮಾಡಿದರು? ಮತ್ತು ಆತನ ನಿಂದೆ ಮಾಡುವವರಾದರೂ ಯಾರು? ಸಾವಿರಕ್ಕೊಬ್ಬನಾದರೂ ಅಂಥ ಸದ್ಗೃಹಸ್ಥನು ಸಿಕ್ಕಾನೇನು?

“ಭಲೆ-ಭಲೆ! ಹಾಗಾದರೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಭೀಮರಾಯರು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದರೆನ್ನ ಬೇಕು! ಅಂದಮೇಲೆ ನೀವು ಅವರಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಚಂಪೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಿರಿ. ಅವರು ಅವಳನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ಸಂತೋಷದಿಂದ ವರಿಸುವರು,” ಹೀಗೆಂದು ತುಸ ನೆಗೆಚ್ಚಾಟಿಗೆಯಿಂದಲೂ ತುಸ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿಯೂ ಮೋರಪ್ಪನು ನುಡಿದನು. ಅದು ಕೇವಲ ಚೇಷ್ಟೆಯ ಮಾತೇ ಎಂದು. ತಿಳಿದು ಅವಳು:—“ಇದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಒಪ್ಪಿಗೆ! ಇಂಥ ಅಳಿಯನು ನಮ್ಮಂಥ ಬಡವರಿಗೆ ಲಭಿಸುವದಾದರೂ ಹೇಗೆ?” ಎಂದೆನ್ನಲು, ಮೋರಪ್ಪನಿಗೆ ಅವಳ ನುಡಿಗಳು ಸಹಿಯೆಂದು ತೋರಿದವು. ಯಾವುದೊಂದು ಜೀನಸಿನ ಸಲುವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನು ತೀರ ಲೋಲುಪನಾದನೆಂದರೆ, ಆತನಿಗೆ ಸಟಿ-ದಿಟಗಳೇ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆಯೇ ಆಗ ಮೋರಪ್ಪನ ಅವಸ್ಥೆಯಾಯಿತು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು ಮಾತ್ರ ಮನದಲ್ಲ ಬೆದರಿದೆನು. ನಾನು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಇದು ವರೆಗೆ ಅಂಜುತ್ತಿದ್ದೆನೋ, ಅದೇ ಮಾತು ಇಂದು ಹೊರಹೊರಟಿತ್ತು. ಮೋರಪ್ಪನ ಯಜಮಾನನು ಶ್ರೀಮಂತನೇನೋ ಅಹುದು; ಮತ್ತು ಸದ್ಗೃಹಿಣಿಯೂ ಸಮಂಜಸನೂ ಆಗಿರಬಹುದು; ಆತನ ಮನೆತನವೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಆತನ ವಯಸ್ಸು ಐವತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಅಂಥ ಮುಪ್ಪಿನವನಿಗೆ ನಮ್ಮ ೧೦ ವರ್ಷದ ಚಂಪೆಯನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆಯುವದೇ? ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ, ಕಡೆಗೆ: “ಮೋರಪ್ಪಾ ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಯನ್ನು ಭೀಮರಾಯರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬದು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದೆಯೇನು? ನಿಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಮತಗಳು ಹೊಂದಿದರೆ, ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂದೇ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು? ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರಿ.”

ನನ್ನ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯೊಳಗಿನ ಇಂಗಿತವನ್ನು ತಿಳಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಚಾಣಾಕ್ಷತನವು ಮೋರಪ್ಪನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ, ಅಂತೆಯೇ ಆತನು. “ಹೋ, ಹೋ. ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕೊಡ

ಬೇಕು. ನನಗಂತೂ ಈ ಸ್ಥಳವು ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ನಿಮಗಾದರೂ ಸಮ್ಮತವಾಗದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ನ್ಯೂನವಿದೆ? ವಯಸ್ಸಿನದೊಂದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲವೆ? ಚಂಪೆಗೆ ಹತ್ತು ವರ್ಷ ಮಿಕ್ಕಿರಬಹುದು; ಭೀಮರಾಯರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಂದರೆ ೨೨-೩೦ ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದಾವು. ನಿಮ್ಮ ಚಂಪೆಯೇನು, ಆ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳೆಂದರೆ ಹಾ, ಹಾ, ಅನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಾಳೇ ಗಿಡವಾದಾಳು! ಅವಳು ಒಳ್ಳೇ ಬೆಳೆಗೆಯ ಹುಡುಗೆಯೇ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ.”

ನಾನು:—ನೀನು ಹೇಳುವದೆಲ್ಲವೂ ನಿಜ; ಆದರೆ ವಧು-ವರರಲ್ಲಿಯ ವಯಸ್ಸಿನ ಅಂತರಕ್ಕೇನಾದರೂ ಮೇರೆಯಿರುವದಲ್ಲವೆ? ೩೦-೪೦ ವರ್ಷಗಳ ಅಂತರವೇ!

ಮೋ:—ಊಃ ಅದರಲ್ಲೇನಿದೆ? ನೀವು ಅದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ತರಬೇಡಿರಿ. ಅರವತ್ತು-ಎಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಮುದಿಹದ್ದುಗಳು ಕೂಡ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಿಕೆಯ ರೊಡನೆ ಲಗ್ನವಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳು-ಮರಿಗಳನ್ನು ಹಡೆದು ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿದ ಸಂಗತಿಗಳು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇನು?

ಮೋರಪ್ಪನ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಸಂತಾಪ ಬಂತು. ಆಗ ನಾನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮೋರಪ್ಪನನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಇಂಥ ಮುಪ್ಪಿನವನಿಗೆ ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಕಟುಕರವನಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಗಳನ್ನು ಮುದುಕನ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುವದಕ್ಕಿಂತ, ಅವಳನ್ನು ಕೆರೆ-ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ದೂಡಿ ಬಿಡುವದೇ ವಿಹಿತವು! ಹುಡುಗಿಯೆಂದರೆ ಅದೇನು ಹಿತ್ತಲದೊಳಗಿನ ಸೊಪ್ಪಿನ ಪಲ್ಯವೋ, ಹಕ್ಕೆಯೊಳಗಿನ ದನ-ಕರುವೋ ಅಥವಾ ದಡ್ಡಿಯೊಳಗಿನ ಕುರಿಮರಿಯೋ? ನಿಮ್ಮ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾದರೂ ಏನಿದೆ? ಒಳ್ಳೇ ಮನೆತನ ನೋಡಬೇಕು, ಯೋಗ್ಯ ವಯಸ್ಸಿನ ವರನನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕು, ಅವಳಿಗೆ ಸುಖವಾಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು ಮುಂತಾದವುಗಳು ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು. ಅಂತಃಕರಣದ ಧರ್ಮವು ಅಂತಃಕರಣಕ್ಕೇ ಗೊತ್ತಾಗುವದು. ನಾವು ಬಿಟ್ಟುಬೇಸರ ಮಾಡಿ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅವಳನ್ನು ಎಂಥದಾದರೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಅವಳು ಇಡೀ ಜನ್ಮದ ವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕಲ್ಲು ಒಡೆಯುತ್ತ ಕೂಡಬೇಕು. ಇದು ಯಾರಿಗೆ ರುಚಿಸಿತು? ಹೆಣ್ಣುಮಗಳೆಂದರೆ, ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ಬಡ ಗೋವು!”

ನಾನು ಇನ್ನೂ ಮಾತಾಡತಕ್ಕವನಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಮೋರಪ್ಪನು ನನ್ನನ್ನು ತಡೆದು: “ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನಾನು ಚಂಪೆಯನ್ನೇನು ಮಾರಿಕೊಳ್ಳಿರಿದೆನ್ನುತ್ತಿರುವೆನೇ, ನೀವಿಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟಾಗಲಿಕ್ಕೆ? ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೂಡ ಬೀಳದಂತಹ ಯೋಗ್ಯ ವರಮನೆತನವನ್ನು ನಾನು ನಿಮಗಾಗಿ ತೋರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟೆನು. ಎಲ್ಲ ಅನುಕೂಲತೆಗಳೂ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೇ ದೊರೆಯುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ?”

ಆತನ ಈ ಉತ್ತರದಿಂದಂತೂ ನನ್ನ ಸಿಟ್ಟು ತಲೆಗೆರಿತು! ಕೋಪೋದ್ರೇಕವಾದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಮಾತುಗಳೇ ಹೊರಡದಾದವು. ತುಸ ಸಾವರಿಸಿ

ಕೊಂಡು ಬಳಿಕ ನಾನು:—“ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮುದುಕರ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುವ ನೀಚರ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದರೆ ಸಜ್ಜೆಲ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು! ಹೆಣ್ಣು ಹುಡುಗೆಯರನ್ನು ಮಾರಿಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳನ್ನು ಬೇಕೇ? ಅವರು ಮಹಾ ನೀಚರು! ಹೊಲೆಯರು!! ಕಟುಕರು!!!” ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಸಂಭಾಷಣ ನಡೆದಿರುವಾಗಲೇ ಮೋರಪ್ಪನನ್ನು ಯಾರೋ ಕರೆಯ ಬಂದರು. ಅದರಿಂದ ಆತನು ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಆ ಬಳಿಕ ತುಸ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಸಿಟ್ಟು ಶಾಂತವಾಯಿತು; ಆದರೆ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸೊಗಸೆನಿಸಲೊಲ್ಲದು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾನಾಬಗೆಯ ಯೋಚನೆಗಳುಂಟಾಗಿ ಕುಣಿಯಹತ್ತಿದವು. ಮೋರಪ್ಪನ ಸ್ನೇಹ, ಆತನ ಯಜಮಾನನ ದೊಡ್ಡಿಸ್ತಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತಲಬವೇ ಇರುವದೆಂದು ಖಾತ್ರಿಯಾಗಿ, ಮತಲಬದ ಹೊರತು ಮನುಷ್ಯನಿಲ್ಲೆಂದು ಅನಿಸಿತು.

೭ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ಮನುಷ್ಯನ ಪರೀಕ್ಷೆ.

ರಮೆ ಪ್ರಿಯನೂ, ಅತ್ಯಂತ ನಿರಪೇಕ್ಷನೂ, ನನ್ನ ಹಿತದ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ದಕ್ಷನಾಗಿರುವವನೂ ಎಂದು ಯಾವಾತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇದುವರೆಗೆ ನನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಗಿತ್ತೋ, ಆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದ ಮೋರಪ್ಪನು ಎಂಥ ಹೀನವೃತ್ತಿಯವನೆಂಬದನ್ನು ಹಾಗೂ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಆತನನ್ನು ನಂಬುವುದು ಸರ್ವಥಾ ಯೋಗ್ಯವೆಂಬದನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತೆನು. ಮೋರಪ್ಪನು ಇದುವರೆಗೆ ನನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣದ ಬಗ್ಗೆ ಇಷ್ಟೇಕೆ ತತ್ಪರನಾಗಿದ್ದನು? ಆ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಗೆಳೆಯನಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ತಕ್ಕಂತೆಯೇ ಆಚರಣೆಯೇಕೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು? ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಸಂಬಂಧವು ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ನಾನು ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಗಳನ್ನು ಆ ಮುದುಕನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತು ಅದೂ, ಆತನ ಹತ್ತರ ವಿಫಲವಾಗಿ ಹಣವಿದೆಯೆಂದೇ ಕೊಡಬೇಕೆಂದೂ ಮೋರಪ್ಪನ ಆಲೋಚನೆಯಿತ್ತು! ಆದರೆ ನಾನಾಗಲಿ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯಾಗಲಿ ಇಂಥ ಮಾತಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಒಪ್ಪುವವರಲ್ಲೆಂಬದು ಆ ಮೋರಪ್ಪನಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೋ ಅದಾರು ಬಲ್ಲರು? ಮನುಷ್ಯನು ಒಮ್ಮೆ ಯಾವುದೊಂದು ಸಂಗತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಆತುರನಾದನೆಂದರೆ, ಆತನಲ್ಲಿಯ ಸಾರಾಸಾರ ವಿಚಾರವೂ ಶಕ್ಯಾ-ಶಕ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಜಾಣತನವೂ ಗುಡುಚಾವೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆಂದೇ ಅನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೋರಪ್ಪನಿಗೆ ತನ್ನ ಯಜಮಾನನ ಪ್ರೀತಿ ಪಡೆಯುವದಿದ್ದೀತು; ಅಥವಾ ಆತನ ಮನೋರಥವನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿ ಏನಾದರೊಂದು ಎತ್ತಿ ಹಾಕುವದಿದ್ದೀತು; ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಗಳಾದ ಚಂಪೆಯ ಇಡೀ ಜನ್ಮ

ವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತನಾಗುವದೆಂದರೆ ಎಂಥ ಅಧಮತನವಿದು! ಮೇಲಾಗಿ ಮೋರಪ್ಪನು ನನ್ನ ಜೀವದ ಗೆಳೆಯನು! ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಬಿದ್ದ ತಮ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿದವನು! ಮಿತ್ರನೆಂದರೆ ಸ್ವಂತದ್ದೇ ಒಂದು ಅಂಶವೆಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರವೆಂಬ ವಸ್ತುವಿರುವದೆಂದೇ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಸುಖ-ದುಃಖದ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ-ಕೇಳಿ, ಕುಗ್ಗಿದ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವವನು ಗೆಳೆಯನ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾರಿರುವರು? ತನ್ನೊಳಗೆ ಯಾವ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಸದ್ಗುಣಗಳಿರುವವೋ ಅವುಗಳ ಪರಿಮಳವನ್ನು ದಶದಿಶೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡುವ ಕೆಲಸವು ಮಿತ್ರನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯರಾರಿಂದಾದೀತು? ಅಸ್ಥಿತಸ್ಥಿ ಯಾವುದೊಂದು ಅಚಾತುರ್ಯದ ಪ್ರಸಂಗ ಘಟಿಸಿದರೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಹೊದಿಕೆ ಹಾಕುವ ಕೆಲಸವು ಒಬ್ಬ ಮಿತ್ರನಿಂದಲೇ ಆಗುವದು; ಮತ್ತು ಸಂಕಟಕಾಲವು ಅಥವಾ ಅಡಚಣೆಯ ಪ್ರಸಂಗವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯ ಕೊಡುವವನೂ, ನೆರವಾಗುವವನೂ ಮಿತ್ರನ ಹೊರತು ಅನ್ಯರಾರೂ ದೊರೆಯಲಾರರು. ಹೀಗೆ ಹಲವು ಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕ ನಾನು ಮಿತ್ರರ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಆತುರವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದೆನು. ಸುಖದ ಉಪಭೋಗ, ದುಃಖದ ನಿವಾರಣ, ಸದ್ಗುಣದ ಅಭಿಮಾನ, ದುರ್ಗುಣದ ನಿಷೇಧ, ಸಂಕಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯು ಖಂಚೀರವಾದ ನೆರವು, ಲೌಕಿಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಆಧಾರ, ಹಿತದ ಜೊತೆಗಾರ, ಪುಣ್ಯ ಮಾರ್ಗ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಪರಕರ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವದಿದೆ? ಪ್ರಸಂಗದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಭಾಸವಾಗೊಡದಂತಹ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ದೈವತವೆಂದರೆ ಒಂದು ವೈಶ್ರಿಯೇ! ಈ ಬಗೆಯ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದ ದುರ್ದೈವಿಗಳು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿರಳರು.

ಶಾರೀರಿಕ ವ್ಯಂಗವು ಇಲ್ಲವೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳೊಳಗಿನ ಯಾವುದೊಂದು ಇಂದ್ರಿಯದ ನ್ಯೂನತೆಯು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಗ್ಗಿತು; ಆದರೆ ಸಂಸಾರದ ಕೊರತೆಯೆಂದರೆ, ಮಿತ್ರಭಾವವು ಕೇವಲ ದುಃಸಹನಾದುದೆಂದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಒಪ್ಪಬಹುದು. ಅಂತೆಯೇ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಿತ್ರರ ಸಲುವಾಗಿ ಆತುರನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಆ ಗೆಳೆಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಯಾವಾಗ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತೋ, ಮತ್ತು ಯಾವನೊಬ್ಬ ಸಾಧಾರಣ ಗುರ್ತಿನ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕೂಡ ನಾನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ ಗಣಿಸಹತ್ತಿದೆನೋ, ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಚಿಂತೆಯು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಿತೊಡಗಿತು. ಇಂದು ಈ ಮಿತ್ರನು ಬೇನೆ ಬಿದ್ದನು; ನಾಳೆ ಆ ಮಿತ್ರನು ಸಂಕಟಕ್ಕೊಳಗಾದನು; ನಾಡದ್ದು ಆ ಮೂರನೆಯವನಿಗೆ ಹಾಗೆ ಹಾನಿಯಾಯಿತು ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ನನ್ನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವುಳಿಯದಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಕಾರವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಡೆದದ್ದೇ. ಕುಟುಂಬವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಹತ್ತಿತೆಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಯಜಮಾನನಿಗೇ ಹೇಗೆ ತೊಂದರೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಇದ್ದ ಮಿತ್ರರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಗೆಳೆಯರನ್ನು ಕೂಡಿಸುವದು ಒಳಿತಲ್ಲವೆಂದು

ನನಗೆ ಎಂದೋ ಅನಿಸಿದ್ದಿತು; ಆದರೆ ನಾನು ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಭಟಿಭಿಕ್ಷುಕನು! ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ದಾರಿದ್ರ್ಯವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಮೇಲಾಗಿ ನನ್ನ ಗಣನೆಯು ಶಿಷ್ಟರೊಳಗೆ! ಆದರಿಂದ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಶ್ರೀಮಂತ, ತುಸ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಯವ, ದೊಡ್ಡವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ-ಬರುವ ವಹಿವಾಟಿಯವ ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ಆತನನ್ನು ನನ್ನ ಮಿತ್ರರ ಪಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಮೂರನೇ ಕಾಲಿನಿಂದ ತತ್ಪರನಾಗುತ್ತಿದ್ದೆನು! ಯಾವನೊಬ್ಬ ತಿಂದುಂಡು ಸುಖಿಯಾಗಿದ್ದ ಗೃಹಸ್ಥನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಆತನನ್ನು ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಆತನ ಪ್ರೀತಿ ಸಂಪಾದಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಸದಾ ಆತುರನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆನು. ನಾನು ಹೀಗೆ ಮಿತ್ರರನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವದಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೇ ಆತುರನಾದುದರಿಂದಲೇ, ನನಗೆ ಸಿಗುವ ಬಹುಶಃ ಎಲ್ಲ ಮಿತ್ರರೂ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಮತಲಬದವರೇ ಗಂಟುಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರಿಂದ ನನಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ದಶಗ್ರಂಥಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ಸದ್ಧರ್ಮರತನು, ಆಚಾರಶೀಲನು ಇದ್ದೆಲ್ಲ ನಿಜ; ಆದರೆ ಅದರ ಪರಿವೆಯು ಆ ಶ್ರೀಮಂತ ಇಲ್ಲವೆ ಸುಖೀ ಮನುಷ್ಯರಿಗೇನು? ನಾನು ನನ್ನ ಕೈಲಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೆಣಗಿ ಅವರ ಸ್ನೇಹ ಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಅವರ ಕೆಲಸಗಳು ಖರ್ಚು-ಕಂದಾಯಗಳಿಲ್ಲದೆ ಆಗಬೇಕೆಂದು ತಳಮಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಇಂದಿಲ್ಲ, ಮುಂದೆ ಎಂದಾದರೂ ಅವರಿಂದ ನನ್ನ ಆಡಚನೆಯ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯವಾದೀತೆಂದು ಬಗೆದು, ನಾನು ನನ್ನ ಸದ್ಯದ ಸಂಪಾದನೆಯ ಕಡೆಗೆ ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ನನಗೆ ಏನೂ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಒಂದರ ಹಿಂದೊಂದರಂತೆ ಹಲವು ಅನುಭವಗಳು ಬಂದ ಬಳಿಕ ಮಿತ್ರರನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ವಿಷಯದ ನನ್ನ ಆತುರತೆಯು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು; ಆದರೂ ಹುಟ್ಟಸ್ವಭಾವವು ಹುಗಿದರೂ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಸರ್ವಪುರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಮಿತ್ರರು ನನಗೆ ಲಭಿಸಲಿಲ್ಲೆಂಬದು ನಿಜ; ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಮೋರಪ್ಪನೆಂದರೆ ನನಗೊಬ್ಬ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೇ ಆಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದನು! ಮೋರಪ್ಪನು ಶ್ರೀಮಂತನಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಇಲ್ಲವೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಮೊಲ್ತರಗತಿಯವನೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ; ವಿದ್ಯೆ, ಕೀರ್ತಿ, ದ್ರವ್ಯ ಈ ತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾತರ ಬಲವೂ ಮೋರಪ್ಪನಿಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಅಂಥವನ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ನನಗೇನಾದರೂ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿತ್ತೆಂಬದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ನನ್ನ-ಮೋರಪ್ಪನೊಳಗಿನ ವೈತ್ರಿಯು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾದುದೆಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನನ್ನ ಉಪಯೋಗವು ಆತನಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಉಪಯೋಗವು ನನಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಜೀವವನ್ನು ವಿಶ್ರಮಿಸಲಿಕ್ಕೊಂದು ಸ್ಥಳವಿರಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಮೋರಪ್ಪನನ್ನು ನನ್ನ ಜೀವದ ಗೆಳೆಯನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಮೋರಪ್ಪನು ನನ್ನೊಡನೆ ಇಟ್ಟಿರುವ ಮೈತ್ರಿಯು ಮಾತ್ರ ಸಹೇತುಕವಾಗಿರಬಹುದು; ಅಂದರೆ ಇಂಥದೊಂದು ಕಾರ್ಯ

ಸಾಧಿಸುವದಕ್ಕೆಂದು ಆತನು ನನ್ನೊಡನೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಕಲ್ಪನೆಯು ನನ್ನ ನ್ನಿಂದೂ ಸೋಂಕಿರಲಿಲ್ಲ; ಅದರೆ ಆ ಸಾಲ, ಆ ದಾನದ ಹೋಲ-ಮನೆ, ಭೀಮರಾಯರ ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸಂಬಂಧವು ನಮ್ಮ ಚಿಂತೆಯು ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ತೊಡಕಿರುವ ವೆಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಲು, ಆಗ ಮಾತ್ರ ಮೋರಪ್ಪನ ಕಪಟಜಾಲವೆಲ್ಲ ನನ್ನ ದುರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಅದರಿಂದ ನಾನು ಈಗ ಒಳ್ಳೆ ಅಡಚಣೆಗೊಳ ಗಾದೆನೆಂದು ನನ್ನದು ನನಗೇ ನಿಜವಾಗಿ ತೋರಹತ್ತಿತು. ಮೋರಪ್ಪನ ಆ ನಗೆ ಚೇಷ್ಟೆಯ ಭಾಷಣದಿಂದ ನನಗೆ ಸೊಗಸಿನಿವಲಿಲ್ಲ. ವಿಧವಿಧದ ಕುತರ್ಕಗಳೆಂಬ ಬಿರುಗಾಳಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿ ಸಾಕುಸಾಕೆನಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಅನ್ನವು ಸವಿಹತ್ತ ದಾಯಿತು. ನಿದ್ರೆಯು ಓಡಿಹೋಯಿತು. ದೇವರು-ದಿಂದರುಗಳು ಒಗ್ಗದಾದವು. ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯು ಕೂಡ ಸಾಂಗವಾಗದಾಯಿತು!

ನನ್ನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯೊಳಗಿನ ಈ ಚಾಂಚಲ್ಯವು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಕೂಡಲೆ ಗೋಚರವಾಯಿತು; ಯಾಕಂದರೆ, ಆಕೆಯ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೂ ಒಳ್ಳೆ ಕಳೆಯಿರ ಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಮಾತಿನೊಳಗಿನ ಉತ್ಸಾಹವೆಲ್ಲ ಲೋಪವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಪ್ರಪಂ- ಚಕ್ಕೆ ಯಜಮಾನನು ಬೇಜಾರುಗೊಂಡನೆಂದರೆ, ಆತನು ತೀರ ಕೋಪಿಷ್ಠನಾಗು ತಾನೆ. ಆತನ ಆ ರೇಗಿನ ಮೂಲಕ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಆನಂದವೆಲ್ಲ ಮಾಯವಾಗಿ, ಮನೆಯ ಮೂಲಕಳೂ ರೇಗಿಗೊಳಗಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳ ಅಜ್ಜಿ-ಗಿಜ್ಜಿ ಗಳು ಆನಂದದಾಯಕವಾಗಿ ಅನಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಚೇಷ್ಟೆಗಳೂ ಮಹದಪರಾಧಗಳಾಗಿ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ೪-೫ ದಿನಗಳು ನಡೆದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕಪ್ಪಾ ಸಾಕು, ಈ ಸಂಸಾರದ ತ್ರಾಸು ಸಾಕು, ಎಂದು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಅನಿಸಿದ್ದರೆ ಜೋಜಿಗವಲ್ಲ!

ನಾನು ಪಡಸಾಲೆಯ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬನೇ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ತುಸು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ತೀರ ಕನಿಕರದ ದನಿಯಿಂದ, ಅದರೆ ತುಸು ಗಟ್ಟಿಸಿ:—“ಈಗ ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನಗಳಿಂದ ಹೀಗೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಯಾವ ಯೋಚನೆಯುಂಟಾಗಿದೆಯೋ ತಿಳಿಯದು! ನಿನ್ನ ಉಟ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಮೊನ್ನೆಯಂತೂ ಉಪಾಹಾರವನ್ನು ಕೂಡ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ! ಮತ್ತು ಮಾತು ಇಲ್ಲ, ಕಥೆಯಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗರೊಡನೆ ನಗೆದಾಟವಿಲ್ಲ, ಕೆಲೆದಾಟವಿಲ್ಲ. ಒಂದೇಸವನೆ ಹೀಗೆ ಉರಿಮೋರೆಯಿಂದ ಹುಬ್ಬು ಗಂಟೆಕ್ಕಿ ಕೊಂಡು ಏಕೆ ಕೂಡುವದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯ ದು! ಇಂಥ ಚಿಂತೆಯಾದರೂ ಯಾವದದು?...” ಹೀಗೆ ಅವಳು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ ಅವಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾತನಾಡಗೊಡದೆ, ನಾನು:-ಛೇ, ಚಿಂತೆಯೇತರದು? ಚಿಂತೆ ಯಿಲ್ಲ, ಏನೂ ಇಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಚಿಂತೆ ಮಾಡಿಯಾದರೂ ಆಗುವದೇನು? ಭೋಕ್ತೃತ್ವ ವನ್ನು ಭೋಗಿಸಲೇಬೇಕು; ಅದು ಬೇರೆ ಯಾರಿಗೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲವಷ್ಟೇ? ಎಂದೆನಲು, ಅವಳು: “ಅಂದರೆ? ಇದರ ಅರ್ಥವಾದರೂ ಏನು? ಮತ್ತು ಈಗ ಚಿಂತೆಯಾದರೂ

ಏತರದಿದೇ?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದಳು. "ಹೂಂ! ನಿನ್ನದೇನು, ಎಲ್ಲವೂ ಸುರಳೀತವಿದೆ; ಅದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದರೂ ನನ್ನ ಚಿಂತೆ ಬೇರೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ನಾನೊಬ್ಬನು ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿರುವದಷ್ಟು ಸಾಕು. ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಮಾಡುವದೇನು? ನಿನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿನಾದರೂ ಸುಖವಾಗಿರು!"

ನನ್ನ ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವಳು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಗಾಬರಿಗೊಂಡಳು. ನನ್ನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಯಾವದೋ ಹೊಸ ಸಂಕಟವು ಗ್ರಸ್ತಗೊಳಿಸಿರುವದೆಂದು ಅವಳಿಗನಿಸಿತು. ಆಗ ಅವಳು ಮಾಡಿದ ಚಮತ್ಕಾರದ ಮುಖಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೊಳ್ಳೇ ಮೋಜಿನಿಸಿತು. 'ಮನವು ಬಗೆಯುವದನ್ನು ವೈರಿಯೂ ಬಗೆಯಲಾರನೆ'ಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿಯಂತೆ ಆಗ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಇಲ್ಲದ ಹಲವು ಸಂಕಟಗಳ ವಿವೇಚನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿತು! ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಸಂಕಟಗಳಿಂದ ಆಕೆಯು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಬೆದರಿದಂತೆ ಕಂಡಳು. ಅವಳು ಬೆವರಿನಿಂದ ತೊಯ್ದು ತೊಪ್ಪಡೆಯಾದಳು! ತುಸು ಮೋಜು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆಗ ನನಗನಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿನ ಚಿಂತೆಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಓರೆಗಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ನಾನು ತುಸು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಡ ತಂದ ಆವೇಶದಿಂದ: "ನಿಮಗೇನು? ನಾವು ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿರಲಿ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮಗೇನಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ? ನಾವು ನಿಮ್ಮಗಳ ಪೂರ್ವಜನಿಂದ ಸಾಲಗಾರರಿದ್ದೇವೆ. ನಿಮ್ಮ ಸಲುವಾಗಿ ದುಡಿದು-ದುಡಿದು ನಿಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಸಾಲವನ್ನೊಮ್ಮೆ ತೀರಿಸಿ ಋಣಮುಕ್ತರಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹೆಂಡತಿಯೆಂದರೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಭಯಂಕರ ಉಡವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಬೆನ್ನಿಗೆ ಹತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಕಪಾಲವೇ ಅವಳು! ಆ ಕಪಾಲವು ನಮ್ಮನ್ನು ಅನಂದದಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡ್ಲಗೊಟ್ಟೀತೇ"

ನಾನು ಇತ್ತ ಈ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ಆವೇಶದಿಂದ ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಆತ್ತ ಆಕೆಯ ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ತೀರ ಕಕಾವಿಕ್ಕಿಯಾಗಹತ್ತಿತು. ಅವಳು ಏನನ್ನೋ ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ನಾನು ಸಂತಾಪದಿಂದ ತ್ರಸ್ತನಾಗಿದ್ದೆನಾದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಅದನ್ನು ನುಡಿಯುವ ಸಮಯವಲ್ಲೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಅವಳು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೆಳಗೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. ನನ್ನ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ಮೋರೆ ಎತ್ತಿ ನೋಡುವ ಧೈರ್ಯ ಕೂಡ ಅವಳಿಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಹಲವು ಮನೋವೃತ್ತಿಗಳ ಗೊಂದಲವು ನನಗೆ ಆಕೆಯ ಮುಖಚರ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಹತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ನನಗೊಂದು ಒಗೆಯ ಮನಾನಂದವು ಆಗ ಹತ್ತಿತು. ಆಗ ನನಗೆ ಹಾಗೆ ಆದದ್ದು ಯೋಗ್ಯವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಸರ್ವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಕಷ್ಟಮಯವಾದ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ದೊಡ್ಡ ಗುಣದ ಹೆಂಡತಿ ಇಲ್ಲವೆ ಭಾವಿಸುಖಾಶೀಲ ಅಂಕುರವನ್ನು ಲಗುಬಗನೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಹುಡುಗರ ವರ್ತನ ಇವುಗಳೇ ಸುಖಸಮಾಧಾನದ ಶಿಲೆಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಹೆಂಡತಿಯ ಸುಖವಾಗಲಿ-ದುಃಖವಾಗಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಗಂಡನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನವ

ಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಗಂಡನು ಸುಖಿಯಾದರೆ ಹೆಂಡತಿಯು ಸುಖಪ್ರದಳು. ಗಂಡನು ದುಃಖಿಯಾದರೆ ಹೆಂಡತಿಯು ದುಃಖಿಯು. ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ನಾನು ಸುಮ್ಮಸುಮ್ಮನೆ ಕೆಲ ಕ್ಷಣಗಳ ವರೆಗಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲೇಕೆ ಕೆಡವಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆಯು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಲು, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನನ್ನನ್ನೇ ಕುರಿತು:—‘ಸಂಕಟ-ಸಂಕಟವೆಂದರೆ ಅಂಥ ಯಾವ ಸಂಕಟವು ನಿನ್ನ ಮೇಲಿದೆ? ನಾಲ್ಕು ದುಡ್ಡಿನ ಸಾಲ ವಲ್ಲವೆ? ಫೀನೇನು ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಭಟ-ಭಿಕ್ಷುಕವೃತ್ತಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು! ಬೇಡು, ನಾಲ್ಕು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆ; ಹಾಗೂ ತೀರಿಸು ಸಾಲವನ್ನು. ಅದರಲ್ಲೇನಿದೆ?’ ಎಂದು ಸೂಚಿಸಹತ್ತಲು, ನಾನು ನನ್ನ ಮೈಗಡರಲಿರುವ ಸಂಕಟವನ್ನು-ಸಂಕಟವೆಂತಹದು-ಸಾಧಾರಣ ಮಾತನ್ನು ತೂರಿ ಚಿಮ್ಮುವ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿದೆನು. ಅದರಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಪೂರ್ವದ ಉದಾಸೀನವೃತ್ತಿಯು ಮೋರೆ ತಪ್ಪಿಸಿ ಓಡಹತ್ತಿತು! ಬಳಿಕ ಹೊಸ ಹುರುಪಿನಿಂದ ನಾನು:—‘ಏನೇ, ಈ ದಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಲ್ಯೆಯಿದೆಯೇ? ಇಲ್ಲವೆ ತರ ಬೇಕೆ ಯಾವುದೊಂದು ಹೊಸ ಪಲ್ಯೆಯನ್ನು? ಇಂದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಆಮಂತ್ರಣವಿದ್ದಂ ತಿಲ್ಲ ಆ ಹಾಗಲ ಕಾಯಿ ಪಲ್ಯೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುವೆಯಲ್ಲವೆ?’ ಎಂದೆನು. ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟ ಆ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವಳಿಗೂ ಬಹು ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವಳೂ: ‘ಇದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪಲ್ಯೆಯಿದೆ. ನಾನಾದರೂ ಇಂದು ಆ ಹಾಗಲ ಕಾಯಿಯ ಪಲ್ಯೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆನು’ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ನನ್ನ ಎದುರಿಗಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ನೆವಬೇಕಾಗಿತ್ತೆಂದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಬೆಕ್ಕನ್ನು ‘ಹುಶ್ಯ-ಹುಶ್ಯ’ ಎಂದು ಬಿದರಿಸುತ್ತ ಒಳಗೆ ನಡೆದಳು ಆಗಲೆ ನಾನು ಯಾವ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಿದ್ದನು? ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಬಗ್ಗೆ ಬೇಸ ರಿಕೆ ಏಕೆ ಬಂದಿದೆ? ಎಂಬದನ್ನು ಅವಳು ಮುಂದೆ ಕೇಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಕೇಳಿದರೆ, ವಿಷ್ಕರಣವಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿರುವ ಚಿಂತೆ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳ ನೆನಪನ್ನು ಮತ್ತೆ ನನಗೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಂತಾದೀತೆಂದು ಆಕೆಯು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದೆಂಬ ಹೇತುವನ್ನು ನಾನು ಆಗಲೇ ಕಂಡುಹಿಡಿದೆನು.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಮನೆಗೆಲಸಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದಳು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಚರ್ವಿತಚರ್ವಣವನ್ನೇ ನಡೆಸಿತು. “ನಮ್ಮ ಸುಕುಮಾರ ಸುಂದರ ಚಂಪೆಯನ್ನು ಆ ಮುದುವನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೇ? ಮೋರಪ್ಪನ ಏನು ಬುದ್ಧಿ ವಂತಿಕೆಯಿದು! ಒಂದು ವೇಳೆ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಸ್ವಪ್ನವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರೆ, ಮೋರ ಪ್ಪನೂ ಆತನ ಸಾವುಕಾರನೂ ನನ್ನ ಹೆಗೆಗಳಾಗುವರು; ಮತ್ತು ಚಂಪೆಯ ಲಗ್ನವು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಯೋಗ್ಯ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಬಂದರೆ, ಇವರು ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲಾರರು. ಇಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿ ಕೇರು ಕೂಡ ಬಡಿಯುವವರು!” ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯು ನಡೆದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಮೋರಪ್ಪನೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಅವನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ನನ್ನಲ್ಲಿಯ ಸಂತಾಪವು ಜಾಗೃತವಾಯಿತು; ಆದರೆ ಅಲ್ಲ ವಿಚಾರ

ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಸಂತಾಪಗೊಳ್ಳುವದು ತರವಲ್ಲೆಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸಿತು ಮೇಲಾಗಿ ನಾನು ಮೋರಪ್ಪನ ಹೆಂಗಿನಲ್ಲಿದ್ದವನು. ಅದೂ ಮುಟ್ಟಿ ನಿಂದ. ಮೋರಪ್ಪನು ಸ್ವಂತದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ನಾನು ಅವುಗಳನ್ನು ಮನೆಯ ಖರ್ಚಿಗಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆನು. ಅವರಿಂದ ಆತನು ಅವುಗಳನ್ನು ಈಗಿಂದೀಗಲೇ ಕೊಡ ಹೇಳಿದರೆ? ಅಥವಾ ಕೊಟ್ಟೇ ಮುಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡಲಿರಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಬೇಕು? ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾನು ಸಿಟ್ಟಿಗೆಳೆದವನು ವಿಹಿತವಲ್ಲೆಂಬ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ನಿರ್ಧಾನತೆಯೂ, ಅಳತೆದಪ್ಪಿದ ಸಂಸಾರದ ಖರ್ಚು-ಕಂದಾಯಗಳೂ ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೇ ಗಂಡಸರನ್ನು ಕೂಡ ಬಳಿಯಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳ ಹೆಚ್ಚುತ್ತವೆ! ಮತ್ತು ಈ ನಿರ್ಧಾನತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ನಾವು ಕಂಡ ಕಂಡವರ ಬಾಲು ಬಡಿಯುತ್ತ 'ಹೌದಪ್ಪಾ, ಹೌದ್ದೇವರೂ' ಎಂದೆನ್ನುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುತ್ತದೆ. ದುಡ್ಡೆಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಅವಳು! ಅವಳು ಏನು ಮಾಡಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದುಮುಂದೆ ನೋಡುವವಳೇ? ನಾನು ಈ ಬಗೆಯ ಮನೋವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ, ಮೋರಪ್ಪನನ್ನು ಕುರಿತು: "ಏನು ಮೋರಪ್ಪಾ, ಮತ್ತೇನು? ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸವಾರಿಯು ಇತ್ತ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆನು.

ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಆತನು ಏನೇನೋ ನೆವ ಹೇಳಿದನು. ತಾನು ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಬರುವದೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಿತ್ತು; ಆದರಿಂದಲೇ ಉತ್ತರವೇನು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ಆತನು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆಗ ನನ್ನ-ಆತನಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯ ಎಷ್ಟೋ ಮಾತು-ಕಥೆಗಳಾದವು; ಆದರೆ ಅಂತಃಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಾನೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಆತನ ಭಾವಣದಲ್ಲಿಯೂ ನಿತ್ಯದ ಸರಳತನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಬಗೆಯ ಸಂಭಾಷಣದ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುವದಕ್ಕಿಂತ ಮೂಕನಾಗಿರುವದೇ ಒಳಿತೆಂದು ನನಗನಿಸಿತು; ಆದರೆ ಮಾಡುವದೇನು? ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಂದೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸಾಧಿಸುವದೇ ಬೇರೆ ಈ ರೀತಿಯ ಇಬ್ಬಗೆಯ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಮಾತನಾಡುವದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬಹು ಕಠಿಣವಾದ ಕೆಲಸವು. ನಾನು ಭೋಳೇ ಭಾವಕನು. ನನಗೆ ಅದು ಸಾಧಿಸದಾಯಿತು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಹಾಗೂ ಮೋರಪ್ಪನ ಅಂತಃಕರಣದ ಧರ್ಮಗಳು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗತೊಡಗಿದವೆಂಬದು ನಮ್ಮ ಮನೆಯೊಳಗಿನವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಒಳಗೆ ನಡುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚಂಪೆಯು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು: "ಅವ್ವಾ, ಪರಕಾರ ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೀಗ ನಾಚಿಕೆಯೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಒಂದು ಸೀರೆ ತಂದು ಕೊಡ ಹೇಳೇ. ಆ ಸೀರೆಯು ಕರಿಯ ಚಂದ್ರಕಾಳಿಯ ದಿರಬೇಕು; ಅದಕ್ಕೆ ಫರಾಸಪೇಟಿಯ ಅಂಚಿರಬೇಕು ನೋಡು." ಎಂದು ಒಂದೇ ಸವನೆ ಕಟಕಟ ಹಚ್ಚಿದ್ದಳು. ಅದು ನನಗೆ ಹೊರಗೆ ಪಡಸಾಲೆಯ ಮೇಲೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಅವಳು.—"ಚಂಪೀ, ಹೊರಗೆ ಮೋರಪ್ಪನವರು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಅವರ ಮುಂದೆ ಹೇಳು ಹೋಗು” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಆ ಕೂಡಲೆ ಚಂಪೆಯು ಓಡುತ್ತೋಡುತ್ತ ಬಂದು ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮೋರಪ್ಪನ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು: ‘ಕಕ್ಕಾ ಕಕ್ಕಾ’ ಎಂದೆನ್ನ ಹತ್ತಿದಳು. ನನಗೆ ಈ ಮೊದಲೇ ಮೋರಪ್ಪನ ಬೇಜಾರ ಬಂದಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಆತನೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಯು ಸಲಿಗೆ ಮಾಡುವದು ನನಗೆ ಸೇರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ನಾನು ಚಂಪೆಯ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣುಕಿತ್ತಿ ಒದರಿ, “ಎನೇ ಚಂಪೀ, ಇದೇನು ಕಾಟಕೊಡುತ್ತಿರುವೆ? ನಡೆ ಅತ್ತ! ಆತನು ತುಸ ಸ್ವಸ್ಥ ವಾಗಿ ಕೂಡಲಿ” ಎಂದಂದ ಕೂಡಲೆ ಮೋರಪ್ಪನು ಹೆಚ್ಚು ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಅವಳನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು: ‘ತಂಗೀ, ಏನು ಬೇಕು ಹೇಳು’ ಎಂದಂದು, ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ:— “ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ಮಕ್ಕಳಿಗೇನು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ? ನಾನೇನು ಇವರಿಗೆ ಪರಕೀಯನಾಗಿ ರುವೆನೇ? ಹುಡುಗರ ಈ ಕಾಟದಿಂದ ಎಂದಾದರೂ ಬೇಸರಿಕೆಯುಂಟಾಗುವದೆ? ನಾಳೆ ಇವಳು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳೆಂದರೆ, ಬಾ ಎಂದರೆ, ಹತ್ತರ ಕೂಡ ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ತಿಳಿಯಿತೇ?” ಎಂದು ಅಂದನು. ಆತನು ಲಗ್ನದ ಆ ಮಾತನ್ನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ತೆಗೆಯಲು ನನಗೆ ಆ ಹಿಂದಿನ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಜೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಾದವು. ಅದರಿಂದ ಆ ಮೋರಪ್ಪನ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ತಿರಸ್ಕಾರವುಂಟಾಯಿತು; ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹತ್ತೊತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾಗ ಬಿತ್ತು; ಮತ್ತು ಕಪಟದ ಭಾಷಣವಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಬೇಕಾಯಿತು.

ಮಿತ್ರನೊಡನೆ ಕಪಟದ ಭಾಷಣವೇ! ಅದೂ ಕಾಸಿನ ಲಾಭವಿರದೆ ಮಾತಾಡಬೇಕೆ? ಲೋಕದ ರೀತಿಯೇ ಇದು! ಆಗ ನಾನು: —“ಮೋರಪ್ಪಾ, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟುವದೆಂದರೆ ಒಳ್ಳೇ ದುದೈವವೆನ್ನಬೇಕು. ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಯಾವ ಪಾಪ ಮಾಡಿದ್ದೆನೋ ಯಾರು ಬಲ್ಲರು? ಅಂತೆಯೇ ನನಗೀ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಚಂಪೆಯ ಲಗ್ನದ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಹಗಲಿರುಳೂ ಚಿಂತೆ ಹತ್ತಿದೆ. ಏನೂ ತೋಚಲಿಲ್ಲದು. ಹುಡುಗೆಯ ತಂದೆಯಾಗುವದೆಂದರೆ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅದೊಂದು ಯಮಧರ್ಮನ ಶಿಕ್ಷೆಯೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ!”

ಮೋ:—ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನೀವು ಇದೇನನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಿರಿ? ಎನರೇ, ಹುಡುಗೆಯರೇ ಆಗದಿದ್ದರೆ, ನಿಮಗಾದರೂ ಹೆಂಡತಿಯು ಹೇಗೆ ಲಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು? ಮತ್ತು ಈ ಪ್ರಪಂಚವಾದರೂ ಹೇಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ಇದು ಲೋಕದ ರೀತಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಗಂಡುಹುಡುಗರು ಹಾಗೂ ಹೆಣ್ಣುಹುಡುಗರು ಹುಟ್ಟತಕ್ಕವರೇ. ದಿನಾಲು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಒಂದೂಕಾಲು ಲಕ್ಷ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಾತನು ಗಂಡಸಿಗೆ ಹೆಂಗಸನ್ನೂ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಗಂಡಸನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಬೇಡವೇ? ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಲಗ್ನದ ಗಂಟು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಬೇಡದೆಂದರೆ, ಅವನೇನು ಬರಿಯ ಗಂಡ-ಗಂಡಸರ ಲಗ್ನದ ಗಂಟುಗಳನ್ನೇ ಹೊಡೆಯಬೇಕೋ ಹೇಗೆ?

ನಾನು:—ಅದೇನಾದರೂ ಇರಲಿ. ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಅಗಲೊಲ್ಲರೇಕೆ-ಡಜನ್

ಗಟ್ಟಲೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು! ಆದರೆ ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವರು ಬೇಡಪ್ಪಾ-ಬೇಡ. ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟ ದಾರಿದ್ರ್ಯ; ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಹುಡುಗಿಯರು! ಅಂದಮೇಲೆ ಸಾಡೇ ಸಾತೀ (೭|| ಶನಿ)ಯೇ ಅನ್ನ ಬೇಕು!

ಮೋ:-ಈ ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವೇ ಇಲ್ಲ. ಸಂಸಾರವೆಂದರೆ ಹೀಗೆಯೇ ಇರತಕ್ಕದ್ದು.

ನಾನು:-ಯಾವ ಮಗನಿಗೆ ಇಂಥ ಈ ಪ್ರಪಂಚ ಬೇಕಾಗಿದೆ? ಇದರಲ್ಲಿನು ಸುಖವಿದೆಯೇ? ಇದು ಅನುವಾಲ್ಯಗಳ ತವರುಮನೆಯು! ಮೋರಪ್ಪಾ, ನೀನೇ ನಿಜ ವಾದ ಸುಖೀ ಪುರುಷನಪ್ಪಾ!

ಮೋ:-ನಿಜವಿದೆ. ನಾನು ನಿಮಗೆ ಸುಖಿಯೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೇನೆ; ನೀವು ನನಗೆ ಸುಖಿಯೆಂದು ತೋರುತ್ತೀರಿ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಕ್ರಮವಿದೆ.

ನಾನು:-ಏನಂದಿ? ನಾನು ಸುಖಿಯಲ್ಲವೆ? ಕೇವಲ ಸತ್ಯವಿದು!

ಮೋ:-ಅದರಲ್ಲಿನು ಸಂಶಯವಿದೆಯೇ? ನಾಳೆ ನಿಮ್ಮ ಬಾಳನು ಸಂಪಾ ದಿಸಕತ್ತಿದನೆಂದರೆ ಕಂಡೀತು. ಈಗಿನ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಬಹುಳ ಪಕ್ಷದವಿರುತ್ತವೆ. ಇವು ಹಾ, ಹಾ ಅನ್ನು ವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗತಿಸುವವು. ಇದರಲ್ಲಿನಿದೆ? ಇನ್ನು ಚಂಪೆಯ ಲಗ್ನದ ಗಂಟೆನ್ನಂತೂ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಎಂದೋ ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟಿರಬಹುದು. ನೀವು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅಷ್ಟೇಕೆ ಯೋಚಿಸುವುದು?

ನಾನು:-ಯೋಚಿಸುವುದೇಕೆನ್ನುವೆಯಾ? ನಾನು ಮಹಾ ಮೂರ್ಖನೆಂದು! ಚಿಂತೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೇನು ಮಾಡಲಿ? ಸುಮ್ಮನೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರೆ ಯೋಗ್ಯ ಅಳಿಯನು ದೊರಕುವನೇ? ಅಪ್ಪಾ, ಮೋರಪ್ಪಾ, “ನಹಿ ವಂಧ್ಯಾ ವಿಜಾನಾತಿ ಗುರ್ವೀಂ ಪ್ರಸವವೇದನಾಮ್” ಎಂಬದೇ ನಿಜವು.

ಮೋ:-ಅಹುದಹುದು; ಮತ್ತು ಚಿಂತೆ ಮಾಡಿದರೂ ಅಗುವದೇನು? ಏನಾ ದರೂ ಅಂದರೆ ತೀರಿತು. ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ದೇವರೇ ಎಲ್ಲರ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸತಕ್ಕ ವನು. ನಾನೂ ನೀವೂ ಚಿಂತಿಸಿ ಮಾಡುವುದೇನು?

ನಾ:-ಮೋರಪ್ಪ, ಈ ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಏನೂ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಮಾತಾಡ ಲಿಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸುಲಭವಿದೆ. ಈಶ್ವರೀ ಮಾಯೆಯನ್ನುತ್ತಾರಲ್ಲ, ಅದೇ ಇದು!

ಮೋ:-ನಾನೇನೂ ವೇದಾಂತಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ನಿಮ್ಮಗಳ ಆ ಮಾಯಾ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಪರಬ್ರಹ್ಮಗಳು ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಮೋರಪ್ಪನು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ಒಳಗೆ ನಿಂತು ನಮ್ಮ ಸಂಭಾಷಣ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಹೊರಗೆ ಬಂದು:-“ಆದರೆ ಮೋರಪ್ಪನವರೇ, ಇಷ್ಟು ಚಿಂತಿಸಿಯೂ ಮುಂದೇನು? ಹರಿಹರದಲ್ಲಿ ಮಾಲತಿಗೆ ಮನೆ ನೋಡಿದಂಥದೇ ಅಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಅವಳ ಹೃತ್ತೆಯೊಳಗಿನ ಶ್ಲೇಷ ವು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು; ಆದರೆ ಇವಳನ್ನಾದರೂ ದುಷ್ಟ ಭಾಷಣದಿಂದ ಏಕೆ ನೋ-

ಯ್ನಿಬೇಕೆಂದು ಆಗ ನಾನು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡೆನು. ಈ ಮೊದಲಿನ ಆಕೆಯ ಮುಖ ಭಾವದಲ್ಲಿಯೆ ಖಿನ್ನತೆಯು ಈಗೀಗ ಅಳಿದಿರಲು, ಈಗ ಮತ್ತೆ ಅವಳನ್ನು ನೋಯಿಸಬಾರದೆಂದು ನಾನು: “ಒಳ್ಳೇದು. ನಾನಿನ್ನು ಮುಂದೆ ಚಂಪೆಯ ಲಗ್ನದ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ನೀನೇ ನಿನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ಮಾಡು; ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ವರಮನೆತನವನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡೆಂದರೆ ತೀರಿತು” ಎಂದೆನು. ಕೇವಲ ಸರಳವೆಂದು ತೋರುವ ನನ್ನ ಈ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೋರಪ್ಪನು ಮನದಲ್ಲಿ ಹಿಗ್ಗಿದನು! ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಮುಂದೂಡಲಿಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಯಿತೆಂದು ಆತನಿಗನಿಸಿತು. ಅದರಿಂದ ಆ ಸಂತೋಷದ ಭರದಲ್ಲಿ ಆತನು:— “ಏನೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ; ಅತ್ತಿಗೀ, ಹಾಗೇ ಆಗಲೆಂದೆನ್ನಿರಿ ನಾನು ಚಂಪೆಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಯೋಗ್ಯ ವರಮನೆತನವನ್ನು ನೋಡಿ ಕೊಡುವೆನು. ಆ ಮೇಲೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಇಡೀ ಜನ್ಮದ ವರೆಗೆ ಹಾಡಿ ಹರಸುವಿರಂತೆ!”

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯೇನು, ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಗೇಡಿ ಹೆಂಗಸು! ಆಕೆಗೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮನುಷ್ಯರ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗುವದಂತೇ? ಅಥವಾ ಈ ಲೋಕದ ರೀತಿ-ನಡವಳಿಕೆಗಳ ಜ್ಞಾನವಾಗಬೇಕೇ? ನಮ್ಮ ಹೆಂಗಸರೆಂದರೆ, ಅವರು ಕೇವಲ ಮನೆಗೆಲಸಕ್ಕೇ ತಕ್ಕವರು! ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತಂದು ಚೆಲ್ಲಿದೆವೆಂದರೆ, ಆ ಮೇಲೆ ಅವರು ಅವುಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆಷ್ಟು ನಿಷ್ಣಾತರು! ಮಕ್ಕಳು-ಮರಿಗಳ ರಿಪಿ-ರಿಪಿ ಸಹಿಸಬಲ್ಲರು; ಬೇನೆ-ಬೇಸರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆ-ಶುಶ್ರೂಷೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವರು; ತಿನ್ನುಣ್ಣಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟಿತ್ತೆಂದರೆ, ಮಂದಿಗೆ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೂ ಉಣಿಸಲಿಕ್ಕೂ ವರದ ಹಸ್ತವೇ ಅವರದು! ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಅವರೇನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ? ಈ ಮನುಷ್ಯನು ಇಂಥವನು, ಆತನ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವು ಹಾಗೆ, ಅಂಥವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ನಂಬುಗೆಯಿಡಬೇಕು? ಮುಂತಾದ್ದು ಅವರಿಗೇನು ತಿಳಿಯುವದು ಮಣ್ಣು!

ಮೋರಪ್ಪನು ‘ನಾನು ಚಂಪೆಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಮನೆತನ ನೋಡಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ’ ನ್ನಲು, ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಗೆ ತಕ್ಕ ವರನು ಸಿಕ್ಕನೆಂದೇ ಅವಳಿಗೆನಿಸಿತು. ಈ ಲೋಕವು ಎಷ್ಟು ವಿಚಿತ್ರವಿದೆಯೆಂಬದು ಆ ಮಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯಳಿಗೇನು ಗೊತ್ತು? ಲೋಕದೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಎಷ್ಟು ಕಾರ್ಯಸಾಧಕವೂ, ತಮ್ಮ ಮತಲಬವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾರ್ಯಾರು ಹೇಗೆ-ಹೇಗೆ ವೇಷ ತಾಳುವರೆಂಬುದೂ, ಏನೇನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವರೆಂಬದೂ ಮತ್ತು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾದರೂ ಎಷ್ಟು ಅಡಚಣೆಗಳುಂಟಾಗುವವೆಂಬದೂ, ಎಂಥೆಂಥ ಸಂಕಟಗಳು ಆಕೆ ಸ್ವಿಕವಾಗಿ ತಲೆಯೆತ್ತುವವೆಂಬದೂ ಸಾಹ! ಆ ಅಜ್ಞಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ಅಂತೆಯೇ ನಾನು ಯೋಚಿಸಿದುದೇನೆಂದರೆ, ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತು ಏನೇನು ಮೋಜು ಆಗುತ್ತದೆಂಬದನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗಂಟೇನು ಹೋಗ

ಬೇಕಾಗಿವೆ? ತಿಳಿದರೆ ಮೋರಪ್ಪನ ಸ್ವಭಾವವೂ ಮತಲಬವೂ ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದೀತು, ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ನಾನು:—“ತಿಳಿಯಿತೇ, ನಾನಿನ್ನು ಚಂಪೆಯ ಲಗ್ನದ ಬಗ್ಗೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಉಸಾಬರಿ ಮಾಡುವವನಲ್ಲ. ಅದರ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೀವೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದದ್ದೇ ನರಮನೆತನ, ನೀವು ಮಾಡಿದ್ದೇ ಖರ್ಚು ಮತ್ತು ಅತ್ತಣದೇ ರಕಮು!” ಎಂದು ಅನ್ನಲು, ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ತುಸ ಗಾಬರಿಗೊಂಡಳು; ಯಾಕಂದರೆ, ಖರ್ಚಿನ ಗೊಂದಲವೊಂದು ನಡುವೇ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿತಲ್ಲ! ಅದು ಬೇಕು, ಇದು ಬೇಡ, ಹಾಗಿರಬೇಕು, ಹೀಗಿರಕೂಡದು; ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರಿ, ಹೀಗೆ ಬೇಡ. ಹೀಗೆ ಎರಡನೆಯವರಿಗೆ ಆಯತ ಕುಳಿತು ಹೇಳುವದು ಎಷ್ಟು ಸುಲಭವೋ, ಸ್ವಂತದ ಮೇಲೆ ಜವಾಬುದಾರಿ ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳುವದು ಅಷ್ಟಿಲ್ಲ ಸುಲಭವಿರುತ್ತದೆ? ಅದರಿಂದ ಅವಳು ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಏಕೆ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಚಿಂತಾಗ್ರಸ್ತಳಾದಳು!

ಆದರೆ ಮೋರಪ್ಪನು ಆಗ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗೆ ತತ್ಪರನಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ಈ ಬಂಗಾರದಂತಹ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಕಳಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಆತನೇನು ಹುಚ್ಚನೋ? ಆಗಿನ ಆತನ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡು ‘ಈ ಮೋರಪ್ಪನು ಮತಲಬದವನೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ದಡ್ಡನು-ಭೋಳೇ ಮನುಷ್ಯನು!’ ಎಂದು ನನಗನಿಸಿತು. ಯಾಕಂದರೆ, ನಾನು ಯಾವ ಆಟವನ್ನು ಹೂಡಿದ್ದೆನೋ, ಅದು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ನಾನಾದರೂ ಆ ಕಪಟ ನಾಟಕವನ್ನು ನನ್ನ ಮಿತ್ರನಿಗೇಕೆ ತೋರಿಸಬೇಕು? ನಾನು ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ತೀರ ಶುದ್ಧನು. ನನಗೆ ಇಂಥ ಹೇಚು-ಪೇಚುಗಳು ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಬೇರೆಯವರು ಹಾಗೆ ನನ್ನೊಡನೆ ನಡೆಯುವದು ತಿಳಿದರೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವರನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಅದರಿಂದ ನಾನಾದರೂ ಹಾಗೇಕೆ ಮಾಡಬೇಕು? ಆದರೆ ಇನ್ನು ಆ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ ಆ ನಾಟಕವು ಒಮ್ಮೆ ರಂಗಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಆಗ ಮುಂದೆ ಏನು ಮೋಜು ಆಗುವದೆಂಬದನ್ನು ನೋಡುವದಷ್ಟೇ ಉಳಿದಿತ್ತು.

ನಾನು ಅಡಿದ್ದೇ ವಿಹಿತವೆಂದು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆನಿಸಿತು. ಹೆಂಗಸರಿಗೇನು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಗತಿಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಉತ್ಸುಕತೆಯು ಹೆಚ್ಚು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಸ್ತ್ರ-ಒಡವೆ, ಲಗ್ನ-ಮುಹೂರ್ತ, ಊಟ-ಉಡಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆ ಅರಿವೆ-ಅಂಚಡಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಲಸ ಇವುಗಳಲ್ಲಂತೂ ಅವರ ಉತಾವಳಿ ಸ್ವಭಾವವು ಮೇರೆದವು! ಮತ್ತು ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳುವದಾದರೆ, ತಮ್ಮ ವೈಭವವನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಜನರ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ತಂದು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಏಕಮಾತ್ರವಾದ ಹೇತುವು ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅವರು ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೂ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾದ ಒಂದು ವಿಚಾರವೆಂದರೆ, ತಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಿಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಯಾವಾಗೋಮ್ಮ ತೋರಿಸುವವೋ ಎಂಬದಿರುತ್ತದೆ. ಅದೊಂದು ದುರ್ಗಣವು ಅವರಲ್ಲಿರದಿದ್ದರೆ, ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಈಗಿನಂತೆ ತುಸ ಹೆಚ್ಚು

ಸುಖವು ಲಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಮತ್ತು ಸಂಸಾರವು ಅವರಿಗೆ ಈಗಿನಷ್ಟು ತ್ರಾಸದಾಯಕವೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇರಲಿ.

ಆಗ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು:—ಮೋರಪ್ಪನವರೇ, ನಾಳಿನ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ೪-೫ ಲಗ್ನದ ಮುಹೂರ್ತಗಳಿವೆಯಂತೆ. ಅದರೊಳಗಿನದೊಂದನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿರಿ.

ನಾನು ನಡುವೇ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿ(ಯಾಕಂದರೆ ಆಗ ನನ್ನಿಂದ ಸುಮ್ಮನಿರಲಾಗದ್ದರಿಂದ):—ಏನೇ, ವರವು ಗೊತ್ತಾಯಿತೇನು? ಮತ್ತು ಖರ್ಚು-ಕಂದಾಯಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇನು? ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಮುಹೂರ್ತವನ್ನೇ ನೋಡಬೇಕೇ? ಎಂದೆನ್ನಲು,

ಮೋರಪ್ಪನು ನನ್ನನ್ನು ತುಸು ಬೆದರಿಸುತ್ತಲೇ (ಯಾಕಂದರೆ ಆತನಿಗೆ ಇನ್ನು ಈ ಬೇಟೆಯು ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟಿತೆಂದು ತಿಳಿದದ್ದರಿಂದ):—ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನಿಮಗೆ ಅದೆಲ್ಲ ಉಸಾಬರಿಯೇಕೆ? ನಿಮ್ಮದು ನೀವು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿರೆಂದು ನೀವು ಈಗ ತಾನೆ ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲವೇ? ಹಾಗಾದರಾಯಿತು. ಇನ್ನು ನೀವು ಸುಮ್ಮನಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಚಂಪೆಯು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಒಳ್ಳೇ ಭಾಗ್ಯವಂತ ಹುಡುಗೆಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ.

ಮೋರಪ್ಪನ ಆ ಮಾತಿಗೆ ಅವಳೊಳ್ಳೇ ಹಿಗ್ಗಿದಳು. ಅದರಿಂದ ಅವಳು:—ಮೋರಪ್ಪನವರೇ, ಅಂಥ ಯಾವ ಮನೆತನ ನೋಡಿರುತ್ತೀರಿ?

ಮೋ:—ನಿಮಗೆ ಎಂಥ ಮನೆತನ ಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ಹೇಳಿರಿ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ವಸ್ತು-ಒಡವೆಗಳು ಬೇಕು, ಬೇಡಿ ಬೇಡಿದಂತಹ ವಸ್ತು-ಪ್ರವರಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು, ತಿನ್ನುಣ್ಣಲಿಕ್ಕೆ ಆರಿಯಿರಬಾರದು; ಮತ್ತು ಅತ್ತೆ, ಮಾವ, ಭಾವ, ಮೈದುನ, ನಾದಿನಿ, ನೆಗೆಣ್ಣೆ ಮುಂತಾದವರ ಕಾಟವಿರಕೂಡದು. ಇಂಥದೇ ಬೇಕಲ್ಲವೇ?

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ:—ಸರಿ-ಸರಿ, ಅಷ್ಟಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೇನು ಬೇಕು?

ಆಗ ನನ್ನಿಂದ ಮತ್ತೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ನಾನು ಮತ್ತೆ ನಡುವೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದೆನು:—ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಏನು ಕೊಡಬೇಕಾದೀತು? ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರಗಳಲ್ಲಿ ಬಗೆ ಹರಿಯಬಹುದೇ?

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ:—ಮತ್ತೆ ತಮ್ಮದೇ ಮಾತು! ಮೋರಪ್ಪನವರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲವೇ?

ನಾನು:—ಹೀಗೆವನು? ಒಳ್ಳೇದು. ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ. ನಾನು ಮರೆತೇಬಿಟ್ಟೆ.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ:—ಮೋರಪ್ಪನವರೇ, ಹಾಗಾದರೆ ಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ತುಸು ದೂರಿನದೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರಿ. ಯಾಕಂದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳು ಮನೆಯೊಳಗೆ ನನ್ನೊಬ್ಬಳಿಂದಲೇ ಆಗಬೇಕಲ್ಲವೇ?

ಮತ್ತೆ ನಾನು:—ಆದರೆ ಮನೆತನವಾವುದನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದಿರಿ?

ಮೋ:—ಗುರುಬಟ್ಟರೇ, ನೀವು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡಿರಿ. ಮನೆತನದ್ದೇನು? ಅದು ಸಿದ್ಧವಿದೆ!

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ:—ಹಾಗಾದರೆ ಮುಹೂರ್ತವು ನಾಳಿನ ಮಾಘ ಮಾಸದಲ್ಲಿಟ್ಟು
ರೇನು ಅಡ್ಡಿಯಿದೆ?

ನಾನು:—ಮೊದಲು ಅವರು ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿರುತ್ತಾರೇನು?

ಮೋ:—ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ತುಸ ತಡೆಯಿರೆನ್ನುತ್ತಿರುವೆನಲ್ಲವೇ?

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ:—ಅಹುದು; ವರನು ಎಲ್ಲೆಯವನು? ಇದೇ ಊರವನೋ-ಪರ
ಸ್ಥಳದವನೋ?

ನಾನು:—ಆತನನ್ನು ಯಾರೂ ನೋಡಬೇಡವೇ?

ಮೋ:—ಛೇ! ಛೇ! ಏನವ್ವಾ, ಈ ಹಾರುವನ ಇಲ್ಲದ ಗಡಿಬಿಡಿಯು?

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ:—ತುಸ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದುಕೊಂಡು ಕೇಳಿ
ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಯಾರು ಬಲ್ಲರು? ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾತಿನ ಒಗ್ಗೆಯೂ
ಹೀಗೆ ಗಡಿಬಿಡಿಯೇಕೆ?

ನಾನು:—ಅಹುದು, ಅದೂ ನಿಜವೇ; ಆದರೆ ಒಳಗೆ ಅಡಿಗೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿ
ತೇನು?

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ:—ಈಗ ತಾನೆ ಬೇಕೆಗೆ ಎಸರೇರಿಸಿ ಬಂದಿರುತ್ತೇನೆ.

ಮೋ:—ಹಾಗಾದರೆ ನಿಮಗೆ ಅವರ ಮನೆತನವು ಸಮ್ಮತವಾಗುವದೇ?

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ:—ಅದಾವುದು?

ಮೋ:—ನಮ್ಮ ಸಾವುಕಾರ ಭೀಮರಾಯರದು? ನಿಮಗೆ ಹೇಗೆ ಬೇಕೋ
ಹಾಗಿದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಿ ದುಡ್ಡಿದೆ. ತಿನ್ನುಣ್ಣಲಿಕ್ಕೆ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ. ಅತ್ತಿ-ಮಾವ
ಮೊದಲಾದವರ ಯಾರ ಕಾಟವೂ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತೂ.....

ನಾನು:—ಮತ್ತು ವಯಸ್ಸಿಗೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ; ಐವತ್ತರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದೆ!

ನನ್ನ ಈ ತುಸ ಮಿರುಬಿನ ಮಾತಿಗೆ ಮೋರಪ್ಪನು:—ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನಾನು
ನ್ನುವುದಿದೇ. ಎಲ್ಲವೂ ಹೇಗೆ ಹೊಂದಬೇಕು? ವಯಸ್ಸು ಹೆಚ್ಚಿದೇಕೆ ಅನ್ನುವಿರಿ?
ಮೂವತ್ತು-ಮೂವತ್ತೆರಡೆಂದರೆ ಹೆಚ್ಚೇ?

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ:—ಇಮ್ಮನೆ ವರನೇನು? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಬೇಡವೇ ಬೇಡಿರಪ್ಪಾ!

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಈ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬಳಿಕ ಮಾತ್ರ ಮೋರಪ್ಪನು
ತುಸ ಬೆದರಿದನು. ಇದುವರೆಗನಿಸಿದ್ದ ಆಶೆಯು ನಷ್ಟವಾಯಿತು; ಮತ್ತು ಬಹಳ
ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ನಡೆದಿದ್ದ ಆ ವಾದ-ವಿವಾದವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನಾನು
ಒಳ್ಳೇ ರಭಸದಿಂದ:—ಮೋರಪ್ಪಾ, ನೀನು ಸೂಚಿಸುವ ವರನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಯು
ನ್ನೇನೂ ಏನೂ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ ತಿಳಿಯಿತೇ? ನಾನು ಬಡವನಾಗಿದ್ದರೂ ಕಟುಕನಲ್ಲ.
ಇಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಮುದುಕನ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತಹ ಸಿಮ್ಮರನು
ನಾನಲ್ಲ. ನಾನು ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಮಾರಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈಕೆಯ ಕುತ್ತಿ
ಗೆಯು ಕೊಯ್ದು ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆಯುವ ನೀಚನು ನಾನಲ್ಲ. ನಾನು ಇಬ್ಬು ವರುಗೆ

ಈಕೆಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಮದು ಸ್ವ. ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಲ್ಲ. ಅಳಿಯತೇ? ಇನ್ನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಅಕ್ಕರ ಕೂಡ ಮಾತನಾಡಬೇಡ.

ಈ ನನ್ನ ಭಾಷಣದಿಂದ ಮೋರಪ್ಪನಿಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಬರೆಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಆತನು ಆ ನೋವಿನಿಂದ:—ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಚಂಪೆಯನ್ನು ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಕೊಡಹೇಳಿದನೇ? ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಗಳನ್ನು ಮಾರಿಬಿಡಿರಿ; ಆಕೆಯನ್ನು ದುಃಖಸಾಗರದಲ್ಲಿ ನೂಕಿ ಬಿಟ್ಟು ಆಕೆಯ ಸಂಸಾರವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ನೀವು ಸುಖಿಗಳಾಗಿರಬಹುದು ನಾನು ಹೇಳಿದನೇ? ಸುಮ್ಮನೆ ಏನಾದರೊಂದು ಮಾತಾಡಿದರೆ ಆಯಿತೇನು? ನಾನೇನು ನಿಮ್ಮ ವೈರಿಯೇ? ನನಗೆ ಈ ಚಂಪೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ಅನಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇನು?

ನಾನು:—ಏನೇ ಏಕೆದರೊಲ್ಲವೇಕೆ? ಮೋರಪ್ಪ, ನನ್ನ ಅಂಬೋಣವೇನೆಂದರೆ, ನಾನು ಹತ್ತು ಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಕ್ಕಬೇಡೇನು; ತಿಂಗಳೊಪ್ಪತ್ತು ಉಪವಾಸ-ನಿರಾಹಾರ ಮಾಡೇನು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗಳ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನೇ ನಾನು ಮಾಡೇನು; ಹಾಗೂ ಅಂಥ ಮನೆತನವನ್ನೇ ನೋಡೇನು. ಸಾಯುವವರಿಗೂ ಅವರು ನನ್ನ ಹೆಸರಿಗೆ ಕಲ್ಲು ಒಡೆದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ; ಅವರ ಇಡೀ ಜನ್ಮದ ನಾಶವಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ; ಮರಣಾಂತದ ವರೆಗೂ ಅವರು ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆದರೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ನನಗೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ದುಡ್ಡು ಸಿಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡರಾಯಿತು, ಎಂಬ ನೀಚಕೋಟಿಯ ಚಂದಾಳ ಮನುಷ್ಯನು ನಾನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ನೀನಾದರೂ ಇನ್ನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಚಕಾರ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೂಡ ಎತ್ತಬೇಡ. ನಿಮ್ಮ ಸಾವುಕಾರನು ಲಗ್ನವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ; ಮತ್ತು ನೀನು ನನ್ನ ಚಂಪೆಯನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಕೊಡಿಸಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೀ; ಹಾಗೂ ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳಸಿ, ಇದು ವರೆಗೆ ನೀನೂ ನಿನ್ನ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ನಿನ್ನ ಯಜಮಾನನೂ ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟಿರುತ್ತೀರೆಂಬದು ನನಗೆಲ್ಲ ತಿಳಿದು ಹೋಗಿದೆ. ಅಳಿಯತೇ ಮೋರಪ್ಪಾ? ನನಗೆ ನೀವು ನವಬಂಡ ಪೃಥ್ವಿಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲೊಪ್ಪಿದರೂ ನಾನು ನನ್ನ ಈ ಚಿನ್ನದ ಪುಕ್ಕಳಿಯಂತಹ ಮಗಳನ್ನು, ಬಡ ಹಸುವನ್ನು, ತೋರಿಕೆಯ ಡಾಲಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ದುಡ್ಡಿನ ಲೋಭದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಕನ ಕೈಗೆ ಕೊಡಲಾರೆನು. ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದುಡ್ಡಿನ ಆಶೆಯಿಂದ ವೃದ್ಧರ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುವವರಿಗೆ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳನ್ನೇ ಬೇಕೇ? ಅವರು ಮನುಷ್ಯ ಕೋಟಿಯೊಳಗಿನವರೇ? ಅವರ ಮುಖದರ್ಶನವಾದರೆ ಮೊದಲು ಸಜ್ಜೆಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು! ಮೋರಪ್ಪಾ, ಇವೆಲ್ಲ ಕಟ್ಟಕರ ಕೆಲಸಗಳು! ರೌರವ ನರಕವು ಖಾತ್ರಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಇದೊಳ್ಳೇ ಸುಲಭೋಪಾಯವು! ನಿಮ್ಮ ಸಾವುಕಾರರು ನಾಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷ ಮೀರಿದವರುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥವರಿಗೆ ನಾನು ನನ್ನೀ ೮-೧೨ ವರ್ಷದ ದುಡುಗಿಯನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಡಲೇನು? ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಯು ಅಪರಿಗೆ ಮೊಮ್ಮ

ಗಲಾಗಿ ಕಂಡಾಳು-ಮೊಮ್ಮಗಳು! ಅಂಥವನಿಗೊನ್ನೋ ನಮ್ಮ ಮೋರಪ್ಪನು ನಮ್ಮ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವನಂತೆ! ನಾಚಿಕೆಯೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ ನಿನಗೆ ಹಾಗೆ ಬಾಯಿ ಬಿಚ್ಚಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ? ಈ ಗುರುಭಟ್ಟನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವಿರುವ ವರೆಗೂ ಈ ಸಂಗತಿಯು ಘಟಿಸಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲೆಂಬದು ತಿಳಿಯಿತೇ ಚನ್ನಾಗಿ? ಬಡತನದಿಂದ ಬಳಲಿದರೂ, ಯಾರೊಬ್ಬರು ನನ್ನನ್ನು ಶೂಲಕ್ಕೇರಿಸು ತ್ತೇನೆಂದು ಧಮಕಿ ಕೊಟ್ಟರೂ ಕೂಡ ನಾನು ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕರಳಿನ-ಈ ನನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಆಡಿದ ಮಗಳ-ಕೊರಳು ಕೊಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಲಾರೆನು. ಬಡ ವರ ಮನೆಗೆ ಬಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬೀಳಲಿ. ಆ ಪ್ರೀತಿಯಂತಿಹದನ್ನೇನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯು ಸುಡುವುದಿದೆ? ಬಡತನವೆಂದರೇನು ಪಾಪವಲ್ಲ. ಬಡತನವೆಂದರೆ ದುರ್ವ್ಯಸನವಲ್ಲ. ಗಂಡ-ಹೆಂಡಿರ ಜೊತೆಯು ಒಪ್ಪಬಹುದಾದ ವರಮನೆತನಕ್ಕೇ ನಾನು ನನ್ನ ಚಂಪೆಯನ್ನು ಕೊಡುವವನು. ನಾಲ್ಕು ದಿನ ನನಗೆ ತೊಂದರೆಯಾದರೆ ಆಗಲಿ; ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಾನೇನೂ ಅಂಜುವವನಲ್ಲ. ತಿಳಿಯಿತೇ?

ನನ್ನ ಆ ಸಂತಾಪಯುಕ್ತ ನಿಕರದ ಭಾಷಣವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೋರಪ್ಪನು ಏನೊಂದೂ ಉತ್ತರವನ್ನೀಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಸೊಂಡೆಯು ಒಣಗಿ ಸಂಧಿಗೆಯಂತಾಯಿತು ಕಡೆಗೆ ಹೊರಡುವಾಗ ಆತನು:—“ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನೀವು ಏನಾದರೊಂದು ನಿಪರೀತವಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂತಪ್ತರಾಗಿರುವಿರಷ್ಟೇ. ನಿಮ್ಮ ಕೊರಳಾಣೆಯೆಂದರೂ ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವು ಹಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.” ಎಂದನು.

ಇನ್ನು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಬೆಳೆದು ಪ್ರಸಂಗವು ವಿಕೋಪಕ್ಕೆ ತಲುಪುವದೆಂದು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಅಂಜಿಕೆಯೆನಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಆ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನೀಗುವುದಕ್ಕೇಂದು ಅವಳು:—“ಮೋರಪ್ಪನವರೇ, ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಿರಿ. ನೀವಿನ್ನು ಕೆಲ ಕಾಲ ಸುಮ್ಮನಿರಿ. ಈಗಿನ ಕ್ಷಣವು ಸಿಟ್ಟಿನದಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.”

ಬಳಿಕ ನಮ್ಮ ಆ ವಾದವು ಅಂದಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿಂತು ಹೋಯಿತು. ಮುಂದೆ ಕೆಲ ಕ್ಷಣಗಳ ನಂತರ ಮೋರಪ್ಪನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಗೃಹಕೃತ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಪಡಸಾಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ‘ಈ ಜಗತ್ತಿನೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನೂ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಮತಲಬದವನೇ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಮಂದಿಯ ಬಕ್ಕಣವನ್ನು ಹೇಗೆ ತೆರವು ಮಾಡಲಿ? ಎಂಬದನ್ನಷ್ಟೇ ನೋಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಆಪ್ತರೇನು, ಇಷ್ಟರೇನು, ಮಿತ್ರರೇನು ಎಲ್ಲರೂ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾನರೇ. ನಾನು ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವರ ತೋರಿಕೆಯ ವರ್ತನವನ್ನು ನಂಬಿ ಸಂಕಟಕ್ಕೊಡಗುವದೇ ನಿಜ. ಮನುಷ್ಯನೆಂದರೇನು ಬೆಳ್ಳಿಯಲ್ಲ, ಬಂಗಾರವಲ್ಲ! ಆತನ ಉಗಾಣಬೀಕಾದರೆ, ತಕ್ಕ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಬರಬೇಕು. ಪ್ರಸಂಗದ ಹೊರತು ಮನುಷ್ಯನ ಉಚ್ಚ ನೀಚ ಬೆಲೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ಕೂಡ ಆಗಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲ!’ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಧನಾದನು.

೮ ಭಗವನ್ಮಾಯೆಯ ಆಟವೇ ತಿಳಿಯದು!

ನಗೆ ನನ್ನ ಜೀವಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವು ಸಾರೆ ಬೇಚಾರು ಬಂದಿತ್ತು. ಅದು ಮಿತಿ ಮೀರಿದಾಗ ಈಗಲೆ ಸಾವು ಬಂದರೆ ಸುದೈವವೆಂದೇ ನನಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನಂತಹ ಕ್ಷುದ್ರ ಜೀವಿಯು ಬದುಕಿಯಾದರೂ ಮಾಡುವುದೇನು? ದೇವರಿಗಂತೂ ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ದಯೆಯುಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ವಿಧಿಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಕೈ ತೊಳಕೊಂಡು ನನ್ನ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿರುವಳು. ಕಂಡ ಕಡೆಗೆಲ್ಲ ನಿರಾಶೆಯೇ! ಮತ್ತು ಹೊಸದಾಗಿ ಉದಯಿಸುವ ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲೂ ಹೊಸ-ಹೊಸ ಚಿಂತೆಗಳುಂಟಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಅಡರಹತ್ತುವವು; ಆದರೆ ನನ್ನಂತಹ ಬಡಪ್ರಾಣಿಯು ಅವುಗಳೆದುರಿಗೆ ಕಾಲಾರಿ ನಿಲ್ಲುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಈ ಚಿಂತೆ ಹಾಗೂ ಸಂಕಟಗಳೊಡನೆ ಕಾದುತ್ತ ಕೂಡಬೇಕೋ ಏನು? ಮತ್ತು ಸಂಕಟ, ದುಃಖ, ಅಡಚಣೆ, ವಿವಂಚನೆ, ತೊಂದರೆ, ತಾಪ, ಕ್ಲೇಶ, ಸಂತಾಪ, ಅಪಮಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕಂಟ್ರಿಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತೊಯ್ಯುವದೇ ನನ್ನ ಜನ್ಮದ ಸಾರ್ಥಕ್ಯವೇನು? ಇತ್ಯಾದಿ ಯೋಚನೆಗಳು ನನ್ನನ್ನು ತೀರ ಹುರುಪುಳಿಸಿ ಬಿಟ್ಟವು.

ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾದರೂ ಆವುದು; ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ? ಎಂದು ನಾನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆಲೋಚಿಸಹತ್ತಿದ್ದೆನು. ಎಲ್ಲಿಯ ಹೆಂಡತಿ, ಎಲ್ಲಿಯ ಮಕ್ಕಳು, ಎಲ್ಲಿಯ ಆಪ್ತ-ಸ್ವರು? ಅವರ ಸಲುವಾಗಿ ನಾನು ಈ ಚಕ್ರವ್ಯೂಹದಲ್ಲೇಕೆ ಸಿಕ್ಕು ಬೀಳಬೇಕು? ಇಲ್ಲಿ ಸುಖದ ಆಶೆ ಕೂಡ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಈ ಜಂಜಾಟ ದೊಳಗಿಂದ ಶಕ್ಯವಾದಷ್ಟು ತೀವ್ರ ನನ್ನ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೇ? ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಲೋಭದ ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದು ಕೇವಲ ಚಿಂತೆಯ ಭಾಗಿದಾರನು ಮಾತ್ರ ನಾನಾಗುತ್ತಿರುವೆನು. ಅದರಿಂದ ಇದು ವರೆಗೆ ನನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾನು ಅನುಭೋಗಿಸಿದ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳು ಸಾಕಾದವು. ಈ ಮೊದಲು ಎಷ್ಟು ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆನೋ, ಅದು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ದೊರಕುವುದೇ? ಅದರಿಂದ ಆ ಆಶೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಬಿಡುವದೇ ಏಕೆತವು!

ಈ ಬಗೆಯ ನಿರಾಶೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ತೊಡಗಿರುವಾಗ ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತುಸು ವಿರಾಮವೆನಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಆಗ ನಾನು ಇನ್ನು ಈ ಸುಖಾಭಿಲಾಷೆಯು ಸಾಕಾಯಿತೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆನು. ಬಳಿಕ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು:— ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಬೀಳಬೇಡಿರಿ. ಇದು ವರೆಗೆ ಭೋಗಿಸಿದಷ್ಟು ಸುಖ-ದುಃಖಗಳು ಸಾಕಾದವು. ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಪರಮಾರ್ಥದ ವಿವೇಕವನ್ನು ತಾಳಿರಿ.” ಎಂದು ಹೇಳಹತ್ತಲು, ನಾನು ಅದಕ್ಕನುಗುಣ

ವಾಗಿ ಸಂಸಾರಪಾಶವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹರಿದೋಗಿಯಬೇಕೆಂಬ ಆಲೋಚನೆಗೊಳಗಾದನು.

ಈ ಸಂಸಾರ ಬೇಡವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಈ ಜೀವವು ಕೂಡ ಬೇಡವೆಂದು ಒಮ್ಮೆ ಅನಿಸುವುದು; ಆದರೆ ಈ ಜೀವವು ಹೋಗುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಅಥವಾ ತನ್ನ ಬೇಕೇ, ಸೋಮಲ (ವಿಷ)ವನ್ನು ನುಂಗಬೇಕೇ ಅಥವಾ ಕರೆ-ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಬೇಕೇ? ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ಏನು? ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ಹೋದ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆನೋ ಏನೋ, ಅವುಗಳನ್ನು ಇಹಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಭೋಗಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುತ್ತೇನೆ; ಮತ್ತು ಈಗ ಈ ಬಗೆಯ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಈ ಜೊಸ ಪಾತಕವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೇನು? ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕಲ್ಲವೆ! ಇನ್ನು ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾನು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಎಲ್ಲರೂ ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸುವವರೇ! ನನ್ನನ್ನು ಹೇಡಿಯೆಂದೆನ್ನುವರು; ಮತ್ತು ನನಗೆ ಬೇಕುಬೇಕಾದಹಾಗೆ ಅಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವರು. ಅದರಿಂದ ಅದೇನೂ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದು ನನಗೆ ಒಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ ಎಂದೆನಿಸಿತು.

ಇನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ದೇಶಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಬೇಕೆಂದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಯಾದರೂ ಏನು ಸುಖವಿದೆ? ಇತ್ತ ಕಡೆಯ ಮಾನಸಿಕ ಯಾತನೆಯೇನೂ ತಪ್ಪಲಾರದು. ಈ ಹೊಟ್ಟೆಯು ಬಿನ್ನಿಗೆ ಹತ್ತಿದ್ದೇ. ಇದರ ಗತಿಯೇನು? ಬೇನೆ-ಬೇಸರಿಕೆಗಳೇನು ತಪ್ಪುವವೇ? ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳ ಸಹವಾಸ ಮಾಡಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ನರಿ-ನಾಯಿಗಳಂತೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಬಿದ್ದು ಸಾಯುವದರಲ್ಲೇನು ಸುಖವಿದೆ? ನಾನು ದೇಶಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದ ಬಳಿಕ ಊರ ಜನರು ನನ್ನ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಾನಾ ಬಗೆಯಿಂದ ಅಂದು ಸಾಕುಸಾಕು ಮಾಡುವರು; ನನ್ನ ನಿರ್ದರ್ಶನೆ-ನಿಂದೆಗಳು ಏಕೋಪ್ರಕಾರದಿಂದ ನಡೆದಾವು; ಮತ್ತು ನೀವು ಎಲ್ಲಿಯವರು? ಇತ್ತ ಕಡೆಗೇಕೆ ಬಂದಿರುತ್ತೀರಿ? ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ? ನೀವು ಹೀಗೇಕೆ ಅಂಡಲಿಯುತ್ತೀರಿ? ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳ ಸರಂಸರೆಗಳು ಕಂಡಕಂಡವರ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಡತಕ್ಕವು; ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳ-ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಖೊಟ್ಟಿತನವು ಮಾತ್ರವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದೀತು. ಇತ್ತ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ನಡೆದಿದ್ದೀತೆಂಬ ನೆನಪಿನಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಉದ್ವಿಗ್ನವಾಗತಕ್ಕದ್ದೇ. ಅದರಿಂದ ಆ ದೇಶಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಏನೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡುವುದಾದರೂ ಏನು? ಎಂಬ ಸಮಸ್ಯೆಯು ಏನಾದರೂ ಬಗೆ ಹರಿಯಲೊಲ್ಲದು.

ನಾನು ಈ ಬಗೆಯ ವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರಲಿಕ್ಕೆ ಒಗೆದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿಗಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಟೊಂಕದ ಮೇಲಿರಿಸಿಕೊಂಡ, ಉಟ್ಟ ಮಡಿಸೀರೆಯು ಬಹುತರವಾಗಿ ತೊಯ್ದು ಹೋದ, ಒಗೆಯುವ ಶ್ರಮದಿಂದ ದಣದು ಬೆವರಿಟ್ಟ ಮತ್ತು ಅಡಿಗೆಗೆ ತಡವಾಯಿತೆಂದು ಮೈ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ ತುಸು ಗಡಿಬಿಡಗೊಂಡಿದ್ದಂಥ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ನನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ಹಾಯ್ದು ಹೋದಳು.

ಇಂದು ನಾನು ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿರಬಹುದೆಂದು ಆ ಬಡವೆಗೆ ಅನಿಸಿರಬೇಕು; ಅಂತೆಯೇ ಗಂಗಾಳವನ್ನು ಒಳಗಿರಿಸಿದವಳೇ ಹೊರಗೆ ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಬಂದು ಅವಳು:—
“ಮಾಲತಿಯು ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಹು ದಿನಗಳಾದವಲ್ಲವೆ? ಈ ಸುಟ್ಟ ದಿನಗಳು ಹೇಗೆ ಹಾಹಾ ಅನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗತಿಸುವವು!” ಎಂದದಳು. ಅವಳ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಹೊಯ್ಲು ತಟ್ಟನೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ವೈರಾಗ್ಯ ಮಗ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಇಂದು ಏನೆಂಬದರ ಕೊನೆಯ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದರಂತೆ ಇಂದಿನಿಂದ ನಡೆಯಹತ್ತುವದು; ಸಂಸಾರಗೊಳಗಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗದ ಹೊರತು ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ, ಎಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುವದರಲ್ಲಿತ್ತು; ಆದರೆ ಆ ನಿರ್ಧಾರವು ಅಲ್ಲಿಂದಲ್ಲೇ ಉಳಿಯಿತು; ಮತ್ತು ನಾನು ಆ ಕೂಡಲೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಒಳ್ಳೆದು. ಮುಂದೇನೆನ್ನುತ್ತೀ?” ಎಂದು ಎಳೆದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾಡಿದೆನು.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಚಾಣಾಕ್ಷಳೇ ಆಗಿದ್ದಳು. ನಾನು ದಿನದಂತೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ವೃತ್ತಿಯವನಿಲ್ಲೆಂಬದನ್ನು ಅವಳು ತಟ್ಟನೆ ಕಂಡು ಹಿಡಿದಳು. ಆಗ ಅವಳು:—“ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಮಾಲತಿಯ ನೆನಪಾಯಿತೆಂದು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳಿದೆನಷ್ಟೇ?” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ, ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಣಿಯು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಚ್ಚಲ ಮನೆಯ ದಾರಿ ಹಿಡಿದಳು. ಹೆಂಗಸರೆಂದರೆ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕೊಯ್ಲು ರಿಗಳೇ ಸರಿ! ಗಂಡನ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನೇ ಅವರ ಜೀವಿತವು ಅವಲಂಭಿಸಿರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಗಟ್ಟಿ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ಅವಳು ಅಂಜಿ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಆ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವೈರಾಗ್ಯವೃತ್ತಿಯು ತುಸು ಚಂಚಲವಾಯಿತು. ಆದರೂ ವಿಶೇಷ ಪರಿಣಾಮವಾಗದೆ, ಆ ವೈರಾಗ್ಯಚಕ್ರವು ಪುನಃ ಸಸ್ಯ ಶಲೆಯಲ್ಲಿ ಗರಗರನೆ ತಿರುಗಲಾರಂಭಿಸಿತು; ಆದರೆ ಕೊನೆಗೂ ಯಾವ ನಿಷ್ಕರ್ಷವೂ ಆಗದಾಯಿತು. ಅತ್ಯಹತ್ಯೆ, ದೇಶಾಂತರ ಇಲ್ಲವೆ ಸಂನ್ಯಾಸಗ್ರಹಣ ಈ ಮೂರರೊಳಗಿನ ಯಾವುದೊಂದು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದೇ ಗೊತ್ತಾಯಿತು; ಆದರೆ ಅದಾದರೂ ಕೃಥವಾಗಿದ್ದರೆ ವಿಹಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೂ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಈ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಗುಟ್ಟುಕು ನೀರು ಕುಡಿಯುತ್ತ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರಬಾರದೆಂಬ ನಿರ್ಧರವು ಮಾತ್ರ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಒಳ್ಳೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು; ಮತ್ತು ಅದು ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನವೂ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಹೀಗೆ ಆಗುತ್ತಾಗುತ್ತ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೊಂದು ಹೊಸ ವಿಚಾರವನ್ನು ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ದೂಡಿತು. “ಏನು? ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವಿಯಾ? ಆದರೆ ಇಡೀ ಕುಟುಂಬದ ಘಾತವಾದೀತಲ್ಲ! ಅದರ ಗತಿಯೇನು? ಬಾಳನು ಅನಾಥನಾದಾನು; ಚಂವೆಗೆ ಜಲೋ ಮನೆತನವನ್ನು ಯಾರು ನೋಡಿ ಕೊಟ್ಟಾರು? ಮಾಲತಿಯನ್ನು ಕರೆ-ಕಳುಹಿಸುವವರಾರು? ಮತ್ತು ದೇವರೇ! ಆ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಯಾರ ಅಧಾರವಿದೆ? ನಾನು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಜನರ ಕುತ್ತಿಗೆ ಕೊಯ್ಯಲಾ? ಅವರು ನನ್ನ ಅಂಥ

ಅನ್ಯಾಯವನ್ನೇನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ? ಬೇಡ-ಬೇಡ, ಸರ್ವಥಾ ಬೇಡ. ಈ ಯೋಜನೆಯು ತೀರ ನಿರುಪಯುಕ್ತವಾದದ್ದು!” ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ಅನಿಸಿದರೆ, “ಇನ್ನು ದೇಶಾಂತರ ಮಾಡಿದರೆ ಅಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಏನಿದೆ? ಬೆಂಕಿಯೊಳಗಿಂದ ಹೊರಟು ಗರ್ತದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಬೇಕು. ಇವೆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲವೆ” ಹಾಗಾದರೆ ಇನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ಏನು? ಎತ್ತ ನೋಡಿದಕ್ಕೆ ನಿರಾಶೆಯೇ ನಿರಾಶೆಯು! ಈ ಬಗೆಯ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಗಳಿಗೆಗಳು ಕಳೆದರೂ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಶಾಂತವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನಾ ಬಗೆಯ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಮಿದುಳು ಸಾತ, ಕೆಟ್ಟು ಹೋಯಿತು!

ಇಷ್ಟರೊಳಗೆ ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಯು ಬಿಸಿನೀರಿನ ತಂಬಿಗೆಯನ್ನೂ ಹಿಂಡಿದ ಒದ್ದೆ ಪಂಜೆಯನ್ನೂ ತಂದು ನಾನು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು:—“ಅಪ್ಪಾ, ಕಾಲು ತೊಳೆಯಿರೇಳರಿ. ಕಾಲು ತೊಳೆಯು ಮಡಿಯುಟ್ಟು ನೈವೇದ್ಯ-ವೈಶ್ಯದೇವ ಮಾಡಿ ಕೊಡಿರಿ. ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಸಾಲಿಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಲು, “ಒಳ್ಳೇದು!” ಎಂದು ಅದು, ನಾನು ಮತ್ತೆ ಯೋಚನೆಗೊಳಗಾದೆನು. ಚಂಪೆಯು ಅಷ್ಟು ಬಾಲಿಕೆಯು! ಪಾಪ! ಅವಳಿಗೆನು ಗೊತ್ತು, ನಾನು ಇಂದು ಈ ಬಗೆಯ ವೈರಾಗ್ಯ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿರುವೆನೆಂಬದು? ದಿನದಂತೆಯೇ ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತೆನೆಂದು ತಿಳಿದು, ‘ಎಳರಿ, ಬೇಗನೆ ಎಳರಿ’ ಎಂದು ಅಚ್ಚಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಮೈಮೇಲೆಬಿದ್ದು ಹೊರಳಹತ್ತಿದಳು. ಆ ಕೂಡಲೆ ನಾನು ಅವಳ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೊಮ್ಮೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟೆನು!

ನನಗೆ ಆ ದಿನವು ಇನ್ನೂ ಚನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ ಸಿಟ್ಟು ಎಂಬದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸುಜ್ಞೆ ಸರಿ. ನಾನು ಆ ಸಿಟ್ಟಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಹೊಡೆದದ್ದೆನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ನನಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ನಾನು ಕಸುವಿನಿಂದ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆದೊಡನೆಯೇ ಆ ಹುಡುಗಿಯು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಚೀರುತ್ತ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತು; ಹಾಗೂ ಗಲ್ಲವನ್ನು ತಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿತು. ನಾನು ಮೊದಲೇ ಟೊಣಪನು! ಪರಾನ್ನವುಷ್ಯನಾದ ವೈದಿಕ-ಭಟ್ಟನು! ಅಂಥ ನಾನು ಕಸುವಿನಿಂದ ಆ ಬಾಲಿಕೆಯ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆದದ್ದರಿಂದ ಅವಳು ತೀರ ಕಳವಳಗೊಂಡಳು! ಅವಳು ಹಾಗೆ ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ಅಳಹತ್ತಿರಲು, ಅದು ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಮಹತ್ತರವಾದ ಅಪರಾಧವೇ ಆಗಿದ್ದು, ಆಕೆಗಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯು ಆ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆಯೇ ಆಗಿರುವದೆಂದು ನೋಡುವವರಿಗೆ ಒಡೆದು ಕಾಣುವ ಹಾಗೆ ನಾನು ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಣು ಕೆಕ್ಕರಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ, ಕಾಲು ತೊಳೆಯಲಿಕ್ಕೆಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ಹೋದೆನು.

ಹುಡುಗಿಯ ರೋದನವನ್ನು ಕೇಳಿ ರೊಟ್ಟಿ ಸುಡುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಚಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಕೂಡ ವಿಸ್ಮೃತಿ ಹೊಂದಿ, ಆ ಹಸಿ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಪಡಸಾಲೆಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದು:—“ಚಂಪೇ, ಆದದ್ದಾದರೂ ಏನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು; ಆದರೆ ನಾನೇ ಚಂಪೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದಿದ್ದು, ನನ್ನ ಕ್ರೋಧಾವಿಷ್ಟ ಮುದ್ರೆಯು ಇನ್ನೂ ಶಾಂತವಾಗದಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು, ಈ

ಖೋಡಿ ಹುಡುಗಿಯೇ ಏನೋ ಕಿಡಿಗೇಡಿತನ ಮಾಡಿರಬೇಕೆಂದು ಆಕೆಗನಿಸಿತು. ಅವಳಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿದರೆ ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಸಿಟ್ಟು ತುಸು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ, ಅದೀ ತೆಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದ ಅವಳೂ ಚಂಪೆಯನ್ನೇ ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಹತ್ತಿದಳು. ಚಂಪೆಯು ತನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳುವದಿಲ್ಲ, ಹೆಚ್ಚು ಆತತಾಯಿಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆಂದೋ ಇಲ್ಲವೇ ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನಾನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊಡೆದೆನೆಂಬ ಸಂತಾಪದಿಂದೋ ಏನೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅವಳೂ ಅತ್ಯಂತ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತಾನು ಮಡಿಯಿಂದಿರುವೆನೆಂಬದನ್ನು ಕೂಡ ಮರೆತು, ಹಲ್ಲು ಕಡಿಯುತ್ತ “ಖೋಡೀ, ಸುಮ್ಮನಿರುವೆಯೋ ಇಲ್ಲೋ?” ಎಂದಂದು ಚಂಪೆಯನ್ನು ಹೊಡೆಯಹತ್ತಿದಳು!

ಬೇಡವ್ವಾ, ಬೇಡ! ಅಂದಿನ ಆ ನೆನಪು ಕೂಡ ಬೇಡ! ತನ್ನ ತಾಯಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆಯ ಹತ್ತಲು ಚಂಪೆಯು ಅಳುತ್ತ ಓಡುತ್ತ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು. ನಾನು ಈ ಮೊದಲು ತನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆದುದನ್ನು ಆ ಬಾಲಿಕೆಯು ಮರೆತೇ ಬಿಟ್ಟಳು! ಆಗ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಯೇನಾಯಿತೆಂಬದನ್ನೇನು ಹೇಳಲಿ? ಇಡೀ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಆ ದಿನವು ಬಹು ದುರ್ದಿನವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ನನ್ನ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಕಸವಿಸಿಯಾಯಿತು. ನಾನು ಚಂಪೆಯನ್ನು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿಕೊಂಡೆನು. ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಸಂತಪ್ತಳಾದಳು; ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು ಆ ದೃಶ್ಯದಿಂದ ನನ್ನ ಅಂತಃಕರಣವು ಕರಗಿ ನೀರಾಗಲು, ನಾನೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂತಾಪಗೊಂಡು:—“ಎಲೇ, ನಡೆಯತ್ತ? ನೀನು ಉನುಷ್ಠಳೋ ಅಥವಾ ಯಾವಳೊಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸಳಾಗಿರುವೆಯೋ?” ಎಂದಂದು ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಂಡೆನು. ನನಗೊಬ್ಬನಿಗೇ ನನ್ನ ಮಗಳ ಮಾಯಾ-ಮಮತೆಗಳಿರುವಂತೆ ಆಗ ನನ್ನ ವರ್ತನವಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ನಾನೇ ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಹೊಡೆದದ್ದು ಉಳಿಯಿತು ಒತಟ್ಟಿಗೆ; ಮತ್ತು ನಾನೇ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದೆನು. ಇರಲಿ. ಈ ಸಂಗತಿಯು ಕ್ಷುಲ್ಲಕವೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ಅದರ ಯೋಗದಿಂದ ನನ್ನ ಮಸ್ತಕವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿದ್ದ ವೈರಾಗ್ಯದ ಮುತ್ತಿಗೆಯು ಮಾತ್ರ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ, ಮೋಹವು ತನ್ನ ಆಕ್ರಮಣವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನಡೆಸಿತು.

ಆ ಮೇಲೆ ನಾನು ನೈವೇದ್ಯ-ವೈಶ್ಯದೇವಗಳನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತೆವು; ಆದರೆ ಊಟ ಮಾತ್ರ ಯಾರಿಗೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ, ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಸಂತಾಪ, ಬಾಳನಿಗೆ ಅಂಜಿಕೆ ಮತ್ತು ಚಂಪೆಗೆ ಹೊಡತಗಳ ನೋವು ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ಯಾರ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಸೊಗಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾಡಿದ ಅಡಿಗೆಯೆಲ್ಲವೂ ಬಹುತರವಾಗಿ ಉಳಿದು ಹೋಯಿತು! ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ, ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ತುಸು ಎಚ್ಚರಗೇಡಿಯಾಗಿ ಸಂತಾಪಗೊಂಡನೆಂದರೆ, ಮಿಕ್ಕವರಿಗಿಲ್ಲ ಅನ್ನ ಕೂಡ ರುಚಿ ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲೆಂಬದು ಖಂಡಿತವು.

ಊಟವಾದ ಬಳಿಕ ನಾನು ವಾಮಕುಕ್ಷಿಗಾಗಿ ತುಸ ಅಡ್ಡಾದೆನು: ಅದರೆ ನಿಜವಾದ ಮಾತ್ರ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಚಂಪುಗೆ ನಾನು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಹೊಡೆದದ್ದು, ಅವಳು ಕಳೆವಳದಿಂದ ಅತ್ತದ್ದು ಇದೆಲ್ಲವು ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯೆದುರಿಗೆ ಒಂದೇಸಮನೆ ಬರಹತ್ತಿತು; ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮರೆಯಾಗದಾಯಿತು. ಚಂಪೆಯ ಗಲ್ಲಗಳ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿದ್ದ ನನ್ನ ಕೈ ಬೆರಳುಗಳ ಬಾಸಾಳಗಳು ನನಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು; ಆದರೆ ಆ ಹುಡುಗೆಯು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು, ಒಳ್ಳೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನನ್ನೆಡೆಗೆ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು:-“ಅಪ್ಪಾ, ನನಗೆ ಸರಪಳಿ-ಪೈಜಣಗಳನ್ನೂ ಬುಗುಡಿ-ಬೆಂಡವಾಲಿಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿರಿ. ಆ ಚಂಪುಗೆ ಅವರಪ್ಪನು ನಿನ್ನೆಯ ದಿನಸ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆ? ಅಂದಬಳಿಕ ನೀವು ನನಗೇಕೆ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ನಾನು ಆಕೆಯ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇವಲ ಸ್ತಂಭಿತನಾದೆನು. ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಆಕೆಯ ಗಲ್ಲಗಳ ಮೇಲೆ ಒಡೆದು ಕಾಣಿಸುವ ಆ ನನ್ನ ಕೈ ಬೆರಳಿನ ಬಾಸಾಳಗಳ ಕಡೆಗೇ ನೆಟ್ಟಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಅಂತಃಕರಣವು ತೀರಲುಕ್ಕೇರಿ ಬಂದಿತು. ನಾನು ಏನೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡದೆದ್ದಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಚಂಪೆಯೇ ಮತ್ತೆ:-“ಅಪ್ಪಾ, ಇಂದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಾಗರಪಂಚಮಿಗಾದರೂ ಮಾಡಿಸುವಿರಾ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಏನು ಉತ್ತರವನ್ನೀಯಬೇಕೆಂಬದು ನನಗೆ ಸೂಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ದೇವರೇ! ಈ ಹುಡುಗೆಯು ಬಗ್ಗೆಯಾದರೂ ನನಗೆ ದಯೆಯುಂಟಾಗಲೆಂದು ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಂಡು, ಚಂಪೆಯ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸುತ್ತ:-“ತಂಗೀ, ನನಗೆ ಬೇಗನೆ ಸರಪಳಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತೇನಪ್ಪಾ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ದುಡ್ಡಿಲ್ಲ. ದೇವರಿಗೆ ನೀನೂ ಬೇಡಿಕೊ. ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ದೇವರಿಗೇನೂ ದಯೆಯುಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದುದನ್ನು ಕೊಡಬಾರದೆಂದು ಆತನು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು!” ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಲು, ನನ್ನ ಆ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವು ಸಾವ! ಆ ಅಜ್ಜ ಬಾಲಿಕೆಗೇನು ತಿಳಿಯಬೇಕು?

“ಅದೇನೂ ಇಲ್ಲ; ನಿಮ್ಮ ದುಡ್ಡಿನ ಚೀಲದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ದುಡ್ಡುಗಳಿವೆಯಲ್ಲ! ಅವುಗಳಿಂದ ಮಾಡಿಸಿಕೊಡಿರಿ, ನನಗೆ ಸುಖವಯನ್ನು. ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತರ ಎಲ್ಲವೂ ಇದೆ. ನನಗೆ ಒಂಕಿಯೂ ಬೇಕು; ನಾಗಮುರಿಗೆಯೂ ಬೇಕು. ಅಪ್ಪಾ, ನೀವು ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಡುವಿರೋ ಇಲ್ಲವೋ” ಹೀಗೆ ಚಂಪೆಯು ನುಡಿಯುತ್ತ ನನ್ನ ಮೈ ಮೇಲೆ ಹೊರಳಾಡಹತ್ತಿದಳು. ನಾನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅಷ್ಟದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನು ನೆನಿಸಿ ಸಂತಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದ ಒಂದು ಬಗೆಯ ನಿರಾಶೆ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದೆನು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಚಂಪೆಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುವೆನೋ ಏನೋ ಎಂಬ ಮನದೊಳಗಿನ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಆ ಹುಡುಗೆಯು ಹೀಗೆ ಕೇಳುವುದ. ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಸಿಟ್ಟು

ನಿಂದ: - “ಚಂಪೀ, ಸಾಕು. ಸಾಕು ಎಳೆನ್ನು. ನಡೆ ಒಳಗೆ ಅಕ್ಕಿಯ ಹಸಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ. ನನಗೆ ಅದು ಬೇಕು-ನನಗೆ ಇದು ಬೇಕು ಎಂದು ಒಂದೇಸವನೆ ರಿಪಿ-ರಿಪಿ ಹಚ್ಚಿರುತ್ತಾಳೆ, ನೀವೊಳ್ಳೇ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿರುತ್ತೀರೇನು? ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಈಗ ಅವು ಸಹಜವಾಗಿ ಸಿಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಬೋಡಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೇಗೆ ಹೀಗೆ ದರಿದ್ರಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದವೋ ಅದಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು? ಒಬ್ಬರದಾದರೂ ಪುಣ್ಯಸಂಚಯವಿರಬೇಕು! ನಮ್ಮ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಸೇರಿರುವವರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ವರ್ಗದವರು!” ಹೀಗೆ ಗುಣುಗುಟ್ಟುತ್ತ, ಚಂಪೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಅವಳು ಒಳಗೆ ಹೋದಳು.

ನಾನು ಮತ್ತೆ ಏಕಾಕಿಯಾದೆನು; ಆಲೋಚನೆಗಳು ಮತ್ತೆ ನನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತುವರೆದವು! ಆ ಮೇಲೆ ನಾನು ದೋತರವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಿಧ್ರೆಯೇನಾದರೂ ಬರುವದೇನೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದೆನು; ಆದರೆ ನಿಧ್ರೆಯೇಕೆ ಬಂದೀತು? ಚಿಂತೆಯು ಯಾವಾತನನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದೋ, ಆತನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯ ನಿಧ್ರೆಯು? ಎಲ್ಲಿಯ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು! ನಾನು ಅಡ್ಡಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಇದುವರೆಗೆ ಸಂದುಹೋದ ನನ್ನ ಆಯುಷ್ಯದ ದಿನಗಳನ್ನು ನೆನಿಸುತ್ತ, ದೇವರ ದಯೆಯ ಹಾಗು ಭಗವಂತನ ಲೀಲೆಗಳೊಳಗಿನ ಚಮತ್ಕಾರಗಳ ವಿಚಾರಮಾಡಹತ್ತಿದೆನು ‘ಬೇಡವ್ವಾ ಈ ಜೀವವು; ಹಾಗು ಬೇಡವ್ವಾ ಈ ಜೀವನವು,’ ಎಂಬ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಎಷ್ಟೋಸಾರೆ ನನಗೆ ಉಂಟಾಗಿದ್ದವು; ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳು ಈಗ ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪು ಕೂಡ ಆಗದಾಗಿದ್ದವು. ಇದು ವರೆಗೆ ಗತಿಸಿದ ದಿನಗಳೆಂದರೆ, ಒಂದು ದೀರ್ಘವಾದ ಸ್ವಪ್ನವೆನಿಸಿ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಕೊಂಚವೂ ವಿಧಿವಿಷೇಧವೆನಿಸದಾಯಿತು. ಅಂದಮೇಲೆ ಇನ್ನು ವರ್ಷರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ, ಅಷ್ಟು ದೂರವೇಕೆ ತಿಂಗಳೆರಡು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಇಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ನನ್ನ ಕಠಿಣ ಸ್ಥಿತಿಯು ವಿಶೇಷಬಗೆಯದಲ್ಲವೆಂದು ನಾನೇ ಅನ್ನಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲೆಂದು ಹೇಗೆ ಊಹಿಸಬೇಕು?

ಈ ತರದ ಬಗೆಬಗೆಯ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಆಗ ತುಸ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಒಂದರಮೇಲೊಂದು ಬರುತ್ತಲೇ ಇವೆ; ಅಡಡಣೆಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ; ಸಂಕಟಗಳಂತೂ ಬರತಕ್ಕವುಗಳೇ; ಆದರೆ ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಕೇವಲ ಬೆದರುಗಳೇ ಸರಿ. ಅವುಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ಅಂಜಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಅವು ಮೈ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತವೆ; ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನಾವೇ ಬೆದರಿಸಹತ್ತಿದರೆ, ಅವು ಹಿಂಗಾಲೊಳಗೆ ಬಾಲಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡತೊಡಗುತ್ತವೆ! ಎಂಥ ದಿನಗಳು ಬಂದರೂ ಅಂಜಬಾರದು, ಧೈರ್ಯಸ್ಥೈರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಸಂಗಗಳಿಗೆ ಎದುರಾಗಿಬೇಕು. ಕರ್ಮಭೋಗದೂಳಿಗಿಂದ ಎಂದೂ ಯಾರೂ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಬಾರರು! ಯುಧಿಷ್ಠಿರ, ನಳ, ರಾಮ ಚಂದ್ರ ಮುಂತಾದ ಮಹಾನ್ ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೂ ವನವಾಸದಂತಹ ಕಷ್ಟವು ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಅಂದ ಬಳಿಕ ಈ ಸೊಟ್ಟಿ ಗುರ. ಭಟ್ಟನ ಪಾಡೇನು?

ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ನಾನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಲವು ತರದ ವಿವೇಕವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದೆನು; ಆದರೆ ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಗೆ ಮನೆತನವನ್ನೆಲ್ಲಿ ನೋಡಲಿ? ದೇವರು ನನ್ನ ಹಂಬಲವನು ಲಾಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿರುವಳು; ಮೋರಪ್ಪನೂ ಆತನ ಯಜಮಾನನೂ ನಿರಾಶೆಗೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಇನ್ನು ಅವರು ನನ್ನ ಭೃ ನಕ್ಕೆ ಕೂಡ ತೊಡಗುವವರು; ನಾಳೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಒಲೆಯು ಹೊತ್ತುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಇಂದು ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಎಂಟು ಹತ್ತು ಆಣೆಗಳೇ ಸಿಲ್ಕು ಇದ್ದವು ಕೈಗಡ-ಕಟ್ಟಿಗಡಗಳನ್ನಾದರೂ ಈ ಪರಸ್ಪರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕೊಡುವವರಾರು? ಹಣವನ್ನು ಸಾಲ ಕೊಡುವವರು ತಮ್ಮ ಹಣವು ಮರಳಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಲಾಭದಾಯಕವಾದ ಯಾವುದೊಂದು ವಸ್ತು-ಒಡವೆಯನ್ನು ಬಯಸುವ ಸದಿಚ್ಛೆಯವರೇ! ಆದರೆ ನನ್ನ ಲ್ಲೇನು? “ಉಧ್ವಾಯೈ ದಿಶೇ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ” ಎಂಬ ಸ್ಥಿತಿಯು! ನನಗೆ ಮಿತ್ರರಾದರೂ ಎಲ್ಲಿರುವರು? ಮತ್ತು ಅವರು ನನಗೆ ಉಪಯೋಗ ಬೀಳುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ನನ್ನ ದೀಗ ನಡೆಯುವ ಕಾಲ ವಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವವರಾದರೂ ಯಾರು? ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮನೆ ಯೊಳಗಿನವರಾರಾದರೂ ಬೇನೆ ಬಿದ್ದರಂತೂ ಮುಗಿದೇ ಹೋಯಿತು!

ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ತೊಡಗಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಕಂಠವು ಬಿಗಿದು ಬಂತು; ಹಾಗೂ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅಂತಃಕರಣ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು: “ಜಗದೀಶಾ, ಜಗನ್ನಾಯಕಾ! ನಿನು ಕರುಣಾರ್ಣವನೆಂದೂ ದಯಾಸಾಗರನೆಂದೂ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತೀ. ಇಡೀ ಚರಾಚರ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಒಡೆಯನು; ಹೀಗಿದ್ದು ಈ ಯಃಕಶ್ಚಿತ್ ಪಾಮರನ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ರೋಷವಿಷ್ಟೇಕೆ? ನೀನು ಅನಾಥರ ನಾಥನು. ಅಂದಮೇಲೆ ನೀನು ಇದುವರೆಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಮರೆತದ್ದೇಕೆ? ನಾನು ಅನಾಥನೇ ಅಲ್ಲವೆಂದು ನಿನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಗಿದೆಯೇನು? ಪರಮೇಶ್ವರಾ, ಈ ದೇಹದ ಅವಯವಗಳೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ದೇಹಗಿಯು. ಈ ದೇಹವೇ ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯ ಫಲವು. ಇದುವರೆಗೆ ಹೇಗಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ, ಈಗ ನಡು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹಗ್ಗ ಕೊಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ದೇವಾ, ನೀನು ಅದೇಕೆ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗಿರುತ್ತೀ? ನಾನು ನಿನ್ನ ಯಾವ ಅಂಥ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿರುತ್ತೇನೆ? ಒಂದುವೇಳೆ ನನ್ನಿಂದ ಅಪರಾಧವು ಘಟಿಸಿದ್ದರೂ ನಾರಾಯಣಾ, ನಿನ್ನ ಹೊರತು ಅದನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮತ್ತಾರು ಸಮರ್ಥರಿರುತ್ತಾರೆ? ನನ್ನನ್ನು ಈ ಸಂಕಟದಿಂದ ಅದಾರು ಪಾರ ಮಾಡುವವರು? ನಾನು ಯಾರಿಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಲಿ?”

ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ನನಗೆ ತುಸ ಜಂಪು ಹತ್ತಿತು. ಆ ನಿದ್ರಾದೇವಿಯ ಅನುಗ್ರಹದ ಮೂಲಕ ಆಗ ನಾನು ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಸಂಕಟಗಳನ್ನೂ ಮರೆತೆನು. ನಿದ್ರೆಯೆಂದರೆ, ದೇವರ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಕೃಪೆಯೇ ಸರಿ. ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನೂ ಈಶ್ವರನ ಮೇಲಿನ ನಂಬಿ

ಗೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆಂದೇ ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಜೀವವು ಕಸವಿಸಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂಕಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ಗೊಂದಲಕ್ಕೀಡಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ದೇವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಹಾಗೂ ದೇವರು ತನ್ನನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡಲಾರನೆಂಬ ಭರವಸೆ ಇವುಗಳು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗಾಬರಿಪಡಗೊಡುವದಿಲ್ಲ. ದೇವರು ಹಾಗೂ ಆತನ ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕತೆಯ ನಂಬಿಗೆಯು ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆ ಇರುವದೋ, ಅಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳು ತಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಬರತಕ್ಕವುಗಳೆಂಬದು ನನಗೆ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಅವಗತವಾಗಿತ್ತು; ಯಾಕಂದರೆ ದೇವರು ಹಾಗೂ ಆತನ ಕಾರುಣ್ಯ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ನಂಬಿಗೆಯಿರದಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಅನುಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಷ್ಟಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ನಾನು ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಿಜವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದರೆ ದೇವರ ಮೇಲೆ ನಂಬಿಗೆಯಿಡದೆ ಜೀವನವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸುವದೆಂದರೆ, ಅದೊಂದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಯಾತನೆಯೇ ಸರಿ. ಇನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಹುರುಪಳಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಈಶ್ವರೀ ಯೋಜನೆ, ಆತನ ಭಕ್ತವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯ ನಂಬಿಗೆಯು ಹಾರಿ, ದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ಷಣಿಕವಾದ ಹತಾಶೆಯುಕ್ತ ತ್ರೇಷವು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಉಂಟಾಗುವದೇನೋ ನಿಜವು; ಆದರೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವ ಆ ದೇವರ ಕೌತುಕವನ್ನು ನೋಡತೊತ್ತಿದರೆ, ನಮ್ಮ ತಿಳುವಳಿಕೆಯೇ ತಪ್ಪು. ದೇವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೋ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ. ತೀರ ದುಃಸಹವಾದ ಸಂಕಟವೆಂಬ ಪರ್ವತದೊಳಗಿಂದಲೂ ಸುಖ-ಸಮಾಧಾನದ ಸ್ವಚ್ಛನೀರಿನ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಪ್ರವಾಹಗಳನ್ನು ಆ ಸಚ್ಚಿದ್ರನನು ತೋರಿಸ ಬಲ್ಲನು. ನಾವು ಬೇಡುವ, ಇಚ್ಛಿಸುವ ಅಥವಾ ಇರಬೇಕೆಂದು ಧಡಪಡಿಸುವ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿವೆ ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ದೊರೆಯಗೊಡುವದು ಇಷ್ಟವಲ್ಲೆಂದು ಆ ಜಗನ್ನಿ ಮಾಮಕನಿಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿರುವದರಿಂದಲೇ ಆತನು ಅವುಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ದೊರೆಯಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಕ್ರಿಮಿ ಕೀಟಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಯ ವರೆಗೆ ಎಲ್ಲರ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಪಹಿಸುವ ಆ ಭಗವಂತನು ನನ್ನ ಭಲನವನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ಕಠೋರ ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೆಂದು ನಾನು ಬೇಕಾದರೆ ತಿಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಆದರೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಲಿಸುವದಕ್ಕೇಂದು, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅನುಭವವುಂಟಾಗುವದಕ್ಕೇಂದು ಮತ್ತು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗಬೇಕೆಂದು ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅನಿಷ್ಟವೆನಿಸುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಸಂಕಟಗಳನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆಂಬದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಭಗವಂತನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ತಂದೆಯು; ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಆತನ ತಿಳಿಗೇಡಿ ಹುಡುಗರು; ಆದರಿಂದ ಆಗಾಮಿ ಕಾಲದ ನಮ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣದ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾವುದೊಂದು ಪಾಠವನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಪಾಠಮಾಡಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಕನಂತೆ ಆತನು ನಮ್ಮನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವದು; ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಆತನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ

ಅನ್ಯಾಯವೇನು? ಗಿಡ-ಮರಗಳು ಗಾಳಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತವೆ. ಆಗ ಅವುಗಳು ಯಾವುದೋ ಸಂಕಟಕ್ಕೀಡಾದವೆಂದು ನೋಡುವವರಿಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅನಿಸುವದು; ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಬೇರ ಗಳು ಭೂಮಿಯೊಳಗೆ ಆಳವಾಗಿ ಹೊಕ್ಕು ಆ ಗಿಡ-ಮರಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಬಲವೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಈ ಲೋಕದೊಳಗೆ ಅನುಭವದಿಂದ ಕಾಣುವ ಸಂಕಟಗಳ ಸ್ಫುಟಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ಬಗೆಯ ವಿಚಾರಗಳು ಪ್ರಸಂಗ ವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನದಟ್ಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂಬದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಗಳ ಮುಂದುವರಿದಿರುವ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು.

ನಾನು ಕೆಲ ಕ್ಷಣಗಳ ವರೆಗೆ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಮಲಗಿದೆನು; ಮತ್ತೆ ಅದರಿಂದ ಆ ಅಲ್ಪ ಕ್ಷಣಗಳ ವರೆಗಾದರೂ ನನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ್ದ ಆ ಚಿಂತಾಮಗ್ನತೆಯೂ, ವಿವೇಚನೆಯೂ ದೂರಾದವು; ಆದರೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹತ್ತಿದ್ದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವು ಮಾತ್ರನಿದ್ದಿ. ಯಲ್ಲಾದರೂ ತೊಲಗುವದೆಂತು? ಆ ನಿರ್ದಯಲ್ಲಿ ನನಗೊಂದು ಕನಸು ಬಿದ್ದಿತು. ಆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಮೋರಪ್ಪನು ತನ್ನ ಸಾವುಕಾರನ ಪರವಾಗಿ ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಸಾಲವನ್ನು ಕೇಳಬಂದಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡೆನು. ಆತನನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ನನ್ನ ಸಿಟ್ಟು ಅಂಗಾಲಿನಿಂದ ನಡುನೆತ್ತಿಯ ವರೆಗೂ ಉದ್ದೇಶಗೊಂಡಿತು! ಆದರೆ ಅದಿಲ್ಲವೂ ಕನಸಿನಲ್ಲೇ ಚಂಪೆಯ ಮದುವೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಒಡ್ಡಿದ ಅವರ ಬಲೆಯನ್ನು ನಾನು ಹಾಗೆ ಹರಿದೊಗೆಯಲು, ಅವರು ಆ ಸಾಲ-ಶೂಲದ ರೂಪದಿಂದ ನನ್ನ ಛಲನ ನಡೆಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಮೋರಪ್ಪನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಳೆಯಹತ್ತಿದೆನು. ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ನಾನು ಆತನಿಗೆ ಅಂದದ್ದೆ-ನಂದರೆ:- “ಮೋರಪ್ಪಾ, ನಾಳಿನ ದಿನವು ಹೇಗೆ ನೀಗಿತು? ವಿಷ ಕೊಂಡು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂದರೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಸು ಸಹ ಇಲ್ಲ! ಈ ನನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳು-ಮರಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಿ? ಇನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳಿಗೆ ಆಕ್ಕಿ ತೀರುವವು; ಆ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಆಕ್ಕಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಹಾಗು ಹೇಗೆ ತರಲಿ? ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಿದ್ದೇನೆ; ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನೀನು ದಂಷ್ಟಾಲದಲ್ಲಿಯೆ ಅಧಿಕಮಾಸದಂತೆ ಇದೇನು ಮಾಡುವಿ?” ಮುಂತಾಗಿ ನಾನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ,

“ರೋಟೀ ತೇರೀ ಧೂಂಡತ ಆವೇ ಮನಮೇ ಪಾವ ವಿಶ್ರಾಮ |

ದಾನೇದಾನೇಪರ ಲಿಖಾ ಹೈ ಪಾನೇವಾಲೇಕಾ ನಾಮ||”

ಎಂದು ಒದರುತ್ತ ಒಬ್ಬ ಬೈರಾಗಿಯು ನಮ್ಮ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಆತನ ಆ ಸವಾಲಿನಿಂದ ನಾನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಎಚ್ಚತ್ತೆನು; ಹಾಗು ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡುತ್ತೇನೆ, ಅಲ್ಲಿ ಮೋರಪ್ಪನೂ ಇಲ್ಲ-ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಅದಿಲ್ಲವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವೇ ಆಗಿತ್ತು! ಆದರೆ ಯಾತರ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವು ನನಗೆ ಹತ್ತಿತ್ತೋ ಅದೇ ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿತ್ತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಭಿಕ್ಷುಕನು ಮತ್ತೆ “ರೋಟೀತೇರೀ.....ಪಾನೇವಾಲೇಕಾನಾಮ” ಮುಂತಾಗಿ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಸವಾಲನ್ನಂದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು ಈ ಬೈರಾಗಿಯನ್ನು ವುದು ನಿಜ

ವಿದೆ. ನಾನಾದರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ತಳಮಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕೆಂದೆನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಆತನಿಗೆ ಹಿಡಿಕಾಳು ಹಾಕಿ ಅವನನ್ನು ದಾರಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದಳು.

ಭಿಕ್ಷುಕರಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆ ಹಾಕುವದೆಂದರೆ, ನನ್ನ ಜೀವದ ಸುತ್ತಲೇ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾಕಂದರೆ, ನಾವೇ ನಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಮನೆಯೊಳಗೆ ತಿರುಗಿಬಿಟ್ಟಿರಲು, ಈ ಆಗಂತುಕರಿಗೆ ಅದೆಲ್ಲದ ತಂದು ನೀಡಬೇಕು? ಬಿಕ್ಕೆಯ ಧಂದೆಯಾದ ನಮ್ಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಕೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಖರ್ಚು-ಕಂದಾಯಗಳು ನೀಗದ್ದರಿಂದ, ನಾವು ಸಾಲ-ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಈಡಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಅಂಥದರಲ್ಲಿ ಈ ಬಿಗರ ಮನೆಯ ತಟ್ಟುಗಳಂತಿರುವ ಭಿಕ್ಷುಕರ ಜೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ನಾವೆಂತು ಮಾಡಬೇಕು? ಹೀಗೆ ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. “ಯಾಚಕೋ ಯಾಚಕಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶ್ವಾನಃ ಗುರ್ಗುರಾಯತೇ” ಎಂಬಂತೆ ನನ್ನ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದವರಿಗೆಲ್ಲ ನಾವು ಭಿಕ್ಷೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಒಂದೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ನಾನೂ ಅವರೊಡನೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರಸಂಗವೊದಗದಿರದು. ಅದಕ್ಕೇದೇ ನಾನು ಆ ಭಿಕ್ಷುಕರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಅಂಜುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಬೇಡುವವರಾದ ನಮ್ಮಂತಹ ಹಲವು ಜನರು ಗಂಟು ಬಿದ್ದರೆ, ಕೊಡುವವನ ಗತಿಯೇನಾಗಬೇಕು? ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತನಿಂದ ಬಡವನ ವರೆಗೂ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಅನಧಿಕಾರಿಯವರೆಗೂ ಎಲ್ಲರೂ ‘ಕೊಡು’ ಎನ್ನುವವರೇ. ‘ತಕ್ಕೊಳ್ಳಿ’ ಎಂದೆನ್ನುವವರು ಕಾಣದಿರುವವರು ಚಮತ್ಕಾರವಲ್ಲವೇ? ಹರಿದಾಸರು ಬಂದು ಕಥಾ-ಕೀರ್ತನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಮಹಾ ಚಂಚಲಳು, ದುಡ್ಡಿನ ಮೋಹವಿಡಕೂಡದು. ಪ್ರಸಂಜೆಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗ ಬೀಡಿ ಮುಂತಾದ ವೇದಾಂತ-ಧಾರ್ಮಿಕವರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಕಡೆಗೆ ತಮ್ಮ ‘ಬಿದಾಗಿ’—ಕೀರ್ತನದ ಪ್ರತಿಫಲ ಕೊಡಿರೆಂದು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪುರಾಣಿಕರಾದರೂ ಅದರಂತೆಯೇ. ಪೀಠಸ್ಥರಾದ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರಂತಹ ಕೇವಲ ನಿಸ್ಪೃಹಿಗಳಾದ ಮಹನೀಯರಾದರೂ ಅದೇ ವರ್ಗದವರು! ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತ ದೇಶಭಕ್ತರ ಘಂಡು-ಗಿಂಡುಗಳ ಆಶಯವಾದರೂ ಅದೇ. ನಾವು ವೈದಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಂತೂ ಅದೇ ಕಸಬಿನವರು; ಅಂದರೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಮತಲಬವೂ ಹೆರವರ ಬಳಿಯ ಧನ-ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆಕೊಳ್ಳುವದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಆ ಭಿಕ್ಷುಕರ ದರ್ಶನವಾದ ಕೂಡಲೆ ಪಿತ್ತವು ತಲೆಗೇರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಎನೇ, ನೀನು ಬಂದ ಬಂದವರಿಗೆಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಭಿಕ್ಷೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮಗಳ ಗತಿಯೇನು? ನಿಮಗೆ ಹೆಂಗಸರಿಗೇನು, ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯು ಚಿಗಿಯುತ್ತದೆ! ಅದರೆ ಮುಷ್ಟಿ ಕಾಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದರೆ ನಾವೆಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂಬದು ನಿಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆಲ್ಲ ಬರುತ್ತದೆ? ಎಲ್ಲರೂ ಧರ್ಮವತಾರಿಗಳೇ!”

ಅದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಸೌಮ್ಯರೀತಿಯಿಂದ:—“ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಯಾವ ವೇಷದಿಂದ ಭಗವಂತನು ಬರುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆಂಬದರ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಯಾರನ್ನೂ

ವಿನ್ನುಬಗೊಳಿಸುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ; ಅಂತೆಯೇ ನಾಲ್ಕು ಕಾಳು ನೀಡಿದೆನು. ಅದರಲ್ಲಿನು ಅಂಥ ಅಪರಾಧನೆಂಬದು ನನಗಂತೂ ತಿಳಿಯದು. ನಿಮ್ಮ ವಯಸ್ಸು ಐವತ್ತರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ನೀವು ಇನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಭರ್ವಲಂಡರಾಗಿರುವದು ವಿಹಿತವೇ? ಇಂಥ ವಾಸನೆಯಿರಕೂಡದು. ಕಳೆದ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಯಾವ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುನೆವೋ ಅದನ್ನು ಭೋಗಿಸಲಿಕ್ಕೆಂದು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ದಂದ್ರರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತೆ ಅಂಥ ಪಾಪಸಂಚಯದ ಯೋಜನೆಯೇಕೆ?"

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಆ ವೇದಾಂತವನ್ನು ಸಾಕು ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಾನು ನಡುವೇ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಒದರಿ:—“ಸಾಕು-ಸಾಕು. ಎಲ್ಲವೂ ಗೊತ್ತಿದೆ” ಎಂದೆನ್ನಲು, ಅವಳು ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಹಾಗೂ ಆ ಬಡನೆಯು ಮರುಮಾತನಾಡದೆ ಒಳಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ನಾನೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತೆನು. ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮತ್ತೇನೂ ಕಾಣದೆ, ಈಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತೀರಿರುವ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ತಂದು ಹಾಕಬೇಕೆಂಬದೇ ಕುಣಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಅಗಾಧವಾದ ಒಂದು ಲೀಲೆಯು ಘಟಿಸಿತು! ಭಗವನ್ನಾಯೆಯ ಆಟವು ಅದಾರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವದು?

೯ ಭಗವಲ್ಲಿಲೆ.

ಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾನು ಆ ಬಗೆಯ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರಲು, ಒಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥನು ತನ್ನ ದೋತರವ ಸೆರಿಗನ ಕೆಳಗೆ ಏನನ್ನೋ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಸರ್ಪಪುರಿಯ ಗುರುಮಹಾರಾಜರ ಮನೆಯು ಇದೇ ಏನು? ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ಅದೇನು ಕೆಲಸವಪ್ಪಾ? ನಾನೇ ಆ ಗುರುಭಟ್ಟನು ನಿನ್ನೆ ದು

ರಿಗೆ ಕುಳಿತಿರುತ್ತೇನೆ, ಎಂದೆನ್ನಲು, ಆ ಆಗಂತುಕ ಗೃಹಸ್ಥನು ತನ್ನ ಶಲ್ಪಿಯ ಸೆರಿಗನ ಕೆಳಗಿನ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಬಕವನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದು ನನ್ನ ಮುಂದಿರಿಸಿ, ಒಳ್ಳೇ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು:—ಮಹಾರಾಜರೇ, ನಮ್ಮ ಶೆಟ್ಟರು ಇವುಗಳನ್ನು ತಮಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತ ಮೇರೆಗೆ ತಂದಿರುತ್ತೇನೆ. ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಅವರು ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಸ್ವತಃ ಬಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣುವರಂತೆ, ಎಂದಂದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು:—“ಯಾರು, ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರಿ, ಏನು ತಂದಿರಿ” ಎಂದು ಆ ಆಗಂತುಕನನ್ನು ಕೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಆಗ ನಾನು ಕಣ್ಣಿತ್ತಿ ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ದುರಮರನೆ ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವಳು ಸುಮ್ಮನೆ ಒಳಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

ಆ ತಬಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಾಗಪುರದಂಚಿನ ಉಡುವ ಪಂಚೆಗಳ ಜೊತೆಯೂ,

ಒಂದು ಇಳಕಲ್ಲ ನಮೂನೆಯ ಟೋಪು ತೆನಿ ತಿರುವಿದ ಸೆರಗಿನ ರೇಶ್ಮಿಯ ಭಾರೀ ಬೆಲೆಯ ಸೀರೆಯೂ, ಒಳ್ಳೇ ಖಣವೂ ಇದ್ದು, ಅವುಗಳ ಬಳಯಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿಗಳೂ ಇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು! ಅಲ್ಲದೆ ತಾಂಬೂಲ, ಅರಿಷಿಣ-ಕುಂಕುಮದ ಚೀಟುಗಳು, ಸುಗಂಧವ್ರವ್ಯಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಅವುಗಳನ್ನು ತಬಕದೊಳಗಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ನಾನು ಆ ಗೃಹಸ್ಥನನ್ನು ಕುರಿತು:—“ನಿಮ್ಮ ಶೆಟ್ಟರು ಇವುಗಳನ್ನೇಕೆ ಕಳಿಸಿರುತ್ತಾರವ್ವಾ? ನಿಮ್ಮ ಶೆಟ್ಟರೆಂದರೆ, ಆ ನಾಗಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟರೇ ಅಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಆತನ ಆ ಗುಮಾಸ್ತನು “ಅಹುದು. ನಾಗಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟರೇ ಇವುಗಳನ್ನು ತಮಗೆ ಕಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂದು ಅವರಿಗೆ ಪುತ್ರರತ್ನವಾಯಿತು. ನಿಮಗೆ ಗಂಡು ಮಗನಾಗುವನೆಂದು ತಾವು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಿಷ್ಟೆ?” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅವೆಲ್ಲ ಜೀನಸುಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ತೆಗೆದಿಟ್ಟು, ನನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಆಗ ನನಗೆ ತುಸ ಹಾಯವನಿಸಿತು. ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳ ಬೇಜಿಮೆ ಯಾದರೂ ಆಯಿತೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲೆಂದನಿಸಿತು. ನನಗೆ ತುಸ ಸಮಾಧಾನ ವೆನಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ತನ್ನನ್ನು ಯಾವಾಗ ಕರೆವಾರು, ತುಸು ಹೋಗಿ ಯಾವಾಗ ಆ ಜೀನಸುಗಳನ್ನು ನೋಡೇನೆಂದು ಹವಾಪಿಗೊಂಡಿದ್ದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿ ಯಾಗಿ ಕರೆದು:—“ಎನೀ, ಈ ದೋತರ ಜೋಡು, ಸೀರೆ-ಕುಪ್ಪುಸಗಳನ್ನು ತೆಗೆ ದಿಡು” ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಆ ಕೂಡಲೆ ಅವಳು ಹೊರಗೆ ಬಂದಳು; ಹಾಗು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ನನ್ನೆದುರಿಗಿನ ಸೀರೆ-ಖಣಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಅಂಚು, ಸೆರಗು, ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ತಿರುತಿರುವ ನೋಡಿ ನನ್ನನ್ನದ್ದೇಶಿಸು:—“ಈ ಸೀರೆ-ಖಣಗಳು ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ. ಎನ್ನಲ್ಲೆಂದರೂ ಇವುಗಳಿಗೆ ೨೫-೩೦ ರೂಪಾಯಿಗಳಾದರೂ ಬಿದ್ದಿರ ಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಈ ಸೀರೆಯನ್ನು ಸೊಸೆಗೆ ಕಳಿಸಬೇಕು ಖಣದ ಮೇಲೆ ಕಸೂತಿ ಹಾಕಿ ನಾನು ಇದನ್ನು ನಮ್ಮ ಮಾಲತಿಗೆ ಕೂಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಈ ದೋತರ ಜೋಡಾದರೂ ಉತ್ತಮವಾದದ್ದೇ ಇದೆ. ಇದು ನಮ್ಮ ಬಾಳನಿಗೆ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ದಾದೀತೇನು?” ಮುಂತಾದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ನಾನು ಏನೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

ತನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ನಾನೇನೂ ಹೇಳದಿರುವದನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳು ತುಸ ಖೇದ ಗೊಂಡಳು. ಇವ್ವರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ಸಾಲೆಯಿಂದ ಬಂದನು. ಆತನೊಡನೆ ಆತನ ನಾಲ್ಕಾರು ಜನ ಗೆಳೆಯರು ಬಂದು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಬಾಳೂ, ಕೊಡು ಮೊದಲು ತಿಂಡಿಯನ್ನು.” ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಹಾಗೆಯೇ ನಡು ಮನೆಗೆ ಹೋದರು. ಅವರೊಳಗಿನವನೊಬ್ಬ ಹುಡುಗನು ಮಾತ್ರ ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ “ಎನರೇ ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನಿಮ್ಮ ಈ ಬಾಳನಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ ಸ್ಕಾಲರ್ ಶಿಪ್ಪು ದೊರಕಿತು. ಈ ಸಾರೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಈತನು ಮೊದಲನೇ ನಂಬರ ಪಡೆ ದನು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಈತನನ್ನು ತಿಂಡಿಕೊಡೆಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಕೊಡಲೊಲ್ಲನಲ್ಲ?

ಎಂದು ಹೇಳಿದನು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗಾದ ಆನಂದವು ಇಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲೇ ಹಿಡಿ ಸದಾಯಿತು! ಏನಂದೀ, ಕಾಲಕ್ಷೇಪವೇ? ಅದೂ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ ಗಳೇ? ಎಂದು ನಾನು ಆ ಹುಡುಗನನ್ನು ಕೇಳಲು, ಅದಕ್ಕೆ ಆತನು “ಅಹುದು ಇಪ್ಪತ್ತೈದರ ಸ್ಕಾಲರಶಿಫ್ತು. ಕಾಲಕ್ಷೇಪವಲ್ಲ” ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ನಕ್ಕನು; ಹಾಗೂ ‘ನಡೆಯೋ ಬಾಳು, ಕೊಡು ತಿಂಡಿಯನ್ನ ಬೇಗನೆ’ ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಒಳಗೆ ಹೋದನು.

ಇದೇನಿದು? ದೇವರು ಈ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನೆಂತು ಘಟಿಸಿದನು? ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಂಟಾಗಲು, ನಾನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ದಂಗಾಗಿ ಬಿಟ್ಟೆನು. ಇದೆಲ್ಲ ಏನು ನಡೆದಿದೆಯೆಂಬದನ್ನು ಬಾಳನಿಗೆ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೇಂದು ನಾನು ಒಳಗೆ ನಡೆದೆನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಾದ ಕಬ್ಬೀಮನೆ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಕಚೇರಿಯಿಂದ ಪರಭಾರೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೇ ಬಂದರು ಅವರು ಬಂದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ಎದ್ದು ನಿಂತು, ಅವರನ್ನು ಜಮಖಾನೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿದೆನು. ಆಗ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು:—ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ಕೂಡ್ಡಿರಿ. ನೀವೂ ಕೂಡ್ಡಿರಿ, ಎಂದೆ ನ್ನಲು, ನಾನೂ ಅವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆನು. ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಇಂದು ಈ ಕಡೆಗೇಕೆ ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು, ನಾಳೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಹವ್ಯ-ಕವ್ಯವೇನಾದರೂ ಇರಬಹುದೆಂದು ಒಮ್ಮೆ ತರ್ಕಿಸಿದರೆ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಇಂದು ಭಗವಲ್ಲಿಲೆಯ ಚಮತ್ಕಾರಗಳು ಇದುವರೆಗೆ ಹೇಗೆ ದೃಗ್ಗೋಚರ ವಾದವೋ ಅದರಂತೆಯೇ ಇವರ ಆಗಮನದಿಂದಾದ ಚಮತ್ಕಾರವಾದರೂ ಹೊರ ಬೀಳುವದೇನೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದೆನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾಳನು ಹೊರಗೆ ಬರಲು, ವಾಸುದೇವರಾಯನು ಆತನನ್ನು ಕಂಡು:—ಏನೋ ಏ ಬಾಳ, ಇಂದು ನಿನ್ನ ಪರೀಕ್ಷೆಯು ಹೇಗಾಯಿತೋ? ಪಾಸು ಅದೆಯೋ-ನಾಪಾಸು ಅದೆಯೋ?

ಬಾಳನು ಒಳ್ಳೇ ಹುರುಪಿನಿಂದ:—ರಾಯರೇ, ನಾನು ನಾಪಾಸಾಗುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ನಾನು ಹೆಚ್ಚು ಗುಣ ಪಡೆದು ಪಾಸಾಗಿರುತ್ತೇನೆ.

ವಾಸುದೇವರಾವ:—ಅಂತೂ ಒಂದನೇ ನಂಬರು ಬರಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ?

ಬಾಳಾ:--ಬಂದಿದೆಯಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ: ನಮ್ಮ ಸಾಹೇಬನು ನನಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ೨೫ರೂ. ಸ್ಕಾಲರ ಶಿಫ್ತು ಕೂಡ ಸಿಗುವದೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

ವಾ:—ಹೀಗೆಯೋ? ಆದರೆ ಅದು ನಿನ್ನ ಜಾಣತನದಿಂದಲ್ಲ; ನಿಮ್ಮ ಸಾಲೆಯ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲನು ದಯೆಗಳುವಾಗಿರುವನೆಂದು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವನು, ತಿಳಿಯಿತೇ? ಹೋಗು, ಅಡು ಹೋಗು ಹೀಗೆಯೇ ಚನ್ನಾಗಿ ಜ್ಞಾಪ ಮಾಡುತ್ತಿರು

ನಾನು: ಏನಿಂ ರಾಯರೇ, ಈ ಸ್ಕಾಲರ ಏನು ಅನ್ನುತ್ತಾರೋ ನನಗೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದು. -ಅಂತರೇನು? ನನ್ನ ಬಾಳನಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ ಸಂಬಳವಷ್ಟೇ?

ವಾ:—ಛೀಛೀ! ಅದು ತುಂಬಲ್ಪ. ಆವನು ಇನ್ನೂ ಕಲಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಈಗಲೇ ಸಂಬಳವೆಲ್ಲಿ? ನಿಮ್ಮ ಬಾಳನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಖರ್ಚನ್ನು ಸರಕಾರವು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಕೊಡತೊಡಗುವದು.

ಸಾನು:—ಹಾಗಾದರೆ ಅದು ಸಂಬಳವಲ್ಲವೆನ್ನಿರಿ. ಇನ್ನೂ ಕರಿಯುವುದಿದೆಯೇ ಅಲ್ಲವೆ?

ವಾ:—ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನಿಮ್ಮ ಬಾಳನಿಗೆ ದೊರಕೇತು ಕೆಲಸ. ಆ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಯೋಚಿಸಬೇಕಾದ್ದಿಲ್ಲ. ಬಾಳನು ಇನ್ನು ಹತ್ತಿದನು ಯೋಗ್ಯ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ; ಹಾಗೂ ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಒಡತನವೂ ಹಿಂಗಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ.

ಸಾನು:—ತಥಾಸ್ತು. ವೇದೋ ಸಾರಾಯಣನ ಕೃಪೆಯು! ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ಅಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿವಂತನೂ ಅಲ್ಲ; ಅಭ್ಯಾಸಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ದೇವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ದಯೆಯುಂಟಾದದ್ದೇನೋ ನಿಜ.

ವಾ:—ದೇವರ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲೇನು ಅನ್ಯಾಯವಿದೆಯೆ? ಒಡಬಗ್ಗರ ಸಂರಕ್ಷಕನು ಆತನೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಮತ್ತು ನೀವು ಹೀಗೆಕನ್ನುವಿರಿ? ನಿಮ್ಮ ಬಾಳನು ಒಳ್ಳೇ ಜಾಣನೂ ಸಾಹಸಿಗನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಇನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ದಾರಿಗೆ ಹತ್ತಿದನು. ನಿಮ್ಮ ಬಾಳನು ಇಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದಾನೆಂದು ನನಗನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ ಇರಲಿ. ಅದದ್ದು ವಿಹಿತವೇ ಆಯಿತು.

ಇತ್ತ ಹೊರಗಿನ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾನು-ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ, ಅತ್ತ ಒಳಗೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗಿತ್ತೆಂಬದನ್ನು ಹೇಳಲಾಸಲ್ಲ. ಅವಳು ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಮಗನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಅವಳು ಒಳ-ಹೊರಗೆ ಎಡತಾಳಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಇನ್ನು ತಮ್ಮ ಬಾಳನನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಇರಿಸಲಿ, ಎಲ್ಲಿ ಬಿಡಲಿ ಎಂಬಂತೆ ಅವಳಿಗಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಪಡಸಾಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟೇಮನೆ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಕುಳಿತದ್ದರಿಂದ ಅವಳು ನಿರುಪಾಯಳಾದಳು; ಆದರೂ ಆ ಪಡಸಾಲೆಗೆ ಏನಾದರೊಂದು ನೆವ ಮಾಡಿ ಆಕೆಯು ಎರಡು-ಮೂರು ಸಾರೆ ಬಂದು ಹೋದಳು. ನಾವು ಏನು ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವೆಂಬದನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಅವಳ ಉದ್ದೇಶವಿದ್ದಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವರಾಯರು:—“ನಿಮ್ಮ ಚಂಪೆಯೆಲ್ಲರುವಳು? ಅವಳು ಕಾಣುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಅವಳ ಲಗ್ನದ ನಿಶ್ಚಯವೊಂದು ಆಯಿತೆಂದರೆ, ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಚಿಂತೆಗಳಿಂದಲೂ ನೀವು ಮುಕ್ತರಾದಿರೆನ್ನಬಹುದು.”

ಸಾನು ಅವರ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವ ಮೊದಲು ಚಂಪೆಯನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆದು:—“ರಾಯರೇ, ಅದೂ ಆದೀತು. ದೇವರ ಇಚ್ಛೆ. ಈಶಸಂಕಲ್ಪದಂತೆಯೇ ಆದೀತು. ಅದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿ ಯಾವ ಕಾರ್ಯ-ಕಲಾಪಗಳೂ ನಡೆಯಲಾರವು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ ಚಂಪೆಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟಳು. ಅವಳನ್ನು ಹತ್ತರ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಏನೇನೋ ಅನ್ನಹತ್ತಿದರು.

ಅಗ ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ: —‘ಇಂದು ಹೇಗಾದರೂ ಈ ಚಿಂತೆಯಿಂದೊಮ್ಮೆ ಮುಕ್ತ ನಾದೆನು. ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ಇನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ದೈವ ತೆರೆಯುವನು; ಮತ್ತು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಖಚಿತ ಹಣವಾದರೂ ಕೈಗೆ ಬಂದಿದೆ’ ಈ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೇನೋ ಮೋಡಗೊಂಡಿತು; ಆದರೆ ಅಪ್ಪರಲ್ಲೇ:—ಈ ವಾಸುದೇವ ರಾಯರೇಕೆ ಬಂದರು? ಚಂಪೆಯು ಲಗ್ನದ ಬಗ್ಗೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಯನ್ನೇನಾದರೂ ಮಾಡ ಬಂದರೋ ಹೇಗೆ? ಮೋರಪ್ಪನು ಇವರನ್ನು ಸುತ್ತವರೆದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ? ಇಂಥ ತುದಿ ಮೊದಲಿಲ್ಲದ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಕೂಡ್ರಗೊಡಲೊಲ್ಲದು. ವಾಸುದೇವ ರಾಯನೆಂದರೇನು? ಒಳ್ಳೇ ಮುಕ್ತದ್ವಿಗಳು. ನನ್ನಂತಹ ಕೇವಲ ವೈದಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನಲ್ಲ. ಆತನು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು, ಬೊಗಳಿ, ಸುಮ್ಮನಾಗುವ ಬಾಯಿಬಡ್ಡಾಯಿ ಪ್ರಾಣಿಯಾಗಿ ಲಿಲ್ಲ ತನ್ನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಯವದರ ಸುಳಿವು ಕೂಡ ಮಂದಿಗೆ ಹತ್ತಗೊಡದೆ, ಮಂದಿಯ ಇಂಗಿತವನ್ನೆಲ್ಲ ಬೈಲಿಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಆತನು ಬಹು ನಿಷ್ಣಾತನಾಗಿದ್ದನು. ಸಹಜವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿ, ದಕ್ಷಿಣ ದಿಶೆಗೆ ಹೋಗುವ ದಿವ್ಯಾಂಗ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಮೋರೆಮಾಡಿ ನಿಂತಾನು; ಆದರೆ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತೋರ ಗೊಡದೆ, ಮಂದಿಯ ಬಾಯಿಯು ಮಾತ್ರ ಮುಚ್ಚಿದ ಹಾಗೆ ಅವರಿಂದ ಮಾತಾಡ ಹಚ್ಚುವವನೆಂಬುದು ನನಗೆ ಒಳಿತಾಗಿ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದಲೇ ಆತನ ಮನೋಗತವು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದೀತೆಂಬ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಿರಲು, ವಾಸುದೇವರಾಯನೇ ಮತ್ತೆ:—

“ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ಇನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಚಿಂತೆಯಾವುದೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ?”

ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು:—ರಾಯರೇ, ಚಿಂತೆಯು ಎಂದಿಗಾದರೂ ತಪ್ಪಿದ್ದೇ? ಇನ್ನು ಈ ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಯು ದೊಡ್ಡವಳಾಗಲಿಲ್ಲೇನು? ಇವಳಿಗೆ ಶಕ್ತ ವರಮನೆತನವು ಹೇಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು? ಅಂಥ ಮನೆತನವು ಸಿಕ್ಕರೂ, ನಮ್ಮಿಂದ ಆ ಲಗ್ನದ ಖರ್ಚು ಹೇಗೆ ನೀಗಬೇಕು? ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಚಿಂತೆಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗವೆಯೆ? ರಾಯರೇ, ಬಡತನ ವನ್ನು ದೇವರು ನಮ್ಮ ಪೈರಿಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಕೊಡಬಾರದು ಒಂದುವೇಳೆ ಬಡತನ ವಿದ್ದರೂ ನಡೆದಿತ್ತು; ಆದರೆ ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಮಾತ್ರ ಸರ್ವಥಾ ಇರಲಾಗದು.

ವಾಸು:—ಹೀಗೆಂದರೆ ಹೇಗೆ ನಡೆದೀತು? ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ವೇದಾಂತದೊಳ ಗಿನ ವಚನಗಳು. ಪ್ರಾಣಿಯು ಹುಟ್ಟಿ ಬರುವಾಗಲೇ ತನ್ನ ಅನ್ನ ಹಾಗೂ ದೈವ ಗಳನ್ನು ಸಂಗಡ ತರುವದಿಲ್ಲವೆ? ಅಂದ ಬಳಿಕ ನೀವು ರೀಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಅದೇಕೆ ಚಿಂತಿ ಸುತ್ತೀರಿ?

ವಾಸುದೇವರಾಯನ ಮಾತಿನ ಹೊಯ್ಲು ಮೋರಪ್ಪನ ಧಾಟಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿಯ ಹತ್ತಿತೆಂದು ನನಗನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ: —“ಓಹೋ! ಈ ರಾಯರೂ ಅದೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ನಡೆವರೊಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ; ಆದರೆ ಇವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ತಲುಪಗೊಡದೆ, ಇವರಿಗೆ ವಿವಾದರೂ ಹೇಳಿ, ಇವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಹೊರಳಿಸುವನು

ನಿಹಿತವು” ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ‘ರಾಯರೇ, ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಮಾತುಗಳೆಷ್ಟು ಸುಲಭ ಕಾಣುವವೋ, ಅಷ್ಟು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಪಾಲಿಸುವುದು ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟವೋ? ನಾವು ಇತ್ತ ವೇದಾಂತಿಗಳೂ ಅಲ್ಲ; ಅತ್ತ ಧಾರ್ಮಿಕಿಗಳೂ ಅಲ್ಲ. ಇಕೋಳ್ಳರಿ, ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಹೊಗೆ ಸೊಪ್ಪು ಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಎಂದಂದು ಹೊರದಾರಿ ಹಚ್ಚಲು,

ವಾಸುದೇವರಾಯರು:—ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಇರಲಿ. ಬೇಕು ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ನಾನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ; ಆದರೆ ಮತ್ತೇನು ಹೊಸ ಸುದ್ದಿ?

ನಾನು:—ಮತ್ತೇನು ಹೊಸ ಸುದ್ದಿಯಿರಬೇಕು? ಸಂಜೆಯಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿರುವದರಿಂದ ಇನ್ನು ದೇವರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದಿರುತ್ತೇನೆ. ನಮ್ಮ ಕರ್ಮ-ಕಥೆಗಳು ನಿತ್ಯದವೇ ಆಗಿವೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ದೇವರೇ ಬೇಸರಗೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲದ ಬಳಿಕ, ನಾವು ಬೇಸರಗೊಂಡು ಪ್ರಯೋಜನವೇನು?

ಹೀಗೆ ನಾನು ಹೊರದಾರಿ ಹಚ್ಚಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಇನ್ನೂ ಕೂಡದ್ರವ ಇಚ್ಛೆ ಧರಿಸಿದರು ಆಗ ಮಾತ್ರ ಚಂಪೆಯ ಲಗ್ನದ ಶಿಷ್ಟಾಯಿಗೇ ಇವರು ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆಂದು ನಾನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆನು ಮನಸ್ಸೇ ಅದು! ಅದು ಏನನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿತು-ಏನನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎಂಬದರ ನಿಯಮವನ್ನು ಅದಾರು ಹೇಳಬೇಕು? ನನ್ನ ಆ ಬಗೆಯ ಹಾರಿಕೆಯ ಮಾತಿನ ಮೇಲಿಂದ ಆ ವಾಸುದೇವರಾಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ “ಈತನ ಮಗನಿಗೆ ಈಗ ತಾನೆ ಸ್ಕಾಲರ್ ಶಿಫ್ಟು ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಈ ಹಾರುವನು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವ ಗಿಡದ ತೊಪ್ಪಲೆಂದು ತಿಳಿಯ ಹತ್ತಿರುವನು” ಎಂದು ತಿಳಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವಾ ಳುದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ನಾನು ಅಂಜುತ್ತಿದ್ದುದು ಬೇರೆ ಮಾತಿಗೇ ಅತ್ತು. ವಾಸುದೇವ ರಾಯರೇನೂ ತಮ್ಮ ಹಿಡತವನ್ನು ಬಿಡಲೊಲ್ಲರೆಂಬದು ನನಗೆ ಖಾತ್ರಿಯಾಗಲು, ನಾನೂ ಅವರೆದುರಿಗೆ ಸ್ಥಿರಾಸನವನ್ನು ಹಾಕಿ ಕುಳಿತೆನು.

ಆಗ ವಾಸುದೇವರಾಯರು:—ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ಇನ್ನು ನಿಮಗೆ ಕಾಲವು ಅನು ಕೂಲವಾಗಹತ್ತಿತು. ದೇವರ ಕೃಪೆಯು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಆಗತೊಡಗಿತು. ಅಂದ ಮೇಲೆ ನಿಮಗೆ ಇನ್ನು ನಮ್ಮಂತಹರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಬೀಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂಬದು ನಿಜವಿದೆ; ಆದರೆ ನಾನೇನೂ ಮೋರಪ್ಪ ನಲ್ಲ. ಬಿಸಿ ಹಾಲಿನಿಂದ ಬಾಯಿ ಬೆಂದಿತೆಂದು ಮಜ್ಜಿಗೆ ಯನ್ನೂ ಉದಿ ಕುಡಿಯಬೇಕಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ನಾನು ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಹೆಚ್ಚು ವೇಳೆಯನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಚಂಪೆಯು ಬಹು ಭಾಗ್ಯ ವಂತಳಿರುತ್ತಾಳೆ. ಈಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನೀವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ ನೆರೆಮನೆಯ ಶಾಮರಾಯರ ಮಗನಿಗೆ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಈ ಚಂಪೆಯನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಡಿರಿ.

ಆದಕ್ಕೆ ನಾನು:—ಆ ನಾಡಗೌಡರ ಶಾಮರಾಯರೇ? ಅವರು ಈ ಒಡ ಗುರು ಭಟ್ಟನ ಮಗಳನ್ನು ಸೊಸೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರೇ? ರಾಯರೇ, ನಾನೇನೂ ಅಂಥ ಅರೆಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ!

ವಾಸು:—ಅರೆಮನುಷ್ಯರಾಗದಿದ್ದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮನುಷ್ಯರೇ ಆಗಿರಿ; ಆದರೆ ನೀವು ನಾಡಗೌಡರ ಬೀಗರಾದರೆ ಏನು ಹೇಳುವಿರಿ?

ನಮ್ಮಗಳ ಈ ಸಂಭಾಷಣವನ್ನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಮನೆಯೊಳಗಿಂದಲೇ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಯನ್ನು ನಾಡಗೌಡರ ವಸಂತನು ಲಗ್ನವಾಗುವ ನೆಂಬದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಕೇಗಿ ಉಂಟಾದ ಆನಂದದ ಭರದಲ್ಲಿ ಅವಳು ತಟ್ಟನೆ ಹೊರಗೆ ಪಡಸಾಲೆಗೆ ಬಂದು:—“ನಾಡಗೌಡರ ಮನೆತನವಲ್ಲವೇ? ಬಹು ಚನ್ನಾಗಿದೆ. ಹೇಗಿರಬೇಕೋ ಹಾಗಿದೆ ವರನು ಚಲುವನು, ಕೆಂಪು ಮೈಬಣ್ಣದವನು, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ದುಡ್ಡಿದೆ. ವಯಸ್ಸು ಚಿಕ್ಕದು ಅತ್ತೆ-ಮಾವಂದಿರು ಸುಜನರು ಮತ್ತೇನು ಬೇಕು ಅಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಗೆ?....”ಎಂದು ಒಂದೇ ಉಸಿರಿನಿಂದ ಹೇಳಹತ್ತಲು, ನಾನು ಅವಳ ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ನಡುವೇ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ:—“ಮತ್ತೇನೂ ಬೇಡ. ಲಗ್ನದ ಖರ್ಚಿಗೆ ಹದಿನೈದು-ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಆದರೆ ತೀರಿತು” ಎಂದೆನು.

ವಾಸುದೇವರಾಯರು: ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ಅದಿರಲಿ. ಈಗ ನಿಮ್ಮ ದೈವವೇ ಘರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಕೊರತೆಯುಂಟಾಗಲಾರದು. ನಾನು ನಿಮಗೆ ಈಗ ತಿಳಿಸುವದೇನೆಂದರೆ, ನಾಡಗೌಡರ ಆ ವಸಂತನು ನಿಮ್ಮ ಅಳಿಯನಾಗುವದು ಖಂಡಿತವು. ಈಗ ನಾನು ನುಡಿಯತೆ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ, ಆ ಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿರಿ.

ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸೋಜಿಗಗೊಂಡೆನು. ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮನೆತನವು ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಗೆ ಹೇಗೆ ದೊರೆಯಬೇಕು? ಆದರೆ ಆ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ದುಷ್ಟಟ ಇಲ್ಲವೆ ಗುಪ್ತರೋಗವಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ? ಎಂಬ ವಿಕಲ್ಪವು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಾರದಿರಲಿಲ್ಲ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಮತ್ತೆ:—ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ಆ ನಾಡಗೌಡರ ವೃದ್ಧತಂದೆಯಾದ ಆನಂದರಾಯರು ನಿಮ್ಮ ಚಂಪೆಯನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಮೊಮ್ಮಗನಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುತ್ತಾರೆ; ಯಾಕಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಈ ಚಂಪೆಯು ಒಳ್ಳೇ ಕಾಲ್ಪುಣದವಳೆಂದೂ ಸುಲಕ್ಷಣೆಯೆಂದೂ ಅವರ ಗೃಹಿಕೆಯಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ ಕೆಲ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಅವರ ಮನೆಯದೊಂದು ಭಾರೀ ಬೆಲೆಯ ವಜ್ರದ ಉಂಗುರವು ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ, ಎಷ್ಟು ಹುಡುಕಿದರೂ ಸಿಗದಾಗಿತ್ತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಚಂಪೆಯು ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೂ ಆ ಉಂಗುರವು ಸಿಕ್ಕಿತೆಂದು ಒಳಗಿನಿಂದ ಆ ಮುದುಕನ ಕಿವಿಗೆ ಸುಧ್ದಿ ಬಡಿಯಲಿಕ್ಕೂ ಗಂಟೀ ಬಿದ್ದಿತು! ಇವೇ ಪ್ರಕಾರ ಮತ್ತೆ ನಾಲಾರು ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಘಟಿಸಿದವು. ಅಂತೆಯೇ ಆ ಮುದುಕನು ನನಗೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಈ ನಿಮ್ಮ ಚಂಪೆಯನ್ನು ಅವನ ಮೊಮ್ಮಗನಿಗೆ ಕೊಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಒತ್ತಾಯ ಪಡಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ಈ ನಿಮ್ಮ ಚಂಪೆಯೆಂದರೆ ಇವಳೊಬ್ಬ ಗೃಹಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾಗಿದ್ದು, ಇವಳನ್ನು ತನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನಿಗೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ

ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆ ಮುದುಕನು ಒಳ್ಳೇ ಆತುಗಗೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಈಕೆಯ ಕಾಲುಗಾಡಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಮನೆತನದ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವದೆಂದು ಆತನ ಗೃಹಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಮೊನ್ನೆ ಒಮ್ಮೆ ಆ ಮುದುಕನು ಬೇನೆಯಿಂದ ತೀರ ಹೈರಾಣಾಗರಲು, ಆಗ ಈ ನಿಮ್ಮ ಚಂಪೆಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಆತನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ನಿಮ್ಮ ಈ ಬೇನೆಯು ನಾಳೆಗೆ ಗುಣವಾಗುವದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಂತೆ ಆ ಮೇರಿಗೆ ಅದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಲು ಆ ಮುದುಕನಂತೆ ಆತನ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಈಕೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಇಂದು ಅವರೆಲ್ಲರ ಆಗ್ರಹದ ಹೇಳಿಕೆಯ ಮೇರಿಗೆ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತೇನೆ. ಜನ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೇರಿಗೆ ಘಟಿತಾರ್ಥವು ಬಹು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೂಡಿ ಬರುತ್ತದೆ. ನಾಳಿನ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಲಗ್ನವು ಒಳ್ಳೇ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಆಗಬೇಕಂತೆ ಇದೆಲ್ಲವೂ ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಾಧಗೌಡರ ಅನಂದರಾಯರ ಇಚ್ಛೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಒಂದು ವೈ ಕೂಡ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ನಿಮಗೆ ಒಂದು ದುಡ್ಡು ಕೂಡ ಖರ್ಚು ಹತ್ತು ಗೊಡದೆ ಲಗ್ನಮಾರಂಭವಾಗುವ ಸಿದ್ಧತೆಯಿದೆ. ಇನ್ನು ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಅಂಬೋಣವನ್ನಷ್ಟು ತಿಳಿಸಿದರೆ ಕೆಲಸ ಪೂರೈಸುವದು.

ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಾದ ಕಟ್ಟೀವ ನೆ ವ. ಸುದೇವರಾಯರ ಆಗಿನ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೂ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೂ ಏನೆನಿಸಿಬಹುದೆಂಬದನ್ನು ಸುಹೃದಯರಾದ ವಾಚಕರೇ ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆ ಆನಂದದ ಪಡಿಕಟ್ಟನ್ನು ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳುವದು ಅಶಕ್ಯವೇ ಸರಿ ಇದೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಲ್ಲೇಯೇ! ಎಂದು ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಂಡು, ಆ ದಯಾಘನನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಮನದಲ್ಲೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡತೊಡಗಿದೆನು.

೧೦ ಸುಖವು ಸಾಸಿನೆಯಷ್ಟಾದರೆ, ದುಃಖವು ಗುಡ್ಡದಷ್ಟು.

ಖ-ಕಷ್ಟಗಳು ಒಂದರ ಹಿಂದೊಂದರಂತೆ ಹೇಗೆ ಬರುವವೋ, ಸುಖ-ಸಂತೋಷಗಳಾದರೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಬರುತ್ತವೆ. ದುಃಖವು ಒಂದೇ ಎಂದೂ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಅಪ್ಪ, ಇಪ್ಪ, ಮಿತ್ರ ಇದೆಲ್ಲ ಬಳಗದೊಡನೆ ಮನುಷ್ಯನ ಮೇಲೆ ಏರಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ದುಃಖದ ಪರಿಪಾಠದಂತೆ, ಸುಖದ ಪರಿವಾಶವಾ

ಪರೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆಂದು ಈಗ ನನಗೆ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರತೊಡಗಿತು. ದುಃಖದ ಅನುಭವವನ್ನೇ ಕಡೆತನಕ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಜನ್ಮವಿದೆಯೆಂದು ನನಗಿದುವರೆಗೆ ಮೇರಿಂದ ಮೇಲೆ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ದೇವರು ಇಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ನಿಯಾಮ

ಕನು. ಆ ದಯಾರ್ಣವನು ನನ್ನನ್ನು ಮರೆತನು; ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಆತನು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬೆನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ನಿಷ್ಠುರನೂ, ಕಠೋರನೂ, ನಿರ್ದಯನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ನನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ಬಯಸುವದೊಂದು; ಅಥವಾ ನನಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದೊಂದಾದರೆ, ದೇವರಿಂದ ನನಗೆ ಕೇವಲ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಸರೀತವಾಗಿಯೇ ದೊರೆಯತಕ್ಕ ರಿವಾಜು ಇದುವರೆಗೂ ಬಿದ್ದು ಹೋಗಿತ್ತು. ಅದೊಂದು ವಿರುದ್ಧ ಸಿದ್ಧಾಂತವೇ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು; ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಬದಲಾಗಿ, ಹೊಸ ಮನ್ವಂತರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದಂತಾಗಿತ್ತು. ದೇವರು ಇದುವರೆಗೆ ನನ್ನನು, ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದುದರ ತೀರ ವಿಸರೀತ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಈಗ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವದೆಂಬದು ನನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರಲಾರಂಭಿಸಿತು.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಮ್ಮ ಬಾಳನಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ನೂರೈವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳ ನೌಕರಿಯು ಹತ್ತಿತು. ನಮ್ಮ ಇತಿ ವಷದ ಪ್ರಸಂಚಕ್ಕೆ ಎರಡು-ಎರಡೂವರೆ ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳೆಂದರೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟಾಗುತ್ತಿರಲು, ನನ್ನ ಮಗನು ತಿಂಗಳಿಗೆ ೧೫೦ ರೂ. ಸಂಪಾದಿಸ ಹತ್ತಲು ನನಗೆ ನು ಕೊರತೆಯಾಗಬೇಕು? ಅಲ್ಲದೆ, ನಮ್ಮ ಬಾಳನಿಗೆ ೧೫೦ರಿಂದ ೧೦೦೦ ರೂ. ಗಳ ಗ್ರೆಂಡು ದೊರಕುವೆಯೆಂದು ಜನರ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಿ ನನಗೆಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗಿರಲಿತ್ತು? ಆ ಸುಖ ಸಂತೋಷಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಬಜ್ಜು ದಿನ ಮೇಲಕ ರೀತಿಯಿಂದ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತು. ನಾನು ಮನೋರಾಜ್ಯ ಶಕಟ ನಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ಹುರುಳುಗೊಂಡು, ಆ ನನ್ನ ಮನೋರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನೆಷ್ಟೋ ಪ್ರಾಂತ, ಸುಭಿ, ದೇಶ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನು ಎಷ್ಟೋ ಮಾನಸಿಕ ಮುಕ್ತವಿಧಿಯನ್ನು ನಡೆಸಿದನು.

ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಯು ಶ್ರೀ-ವಂತರ ಸೂಸಯಾದಳು. ಆಕೆಯ ಲಗ್ನದ ಸಲುವಾಗಿ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಖರ್ಚು ಬಂಜಿಲ್ಲ. ಅಳಿಯನು ಶ್ರೀಮಂತನೂ, ಮನೆತನಸ್ಥನೂ, ವಯಸ್ಸು ರೂಪಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಗೆ ಅನುರೂಪನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಲಗ್ನ ಸಮಾರಂಭವು ಒಳ್ಳೇ ಸಡಗರದಿಂದ ನಡೆವಿತ್ತು. ಈ ಸರ್ವಪುರಿಯ ಕರಕ ಗುರುಭಟ್ಟನು ಈಗ ದೊಡ್ಡ ನಾಡಗೌಡರ ಬಿಗನಾಗಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಇಲ್ಲದ ದೊಡ್ಡ ಸ್ಥಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದಂಗಳಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಆ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯು ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಯ ಮಾವನದು ಹಾಗೂ ಗಂಡನದು, ಆದರೆ ಅವರ ಮನೆಯ ವಸ್ತು-ಒಡವೆ, ಅವರ ಮನೆ-ಹೊಲಗಳ, ತೋಟ-ಪಟ್ಟಿಗಳ, ಧನ-ಧಾನ್ಯಗಳ, ದನ-ಕರುಗಳ, ಆಳು-ಹೋಳುಗಳ ಧನ್ಯತೆಯು ನನಗನಿಸಹತ್ತಿತು! ಈ ಗುರುಭಟ್ಟನೆಂದರೆ ಇದುವರೆಗೆ ಯಾರಿಗೂ ಮಹತ್ವದ ಮನುಷ್ಯನೆಂದೆನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ವಿದ್ವತ್ತೆಯ ಕೌತುಕವು ಯಾರಿಗೂ ಎಂದೂ ಅನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ ನನ್ನ ರೀತಿ-ನಡವಳಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲವೆ ನನ್ನಲ್ಲಿಯ ಎಷ್ಟೋ ಸದ್ಗುಣ ಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡವರು ಇದುವರೆಗೆ ನನಗಾರೂ ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈಗ ಆ ಮನ್ವಂತರವು ಕಳೆದದರಿಂದ, ತಮ್ಮ ಬೀಗರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟದಲ್ಲ, ಅವರು ದೊಡ್ಡ ಮನೆತನದವರು, ಅವರ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ಸಜ್ಜನರೂ ಕುಲಿನರೂ

ಆಗಿರುವರು ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಸಮ್ಮತಿಯು ಮಾವನ ಮನೆಯವರು ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು. ಆದರಿಂದ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಉಬ್ಬಿತೊಡಗಿತು.

ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ತುಸ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಿಪರೀತಸ್ಥಿತಿ ಯುಂಟಾಯಿತು. ಆದರಿಂದ ನನಗೆ ಎಷ್ಟೋ ವಿಚಾರಗಳು ಹೊಳೆದು, ಈ ಲೋಕ ದೊಳಗಿನ ಮೋಸುಗಾರಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಬಹು ಮೋಜೆನಿಸಹತ್ತಿತು. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತೆಯು ಅಂದರೆ ಅಂಜಿಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸಾಧನವಿಲ್ಲವೋ, ಆತನ ಬಾಳು ನಾಯಿಗಿಂತಲೂ ಕಡೆ! ಬಾಳನ ನೌಕರಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಬೀಗರ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ಯೋಗದಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸತ್ತೆ ಹಾಗೂ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸಾಧನಗಳಿರುತ್ತವೆಂದು ಜನರು ತಿಳಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದರು. ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಆವಲೋಕಿಸಿದರೆ, ಈ ಲೋಕದೊಳಗಿನ ವ್ಯವಹಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸತ್ತೆ ಹಾಗೂ ಭಯಗಳ ತಂತ್ರಗಳಿಂದಲೇ ನಡೆದಿರುತ್ತವೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ದುಡ್ಡು ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಇವುಗಳ ಬಲದಿಂದಲೇ ಮಾನವನ ಬೆಲೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆಂಬದು ಸತ್ಯವು, ಸತ್ಯವು; ಶ್ರೀವಾರ ಸತ್ಯವು! ಹೇಳುವ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿಷ್ಟೆ, ಈ ಸರ್ವಪುರಿಯ ಗುರುಭಟ್ಟನು ಬೆಂಗಳೂರ ನಿವಾಸಿಗಳಾದ ನಾಡಗೌಡರ ಬೀಗತನದಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಮಗನ ಅಧಿಕಾರದ ನೌಕರಿಯಿಂದಲೂ ಲೋಕದವರ ಮಾನ್ಯತೆಗೆ ಪಾತ್ರನೆಂದು ಅನ್ನಬಹುದು.

ಇದುವರೆಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿಯ ಸಜ್ಜನ ಸ್ವಭಾವದ, ದಶಗ್ರಂಥಿ ವಿವೃತ್ತಿಯ, ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಮನೆತನದ, ರೀತಿ-ನಡಾವಳಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯಾರಿಗೂ ವಿಶೇಷವೆನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮೇಲಿನ ಸತ್ತೆ-ದುಡ್ಡುಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅದು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಜನರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಒಡೆದು ಕಾಣಿಸತೊಡಗಿತು. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮ ಜನರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುವು-ಮುರುವಾಗಲು, ಇತ್ತ ನನ್ನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ಸ್ಥಿತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನಗೆ ದೇವರ ನೆನಪೇ ಆಗದಾಯಿತು! ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ದೇವಾ! ದೇವಾ! ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಆ ದೇವರನ್ನು ಮರೆತೇ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಸಂಕಟ ಬಂದಾಗ ಮನುಷ್ಯನು ವೆಂಕಟರಮಣನನ್ನು ನೆನಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಅನುಕೂಲ ಸ್ಥಿತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ಆ ದೇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸದಿರುವದು ಒಳ್ಳೇ ಚಮತ್ಕಾರವೇ ಆಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನು ಒಮ್ಮೆ ಕುಂತೀದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—“ದೇವೀ, ನಾನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ ವರವನ್ನು ಬೇಡಿಕೋ” ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಕುಂತಿಯು—“ದೇವಾ! ನಾನು ಬೇಡುವ ವರವನ್ನು ಬಂಧಿತವಾಗಿಯೂ ಕೊಡುವೆಯಾ?” ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವವಳೆಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಇವಳು ಅಂಥ ಯಾವ ವರವನ್ನು ಕೇಳುವಳೋ ಎಂಬೆನಿಸಿತು; ಆದ್ದೂ ಆತನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಂದು ಇವಳು ಬೇಡುವ ವರವನ್ನು ಇವಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೇ

ನೀರಬೇಲೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು:—“ಮೇವು, ನೀರಾಲೋಚನೆಯಿಂದ ಇಚ್ಛಿತ ವರವನ್ನು ಕೊಳೆಕೊಂಡು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಕುಂತಿಯು:—“ದೇವಾ! ನನಗೆ ಯಾನಾಗಲೂ ಏನುತತ್ಕಾಲಸ್ಥೇ ಏದಗಿವು” ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರ ಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಬಹು ಕೆಡಕೆನಿಸಿತು. ಆದರಿಂದ ಆತನು ಕುಂತಿಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿ:— “ಮೇವು, ನಿನಗೆ ಇಚ್ಛಿತ ವರವನ್ನು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ತತ್ಪರನಾಗಿರಲು, ನೀನಿದೇ ನನು, ಕೊಳೆಕೊಂಡೆ?” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಕುಂತಿದೇವಿಯು:—“ಕೃಷ್ಣಾ, ಸಂಕಟಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ನೆಸಪಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ದೇವಾ, ನಿನ್ನ ದೇನಾದರೂ ಸೇವೆ ಘಟಿಸುವೆ; ಆದರೆ ಸುಖ-ಸಂತೋಷದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅದಾವುದೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ.”

ಕುಂತಿದೇವಿಯ ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನನಗೆ ನಿಜವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇತ್ತೀಚೆ; ನಾನು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಎಳೆ ಎಳೆದು ದೇವರ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಿರಲು, ಅದು ಅದರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸಹ ಅಸಕ್ತವಾಗದೆ, ಎತ್ತರೇ ಹೋಗಿಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇಲ್ಲದ ಕಲ್ಪನೆ ಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವದರ ಕಡೆಗೇ ಆ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಲವು. ಬೊಟ್ಟು ಹಾಗು ಬಹಿರಾ ಡಂಬರದ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆ ಮನಸ್ಸಿನ ಜಕವಳಿಯು. ನಾನು ನನ್ನ ಆಶೆಯನ್ನು ಹತ್ತಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಕೊಪಲ ನನ್ನ ಅಂಕಿತಕ್ಕೆ ತಂದು ಕೊಂಡಿದ್ದೆನು; ಅದರ ಅದು ಈಗ ಮನಸೋಕ್ತವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಗರ್ವವನ್ನು ತಾಳುವಂತಹ ಪ್ರಸಂಗವು ನನಗೆ ಇದುವರೆಗೆಂದು ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಂದಾವರೂ ನನ್ನ ವಿದ್ವತ್ಪ ರೀಕ್ಷೆಯಾದರೆ, ವಿಜ್ಞಾನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ನನ್ನ ಸನ್ಮಾನವಾದರೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೊಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗೌರವವಾದರೆ ನನಗೆ ಧನ್ಯತೆಯೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಈಗಲೇನು? ಕಂಡಕಡೆಗೆಲ್ಲ ಅಭಿಮಾನವೆನಿಸುವ ಹಾಗು ಗರ್ವಪಡಹುಚ್ಚುವ ಸಂಗತಿ ಗಳೇ ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿವೆ. ಅದರೂ ಆ ನನ್ನ ಮನೋವಿಕಾರಗಳು ಜನರ ನಿರ್ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬುಬಾರಪವ. ನಾನು ಬಹು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಗರ್ವದ ನೆಳಲು ಕೂಡ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲಾಗದೆ ನನಗುಂಟಾಗಿತ್ತು; ಯಾಕಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಗರ್ವದಿಂದ ಮೆರೆಯಹತ್ತಿದ ಕೂಡಲೆ ಆತನ ಅವನತಿಯು ನಿಶ್ಚಿನಯವು ಮೆರೆಯಹತ್ತಿದಂತೆ ಅತಿಯಾತಕ್ಕಿದ್ದೆಂದು ಬೇರೆಯವರ ಗರ್ವದಿಂದ ನಾನು ಅನುಭವ ಪಡೆದಿದ್ದೆನು. ದೇವರ ಹೆದರೆಯು ಸಲುವಾಗಿ ನಾನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರಹತ್ತಿದ್ದ ಗರ್ವವನ್ನು ಸಾವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಈಗ ನಾನು ದೇವರನ್ನು ಮರೆತಿನೆಂದರೆ, ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಮತ್ತೆಲ್ಲ ಸಿಬ್ಬಾಗುವನೋ ಎಂಬ ಭೀತಿಯಿಂದ ನಾನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ದೇವರ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆಕೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಜನರು ನನ್ನನ್ನು ಗರ್ವಿಷ್ಠನು, ಮೂರ್ಖನು ಇಲ್ಲವೆ ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮರೆತವನು ಎಂದಂವಾರಿಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ ನಡವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲೂ ಮಾತಿನಲ್ಲೂ ಬಹು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಆದರೆ ಇದು ವರೆಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕತನವು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ

ನನ್ನಿಂದ ದೂರಾಗಿ, ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವೆಲ್ಲ 'ಕಲಿತು ನಡೆಯುವ ದರ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು!

ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯು ನನ್ನ ಸ್ವಂತದ್ದಾಯಿತು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಗಳನ್ನೇನು ಬಣ್ಣಿಸಬೇಕು? ಅವಳಿಗೆ ಸ್ವಗಂವೆಂಬದು ಕೇವಲ ಮೂರೇ ಬೆರಳು ಉಳಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಗಾಲದೊಳಗಿನ ಹೊಳೆ-ಹಳ್ಳಗಳಂತೆ ಅವಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಉಬ್ಬುಬ್ಬಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಈ ತರದ ವರ್ತನಕ್ಕೆ ನನ್ನ ದೋಷವೋ ಅಥವಾ ಅವಳ ನಿರಂತರದ ಸ್ವಭಾವವೇ ಹಾಗಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತೋ ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ! ನಮ್ಮ ಬಾಳನೂ-ಆತನ ಸಂಬಳವೂ, ಚಂಪೆಯೂ-ಆಕೆಯ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯೂ ಇವುಗಳ ಹೊರತು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಶಬ್ದಗಳೇ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದ ಸಂಭಾಷಣವನ್ನು ಅವಳು ಯಾರ ಕೂಡವೂ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವಳಿಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪುರುಸೂತ್ತಿತ್ತಾ, ದರೂ ಅವಳು ನನ್ನೊಡನೆ ಮನಬಿಚ್ಚಿ ಮಾತನಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಕೂಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಇದು ಬೇಕು-ಅದು ಬೇಕು ಮುಂತಾದ ಸಾಮಾನ್ಯ-ಸಟ್ಟುಗಳ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ತರ-ಬರುವ ಸಂಗತಿಗಳ ಹೊರತು ಅವಳು ಬೇರೆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತೇ ಆಡದಾದಳು! ಇನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ನಾನೆಂದರೆ, ನಿರುಪಯುಕ್ತವಾದ ನಿರ್ಜ್ಞಾನವೆಂದೆನಿಸಿತೋ ಅಥವಾ ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನು ಕೇಳುವದಾದರೂ ಏನು? ಎಂದೆನಿಸಿತೋ, ಅದಾರು ಬಲ್ಲರು? ಅಳಿಯನ, ಮಗಳ ಮತ್ತು ಮಗನ ಡಾಲನ್ನು ಬರ-ಹೋಗುವವರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ಕೂಡುವದರ ಹೊರತು ಅವಳಿಗೆ ಮತ್ತೇನೂ ಸೂಚಿಸುವದೇ ಇಲ್ಲೋ ಏನೋ ಎಂಬದು ನನಗೆ ಅಳಿಯದಾಯಿತು; ಆದರೆ ಅವಳ ಸ್ಥಿತಿಯು ಮಾತ್ರ ಹಾಗಾದದ್ದು ನಿಜವು. ಕೆಲಸವಾದ ಮರುತಿಂಗಳ ಒಂದನೇ ತಾರೀಖಿನ ದಿನವ ನಮ್ಮ ಬಾಳನಿಗೆ ದೊರೆತ ಮೊದಲನೇ ತಿಂಗಳ ಸಂಬಳದ ೧೫೦ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಆತನು ತನ್ನ ಕಚೇರಿಯಿಂದಲೇ ಏಪಾಯಿಯೊಡನೆ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಯೇನಾಯಿತೆಂಬದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಸಾಧ್ಯವು! ದೇವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನೆನಿಸುವ ಮೊದಲು 'ನಾನು ನನ್ನ ಜಾಣತನವನ್ನು ಪಯೋಗಿಸಿ ಸರ್ವಪುರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದನೆಂದೇ ಈ ದಿನಗಳು ಲಭಿಸಿದವು!' ಎಂದು ನನ್ನ ಸ್ವಂತದ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಅಹಂಮನ್ಯತೆಯೆನಿಸದಿರಲಿಲ್ಲ!

ವಾಚಕರೇ, ನೋಡಿಡಿರಾ ಈ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನು! ಅನಿಷ್ಟ ಸಂಗತಿಗಳ ಭಾರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ದೇವರ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸುವದು; ಮತ್ತು ಇಷ್ಟವಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ತಾನೇ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಅಭಿಮಾನ ವಹಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹಾತೊರೆಯುವದು ಇದಕ್ಕೆ ಮಾನವನ ಮೂರ್ಖತನವೆನ್ನು ಬೇಕಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ಹೆರಿಸಡಬೇಕೋ ತಿಳಿಯದು. ಇರಲಿ. ಬಾಳನು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ಸಂಬಳ ಕಳಿಸಿದುದರಿಂದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯು ಮಾತ್ರ ಬಹು ವಿಹಿತವಾದಂತಾಯಿತು; ಯಾಕೆಂದರೆ, ಅಂದಿನಿಂದ ನನ್ನ

ಗೃಹಿಣಿಯು ಸಂಸಾರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾತಿನ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹೇಳ-ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರತೊಡಗಿದಳು. ಆಗ ನಾನು ಅವಳನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ:—“ಎನಿರೇ, ಇಂದು ಮತ್ತೆ ಈ ಗುರು ಭಟ್ಟನನ್ನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಬೇಕೆಂದೆನಿಸಿತೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಅವಳು:—“ಅಂದರೆ, ಈ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವೇ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು” ಎಂದು ಅಂದಳು.

ನಾನು:—“ನಿಜ; ಆ ಅರ್ಥವು ನಿಮಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿದೀತು?”

ನನ್ನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವಳು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಚಡಪಡಿಸುತ್ತ ಒಳಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಈಗ ಅವಳಿಗೆ ನನ್ನ ಇಷ್ಟ ಮಾತೂ ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲ! ಈ ಮೊದಲು ನಾನು ಸಿಟ್ಟಾದಾಗ ಅವಳು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವು ಬಗೆಯಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ನನ್ನ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಕಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಆ ಭಾವವು ಬದಲಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆಗ ನಾನೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದೇನೆಂದರೆ, ಪ್ರಸ್ತುತದ ಅನುಕೂಲ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಏಕೋಪ್ರಕಾರವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಲ್ಲ ನನ್ನಂಥ ಪ್ರಾಜ್ಞನ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಬದಲಾಗಿರಲು, ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯಂತಹ ಕೇವಲ ಅಜ್ಞ ಹೆಂಗಸಿನ ಪಾಡೇನು? ಹೀಗೆ ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಒಳಗಿನಿಂದಲೇ “ಚಂಪಕ್ಕಾ, ದೇವರ ಹಗಕೆ ತೀರಿಸುವದಕ್ಕೆಂದು ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸುವದಿದೆ; ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೇಳುವದಿದೆ; ಗುರ್ತಿನ ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಮಿಠಾಯಿ ಹಂಚತಕ್ಕದ್ದಿದೆ ಯೆಂದು ಹೊರಗೆ ಹೇಳು ಹೋಗು” ಎಂದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೇಳಿದಳು.

ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ನಾನು ಚೆಟ್ಟಿನೆ ಎದ್ದು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ, ಸೌಮ್ಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆನು. ಗರ್ವ ಪಡಬಾರದು, ಲೀನತೆಯನ್ನು ಬಿಡಕೂಡದು; ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಉರ್ಜಿತ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ದೇವರ ದಯೆಯೇ ಹೊರತು ನಮ್ಮ ಮಾನವರ ಪ್ರಯತ್ನವೇನು? ಎಂಬದಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದೆನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವಳು ಮತ್ತೆ ವಾರಿಗೆ ಬಂದಳು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಹುಟ್ಟಾ ಸಜ್ಜನ ಸ್ವಭಾವದವಳು! ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನವಳು. ಅಂಥವಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವೈದಿಕರ ಉಪದೇಶವು ನಾಟದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತಾರಲ್ಲಿ ನಾಟಬೇಕು? ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಹೆಂಗಸರು ರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಯದಿರುವಾಗ ಇಲ್ಲವೆ ಇಲ್ಲದ ದೋಷಗಳು ಅವರ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಡವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಾಗ ಸಿಟ್ಟಾದರೆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಶಾಂತರೀತಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ವಿಸ್ತಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅವರೊಳಗಿನ ದೋಷಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಮತವೇನಿರುತ್ತದೆಂಬದನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡರೆ ಮತ್ತು ಅವರ ದೋಷಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ನಿಸ್ಸಂಕೋಚದಿಂದ ತೋರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಅವರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವದೆಂದು ನನ್ನ ಸ್ವಂತದ ಅನುಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹುಚ್ಚು ನಂತಾಗಿ, ಆ ಸಿಟ್ಟಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬೀಜಳುವದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ

ನಮ್ಮ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ: ಹಾಗೂ ಪರಸ್ಪರ ರೋಳಗಿನ ಒಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಬಾಧಕವುಂಟಾಗದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಂಟಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಅಸ್ವದವನ್ನೇ ಕೊಡ ಕೂಡದು; ಮತ್ತು ತನಗೆ ಏನು ಅನಿಸಿತು ಹಾಗೂ ಏನು ಅನಿಸುತ್ತದೆ; ಜನರಿಗೆ ಏನು ಅನಿಸಿತು? ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶದವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳತೆಂದರೆ, ಆ ಮೇಲೆ ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳುಳ್ಳವರಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮಾತುಮಾತಿಗೆ ಸಿಟ್ಟಿಗೆಳುವದಕ್ಕಿಂತ ಶಾಂತವಾತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಹೇಳುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಸಂಸಾರ ಸುಖಕ್ಕೆ ಅದೇ ಮಹಾ ಮಂತ್ರದಂತಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಾಲುಗಳನ್ನೆಪ್ಪಳಿಸುತ್ತ ಬಳಗೆ ಹೊರಟೆ ಹೋದಳೆಂದು ನಾನೂ ಆಗ ಸಿಟ್ಟಾಗಿರ್ದರೆ, ಅವಳಿಗುಂಟಾಗಿದ್ದ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ನಿವಾರಣವಾಗದೆ, ಅದು ವೃಧಮೂಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನನ್ನ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ತ್ರಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಮತ್ತು ನನಗಂತೂ ಅದರಿಂದ ತಾಸವು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಾಗಿಯೂ ಉಭಯತರೂ ಬಿನ್ನರೂ ಪ್ರಸ್ತರೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಮೂಲ ಕಾರಣವು ಕಡಿಯದ್ದರಿಂದ ಅದೇ ಕಾರಣದ ಮೂಲಕ ವ. ತೆ, ಮತ್ತೆ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಗುವದು. ಅದು ವೃದ್ಧಿಗತವಾಗುತ್ತ ಆಗುತ್ತ ಸ್ತೋಮ ಮತ್ತು ಅನಂದ, ಸಂತೋಷ ಮತ್ತು ಸಮಾಧಾನ ಇವುಗಳ ಬದಲು ತಿರಸ್ಕಾರ, ತ್ರಾಸ, ಬೇಸರಿಕೆ, ಧಡಪಡಿಕೆ ಇವುಗಳುಂಟಾಗಿ ಸುಖವನ್ನು ಭ್ರಷ್ಟಗೊಳಿಸಿ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿಲ್ಲ ದುಖದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ನೆಲೆಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇವೆನುತಿಯಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಹೇಳಿದರೆ, ಉಭಯತರಿಗೂ ಸುಖ-ಸಮಾಧಾನಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವದ ಪಡಿ ಕಟ್ಟಿ ಹೀಗೆ; ತನಗೆ ಇದು ರುಚಿಸುತ್ತದೆ; ಇದು ರುಚಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಗಂಡಸರು ಒಪ್ಪಿ, ತಮ್ಮ ಹೆಂಡಂದಿರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಹೇಳಿದರೆ ಮತ್ತು ಅವು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದರೆ ಮತ್ತೂ ತಮ್ಮ ಗಂಡನ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಲವಿನಂತೆ ಹಾಗೂ ಅತನಿಗೆ ರುಚಿಸುವಂತೆಯೇ ವರ್ತಿಸುವುದೆಂದು ಹೆಂಡಂದಿರು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆಂದರೆ ಹಾಗೂ ಗಂಡಸರು, ಕೆಲ ಸಹಜವಾದ--ಸ್ತ್ರೀಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆನು ರೂಪವಾದ-ಕೃಷ್ಣಕ ಸಂಗತಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ದುರ್ಲಗ್ನ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಸಂಸಾರವು ಸಕ್ಕರೆಗಿಂತಲೂ ಸವಿಯಾಗದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆ, ತನ್ನ ಮನೋಗತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೇಳದೆ ಬಚ್ಚಿಡುವುದು ಹಾಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಹಕ್ಕು-ಬಾಧ್ಯತೆಗಳ ವಿಷಯದ ಅಜ್ಞಾನ ಈ ತ್ರಿದೋಷಗಳ ಮೂಲಕ ಬಹು ಜನರ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸುಖ-ಸಮಾಧಾನಗಳ ಕೊಲೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿರುವದು.

ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆ, ತಮ್ಮ ತಿಳುವಳಿಕೆ, ತಮ್ಮ ರುಚಿವೈಚಿತ್ರ್ಯ ಇವುಗಳನ್ನು ಮೂಕ ಭಾವದಿಂದಿರಿಸುವದರ ಬದಲು, ಅವುಗಳನ್ನು ಮನಬಿಟ್ಟಿ ಹೇಳುವದು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವರ್ತನದ ಧೋರಣದಿಂದಲೂ ಸಹವಾಸದ

ಯೋಗವೆಂದಲೂ ಅವು ಪರಸ್ಪರರಿಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಮಾತು ನಿಜವು; ಆದರೆ ಅವು ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೇನು ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಅನರ್ಥಗಳಾಗುವವೋ? ಮೂಳುಗು ವಸನಕಾಲು ತೆಗ್ಗಿನಲ್ಲಿಯಂತೆ ತಪ್ಪುತಪ್ಪವಳಿಕೆಯು ಒಳ್ಳೆವು ವೈರದ ಕಡೆಗೆ ಬತ್ತರೆ ಸುವದೆಂಬ ಅನುಭವವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲರಿಸಬೇಕು. ಸಾರಾಂಶವೇನೆಂದರೆ, ಸದುವದೇಶ ದಿಂದಲೂ ಶಾಂತಸ್ವತ್ತಿಯಿಂದಲೂ ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಆಕೆಯ ದೋಷಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆನು; ಮತ್ತು, ಕಡೆಗೆ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಆಯಿತು. ಸುಖದ ಮೊದಲನೇ ಸುಳಿಗಳಿಗಿರುವ ಎಚ್ಚರದಷ್ಟಿಷ್ಟು ಆಕೆಯ ಮನೋವೃತ್ತಿಯು ದಾರಿಗೆ ಬಂತು. ತಾವು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಪ್ರೀತಿಯಂತೆಯನ್ನೇರಿದ್ದರೂ ಸರಿಯಿದ್ದವರು ಹುಲಿಯಾಗಲಿವೆಂಬದನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಿಂದ ಲೋಕದವರಿಗೆ ತೋರಗೊಡುವದು ಎಷ್ಟು ಅವಶ್ಯವಿದೆಯೆಂಬದನ್ನೂ, ತಮ್ಮ ಮೊದಲಿನ ಬಡತನವು ಹಾಗು ಆಗಿನ ತಮ್ಮ ಶಿಶಿ-ಲಿಶಾಜುಗಳು ಕಾಯಮನಾಗುವ ರೇ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆಂಬದನ್ನೂ, ದೇವರು ತಮ್ಮ ದೈನ್ಯವನ್ನು ನೀಗಿದನು, ಆ ದೇವರ ದುರಿಯಿಂದಲೇ ಈ ಸುಖದ ದಿನಗಳು ಕಂಡೆ ವೆಂದು ಆತನ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನುಸುನವಕ್ಕೆ ತಾವು ಏಕೆ ಅಜಾಗರೂಕರಾಗಿ ಕೂಡದು ಮುಂತಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಪೇಳಿದೆನು. ಆಗರ ಉಪಯೋಗವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಯಿತು. ಕಾಲವು ಚಂಚಲವಿರುತ್ತದೆ ಸುಖದ ನೆಳಲು ನಡುಹುಗಲಿಸಂತೆ. ಅದರಿಂದ ಅದನ್ನು ನೆಚ್ಚಿಕೂದದು ಸುಖ ಮತ್ತು ದುಃಖ ಇವುಗಳ ಮಿಶ್ರಣವನ್ನೇ ಸುನಾಷ್ಟನಿಗೆ ಒದಗಿಸುವದು ದೇವರ ನಿಯಮವು, ಮತ್ತು ಅದೇ ಸೃಷ್ಟಿಶ್ರಮವು. ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆ ಸಹಿತವಾಗಿ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದೆನು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವು ಬೋಗಲ್ಲಮೇಲೆ ಮಳೆಗರೆವಂತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವಾಗ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಅದೇ ಮಾತು ಸ್ವಂತಕ್ಕೆ ಏನೂ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಒಪ್ಪಾರವು ಆಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಾರದಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದಂತೆ ನನಗಾದರೂ ಅಂಥ ಉಪದೇಶದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ

ನಾವು ಅಂದಿಸಿಂದ ಸುಖ-ಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕ್ರಮಿಸತೊಡಗಿದೆವು. ನಾಲ್ಕೈದು ತಿಂಗಳುಗಳು ಹಾಗೆ ಕಳೆದಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಬರಬರುತ್ತ ನನಗೆ ಲ ಸುಖದಲ್ಲಿಯೂ ಬೇಸರವುಂಟಾಗಹತ್ತಿತೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ನನ್ನ ಈ ಮಾತು ಹೆರವರಿಗೆ ಸಹಿಯೆಂದು ತೋರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯವನ ಬಗ್ಗೆ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸುಖವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಪ್ರಪಂಚದೊಳಗಿನ ನೊದಲಿನ ದಾರಿದ್ರ್ಯದ ಹಾಗೂ ದುಃಖ-ಕ್ಲೇಶಗಳ ಅನುಭವವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸ್ಮರಿಸುವದರಿಂದಲೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಮಾಧಾನವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಬರಿಯ ಸುಖವು ಎಂದೂ ಆನಂದವಾಯಕ ವಿರುವದಿಲ್ಲೆಂದು ನನ್ನ ಅನುಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯು ಹಸಿಯಾದ ಹೊರತು

ಅನ್ನವು ಹೇಗೆ ರುಚಿಸುವದಿಲ್ಲವೋ, ಬಿಸಿಲೋಳಗೆ ಹೋಗದ ಹೊರತು ನೆಳಲಿನ ಸುಖವು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲವೋ ಅದರಂತೆಯೇ ಬಡತನ-ದಾರಿದ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಭೋಗಿಸದ ಹೊರತು ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ಸುಖವು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲೆಂಬದು ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದವರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಭವ ಪಡೆದಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಇಡೀ ದಿವಸವು ಸುಖದ್ದಾದರೂ ಅದನ್ನು ಕ್ರಮಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಜಡವೆನಿಸದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅದು ಹಾಗೆ ಏಕೆ ಆಗುವದೆಂಬದು ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ದಿನಾಲು ಹೊಸ ಹೊಸ ಚಿಂತೆಗಳುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂದಿನ ದಿನವು ಕಳೆಯಿತು; ನಾಳೆಯ ದಿನವು ಹೇಗೆ ಕಳೆದಿರತೆಂಬದರ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಯೋಚನೆಯೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಉಪ್ಪು ತಂದೆನು, ಬೆಲ್ಲಕ್ಕೆ ದುಡ್ಡಿಲ್ಲಲ್ಲ! ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆಯು ನನ್ನನ್ನೆಂದೂ ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವನೊಬ್ಬ ಸುಖೀ ಪುರುಷನನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ಆತನು ಸುಖಿಯೇಕೆ? ನಾನು ಹೀಗೆ ಸದಾ ದುಃಖಿಯೇಕೆಂಬ ಆಲೋಚನೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಹುರುಪುಳಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಬಡತನದ ಮೂಲಕ ನನ್ನ ಸದ್ಗುಣಸ್ವಭಾವದ ಹಾಗೂ ಸಚ್ಚೀಲ ವರ್ತನದ ಬೆಳಕು ಯಾರ ಮೇಲೆಯೂ ಬೀಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಹಾಗೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸ್ತುತಿ-ಗೌರವಗಳ ವರ್ಣನವು ನಡೆದಿದ್ದರೆ ಅದು ನನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಕೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ನನಗಾಗ ಜೀವವು ಬೇಡೆಂದೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಮತ್ತು ಲೋಕದೊಳಗಿನ ಮೋರೆ ನೋಡಿ ಮಣೆ ಹಾಕುವ ರೀತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರವುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೃದಯದೊಳಗಿನ ಅಂತರಾತ್ಮನೂ ಆಕಾಶದೊಳಗಿನ ಜಗಜ್ಜಾಲಕನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನೂ ಇವರುಗಳ ಸಂತುಷ್ಟತೆಯ ಹೊರತು ಹಾಗೂ ಅವರುಗಳ ಉತ್ಸಾಹದ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾರದೂ ದೊಡ್ಡಿ ಸ್ತಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯರಿಂದಾಗುವ ಸ್ತುತಿಯು ಇಲ್ಲವೆ ಲೋಕದೊಳಗಿನ ದೊಡ್ಡಿ ಸ್ತಿಕೆಯು ನಿರುಪಯೋಗವಾದುದು ಎಂಬ ನನ್ನ ನಿರ್ಧಾರವು ಹಲವು ಸಾರೆ ಶ್ರೈಢಿಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು; ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮಾನದಿಂದ ದುಃಖದ ಬರೆಗಳೂ ನನ್ನ ಮೈಗೆ ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದವು ಆಶಾಶ್ವತವೂ, ಮಿಥ್ಯವೂ, ಪೊಳ್ಳೂ ಆಗಿರುವ ಸುಖದ ಆಶೆಯಿಂದ ನಾನು ವೃಥಾ ದುಃಖಿಯಾಗುತ್ತೇನೆಂಬದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕವಾದ ಯಾವ ಚಿಂತೆಗಳೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಂತೆ-ಪೇಟೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಡಚಣೆಯುಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೆರವರಷ್ಟು, ಅದೇಕೆ ತುಸ ಹೆಚ್ಚೇ ನಾನು ಸುಖಿಯಾಗಿರುತ್ತೇನೆಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಜನರಲ್ಲಿ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದವು. ನನ್ನ ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಮಗನ ಸ್ತುತಿ-ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ನನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳಹತ್ತಿದವು. ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದ ನನಗೆ ಆನಂದವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಸುಖ-ಸಮಾಧಾನಗಳ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಕುಟುಂಬ ಸಹಿತವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಈ ಮುಂಚಿನ ಬಡತನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸುಖವಿದ್ದಿತೋ ಅದು ಮಾತ್ರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಾರದಾಯಿತು!

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನಗೆ ಬೇಸರಿಕೆಯೇ ವಿರೇಷವಾಗಿ ಬರತೊಡಗಿತು. ಅದೇಕೆಂಬದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದಾಯಿತು. ವಿಷದೊಳಗಿನ ಹುಳಕ್ಕೆ ವಿಷದಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖ-ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುತ್ತಿರುವದು; ಅದನ್ನು ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಾಯ್ತಿಟ್ಟರೆ ಸುಖವೆನಿಸಲಾರದು. ಅದೇ ಸ್ಥಿತಿಯು ನನ್ನ ದಾಗಿದೆಯೋ ಎನ್ನೋ ಎಂಬದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಈಶ್ವರೀ ಮಾಯೆಯ ಚಮತ್ಕಾರವೇ ಇದೆಂದು ಅನ್ನದ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಉಪಾಯ ವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೀನಗಳಿಗಾಗಿ ನೀರೊಳಗೆ ನಿದ್ರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಿರುವ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಉಂಟುಮಾಡುವ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ದುಃಖಗಳಲ್ಲೇ ಸುಖದ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಸೆಲೆಗಳನ್ನು ಹರಿಸುತ್ತಿರುವ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಅನ್ನ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು, ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ 'ದೇವರು ಒದಗಿಸಿದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೇ ಸುಖವೆಂದು ತಿಳಿ' ಹೀಗೆಂದು ಸಾಧುಸಂತರು ಪ್ರಾಣಿಮಾತ್ರರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಮಹನೀಯರ ಆ ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ಕಿವಿಗೊಡುವವರಾರು? ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೇ ಸುಖದ ನಿವಾಸವಿರುವದೆಂಬ ಪೊಳ್ಳು ಭ್ರಮದಿಂದ ಪಾಪ! ಬಡ ಮನುಷ್ಯಪ್ರಾಣಿಯು ಇದ್ದ ಸುಖಕ್ಕೆ ಎರವಾಗಿ, ನಾಯಿಗೆ ನೀರೊಳಗಿನ ತನ್ನ ನೆಲೆ ಲಿನ ನಾಯಿಯ ಬಾಯೊಳಗಿನ ಮಾಂಸದ ತುಂಡು ತನ್ನ ತುಂಡಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡದಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿಯಲು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅದು ತನ್ನ ಬಾಯಿ ತೆರೆದ ಕೂಡಲೆ ಬಾಯೊಳಗಿನ ಮಾಂಸದ ತುಂಡು ಹರಿದು ಹೋಗಿ ನೆಲೆಲಿನ ನಾಯಿಯ ಬಾಯೊಳಗಿನ ಮಾಂಸದ ತುಂಡೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವಂತೆ ಆಶೆಯಿಲ್ಲ ತೋರುವ ಸುಖಕ್ಕೂ ಎರವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ! ಆಶೆಯು ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ನೋವುಗಳಿಗೆ ರಾಮಬಾಣ ಔಷಧವಾಗಿದೆ; ಮತ್ತು ಆಶೆಯಿಲ್ಲೆಯೇ ನಿಜವಾದ ಸುಖವಿರುತ್ತದೆಂದೆನಿಸುವದು ನಿಜವಿರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳ ಅನುಭವವೇನೆಂದರೆ, ದೇವರು ಎಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸುಖವು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು; ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು; ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಯಾವ ಸಂಗತಿಯ ಜ್ಞಾನವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗುವದಿಲ್ಲವೋ ಅದೇ ಇದು! ಈ ತತ್ವವನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ಮನಸ್ಸು ಕಂಡಕಡೆಗೆಲ್ಲ ಅಂಡಲೆಯ ತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಗಿದು ಹಿಡಿದು ಇದೇ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಹಾಕಬೇಕು. ನನಗಾದರೂ ಈ ಸಂಗತಿಯು ಬಹಳ ತಡವಾಗಿ ತಿಳಿಯಿತು; ಅಂದರೆ ಆ ಜ್ಞಾನದ ಉಪಯೋಗವು ಮೀರಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅದು ನನಗೆ ಆಯಿತು; ಆದರೆ ನಾನು ಹೀಗೆ ಎಡವಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಅನುಭವದಿಂದ ನನ್ನ ಮುಂದಿನ ಜನರು ಜಾಣರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಒಂದೇ ಉಚ್ಚ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾನೀ ನನ್ನ ಶುಷ್ಕ ಹಾಗು ಬೇಸರಿಕೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನು.

ಅದ್ಭುತ ಹಾಗು ಅಸಂಭವನೀಯವಾದ ಸಂಗತಿಗಳು ಜನರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರುಚಿಸುತ್ತವೆ. ಯುದ್ಧ ನಾತ್, ಸಾಧು-ಸತ್ಪುರುಷರು ತೋರಿಸಿದರೆಂದು ಹರಡುವ

ಅಷ್ಟು ತ ವಾತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಿಕ್ಕೂ ಅವುಗಳ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಗಣಿತ ಶ್ರೇಣಿಯಂತೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಜನರು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರಂತೆ ಪತಿ-ಪತ್ನಿಯರ ಇಲ್ಲವೆ ಆಪಕ-ಮಾಪಕ ಜನರ ಮನೋರಂಜಕ ಕಥೆಗಳೂ ಅರಸು-ಅರಸಿಯರ ಕಥೆಗಳೂ ಜನರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರುಚಿಸುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಚಟವು ನಮಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಹತ್ತಿದುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅದರಂತೆಯೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸ್ವನಹಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಜನ ನಿರೂಪನಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸುಬಳ್ಳೇ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತದೆಂಬುದು ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿದೆ; ಆದರೆ ನನ್ನ ಈ ಕರ್ಮಕಥೆಯು ಆ ವಗಾದೊಳಗಿನದಾಗಿಲ್ಲ. ಬೋಧವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬೇಕೆಂಬದೂ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂಬುದು ತಟ್ಟನೆ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬದೂ ನನ್ನ ಮುಖ್ಯ ನಾದ ಕಟುಕ್ಷೇಪ. ಅದನ್ನು ವಾಚಕರು ಮರೆಯಕೂಡದು.

ಸುಖ, ಸುಖ ಎಂದು ಮನುಷ್ಯಪ್ರಾಣಿಯು ಯಾವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪೆಚಾಡುತ್ತಿರು ವನೋ; ಆ ಪದಾರ್ಥವು ಸಾಪೇಕ್ಷವಂತೂ ಇದ್ದೇ ಇದೆ; ಆದರೆ ಸುಖವು ಹೆಚ್ಚಿ ಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ; ಸುಖವೆಂಬದೊಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಪದಾರ್ಥವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಹು ದಿನಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಸ್ಥಿತಿಯು ನನಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರಾಪ್ತ ವಾದಂತಾಯಿತು; ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ತೀವ್ರವೇ ಸುಖವೆನಿಸದಾಯಿತು. ಮನುಷ್ಯನು ಒಮ್ಮೆ ಯಾವುದೊಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಕಡೆಗೆ ಸಂಶಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದನೆಂದರೆ, ಅದನಿಗೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಯಾವುದು ಬೇಡಿಸಿರುವುದೋ ಅದೇ ತೋರಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಕಾಮಣಿಯೆಂಬ ರೋಗವಾದವರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಯೋಗಗಳಿಗಿಂತ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀನಸೂ ಹೆಗೆ ಅರಿವಿನ ಬಣ್ಣದಾಳಿಯೇ ತೋರು ವುದೋ, ಅದೇ ಸ್ಥಿತಿಯು ಸಂಶಯಗ್ರಸ್ತ ಮನಸ್ಸಿನವನದಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಶಯ ಪಿಶಾಚಿಯು ಬಡಕೊಂಡವರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇನು ಪರ್ಣಿಸುವದಿದೆ? ಹೆಂಡತಿಯ ನಡ ವಳಿಕೆಯ ಸಂಶಯಗ್ರಸ್ತನಿಗೆ ಆಕೆಯ ನಗೆ, ನೋಟ, ಮಾತನಾ, ಕಥೆ, ಅಡ್ಡಾಡುವದು ಮುಂತಾದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಏನಾದರೊಂದು ಅನಿಷ್ಟ ಸಂಗ ತಿಯೇ ದೃಗ್ಗೊಚ್ಚವಾಗಿ, ಅವಳ ವಿಷಯದ ಸಂಶಯವು ಬರಬರುತ್ತ ಹೆಚ್ಚತೊಡ ಗುತ್ತದೆ. ಇದರಂತೆಯೇ ವೈರಿಗಳ ಸಂಶಯ, ಧನದ ಸಂಶಯ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಸಂಶಯ ಪಿಶಾಚಿ ಬಾಧೆಗಳು ಮನುಷ್ಯನ ಇರವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಬಿಡುತ್ತವೆ. ಅದುದ ರಿಂದ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಮನುಷ್ಯನು ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೂ ಸಂಶಯದಿಂದ ದೂರವಿರ ಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ, ನಮ್ಮ ಚಂಪೆ ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಬಾಳ ಈ ಮೂವರೂ ಇತ್ತೀ ಚಿಗೆ ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸುವದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಿಂತುವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಮುಗಿಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ತ್ರಿವರ್ಗದ ಪ್ರತಿ ಯೊಂದು ಕೃತಿಯಿಲ್ಲೂ ನನಗೆ ಅದೇ ಕಾಣಿಸತೊಡಗಿತು; ಆದರೆ ನೋಡುನಾಡ

ಮೂಲಕ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ನಮ್ಮ ಬಾಳನ ಕೌತುಕ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿಯೂ ಶುಷ್ಕಾಪೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಆಸಕ್ತಳಾಗಿದ್ದಳು. ಬಾಳನ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೇ ಮೊದಲು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅನಿಸಹತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ನನ್ನ ಸ್ವಂತದ ಕೆಲಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳ ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯವೂ ತಡವೂ ಆಗಹತ್ತಿತು. ಇದುವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಮನೆತನ ನಡಿಸುವ ಯಜಮಾನನಾಗಿದ್ದೆನು; ಅದರಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸ್ವ ವರ್ಚಸ್ಸು ಬೇರೆ ಯಾರದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಮ್ಮ ಬಾಳನೇ ದುಡಿಯುವವನಾದನು; ಆತನ ದುಡಿಮೆಯಿಂದ ನನಗಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ದುಡ್ಡು ಬರಹತ್ತಿತು. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ನನ್ನ ವರ್ಚಸ್ಸು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ, ನಾನು ಸಹಜ ವಾಗಿಯೇ ಗೌಣ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದೆನು!

ಪುತ್ರ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯ ಇವರುಗಳ ಉತ್ಕರ್ಷವು ಆನಂದದಾಯಕವಿರುತ್ತದ್ದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅವರಿಂದಾದ ತನ್ನ ಪರಾಭವವೂ ದುಃಖದಾಯಕವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ನಿಜವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಆದರೂ ಇದುವರೆಗೆ ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಪ್ರಮುಖ ಪುರುಷನೆಂದು ಮೆರೆದಿದ್ದೆನು. ಅದರಿಂದ ಈಗಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದ ನನ್ನ ತೇಜೋಹೀನತೆಯು ನನಗೆ ಸುಖಾವಹ ವೆನಿಸದಾಯಿತು; ಆದರೆ ನಾನು ಅದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಮಗನು ಗಳಿಸುವವನಾದರೂ ಆತನು ತನ್ನ ಸಂಬಳವನ್ನೆಲ್ಲ ತಂದು ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲೇ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು; ನಮ್ಮ ಪ್ರಪಂಚದೊಳಗಿನ ಒಂದು ಕಡ್ಡಿಯೂ ಕೂಡ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ನನ್ನಿಚ್ಛೆಯ ಮೇರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಾರಭಾರವನ್ನು ನಾನು ನಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಆ ಏಕಭಕ್ತರೂಪಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ರೀತಿ-ನಡವಳಿಕೆಗಳು ದಿನಮೇಕರೀತಿಯಿಂದ ಬದಲಿಸ ಹತ್ತಿದವು. ಹಾಗೆ ಅವಳ ನಡವಳಿಕೆಯು ಬದಲಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ನನಗೆಂದೂ ಸಿಟ್ಟು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಸಹಜ ವಿನೋದದ ಮೂಲಕ ನಗೆಚೀಪ್ಪೆಯಿಂದಲೇ ನಾನವಳಿಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು.

ಒಮ್ಮೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಏತರ ಮೇಲಿಂದಲೋ ಮಾತು ಹೊರಡಲು, 'ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ಧ್ವೇಷಿಸಿ: - "ಏನೇ, ನೀನನ್ನು ಅವನವರಾದೆ; ಚಂಪೆಯು ತಾಯಿ ಸಾಹೇಬಳಾದಳು; ಮತ್ತು ಬಾಳನು ಬಾಳಸಾಹೇಬರಾದನು; ಆದರೆ ನಾನು ಮಾತ್ರ ಮುಂಚಿನಂತೆಯೇ ಗೊಡ್ಡ ವೈದಿಕರ ಗುರುಭಟ್ಟನೇ ಆಗಿರುತ್ತೇನೆಲ್ಲ!" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆನು. ಆ ನನ್ನ ಮರ್ಮಭೇದಕವಾದ ವಿನೋದದ ಅರ್ಥವು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು; ಅದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ತುಸ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು; ಆದರೆ ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ತಿಳಿದು ಬಂದುದೇನೆಂದರೆ, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವಳು ನನ್ನ ಸ್ವಂ

ತದ ಕೆಲಸಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು, ಬಾಳನ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವಳ ಆಸಕ್ತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿದೆ. ಬಾಳಸಾಹೇಬ-ಬಾಳಸಾಹೇಬ, ಎಂದು ಮೆರೆಯುವ ಅವಳ ಹವ್ಯಾಸವು ಇಷ್ಟು ತೀವ್ರವೇಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು? ಹಾಗೂ ಮೊದಲಿನಷ್ಟು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಚಿತ್ತವು ನನ್ನ ಕಡೆಗೇಕೆ ಎಳೆಸಿತು? ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ದೊಡ್ಡ ಗೂಢವೇ ಎನಿಸಿತು! ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಯಿತೆಂಬದು ಮಾತ್ರ ಕೂಡಲೆ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು; ಅದರೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಒಂದಕ್ಕರವನ್ನೂ ಒಡನುಡಿಯಲಿಲ್ಲ. ತುಸ ತಾಳ್ಮೆವಹಿಸಿ ಮುಂದೇನಾಗುತ್ತದೋ ನೋಡಬೇಕು; ಅಂದರೆ ಏನಿದ್ದದ್ದು ತಾನೇ ಹೊರಬೀಳು ವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದೆನು.

ಆದರೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಿದಾನ-ತಾಳ್ಮೆಗಳೆಂಬವು ಗೊತ್ತೇ ಇಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಬೇಗನೆ ಒಂದು ದಿನ ಅವಳು ಮೆಲ್ಲನೆ ನನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ:—“ನಾವಿನ್ನು ನಮ್ಮ ಸರ್ಪ ಪುರಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಬೇಕೆಂದೆನಿಸಹತ್ತಿದೆ; ಹೊರಡಬಹುದಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ನಾನು:—ಅದೇಕೆ? ಈಗಾಗಲೇ ಇಲ್ಲಿ ಬೇಸರವೆನಿಸತೊಡಗಿತೇನು?

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ:—ಬೇಸರಿಕೆಯ ಮಾತಲ್ಲ; ಆದರೆ ಬಹು ದಿನಗಳಾದವು. ಅದ ರಿಂದ ಕೆಲ ದಿನ ಹೋಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದೆನಿಸುತ್ತದಿಷ್ಟೇ.

ನಾನು:—ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲವೆ? ನೋಡೋಣವಂತೆ. ಬಾಳನ ಇನ್ನೂ ೨-೩ ತಿಂಗಳ ಸಂಬಳ ಬಂದವೆಂದರೆ, ಅವುಗಳಿಂದ ಏನಾದರೂ ತುಸ ಹಣ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದೀತು.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ:—ಅಂದರೆ? ಖರ್ಚಿನದಿನ್ನೂ ತೊಂದರೆಯೇ ಇದೆ ಏನು? ಬಾಳಸಾಹೇಬನು ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಸಂಬಳವನ್ನೂ ತಂದು ಕೊಡುತ್ತಿರುವನಲ್ಲವೆ?

ನಾನು:—ಅಹುದು; ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಖರ್ಚಿನ ಮಾನವೇ ತುಸ ಹೆಚ್ಚಿದಂತಾಗಿದೆ.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ:—ಖರ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗದೇನು ಮಾಡಿತು? ಸೊಸೆಯ ಧೋರಣ ದಿಂದಲೇ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ನಡೆಯತಕ್ಕವರು. ಆಕೆಗೇನು ಹೇಚು- ಪೇಚುಗಳ ಜ್ಞಾನವಿದೆಯೇ? ಬುದ್ಧಿಯಿದೆಯೇ? ಈ ನಮ್ಮ ಸೊಸೆಯು ಹೀಗೆ ಆದಾಳೆಂದು ನನಗಂದೂ ಅನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವಳಿಗೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಜಡ ವೆನಿಸಹತ್ತಿರುತ್ತೇವೆ.

ಅವಳ ಬಾಯಿಯು ಆ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ನನಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಎಲ್ಲವೂ ಹೊಳೆಯಿತು. ನಾನು ಇನ್ನೂ ಏನೊಂದು ಮಾತಾಡುವ ಮೊದಲೇ ಅವಳ ಕಣ್ಣು ಗಳು ಅಶ್ರುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋದವು. ನಮ್ಮ ಸೊಸೆಯು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೇನಾ ದರೂ ಬಿರುನುಡಿಯನ್ನಾಡಿರಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಖಾತ್ರಿಯಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ

ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಇನ್ನು ತಿಳಿಹೇಳತಕ್ಕವನು; ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವಳು ತನ್ನ ಕಂಬನಿಗಳನ್ನೊಸುತ್ತು ಸದ್ಗದಿತ ಕಂಠದಿಂದ ತಾನಾಗಿಯೇ:—“ನಡೆಯಿರಿ; ನಾವಿನ್ನು ನಮ್ಮ ಸರ್ಪಪುರಿಗೇ ಹೋಗಿರೋಣ. ಇಲ್ಲಿಯ ಈ ನಿರ್ಜೀವ ಅನ್ನವನ್ನು ಣ್ಣುವದು ಬೇಡ. ಸೊಸೆಯ ಕೈಕೆಳಗೆ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯದಂತಿರುವುದು ನನಗೆ ರುಚಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಬಿಕ್ಕೆಯಾದರೂ ಬೇಡಬಹುದು; ಆದರೆ ಸೊಸೆಯ ಮನೆಯ ಈ ದೌಲತ್ತು ನನಗೆ ಬೇಡ!” ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಈ ಉದ್ಗಾರಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಯಾವ ಕಡೆ ಯಲ್ಲೋ ಕಲಹಾಗ್ನಿಯು ಹೊತ್ತಿರುತ್ತದೆಂದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆಗ ನಾನು ನನಗೆ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯಿಂದ ಬೋಧಿಸಿದೆನು; ಆದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಅದರಿಂದಲೇನೂ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಆಗ ವಿಶೇಷವೇನೂ ಮಾತಾಡದಿದ್ದರೂ ಹೆಂಗಸರು ಮೂಕಭಾವದಿಂದಿದ್ದೇ ತಮ್ಮ ಮನೋಗತವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕಾಲದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಆ ಕಣ್ಣು ಆ ಮುಖಭಾವಗಳನ್ನು ಕಂಡ ನನಗೆ ಆಡಿ ತೋರಿಸದಷ್ಟು ದುಃಖವು ಇವಳಿಗಾಗಿದೆ ಯೆಂದು ಅನಿಸದಿರಲಿಲ್ಲ. ತನಗಾದ ದುಃಖದ ಪರಿಹಾರವು ನನ್ನಿಂದಾದೀತೆಂದು ಅವಳು ನನ್ನೆಡೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಳು; ಅದರಿಂದ ಅವಳನ್ನು ನಿರಾಶೆಗೊಳಿಸಬಾರದೆಂದು ನಾನು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿದೆನು.

ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸೊಸೆಯ ಹೆಚ್ಚಳವು ಮಿತಿಮೀರಿತೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ನನಗಿದುವರೆಗೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ತನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಹತ್ತರ ಏನೇನೋ ಹೇಳಿದಳೆಂಬದು ನಮ್ಮ ಸೊಸೆಗೆ ತಿಳಿಯಲು. ಆಗಿನಿಂದ ಅವಳು ನನಗೆ ತಿಳಿದ ದೂರು ಸುಳ್ಳಿರುವುದೆಂಬದನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದಳು. ನಾನು ಅದನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಕಂಡುಕೊಂಡೆನು. ನಮ್ಮ ಬಾಳನ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬದಲಾದಂತೆ ನನಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸೊಸೆಯಾದರೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಒಳ್ಳೇ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದಲೂ ಆದರಪೂರ್ವವಾಗಿಯೂ ನಡೆಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದರಿಂದ ಅವಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇದು ವರೆಗೆ ಯಾವ ಕಿಂತುವೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ದಿನಾಲು ಸೊಸೆಯು ಹೀಗೆ ಅಂದಳು; ಇಂದು ಹೀಗೆ ಅವಮಾನ ಮಾಡಿದಳು; ಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡಿದಳು ಮುಂತಾದ ಎಷ್ಟೋ ದೂರುಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಹೇಳ ತೊಡಗಿದಳು. ಚಾಡಿಯ ಮಾತೇ ಅವು! ಚಾಡಿಯ ಹೇಳುವವರಿಗೆ ದಂಡಣೆ ಏನೆಂದರೆ, ಚಾಡಿ ಹೇಳುವವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಚಾಡಿ ಕೇಳುವವರ ಕಿವಿಗಳನ್ನೇ ಕೊಯ್ಯಬೇಕು! ಈ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಚಾಡಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬಾರದಾಗಿತ್ತು; ಮತ್ತೂ ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಆ ದೂರುಗಳನ್ನು ಬರಿಯ ‘ಹೂಂ-ಹೂಂ’ ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆನೇ ಹೊರತು, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಏನೊಂದು ಉಪಾಯ ಯೋಜನೆಗೂ ತೊಡಗಿರಲಿಲ್ಲ.

೧೧ ಪುನಃ ದುಃಖದ ರೂಪ.

ದರೆ ಆ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಸಂಶಯಿತವಾಗತೊಡಗಿತು; ಮತ್ತು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಹೇಳುವ ದೂರುಗಳಲ್ಲಿ ತಥ್ಯಾಂಶವು ಎಷ್ಟಿರುತ್ತದೆಂಬದನ್ನು ಶೋಧಿಸ ಹತ್ತಿದೆನು. ಸೊಸೆಯಿಂದರೆಂದರೆ ಬೇರೆಯವರ ಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳು. ಮಗನು ಇಲ್ಲವೆ ಮಗಳು ಇವರಿಗೆ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದಯಾ-ಮಾಯಿಗಳೂ ಅಗತ್ಯವೂ ಅನಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟು ಸೊಸೆಯಂದಿ ರಿಗೆ ಅನಿಸಲಾರದು. ಅಶಕ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹವ್ಯಾಸ ತಾಳುವದೇ ಮೂರ್ಖತನವು! ಸೊಸೆಯಂದಿರಿಗೆ ಗಂಡನ ಮೂಲಕವೇ ಅತ್ತೆ-ಮಾವನ ಅಗತ್ಯಗತ್ಯಗಳೆಂಬದು ನಿಜವು. ಸೊಸೆಯಂದಿರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಯಿತೆಂದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಅತ್ತೆ-ಮಾವನ 'ಖರ್ಚಿ'ನ ಭಾರವೆನಿಸಹತ್ತುವದು ಅಶ್ಚರ್ಯಕರವಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅತ್ತೆ-ಮಾವಂದಿರಿದುರಿಗೆ ಸೊಸೆಯ ಸತ್ತೆಯೆಷ್ಟು? ಎಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮನದಂದರೆ ಅವರ ಮೂರ್ಖತನದ ಇಲ್ಲವೆ ಸ್ವಾರ್ಥ ಬುದ್ಧಿಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ವಿಚಾರವು ಅದಾರಿಗೆ ಅದೆಂತು ಮೊದಲು ಸೂಚಿಸುವದು? ಮತ್ತು ಸೂಚಿಸಿದರೂ ಅದೆಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವದು? ಮಾನಾಪಮಾನದ ವಿಷಯವು ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿ ಅನಿಸುವದು. ಮರ್ಯಾದೆಯು ಜೀವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ಥಿರವಾದವು; ಅವಮಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉಪವಾಸ ಬಿದ್ದು ಸಾಯುವದು ಲೇಸು! ಅಂತೆಯೇ ನಮಗೆ ಸುಖ-ಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಬೇಕು ಬೇಕಾದುದು ತಿನ್ನುಣ್ಣಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಗುವದೂ ನನ್ನ ಮಗನು ಗಳಿಸುವವನಾಗಿ ಸಂಸಾರಭಾರವನ್ನು ಸಂಬಾಳಿಸಹತ್ತಿದನೆಂದು ದೊಡ್ಡದಿಕ್ಕೆ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಇವುಗಳ ಸುಖವು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹೊಯ್ದಾಡಹತ್ತಿತ್ತು.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ದಿನಾಲು ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ದೂರುಗಳ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆವು ನನಗೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಈಕೆಯ ಹೇಳಿಕೆಯು ನಿಜವಾಗಿರದೆ, ಏನಾದರೂ ಒಣ ತಕರಾರಿನದಿವೆ; ಇಂಥ ತಕರಾರುಗಳನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಬಾರದೆಂಬದು ಉತ್ತಮವು; ಮತ್ತು ಒಂದುವೇಳೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡರೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂಬದು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮ ಸಂಗತಿಯು ನಾವು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಜನ ದಾಸ-ದಾಸಿಯರನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಮನೆಗೆಲಸವು ವಿಶೇಷವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪುರುಸೊತ್ತು ದೊರೆಯಹತ್ತಿತು.. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಬಗೆಯ ತಕರಾರುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವಳಿಗೆ ಅನುವು ದೊರೆಯಿತೆಂದೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ

ನನಗನಿಸಹತ್ತಿತು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬೇರೆ ವೈರಿಗಳಾರೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಬಿಡುವಿ
ನಂತಹ-ಕರ್ತವ್ಯವಿಹೀನತೆಯ-ದುಷ್ಟ ವೈರಿಯು ಮಾನವನಿಗಿನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ಬಿಡು
ವಿನ ಮೂಲಕ ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ಹಲವು ಅನರ್ಥಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಸಾಕಷ್ಟು-
ಹೊರಲಾರದಷ್ಟು-ಕೆಲಸವಿದ್ದಿತೆಂದರೆ, ಮನುಷ್ಯನು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಸಾಧುವೃತ್ತಿ
ಯವನಾಗುತ್ತಾನೆ; ಮತ್ತು ಅಂಥವನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಷಡ್ರಿಪುಗಳ ಸಂಚಾರವು ಸಹಸಾ
ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಲೋಕದೊಳಗಿನ ಹಲವು ಅನರ್ಥಗಳು ಈ ಕರ್ತವ್ಯವಿಹೀನ
ತೆಯ ಬಿಡುವಿನಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗುಂಟಾಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆಂದು ನನ್ನ ದೃಢವಾದ
ಮತವು. ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ತಕರಾರುಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಉಂಟಾ
ಗದಾಯಿತು; ಆದರೆ ಆ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಚಾರವು ಸೂಚಿಸಿತು. ಯಾವ
ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ತನ್ನ ಜಾಣ ಹಾಗೂ ಗಳಿಸುವ ಮಗನೆದುರಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೂಡ
ತುಚ್ಛವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಳೋ ಮತ್ತು ಮಗನ ಗೌರವದಲ್ಲಿ ಯಾವಳಿಗೆ ನನ್ನಂ
ತಹ ಮುದುಕ ಗಂಡನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯ ಪರಿವೆ ಕೂಡ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನನಗನಿಸು
ತ್ತಿತ್ತೋ, ಅಂಥ ಆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ತನ್ನ ಮಗನ ಮೇಲೆಯೂ ಸಿಟ್ಟಾಗ
ಹತ್ತಿದಳು; ಅವನ ಹೆಸರು ಕೂಡ ತೆಗೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅತನ ವೈಭವದ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳಿಗೆ
ಏನೊಂದೂ ಚೋಚಗವೆನಿಸದಾಯಿತು. ಇವೆಲ್ಲ ಸುಮ್ಮನೆ ಆಗಿರುವವೆ? ಸೊಸೆಯ
ವಿಷಯದ ದೂರು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಖಾತ್ರಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲೆಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದ
ಅವಳು ಬರುಬರುತ್ತ ಮಗನ ವಿಷಯಕವಾಗಿಯೂ ದೂರು ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು.

‘ನನ್ನ ಸಮಕ್ಷ ಸೊಸೆಯು ಅಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಗಂಡನೊಡನೆ ಮಾತಾ
ಡುತ್ತ ಕೂಡುವಳು; ಗಟ್ಟಿಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಾಳೆ; ನಗುತ್ತಾಳೆ; ಕೆಲೆಯು
ತ್ತಾಳೆ. ಇದೇನು ರೀತಿಯೇ ನನಗೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದ ಹಾಗೆ ಅನ್ನುತ್ತಾಳೆ;
ನನ್ನೊಡನೆ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾಳೆ. ನಾನು ತನ್ನ ಮನೆಯ ಒಬ್ಬ ದಾಸಿ
ಯೇ ಎಂಬಂತೆ ಅವಳ ರೋಷವಿರುತ್ತದೆ’ ಹೀಗೆ ಹಾಗೂ ಇಂಥ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ
ದೂರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನು ಸ್ವಸ್ಥ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಸ್ವಂತಕ್ಕೆ ಅಡ
ರದ ಹೊರತು ಬೇರೆಯವರಿಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅವಮಾನಾದಿಗಳ ದುಃಖವುಜೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯು
ವದಿಲ್ಲ. “ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು ಆ ಹುಲ್ಲಕ ಸಂಗತಿಗಳು! ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನೀನಿಷ್ಟೇಕೆ
ಖತಿಯೊಂಡಿರುತ್ತೀ? ಆ ಹುಡುಗರು ನಮ್ಮವೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಅವರುಗಳ ತಪ್ಪು-ಅಪರಾಧ
ಗಳನ್ನು ಹಿರಿಯರಾದ ನಾವುಗಳು ಕ್ಷಮಿಸದಿದ್ದರೆ ಕ್ಷಮಿಸುವವರಾರು? ಇಂತಹ ಸಣ್ಣ-
ಪುಟ್ಟ ಸಂಗತಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಟ್ಟು ನೀನು ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ಜೀವಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವ
ನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀ. ಮತ್ತೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಅವು ಹುಲ್ಲಕ ಸಂಗತಿಗಳು.
ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮನೆಯ ಹಿರಿಯರಾದ ನಾವು ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡಕೂಡದು. ಏನೇ,
‘ನಮ್ಮ’ಗಳ ಸಂಬಂಧವೆಂಬದೊಂದು ಪರಿಸಮಾಧಿಯಂತಿದೆ. ಪರಿಸಮಾಧಿಯ ಸಂಬಂಧ
ದಿಂದ ಕಬ್ಬಿಣವು ಬಂಗಾರವಾಗುವಂತೆ ‘ನಮ್ಮ’ ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೂ ದೋಷ

ಗಲೆಲ್ಲ ಗುಣವೆಂದು ತೋರಹತ್ತುತ್ತವೆ. ದೇವರ ದಯೆಯಿಂದ ಮಗನು ದೊಡ್ಡವನಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಹತ್ತಿ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸಾಗಿಸಹತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ನಮಗಿನ್ನು ಆ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮಾಡುವುದೇನಿದೆ? ಹರಿ ಹರಿ ಎನ್ನುತ್ತ ಶೇಷಾಯುಷ್ಯದ ದಿನಗಳನ್ನೆಣಿಸಹತ್ತಬೇಕು; ಮತ್ತು ಆ ದಯಾಘನನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು, ಅವಳು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಳು; ಅವನು ಹೀಗೆ ಅಂದನು ಎಂಬ ಹಿಸಿ ನುಡಿಗಳನ್ನೇನು ನುಡಿಯಹತ್ತಿರುವೆ? ನಿನಗೆ ಹುಚ್ಚುಗಿಚ್ಚು ಹಿಡಿದಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ?” ಎಂದನು.

ಈ ಬಗೆಯ ನನ್ನ ಉಪದೇಶವು ಅವಳಿಗೆ ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲ. “ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ಮೈಯಲ್ಲಿ ಅಂಗಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಕಾಲು ಕೂಡ ತೊಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ! ಆಗ ನಾನು ಬಾಳಾ ಹೀಗೇಕೆ? ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಅದಕ್ಕವನು-‘ಅವ್ವಾ, ನಿಮ್ಮ ಈ ಬಗೆಯ ಮಡಿ-ಮೈಲಿಗೆಗಳಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ದೇಶವು ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಕಂಗಾಲಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿತು; ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಗಳೂ ಹಾಳಾದವು!’ ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ‘ತಮ್ಮಾ, ಅಂಗಿ ತೆಗೆದಿಟ್ಟು ಕಾಲು ತೊಳೆದು ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂಡಲಿಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ದೇಶ-ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಾಳಾಗಲಿಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವೇನೆ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದೆನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಸೊಸೆಯು ಕಿರಿನಗೆ ನಗುತ್ತ ಅವನಿಗೆ ಉಣಬಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಳು! ಕೂಡಲೆ ಬಾಳನು ಚಿತ್ರಾವತಿಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಇಡದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಒಡ್ಡರ ಹಾಗೆ ಉಣ್ಣುತೊಡಗಿದನು! ಬಳಿಕ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಟಕಮಕವೆಂದು ನೋಡಿ ನಗತೊಡಗಿದರು. ಆಗಿನ ಅವರುಗಳ ನಗೆಯ ಭಾವದಿಂದ ನಾನೊಬ್ಬ ಹುಚ್ಚಳು. ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಧಿಕಾರ-ಸ್ವಾಮಿತ್ವಗಳೇನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ನಾನು ಫಲಾಹಾರ ಮುಂತಾದದೇನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಹಾಗೆಯೇ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡೆನು. ಮಡಿಯಿಲ್ಲ-ಮೈಲಿಗೆಯಿಲ್ಲ; ಹಿರಿಯರಿಲ್ಲ-ಕಿರಿಯರಿಲ್ಲ; ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರಾದರೂ ಕುಡಿಯಬೇಕೇನು? ಆ ನಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ಖೋಡಿಯ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ದೇವರ ನಿಂದೆಯೂ ಧರ್ಮದ ಚೇಷ್ಟೆಯೂ ತುಂಬಿರುತ್ತವೆ. ನಿನ್ನೆ ತಾನು ತನ್ನ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಿಸ್ತಿಯ ಪಕಾಲೆಯೊಳಗಿನ ನೀರು ಕುಡಿದನಂತೆ! ಈ ಖೋಡಿಗಳೇನು ನಮ್ಮ ಹುಡುಗರೋ, ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜನಾದ ಮೈರಿಗಳೋ? ನಿನ್ನೆ ಬೆಳಗಿನ ರೂಪವದಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ವಿಷ್ಣುವನು ‘ಏಸೂಕ್ರಿಶ್ತನೇ ನನ್ನನ್ನು ದ್ಧರಿಸುವವನು’ ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಾಡತೊಡಗಿದನು! ಹಿರಿಯಮಗನಾದ ಬಾಳನ ಗತಿಯು ಹಾಗೆ; ಇನ್ನೂ ಎತರಲ್ಲಿಯೂ ಏನಿಲ್ಲದ ಈ ಚಿಕ್ಕವನ-ವಿಷ್ಣುವನ-ಮತಿಯು ಹೀಗೆ!”

ದಿಟವಾಗಿ ಹೇಳುವದೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನುಳಿಸಲಾರನು. ‘ಮಂದಿಯ ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರೆಲ್ಲ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿರುತ್ತಾರಂತೆ; ಮೂರ್ಖರಿರುವರಂತೆ;

ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಜಾಣರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಂತೆ; ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಕಲಿಸಬೇಕಂತೆ ಮಂದಿಯ ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರ ಉಸಾಬರಿಯು ಇವನಿಗೇಕೆ? ಅದು ವಿಹಿತವಾಗಿ ತೋರುವುದೇ? ಮೊನ್ನೆ ಆತನ ಮೂರು ಸಾಲು ಜನ ಸ್ನೇಹಿತರು ಅಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ನಗುತ್ತ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮಾತಿನ ವಿಷಯವೇ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು 'ನಮ್ಮ ಸ್ತ್ರೀ ವರ್ಗ' ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದುದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರುವುದೇ? ಇವರು ಮತ್ತು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದು ದೇನಂದರೆ, 'ನಮ್ಮ ಸ್ತ್ರೀವರ್ಗವನ್ನು ಮೊದಲು ಸುಧಾರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು; ಅವರಲ್ಲಿಯ ಲಜ್ಜೆ-ನಾಚಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕು; ಮತ್ತು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಗಂಡಸರೊಡನೆ ಕೂಡಿ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ನಾಚಕೂಡದು....' ಹೀಗೆ ಏನೇನೋ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನಮ್ಮ ಸೊಸೆಯು ಅವರೆಲ್ಲರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅವರೊಡನೆ ನಗಿದಾಡು-ಕೆಲದಾಡು ವದು ತಮಗೆ ವಿಹಿತವೆನಿಸುವದೇ? ಅಥವಾ ಈ ಹಾಳು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಆಗಿದೆಯೇ? ನಮ್ಮ ಬಾಳನಿಗೂ ಆತನ ಆ ಮಿತ್ರ ರಿಗೂ ಊರ ಹೆಂಗಸರ ಉಸಾಬರಿಯೇತಕ್ಕೇ ಬೇಕು? ಇಂಥ ಈ ಗುಣಗಳಿಂದ ಆತನ ಮುಖದ ಮೇಲೆಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನನ್ನ-ನಿಮ್ಮಗಳ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೂ ಜನರು ಉಗುಳದಿರು!

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ದಿನಾಲು ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಹೊಸ ತಕ ರಾರು ತಂದು ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ಅದೊಂದು ಹೃದ್ರೋ ಗವೇ ಗಂಟು ಬಿದ್ದಂತಾಯಿತು. ನನ್ನ ಮನೆಯ ಯಾರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನ್ನ ಸ್ವಂತದ ಯಾವ ತಕರಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಳನ ಸಂಬಳವು ತಿಂಗಳಿಗಾಗಿ ನನ್ನ ಕೈಸೇರಿ, ನನ್ನಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರಪಂಚದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಖರ್ಚು-ಕಂದಾಯ ಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು; ಆದರೂ 'ದ್ರಾವ್ಯವಾ, ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಆ ಅಂಗಡಿಕಾರನ ಇಷ್ಟ ರೂ-ಪಾಯಿ ಕೊಡ ಹೇಳು' ಇಂಥ ನಿರೂಪಗಳೂ 'ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಇಸಕೊಂಡು ಬಾ; ಐದರ ನೋಟು ಬೇಕೆಂದು ಹೇಳು' ಇಂಥ ಬೇಡಿಕೆಗಳೂ ದಿನಮೇಕ ರೀತಿ ಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚುತೊಡಗಿದವು. ಆ ಬೇಡಿಕೆ-ನಿರೂಪಗಳ ಹೆಚ್ಚಳದ ಮೂಲಕ ಸಂಬಳವು ಕೈಗೆ ಬಂದ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ನನ್ನ ಹಣದ ಚೀಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಕೂಡ ಸಿಕ್ಕು ಉಳಿಯದಾಯಿತು! ಪುಸ್ತಕ, ಖುರ್ಚಿ, ಟೇಬಲ್ಲು, ಪಲ್ಲಂಗ, ಕಾಜಿನ ಪಾತ್ರೆ, ಬಗೆಬಗೆಯ ಆರಿವೆ-ಅಂಚಡಿ, ಡ್ರೆಸ್ಸು, ಬೂಟು ಮುಂತಾದ ಜೀನಸುಗಳು ಮಿತಿಮೀರಿ ಬಂದು ಮನೆಯನ್ನು ತುಂಬತೊಡಗಿದವು. ಅದು ನನಗೆ ಸೇರದಾಯಿ ತು. ಫಂಡು-ಗಿಂಡುಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ದುಡ್ಡು ವೆಚ್ಚವಾಗಹತ್ತಿತು; ಆದರೆ ಯಾವನೊಬ್ಬ ವೈದಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆ ದೇವ-ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟೂ ಖರ್ಚಾಗದಾಯಿತು. ಈ ಸಮಾಜ ಸೇನೆ, ಆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಭೆ, ಆ ಮಹಿಲಾವಿದ್ಯಾಲಯ, ಈ ಅಸ್ತೃತ್ಯರ ನಿಧಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ದಶಮಸ್ಥಾನದ ವರೆಗೆ ಹಣ ಖರ್ಚಾಗಹತ್ತಿತು. ಅದಾವುದೂ ನನಗೆ ರುಚಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ;

ಆದರೂ ನಾನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ 'ಆತನೇ ಗಳಿಸುವವನು. ತನ್ನಿಷ್ಟದಂತೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡಲೊಲ್ಲನೇಕೆ?' ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ಯೋಚಿಸಿದರೆ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ 'ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಈ ತನ ಖರ್ಚು ವೆಚ್ಚಗಳ ಓಘವು ನಡೆದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲ್ಕು ಉಳಿಯುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಇಡೀ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಹತ್ತುದಷ್ಟು ಸಕ್ಕರೆಯು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಮಗೆ ಒಂದು ವಾರಕ್ಕೆ ಕೊಡ ಸಾಲದಾಯಿತು! ಚಹ-ಕಾಫಿಗಳ ಸಡಗರವಂತೂ ಒಂದೇ ಸವನೆ ನಡೆದದ್ದೇ. ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ನಾವು ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಹಾಲು ಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ್ದವೋ ಅಷ್ಟು ಹಾಲು ಈಗ ನಮಗೆ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಬೇಕಾಯಿತು.' ಇದೆಲ್ಲ ರೀತಿಯು ನನಗೆ ಸಹನವಾಗದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಜೀವವು ತಲ್ಲಣಿಸತೊಡಗಿತು!

ಒಬ್ಬ ಮಗನೇ ದುಂದುಗಾರನೆನ್ನ ಬೇಕೇ? ಸೊಸೆಯು ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ಕೈ ಸಡಿಲನವಳು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವಳ ಜಡೆಗೆ ಕೊಬ್ಬರೇ ಎಣ್ಣೆಯು ನಿರುಪಯೋಗ ವಾಯಿತು. ಕಾಮಿನಿಯಾ-ಸುರಂಗಿ ಮುಂತಾದ ದೇಶೀ-ವಿದೇಶೀಯ ಭಾರೀಬೆಲೆಯ ಕಾಜಿನ ಕುಪ್ಪಿಗಳನ್ನು ತರಿಸಹತ್ತಿದಳು. ಯಾವ ಉತ್ತಮವಾದ ಒಂದು ಸೇರು ಕೊಬ್ಬರಿ ಎಣ್ಣೆಗೆ ಒಂದು-ಒಂದೂಕಾಲು ಆಣೆ ಬೆಲೆ ಬೀಳುವದೋ, ಅದರ ಅಷ್ಟ ಮಾಂಶ ಭಾಗದ ಆ ಸುವಾಸನೆಯ ಎಣ್ಣೆಗಳಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ರೂಪಾಯಿ ಬೆಲೆ ಬೀಳ ಹತ್ತಿತು. ನಮ್ಮ ಸೊಸೆಯು ತನ್ನ ಗಂಡನ ಫುನವೊಲಿಸಿಕೊಂಡು ತನಗಾಗಿ ಕೆಲ ಭಾರೀ ಬೆಲೆಯ ಚಿನ್ನದ ವಸ್ತ್ರ-ಒಡವೆಗಳನ್ನೇನಾದರೂ ತರಿಸಿಕೊಂಡಾಳೆಂದರೆ, ಇವ ಳಿಗೆ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತೀರ ಅನಾಸ್ಥೆಯು!

ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಏಕೋಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನಡೆದಿ ದ್ದವು. ನಾನು ಮಾತ್ರ ಕಣ್ಣು ಮೇಲೆ ರೆಪ್ಪೆಗಳನ್ನೆಳೆದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆನು. ಹೊಸ ಕಾಲ, ಹೊಸ ಜನರು. ಅದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಂತಹ ಹಳೇ ಮನ್ವಂ ತರದವರ ಆಟವೇನು ನಡೆಯ ಬೇಕಾಗಿದೆ? ದಿನಾಲು ಸಂಜೆಯ ಮುಂದೆ ನಾನು ದೇವರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಒಂದು ದಿನ ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಸೊಸೆಯು ಸಾರೋಟಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಗಂಡನ ಕಚೇರಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟುದು ಅದೇ ಮೊದಲು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಆಗ ನನಗೆ ತುಸ ವಿಸಾದವೂ ಅನಿಸಿತು. ನನಗೆ ಕೆಡಕೆನಿಸಿದ್ದರ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಮ್ಮ ಮಗ-ಸೊಸೆ ಇವರಿಗೆ ನಮ್ಮಗಳ ಭಿಡೆ-ಮುರುಪತ್ತುಗಳ ಪರಿವೆಯಿಲ್ಲದಂತಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಗಳು ನಮಗೆ ರುಚಿಸಲಾರವೆಂಬದರ ಅಂಜಿಕೆಯು ಅವರಿಗೆ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ನಮ್ಮಗಳ ಸಿಟ್ಟು-ಲೋಭಗಳೆಂದರೆ ಯಾವ ಗಿಡದ ತೊಪ್ಪಲವೋ? ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಅನಿಸಹತ್ತಿತು.

ಏನಾದರೂ ಅವರು ತರುಣರು; ದೇವರು ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಅನುಕೂ ಲತೆಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ; ಗಂಡ-ಹೆಂಡದಿರು ಪರಸ್ಪರರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮ ದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ; ವಿಲಾಸ-ವಿನೋದಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ವಯಸ್ಸು; ತಕ್ಕ

ಸಾಧನಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅಂದ ಬಳಿಕ ಅವರು ಅವುಗಳನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಬಾರದು? ಎಂಬ ವಿಚಾರವು ಹೊಳೆಯಲು, ನನಗೆ ತುಸ ಸಮಾಧಾನವೂ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರ ಅವಮಾನವಾಗುತ್ತಿರುವದಲ್ಲದೆ ಜನರೀತಿಗೆ ಅದು ವಿಪರೀತವಾಗಿಯೂ ತೋರುವುದು, ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕ ನನಗದು ರುಚಿಸದಾಯಿತು.

ನಾನು ದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಲು, ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು:—“ನೋಡಿದಿರಾ, ಸೊಸೆಯು ಸಾರೋಟಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕಚೇರಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋದಳು. ತಾನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆಂಬದನ್ನು ಕೂಡ ಅವಳು ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ!” ಎನ್ನಲು, ನಾನು ಆಕೆಯ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ತುಸ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ನಕ್ಕೆನು. ಆ ಕೂಡಲೆ ಅವಳು ರೋಷಗೊಂಡು:—“ಮನೆಯೊಳಗೆ ನಡೆದಿರುವ ಈ ಅನನ್ವಿತಗಳಿಗೆಲ್ಲ ನಿಮ್ಮದೇ ಸಮ್ಮತಿಯಿದೆ. ಅವಳು ಹೊರಡುವಾಗ ನಮ್ಮ ಆಳು ಅವಳಿಗೆ ‘ನೀವು ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬೊಂಟಿಗರಾಗಿ ಹೊರಟರೆ ಅವ್ವ ನವರು ಸಿಟ್ಟುಮಾಡಬಹುದೆ’ಂದು ಹೇಳಲು, ಅದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಅಕ್ಕರೆಯ ಸೊಸೆಯು ‘ಸಿಟ್ಟಾದಾರು. ಸಿಟ್ಟಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಅವರದೇನು ಹೊಗಬೇಕಾಗಿದೆ? ನಮ್ಮನ್ನು ಅವರೇ ಸಾಕಿ ಸಲುಹುತ್ತಿರುವರೇನು?’ ಎಂದಂದಳು. ನೋಡಿರಿ! ಅವಳ ಆ ನುಡಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕಿವುಡರ ಹಾಗೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡೆನು.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಆ ಉದ್ರೇಕದ ನುಡಿಗಳಿಂದಲೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ಆ ಅನಾಚಾರ-ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳ ಸ್ಮರಣದಿಂದಲೂ ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನಿದ್ರೆಯೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಬಾಳನ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ನನಗನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸುಖದ ಬದಲು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕಡು ದುಃಖವಾಗತೊಡಗಿತು. ನಮಗೆ ಆಯತ್ತವಾಗಿ ಬೇಕು ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ತಿನ್ನುಣ್ಣಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಗಹತ್ತಿತ್ತು. ಯಾವ ಬಗೆಯ ಚಿಂತೆ-ಯೋಚನೆಗಳೂ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಖಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಕಾಲಕ್ರಮಣವಾಗಹತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಮ್ಮಗಳ ಮತಭೇದ, ರೀತಿ-ನಡಾವಳಿ, ಮಾನಾಪಮಾನ ಮತ್ತು ರೂಢಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ನಮ್ಮ ಸ್ವಂತದ ಮೇಲೆಯೇ ಶಸ್ತ್ರವನ್ನೆತ್ತಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ಒಮ್ಮೆ ಯಾವನೊಬ್ಬನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೇಡಾದನೆಂದರೆ, ಆತನಲ್ಲಿಯ ಸದ್ವರ್ತನವೂ ದುರ್ವರ್ತನದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಮಗ ಮತ್ತು ಸೊಸೆ ಇವರು ಇದುವರೆಗೆ ನನಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಕೌತುಕದವರಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನ್ನ ಆ ಮನೋಧರ್ಮವು ಬದಲಿಸಹತ್ತಿತು. ನನ್ನಲ್ಲಿಯ ಸುಖ-ಸಮಾಧಾನಗಳಿಗೆ ನಾನೇ ಅಡ್ಡಬರತೊಡಗಿದೆನು. ಅವರ ಎಷ್ಟೋ ಸಹಜವಾದ ಮಾತು-ಕಥೆಗಳನ್ನು - ಈ ಮೊದಲು ಎಂದೂ ನನ್ನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲರದಂತಹವುಗಳನ್ನು-ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಾನು ಚರ್ವಿತ-ಚರ್ವಣ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದೆನು. ನಾನು ಬಹು ವಿವೇಕಿಯು; ವಿಚಾರಿಯು. ಇಂಥ ನನ್ನ ದೆಸೆಯೇ ಹೀಗಾದ ಬಳಿಕ, ಮಂದಮತಿಯಾದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ

ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನೇನು ಬಣ್ಣಿಸಬೇಕು?

ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನು ನನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ನನ್ನೆಡೆಗೆ ಬಂದು:—“ಸರ್ಪವುರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಸಿದ್ಧತೆಗೆ ಬೇಗನೆ ತೊಡಗಬೇಕು” ಎಂಬದೊಂದು ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನುಡಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವಳ ಕಣ್ಣೊಳಗಿಂದ ಅಶ್ರುಗಳು ಧಾರೆಗಟ್ಟಿ ಪ್ರವಹಿಸತೊಡಗಿದವು! ಅದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಅವಳ ಬಾಯಿಂದ ಒಂದು ಶಬ್ದವೂ ಹೊರಹೊರಡದಾಯಿತು. ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೊರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅವಳು ಲಗುಬಗನೆ ಒಳಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಆ ಕಾಲದ ಮುಖ ಚರ್ಯೆ ಹಾಗು ರೋದನಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿ ಹೋಯಿತು! ತನ್ನ ದುಃಖದ ಕಾರಣವೇನೆಂಬದನ್ನು ಅವಳು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಹಾಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಅಳುವು ಒತ್ತರಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅವಳಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾದ ದುಃಖವಾಗಿರಲಿಕ್ಕೇ ಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಖಾತ್ರಿಯಾಯಿತು. ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ದಾರಿದ್ರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಿದೆನು. ನಾನಾ-ಬಗೆಯ ಕಷ್ಟ-ನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿದೆನು; ಆದರೆ ಅವಳು ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ನಾನು ಇದುವರೆಗೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಒಳ್ಳೇ ಧೈರ್ಯದವಳೆಂದು ನನಗೆ ಅಭಿಮಾನವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳು ಎತಕ್ಕೂ-ಎಂಥ ಸಂಕಟಕ್ಕೂ ಅಂಜತಕ್ಕವಳಲ್ಲೆಂದು ನಾನು ಅನುಭವಗೊಂಡಿದ್ದೆನು. ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂತುಷ್ಟವೃತ್ತಿಯು ನಗೆಮೊಗವೂ ಇವು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ದೃಶ್ಯಚಿಹ್ನೆಗಳು. ಹೀಗಿದ್ದು ಈಗ ಅವಳು ಅಳುಮೋರೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವಳಿಗೆ ಅದಾವ ದುಃಖವಾಯಿತೆಂಬದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಅವಳ ಆ ರೋದನವನ್ನು ಕಂಡು ನನ್ನ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗಲ್ಲ-ಕಲ್ಲಿಗಲ್ಲವಾಯಿತು. ಅವಳ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೆಡಕೆನಿಸಿತು. ನನ್ನಲ್ಲಿಯ ಸಂತಾಪವು ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯಂತೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಜಾಗೃತವಾಯಿತು. ಸ್ವಂತದ ಹೆಂಡತಿಯ ಅನುಕಂಪನೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಗಂಡನಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಸಂತಾಪವು ಬಹು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದದ್ದೇ ಸರಿ!

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ತಂಗಿಯಾದ ದ್ರೌಪದೀದೇವಿಯ ವಿಡಂಬನೆಯು ಕಾರವರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳ ಐದು ಜನ ಗಂಡಂದಿರೊಂದಿಗೆ ನಡೆದಿರಲು, ಅದನ್ನು ಆ ಪಂಚಪಾಂಡವರು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಿರಬಹುದು? ಎಂಬ ವಿಚಾರವು ನನ್ನ ಮನಶ್ಚಕ್ಷುಗಳೆದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು; ಆದರೆ ಆ ವಿಚಾರದ ಯೋಗದಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿಯ ಸಂತಾಪವೇನೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಗ ಮತ್ತು ಸೊಸೆಗಾಗಿ ನಾವುಗಳೆಷ್ಟು ಕಷ್ಟ ಸಹಿಸಿದೆವೆಂಬದು ನೆನಪಾಗಿ, ನನ್ನಲ್ಲಿಯ ಸಂತಾಪವು ಹೆಚ್ಚಿತು. ನಾನು ಸಂತಪ್ತನಾದುದನ್ನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಕಂಡು ಹಿಡಿದಳು; ಅದರಿಂದ ಪಾಪ! ಆ ಬಡವೆಯು ಗಾಬರಿಗೊಂಡಳು. ಅವಳಲ್ಲಿಯ ದುಃಖವು ಎತ್ತಿಂದ ಎತ್ತೋ ಹೊರಟು ಹೋಯಿತು. ಅವಳು ನನ್ನೆಡೆಗೆ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಸಂತೈಸಲಾರಂಭಿಸಿದಳು.

“ಅದರಲ್ಲೇನಿದೆ? ಅವರೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಹುಡುಗರೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಇಷ್ಟೇಕೆ ಕ್ಷೋಭಗೊಳ್ಳಬೇಕು?” ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವಳು ನನ್ನ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಆ ಮಾದವವನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ನಗೆ ಬಂದಿತು. ನಾನು ನಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಅನಂದವಾಯಿತು!

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ದುಃಖವಾಯಿತೆಂದು ನಾನು ಸಂತಾಪಗೊಂಡೆನು; ಮತ್ತು ನನ್ನ ಸಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದಕ್ಕೆಂದು ಅವಳೇ ನನ್ನ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು! ವಾಚಕರೇ, ನೋಡಿದಿರಾ ಇದೆಂಥ ಚಮತ್ಕಾರವೆಂಬದನ್ನು? ಆಗ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಗೆ ಬಂದಿತು; ಆದರೆ ಆ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯೆಂಬದೊಂದು ಅಖಂಡವಾದ ನಿಜಸುಖವಿರುತ್ತದೆಂದು ಖಾತ್ರಿಯಾಯಿತು! ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗುಣಗಳೂ ಅಮೂಲ್ಯವಾಗಿದ್ದವು. ಸ್ವಂತದ ಮಾನ-ಅವಮಾನ ಅಥವಾ ತನ್ನ ಜೀವದ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖ ಇಲ್ಲವೆ ತನಗುಂಟಾಗಿರುವ ಯಾವದೊಂದು ಅಡಚಣೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಪರಿವೆಯನ್ನು ಪತಿಯ ಸುಖದೊಂದಿಗೆ ಕೊಂಚವೂ ಮಾಡಕೂಡದೆಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿರುತ್ತದೆಂಬದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಉದಾಹರಣೆ ಸಹಿತವಾಗಿ ನಾವು ನೋಡಹತ್ತಿದೆನೆಂದರೆ, ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಮನಸ್ಸಿನ ಸುಖ-ಸಮಾಧಾನಗಳಿಗೆ ಮೇರೆಯೇ ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ! ಈ ಸಂಸಾರದೊಳಗಿನ ಹಲವು ಚಿಂತೆ ಮತ್ತು ಯೋಚನೆಗಳು, ಸಂಕಟ ಮತ್ತು ಅಡಚಣೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದು ಬಿಡುವ ನೀರಿನ ಸೆಲೆಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆಂಬದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸುಖ-ಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ತನ್ನಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವುಂಟಾಗುವದೆಂಬ ಯೋಚನೆಯು ಅವಳಿಗೆ ಅದೇ ಮೊದಲು ಉಂಟಾಗಿದ್ದಿತು; ಆದರೆ ತನ್ನ ದುಃಖವು ತನ್ನಿಂದ ಸಹನವಾಗದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವಳು ಅದನ್ನು ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು; ಆದರೂ ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಯಿತೆಂಬದು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ತಾನೇ ನುಂಗಿಕೊಳ್ಳುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅವಳು ಇರಿಸಿದಳು.

ನನ್ನ ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಾದ ವಿಷ್ಣು-ವಾಮನರು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ವರ್ತನದ ಪಡಿಕಟ್ಟಾದರೂ ತಮ್ಮ ಅಣ್ಣನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದಿತು. ಅವರ ಆ ರೀತಿಯು ಸಹಜವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಬರಬರುತ್ತ ಆ ನಮ್ಮ ಇಬ್ಬರು ಚಿಕ್ಕಹುಡುಗರು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳದಾದರು. ನಿಮ್ಮ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಮಡಿಮೈಲಿಗೆ, ಸ್ನಾನ-ಸಂಧ್ಯೆಗಳ ಜಂಬರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡರೆ ನಮ್ಮ ಅಭ್ಯಾಸವು ಹೇಗಾದೀತೆಂದು ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಹತ್ತಿದರು. ಪಾಟೆ-ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ಕೊಡುವುದು, ಅರಿವೆ-ಅಂಚಡಿ ಹೊಲಿಸುವುದು, ಫೀಜು-ಫಂಡುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಮುಂತಾದ ಅವರ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳೆಲ್ಲ ಅವರ ಅಣ್ಣನಿಂದಲೇ ಪೂರೈಸು

ತ್ತಿದ್ದವು. ಅದರಿಂದ ಅವಾವುಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಅವರು ನನಗಾಗಲಿ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗಾಗಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸೊಸೆಯಾದರೂ ಆ ಹುಡುಗರನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ರೀತಿಯಿಂದ ನಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು; ಯಾಕಂದರೆ, ಅವೆರಡೂ ಹುಡುಗರು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರೊಡನೆ ಹೆಚ್ಚು ಬಳಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು! ಅದರಿಂದ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಇನ್ನು ಈ ಸಂಸಾರಪಾಶದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾದೆವೆಂದು ನನಗನಿಸಿತು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾವು ಇಲ್ಲಿರದೆ, ತೀರ್ಥ-ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತ, ದೇವ-ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಭಜಿಸುತ್ತ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುವದೇ ವಿಹಿತವು. ನಾವು ನಮ್ಮ ಮಗನಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಹೆಣ್ಣು ದೂರ ಸರಿದರೇ ನಮ್ಮ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆಗಳುಳಿದು, ಮಗನಿಗೂ ಸೊಸೆಗೂ ಅನಿರ್ಬಂಧವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವುಂಟಾದೀತು.

ಹೀಗೆ ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು, ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಮಗಳಾದ ಮಾಲತಿಯನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳಮಟ್ಟಿಗೆ ತವರುಮನೆಗೆ ಕರೆತರಬೇಕು; ಅಂದರೆ ಅವಳೂ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ವೈಭವವನ್ನು ಕಂಡು ಹರುಷಗೊಂಡಾಳು; ಮತ್ತು ಅಣ್ಣನಿಗೂ ಅತ್ತಿಗೆಗೂ ನಾಲ್ಕು ಹಿತೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಳು. ನನ್ನಿಂದಾಗಲಿ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯಿಂದಾಗಲಿ ಯಾವ ಎಷ್ಟೋ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲವೋ, ಅಂಥವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಲತಿಯು ತನ್ನ ಅಣ್ಣ-ಅತ್ತಿಗೆಯ ರೊಡನೆ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಹೇಳಿ ಕೇಳುವಳು. ಮಾಲತಿಯು ಬಂದಳೆಂದರೆ, ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೂ ತುಸ ವಿರಾಮವಾದೀತು. ಮುಂದೆ ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳಿಗೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ನಮ್ಮ ಸರ್ವಪುರಗೆ ಹೊರಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲ ದಿನವಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಯ ನಮ್ಮವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಶೀ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಉಭಯತರೂ ಪತಿತ ಪಾವನೆಯಾದ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ದರ್ಶನ ಪಡೆಯುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಶೇಷಾಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕೆಂಬ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ನಾನು ನನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡೆನು.

ನಾನು ನಮ್ಮ ಮಾಲತಿಯನ್ನು ಕರೆಸುವೆನೆಂಬದು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಅವಳಿಗೆ ಬಹು ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿತು. ತಮ್ಮ ಮಾಲತಿಯು ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ಅನಾಚಾರ-ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳು ತಿಳಿಯಬಾರದೆಂದೂ, ಅವಳಿಗೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ವಿಷಾದವೆನಿಸಿಕೊಡದೆಂದೂ ಮತ್ತು ದೇವರು ತೋರಿಸಿರುವ ಬಂಗಾರದಂತಹ ಸುದಿನಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಮಾಲತಿಗೆ ಸಂತೋಷವೆನಿಸಬೇಕೆಂದೂ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ನಮ್ಮ ಸೊಸೆಯೊಡನೆಯೂ ನೆರೆಹೊರೆಯವರೊಡನೆಯೂ ತುಸ ಕೂಡಿ ನಡೆಯಹತ್ತಿದಳೆಂಬದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯ ಬಂತು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎತ್ತ ನೋಡಿದರೂ ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣತೆಯ ಹೊರತು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲೆಂಬದು ಬಂಡಿತವು; ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಜಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚು-ಮರೆ ಮಾಡಿ, ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ವಿಹಿತವಾಗಿ ತೋರುವದಷ್ಟನ್ನೇ ಜನರಿಗೆ ತೋರಿಸುವ ಹವ್ಯಾಸ

ವೊಂದೇ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಹೊರತು ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಸತ್ಕರ್ಮವೂ ಇರುತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಸಿರಿವಂತಿಕೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು; ತಮ್ಮ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬೇಕು; ತಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯಬೇಕು; ತಮ್ಮ ಜಾಣತನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕು; ತಾವು ದುಃಖಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಒಳ್ಳೇ ಸುಖಿಗಳಿರುತ್ತೇವೆಂದು ತೋರಿಸಬೇಕು; ತಾವು ಬಹು ಜೀನ ಹಂಕರಾಗಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಪರವೃದ್ಧಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಭ್ರಮೆಯುಂಟಾಗಬೇಕು; ತಾವು ಸಂತೋಷದಿಂದಿರದಿದ್ದರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರುತ್ತೇವೆಂದು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬೇಕು; ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಜನರಿಗೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾನವನು ಅಷ್ಟು ಮನಮುಟ್ಟಿ ಅದೇಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೋ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ನನಗಂತೂ ಈ ಸಂಗತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಬಲು ತಿರಸ್ಕಾರವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾವು ಒಳ್ಳೇ ಚಿಂತಾಮಗ್ನರಾಗಿರುವಾಗ ಯಾವನೊಬ್ಬ ಮಿತ್ರ-ಮಿತ್ರಾಣು ಬಂಧಿಯು ಭೆಟ್ಟಿಯಾದನೆಂದರೆ, ನಮ್ಮ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ನಾವು ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ ನುಂಗಿಕೊಂಡು, ನಗೆ ಮೊಗದಿಂದ-ಅಂದರೆ ನಾವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬಹು ಸಂತೋಷಗೊಂಡವರಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತ ಆತನೊಡನೆ ಮೆರೆಯಹತ್ತುತ್ತೇವೆ. ಇಂಥ ವಿಪರೀತ-ಖೋಟಾ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ನಮಗೆ ಲಭಿಸುವದಾದರೂ ಏನೆಂಬದು ನನಗಂತೂ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಲೋಕ ರೂಢಿಯು ಹೀಗೆಯೇ ಇರುತ್ತಿರುವದು ನಿಜವು. ಇರಲಿ. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಸುಖವಹಸ್ಥಿತಿಯು ಹೊಗಿರುತ್ತದೆಂಬದನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಸಿದ್ಧತೆಗೆ ತೊಡಗಿದಳು; ಅದರಿಂದ ದಿನಾಲು ಅವಳಿಂದ ನನ್ನೆಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ತಕರಾರುಗಳು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾದವೆಂಬದೊಂದು ಲಾಭವೇ ಆಯಿತೆಂದು ನನ್ನ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು; ಆದರೆ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ಅಡಗಿಸಲಾಗದೆಂಬದೂ, ಸುಳ್ಳಿನ ಸ್ವರೂಪವು ಕೂಡಲೆ ಹೊರಬೀಳುತ್ತದೆಂಬದೂ ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಜನರೆದುರಿಗೆ ಸತ್ಯದ ಅಭಾಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಮಾತ್ರ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲೆಂಬದು ನಿಜವು.

ನಮ್ಮ ಮಾಲತಿಯು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ೮-೧೦ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ತನ್ನ ದೂರುಗಳನ್ನು ಅವಳೆದುರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ಕೂಡುವಳೆಂದು ನನ್ನ ಖಾತ್ರಿಯಿತ್ತು; ಆದರೆ ಮೊದಮೊದಲು ವಿಪರೀತ ಸ್ಥಿತಿಯ ಆಭಾಸವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯುಂಟಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸಂದೇಹವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾಲತಿಯು ಬಂದ ಬಳಿಕ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ನನ್ನೆಡೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೂರು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಅವಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಹತ್ತುವಳು. ಅದರಿಂದ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ನನ್ನ ಬಳಿಯ ಅವಳ ರಿಪಿರಿಯು ಕಟ್ಟಾಗಿ, ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ

ಸುಖದಿಂದಿದ್ದೇನೆಂದು ನನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಯಿತು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಕರ್ಮಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಸಿದ್ಧರಿರದ್ದರಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ ಆ ಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನೇವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಾಲತಿಯು ಬಂದಬಳಿಕ ಆ ತೊಂದರೆಯ ಬಹುತಾಂಶವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದೆಂದು ನನಗನಿಸಿತು. ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಅಡಚಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಯ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಮಾಲತಿಯು ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ; ಅದರಿಂದ ಚಂಪೆಯ ಗಂಡನ ಮನೆಯ ಕೌತುಕಗಳನ್ನು ಮಾಲತಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಕಾಲಹರಣವಾಗಿ, ಮಗನ ಹಾಗು ಸೊಸೆಯ ವಿಷಯದ ತಕರಾರುಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸಲಾರವೆಂಬದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಸುಖ-ಸಮಾಧಾನದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಡುವೆ ಈ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಆಪತ್ತಿಯುಂಟಾಗುವದೋ, ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಆ ಮಾರ್ಗವು ವಿಹಿತವಾಗಿರುವದೆಂದು ನಾನು ಅಲೋಚಿಸಿದೆನು; ಮತ್ತು ಮಾಲತಿಯನ್ನು ಕರೆತರುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಾನೇ ನಮ್ಮ ಬಾಳನ ಹತ್ತರ ಮಾತು ತೆಗೆದೆನು.

ಬಾಳನು ಬಹು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮಾಲತಿಯನ್ನು ಕರೆಯಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ಅವಳ ಭೆಟ್ಟಿಯೇ ಆಗಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಕರೆಯಿಸಲೇ ಬೇಕು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಅವನು: - 'ಆದರೆ ಅವಳ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯ ಜನರು ಮಹಾ ಮೂರ್ಖರುತ್ತಾರೆ; ಅದರಿಂದ ಅವರು ಕಳಿಸಿಕೊಡಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲ' ಎಂದು ಅಂದನು. ನಮ್ಮ ಬಾಳನ ಆ ನುಡಿಗಳು ನನಗೆ ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಾನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಬೆದರಿದೆನು; ಯಾಕಂದರೆ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಜಾಣರೋ-ಮೂರ್ಖರೋ ಎಂಬದನ್ನು ಇವನಾವಾಗ ತಿಳಿಕೊಂಡಿದ್ದನು? ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ತಿಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗವಾದರೂ ಈತನಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತು? ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವರು ಮೂರ್ಖರೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಹಾಗೆಂದೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಇವನಿಗೇನು ಅಧಿಕಾರವು? ಹೀಗೆಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿತು.

ಜನರೆಲ್ಲ ಮೂರ್ಖರು; ಮುಂದುಕರೆಲ್ಲ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಗಾರ್ದಭರು; ದೇವರೇ ಇಲ್ಲ; ಧರ್ಮವೆಂಬದು ಕೇವಲ ನಿರುಪಯೋಗ ಮುಂತಾಗಿ ಏನಾದರೊಂದು ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬೊಗಳಹತ್ತಿರುವನೆಂದು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಎಂದಿನಿಂದಲೋ ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದ್ದಳು. ಅದರಿಂದ ಆತನು ನಮ್ಮ ಬೀಗರಿಗೆ ಹಾಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಮೂರ್ಖನೆಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಮಗನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉದ್ವಾಮತನವುಂಟಾಗಿದೆ; ಬಹಿರಾಡಂಬರದಿಂದಲೇ ಆತನಲ್ಲಿ ಆ ವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಬಲು ಕೆಡಕೆನಿಸಿತು. ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆ ಮತ್ತು ನಮ್ರತೆ ಇವೆರಡು ಸದ್ಗುಣಗಳ ಗಂಧವು ಕೂಡ ಇಂಗ್ಲಿಷ ಕಲಿತವರಲ್ಲಿರುವದಿಲ್ಲವೆಂಬದು ನಮ್ಮ ಬಾಳನನ್ನೂ ಆತನ ಬೇರೆ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನೂ ಕಂಡು ನನಗನಿಸಹತ್ತಿತು. ಹಳೇ ಪದ್ಧತಿಯ

ಬಾಲಬೋಧ ಜನರೆಂದರೆ 'ಶುದ್ಧ ಪತುಗಳು' ಎಂದು ತನ್ನ ಮಿತ್ರರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಬಾಳನು ಅಂದಿದ್ದನ್ನು ನಾನು ಸ್ವತಃ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದೆನು. ಆಗ ಆತನ ಸಂಭಾಷಣವು ನನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಆ ಮಾತಿನ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದೀತೆಂದಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ನಾನು ಅದನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತನಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡೇನೆಂಬ ಬಗ್ಗೆಯಾಗಲಿ ಆತನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಇರಲಿ. ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿಷ್ಟೇ, ನಮ್ಮ ಬಾಳನ ಆ ಉಪಮರ್ಧಕಾರಕ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡೂ ನಾನು ಮಾಲತಿಯನ್ನು ಕರೆಯಿಸುವದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆನು; ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಹರಿಹರಕ್ಕೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕರೆಕಳುಹಿಸುವ ಯೋಚನೆಗೆ ಹತ್ತಿದೆನು.

ಅಂದೇ ಅಪರಾಹ್ನಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಾವುಕುಕ್ಕು ಮಾಡಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಒಬ್ಬ ಶಾಲೆಯ ಹುಡುಗನು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು:—“ಗುರುಭಟ್ಟರೇ-ಗುರು ಭಟ್ಟರೇ, ನಿಮ್ಮ ಹುಡುಗನು ಇಂದು ಪಾದ್ರೀಸಾಹೇಬರ ಬಳಿಯ ಬಿಸ್ಕೀಟುಗಳನ್ನು ತಿಂದನು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು:—ಯಾರು?

ಆ ಹುಡುಗ:—ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನಿಮ್ಮ ಮಗನು.

ನಾನು:—ನನ್ನ ಮಗನೆಂದರೆ ಯಾರು?

ಹುಡುಗ:—ನಿಮ್ಮ ಮಗನು ಫಿಫ್ತ ಫಾರ್ಮಿನಲ್ಲಿರುವನಲ್ಲ, ಆತನು.

ನಾನು:—ಅಂದರಾರೋ?

ಹುಡುಗ:—ನಿಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವು. ಶಾಲೆಯ ಪಾದ್ರೀ ಸಾಹೇಬನ ಬಳಿಯಿಂದ ಬಿಸ್ಕೀಟುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ತಿಂದನು, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಆಗ ನಾನು ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ:—ನಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವು ಆ ಬಿಸ್ಕೀಟುಗಳನ್ನು ಆ ಪಾದ್ರೀ ಸಾಹೇಬನಲ್ಲೇಕೆ ತಿಂದನು? ಈ ಹುಡುಗರು ಶಾಲೆಯಲ್ಲೇನಾದರೂ ಕಲಿಯುವರೋ ಅಥವಾ ಇಂಥ ಅಭಕ್ತೃಭಕ್ತೃ, ಅಪೇಯ-ಪಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುವರೋ? ಹೀಗೆ ನಾನು ಯೋಚಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದೆನು. ಹುಡುಗರ ಮೇಲಿನ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು ಸಡಿಲಾಗ ಹತ್ತಿದ ನಂತರ ಅವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳಹೋಯಿತೆಂದರೆ, ಸ್ವಂತದ ಅಪಮಾನದ ಹೊರತು ಯಾವದೂ ಸಾಧಿಸುವದಿಲ್ಲ; ಅದರಿಂದ ನಾನೀಗ ಸುಮ್ಮನಿರುವದೇ ವಿಹಿತವು. ಯಾವನು ಸಾಕಷ್ಟು ದುಡ್ಡು ಸಂಪಾದಿಸಿಟ್ಟಲ್ಲವೋ ಅಥವಾ ಯಾವನು ಸ್ವತಃ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಆಧಾರಸ್ತಂಭವಾಗಿರುವದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ತಂದೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಎಂದೂ ಕೇಳುತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ, ಈ ಲೋಕದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರವೂ ದುಡ್ಡಿನ ಬಲದಿಂದಲೇ ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಹೆಂಡದಿರು ಗಂಡನ, ಮಕ್ಕಳು ತಂದೆಯ, ಭಗಿನಿಯರು ಬಂಧುವಿನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವದು ಇಲ್ಲವೆ ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವದು ಯಾವಾಗಲೆಂದರೆ, ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ದುಡ್ಡಿರುವದೋ ಆಗ. ದುಡ್ಡಿರದಿದ್ದರೆ

ಯಾರು ಯಾರನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸುವದಿಲ್ಲ.

ಅನುಭವ, ರಾಂತತೆ ಹಾಗೂ ಚಾತುರ್ಯ ಇಲ್ಲವೆ ಸಜ್ಜನತೆ ಇವಾವುಗಳ ಬೆಳಕೂ ದುಡ್ಡಿನ ಮುಂದೆ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ದುಡ್ಡಿರದಿದ್ದರೆ ಆತನು ಮನುಷ್ಯನು ಅಹುದೋ-ಅಲ್ಲವೋ? ಎಂಬ ವಿಚಾರವುಂಟಾಗುತ್ತಿರುವದನ್ನು ನಾವು ಯಾವಾಗಲೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆ. ಆದರಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಉಪದೇಶ ಇಲ್ಲವೆ ಎನಾದರೂ ಹೇಳು-ಕೇಳುವ ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಬೀಳಬಾರದು; ಯಾವನ ಕರ್ಮವು ಹೇಗಿದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಫಲವಾಗುವದು; ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಾವೇಕೆ ಸುಮ್ಮಸುಮ್ಮನೆ ಪೇಚಾಡ ಬೇಕು? ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ನಾನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡೆನು; ಆದರೆ ಇಂಥ ಆಲೋಚನೆಗಳಿಂದ ಸುಖ, ಸಮಾಧಾನ, ಮನಶ್ಚಾಂತಿಗಳೆಂದಾದರೂ ಲಭಿಸುವವೇ? ನನ್ನ ಜೀವವು ಹೈರಾಣುಗೊಂಡಿತು. ಆಗ ನಾನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ:—“ಗುರು ಭಟ್ಟಾ, ಇನ್ನು ಈ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸಾಕು ಮಾಡು. ಈ ಮೊದಲು ಇದ್ದ ಕಷ್ಟ ದಾರಿದ್ರ್ಯವೆಲ್ಲ ಹಿಂಗಿ ಹೋಯಿತು. ಮಗನು ಸಂಪಾದಿಸುವವನಾದನು. ಆತನ ಲೌಕಿಕವೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿನ್ನ ಹಿರಿಯತನ ವನ್ನು ಸಾಕುಮಾಡಿಕೋ.” ಎಂದು ಅಂದುಕೊಂಡೆನು. ಆಗ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಸಾವಿನ ಆರಾಧನೆ ನಡೆಯಿಸಿದೆನು; ಆದರೆ ಮರಣವೆಂದಾದರೂ ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿ ದೆಯೇ? ಮತ್ತು ಅದು ಆರಾಧನೆಯಿಂದೇನಾದರೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದದ್ದುಂಟೇ?

ಸಂಸಾರವನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡಿ ಈ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಉಪಾಧಿಯನ್ನು ಕಳ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆಯು; ಆದರೆ ಅದು ಕೈಗೂಡುವ ಬಗೆಯು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೂ ಮಗನಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆ ಸೊಸೆಗೂ ಆಕೆಗೂ ಕೂಡಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಹಾಗಾಗುವದು ಕಾಲತ್ರಯ ದಲ್ಲಯೂ ಶಕ್ತವಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಈ ಪ್ರಪಂಚದೊಳಗಿನ ಒಣ ತಾಕಲಾಟಕ್ಕಿಂತ ನಿರಾಮಯವಾದ ಅರಣ್ಯವೇ ಲೇಸು; ಈ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಮನುಜರ ಸಹವಾಸ ಕ್ಕಿಂತ ಗಿಡ ಗಂಟೆ, ಪಶು-ಪಕ್ಷಿಗಳ ಸಹವಾಸವೇ ವಿಹಿತವೆಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಗಹತ್ತಿತು; ಮತ್ತು ನಾನು ಅದೇ ಸಿದ್ಧತೆಗೆ ತೊಡಗಿದೆನ್ನಬಹುದು.

ನಾನು ಆ ನನ್ನ ಬೇತನ್ನು ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ತರಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದೆನು; ಆದರೆ ಅದು ಸಿದ್ಧಿಸುವದು ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ‘ಮನಸಾ ಚಿಂತಯೇತ್ ಕಾರ್ಯಂ ವಿಧಿರನ್ಯದ್ವಿಚಿಂತಯೇತ್’ ‘Man proposes God disposes’ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಗಳು ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲಹತ್ತಿದವು. ಈ ಬಗೆಯ ವಿವಂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಿರಲು, ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಮನೆಯೊಳಗಿಂದ ಸಂಚಿತ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ನನ್ನೆ ಡೆಗೆ ಬಂದು: --“ಹರಿಹರದಿಂದ ಪತ್ರ-ಪಾನುಗಳೇನಾದರೂ ಬಂದಿರುವವೇನು? ಅತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಕಾಲರಾಬೀನೆಯು ವಿಪರೀತವಾಗಿದೆಯಂತೆ. ಆ ಭೀಮಾಬಾಯಿಯ ಸವ ತಿಯು ಬಂದಿರುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳು ಹರಿಹರದಲ್ಲಿ ಕಾಲರಾಬೀನೆಯಿಂದ ದಿನಾಲು

೨೦-೩೦ ಜನರು ಸಾಯುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಅನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಪತ್ರಗಳು ಬಂದಿರದಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೊಂದು ಪತ್ರವನ್ನಾದರೂ ಬರೆಯಬಾರದೇ?" ಎಂದಳು. ನಾನು ನಿನ್ನ ಸಂಜೆಯ ಮುಂದೆ ಯಾರ ಬಾಯಿಂದಲೋ ಇದೇ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೆನು. ನಮ್ಮ ಮಾಲತಿ, ಆಕೆಯ ಗಂಡ, ಅತ್ತೆ-ಮಾವ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಹರಿಹರ ದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಮೂಲಕ, ನಮಗೆ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತೆಯುಂಟಾಗುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ; ಆದರೆ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಿದರೂ ಆಗುವದೇನು? ಆಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದಾದರೂ ತಪ್ಪಿದ್ದುಂಟೇ?

ಮನುಷ್ಯನು ಚಿಂತೆ ಮಾಡಲಿ-ಮಾಡದಿರಲಿ, ಆಗತಕ್ಕದ್ದು ಆಗಿಯೇ ಆಗುವದು; ಮತ್ತು ಆಗದಿದ್ದದ್ದು ಎಂದೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮಾನವನು ಚಿಂತಾಮಗ್ನನಾಗುವದು ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಹೀಗೆ ಆದೀತು, ಹಾಗೆ ಆದೀತು ಮುಂತಾದ್ದರ ವ್ಯರ್ಥ ಚಿಂತೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಮೂರ್ಖತನವಿಲ್ಲ. ದೇವರ ಮೇಲೆ ಭಾರ ಹಾಕಿ ಸುಮ್ಮನಿರುವದೇ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕರ ನಿಜವಾದ ಜಾಣತನವು. ದೇವರಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೈಯಿದ್ದಿತೆಂದರೆ, ಚಿಂತೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಡುವದಿಲ್ಲ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಬಾಳಿನಿಂದ ಕಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅತನ ಕಚೇರಿಯ ಶಿವಾಯಿಯು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು 'ನೀವು ಹರಿಹರಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಬೇಕಂತೆ ಮಾಲತಕ್ಕನ ಯಜಮಾನರು ಬೇನೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆಂದು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಬಾ ಎಂದು ನಮ್ಮ ರಾವಸಾಹೇಬರು ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.' ಎಂದು ನುಡಿದನು.

'ಅಂದರೆ?' ಎಂಬದೊಂದೇ ಶಬ್ದವು ಆಗ ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದಿತು. ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ಆ ಶಿವಾಯಿಯು ಹಿಂದಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ಬಾಳನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಆತನು 'ಮಾಲತಿಯ ಗಂಡನಿಗೆ ಕಾಲರಾ ಬಂದಿದೆ. ಕಾರಣ ನೀವು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹರಿಹರಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬೇಕು.' ಎಂದ ಕೂಡಲೆ ನನ್ನ ಹಲ್ಲಣವೇ ಹಾರಿದಂತಾಯಿತು! ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ನನಗೆ ಸೂಚಿಸದಾಯಿತು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ತರ್ಕಗಳುಂಟಾಗತೊಡಗಿದವು. ಕಡುವೈರಿಯೂ ಬಗೆಯುಂಟಹ ಭವಿಷ್ಯಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬಗೆಯುತ್ತಿತು. ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಬಾಳನು ತನ್ನ ಅಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ನಾನು ನನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದೆನು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೂ ಆ ಸುದ್ದಿಯು ಹತ್ತಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವಳು ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಅಳಹತ್ತಿದಳು. ಆಗ ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು:-ಹೀಗೆ ಹುಚ್ಚಿಯ ಹಾಗೆ ಅಳುವೆಯೇಕೆ? ತುಸ ತಡೆ. ನಿಜಸಂಗತಿಯೇನೆಂಬದಾದರೂ ತಿಳಿಯಲಿ. ದೇವರ ದಯದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಸುಖದಿಂದಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಬೇಗನೆ ಸುದ್ದಿ ಬಂದೀತು. ಬಾಳನಿಗೆ ಇದು ಹೇಗೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಿತೆಂಬದನ್ನು ಕೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದವನೇ, ನಾನು ಬಾಳನನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆದು, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದೆನು.

ತನಗೆ ತನ್ನ ಹರಿಹರದ ಸ್ನೇಹಿತನೊಬ್ಬನಿಂದ ಪತ್ರ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಬಾಳನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ನಾನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಗಾಬರಿಗೊಂಡೆನು. ಹರಿಹರಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲೇ ಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಆ ಸಿದ್ಧತೆಗೆ ತೊಡಗಿದೆನು. ಸಿದ್ಧತೆಯೇತರದು ಮಣ್ಣು! ಏನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಮುಂತಾದುದೇನೂ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಒಮ್ಮೆ ಒಳಗೆ ಹೋಗಬೇಕು, ಒಮ್ಮೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಕು; ಅಟ್ಟವನ್ನೇರಿ ಮಗನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು, ಅಲ್ಲಂದ ಮರಳಿ ಕೆಳಗೆ ಬರಬೇಕು ಹೀಗೆ ಕೆಲ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದೆನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಖಾಕೀ ಬಣ್ಣದ ಉಡುಪಿನ ಒಬ್ಬ ತಾರಮನ್ನನು ಬಂದನು. ಅವನು ತಂದಿದ್ದ ತಂತಿಯ ಕಾಗದವನ್ನು ಬಾಳನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಟ್ಟನು. ಆ ತಂತಿಯ ಸಂಗತಿಯೇನೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಜೀವವು ಹಾತೊರೆಯಹತ್ತಿತು. ನನ್ನ ಎದೆಯು ಧಡಧಡೆಂದು ಹಾರಹತ್ತಿತು. ಆಗ ನನ್ನಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಆಗಲಿಲ್ಲ; ಅದರಿಂದ ನಾನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಸಿ ಕುಳಿತೆನು. 'ಬಾಳಾ, ಆ ತಂತಿಯಲ್ಲೇನಿದೆ?' ಎಂದು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದಲೇ ಕೇಳಿದೆನು.

ಬಾಳನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ; ಅದರಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಗೊಂದಲವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತರ್ಕಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಬಾಳನಿಗೆ ಕೇಳಿದೆನು. ಆಗಲೂ, ಆತನಿಂದ 'ಹೂಂ' ಎಂಬದಿಷ್ಟೇ ಉತ್ತರ ದೊರಕಿತು. ಆತನ ಆಗಿನ ದನಿಯ ಮೇಲಿಂದಲೇ ಲಕ್ಷಣವು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲೆಂಬದು ತಿಳಿಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಸ್ವತಃ ಹೋಗಿ ಆತನನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಲೋಸುಗ ನಾನೇ ಅಟ್ಟವನ್ನೇರಿ ಹೊರಟೆನು. ನಾನು ಕೆಲ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನೇರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ಅಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ತನ್ನ ಕೋಣೆಯ ಹೊರಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕುತ್ತ, ತಂತಿಯ ಕಾಗದದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೆ "ಇನ್ನು ಹರಿಹರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಳಿಯಲಿಲ್ಲ! ತೀರಿತು!! ಎಲ್ಲವೂ ಮುಗಿಯಿತು!!!" ಎಂದು ಹೇಳಹೇಳುತ್ತಲೆ ದುಃಖವು ಒತ್ತರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳಹತ್ತಿದನು.

ಆಗ ಯಾವುದೊಂದು ಫೀಕ್ಷನ್ ವಿಷದ ನೀರು ಕುಡಿಸಿದ ಹದನಾದ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ಕಸುವಿನಿಂದ ಯಾರೋ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತಾಯಿತು! ಅದರೂ ನಾನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಆ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಬಲಿಬೀಳದೆ, ನನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಕುರಿತು ಒಳ್ಳೇ ಆನೇಶದಿಂದ 'ತಮ್ಮಾ, ಬಾಳಾ, ಆ ತಂತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವುದಾದರೂ ಏನು?' ಎಂದು ಕೇಳಲು, 'ಮಾಲತಿಯ ಗಂಡನು ಇಂದೇ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತೀರಿಕೊಂಡನು. ಇನ್ನು ಗುರುಭಟ್ಟರನ್ನು ಕಳಿಸಬಾರದು. ಮಿಕ್ಕ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಪತ್ರ ಬರೆದು ತಿಳಿಸುವೆನು.' ಎಂದು ತನ್ನ ಗೆಳೆಯನು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಬಾಳನು ಹೇಳಿದನು. ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನೊಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಗರೆದು, ಕೆಳಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಅಟ್ಟವನ್ನಿಳಿಯ ಹತ್ತಿದೆನು.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲವೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವಳು ಒಳಗೆ ಎದ್ದೆವೆದ ಬಡ ಕೊಂಡು ಅತ್ತು ಗೊಂದಲವೆಬ್ಬಿಸ ತೊಡಗಿದಳು. ಮುಂದೆ ಕೆಲ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಯ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿಯು ಹತ್ತಲು, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ನಮ್ಮ ಮೋರಪ್ಪನಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ಹತ್ತಲು, ಆತನೂ ನನ್ನ ಭೆಟ್ಟಿಗೆಂದು ಬಂದನು. ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೆಂಗಸರ ಮೇಳವು ಒಂದೇಸವನೆ ಹೆಚ್ಚಿತೊಡಗಿತು. ನೋಡಿದತ್ತೆಲ್ಲ ಆಕಾಂತವೇ ಆಕಾಂತವು! ಆ ಕರ್ಮಕಥೆಯನ್ನು ನಾನಿನ್ನು ನಮ್ಮ ವಾಚಕರಿಗೆ ಹೇಳಲಾರೆನು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖವು ರವಷ್ಟಾದರೆ, ದುಃಖವು ಪರ್ವತದಷ್ಟೆಂಬದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ನಾವು ನಾನಾ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಬಹು ಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಅನುಭವಿಸಿ ಈಚೆಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಅಲ್ಪಕಾಲ ಸುಖದ ಆಸ್ವಾದ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ನಮಗೆ ಪುನಃ ಒಮ್ಮೆಲೆ ದುಃಖದ ಝಳವು ತಾಕಿಬಿಟ್ಟಿತು!

೧೨ “ಸ್ವಧರ್ಮ ನಿಧನಂ ಶ್ರೇಯಃ....”

ಂತದ ಮೇಲೆ ಸಂಕಟಗಳು ಬಂದವೆಂದರೆ, ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನಾನಾ ವಿಚಾರಗಳೂ ವೇದಾಂತಪರ ವಚನಗಳೂ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತವೆ. ಹೆರ ವರ ದುಃಖವನ್ನು ಕಂಡು ದುಃಖಿತನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಆ ದುಃಖದ ಅನುಭವವನ್ನು ಸ್ವತಃ ಅನುಭವಿಸಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಿಲ್ಲ ದಿದ್ದರೆ, ‘ಪರದುಃಖೇನ ದುಃಖಿತಾ ವಿರಲಾಃ’ ಎಂಬದೇ ನಿಜವು.

ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಈ ಬಗೆಯ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ದುಃಖದ ಪರ್ವತವು ಕಡಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಿತು. ನನ್ನ ಮಗಳ ಮೇಲೆ ವೈಧವ್ಯದ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂತು. ಈ ದುಃಖದಿಂದ ನಾನು ತೀರ ಕಂಗೆಟ್ಟೆನು. ಈ ದುಃಖದ ನೋವು ಅಸಹ್ಯವಾಗತೊಡಗಿತು. ನಾನು ದೇವರಿಗೆ ದೋಷಕೊಡಲಾರಂಭಿಸಿದೆನು. ಮನಸ್ಸು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಗೊಳಗಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಅಂಜಿಸಹತ್ತಿತು. ಜನನಿಂದ, ಲೌಕಿಕ, ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆ ಮೊದಲಾದವು ಗಳು ಹೇಗೆ ಉಳಿದಾವೆಂಬದೊಂದೇ ಅಂಜಿಕೆಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನನಗುಂಟಾದ ದುಃಖದಲ್ಲಿತ್ತು. ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರರ ದುಃಖದ ನಿಜವಾದ ಕಾರಣವು ‘ಸ್ವ’ತ್ವಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಹತ್ತುವದರಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಾರಣವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲೆಂದು ನನ್ನ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಸ್ವಂತದ ಹಾನಿಯ ವಿಷಯವೇ ನಿಜವಾದ ದುಃಖವು. ಮರಣವು ಅಸಹ್ಯವಾದ ದುಃಖವೇಕೆಂದರೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತದ್ದೇ ನಾದರೂ ಹಾನಿ ಇರುತ್ತದೆಂದು. ಅಳುವದು ಸತ್ತ ಪ್ರಾಣಿಯ ಶರೀರಕ್ಕೆಂದಲ್ಲ; ಅದರಿ ಆತನ ಮರಣದಿಂದ ಆಗಿರುವ ಅಥವಾ ಆಗಲಿರುವ ಸ್ವಂತದ ಹಾನಿಗಾಗಿ. ಈ ಬಗೆಯ ವಿಚಾರ ಪರಂಪರೆಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರಹತ್ತಲು, ‘ದುಃಖ’ ವೆಂಬದು ಕೇವಲ

ಸ್ವಾರ್ಥಮೂಲವಾದದ್ದೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಖಾತ್ರಿಯಾಯಿತು.

ಆದರೆ ಅಂಥ ವಿಚಾರಗಳ ವರ್ಚಸ್ಸು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನಡೆಯದಾಯಿತು. ನಾನು ಎಂಥ ಅಂಜಿಕೆಗೂ ಅಂಜುವವನಲ್ಲವಾದರೂ ಆ ದುಃಖದಿಂದ ಹುರುಪುಳಿಸಿ ಹೋದೆನು. ನನ್ನ ಅಕ್ಕರೆಯ ಹಾಗೂ ಗುಣಶೀಲ ಮಗಳ ಮೇಲೆ ಆ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಿತ್ತು; ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೊಂಚವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ನನ್ನದು ನನಗೇ ಒಳ್ಳೇ ಸಂತಾಪವುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು! 'ಆಪತ್ಯವಾತ್ಸಲ್ಯವೆಂಬುದು ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಮನೋಧರ್ಮವಾಗಿದೆ.' ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಈ ಭಯಂಕರವಾದ ಕೊಡಲಿಯ ಆಘಾತದಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು-ಪ್ರಾಣಗಳು ಕಸವಿಸಿಪಡಹುತ್ತಿದವು; ಆದರೆ ಕಾಲದ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಅನಿರ್ಬಂಧವಾದ್ದರಿಂದ, ಅಂಥ ಕಠಿಣ ದುಃಖದ ವೇದನೆಗಳೂ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹಾಗೂ ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗಹತ್ತಿದವು. ಗಳಿಗೆಗಳೆಯಿತು, ತಾಸು ಗತಿಸಿತು, ದಿವಸ ಹೋಯಿತು, ವಾರ ಮೀರಿತು, ತಿಂಗಳು ತುಂಬಿತು. ಹೀಗೆ ದಿನದ ಮೇಲೆ ದಿನಗಳು ಕಳೆಯಹತ್ತಿದಂತೆ ನನ್ನ ಶೋಕಾಗ್ನಿಯ ಜ್ವಾಲೆಗಳು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ ನೊಂದಹತ್ತಿದವು. ನಡುನಡುವೆ ನನ್ನ ಶೋಕಾಗ್ನಿಯು ಚೇತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೂ ಅದು ಕೂಡಲೆ ಶಾಂತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬರಬರುತ್ತ ಆ ದುಃಖದ ನೆನಪು ಕೂಡ ಆಗದಾಯಿತು!

ಹೀಗಾಗ ಹತ್ತಿದ ಬಳಿಕ ನನಗೆ ಅನಿಸಹತ್ತಿತೇನೆಂದರೆ, ಈ ನಮ್ಮ ದುಃಖಕ್ಕೆ ದೇವರ ದೋಷವೇನು? ನಾವು ನಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾವೇ ಉಣ್ಣಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಒಂದೇ ಸ್ಥಿತಿಯು ಇಲ್ಲವೆ ಒಂದೇ ಸಂಗತಿಯು ನಿರಂತರದಲ್ಲೂ ಉಳಿಯಬೇಕೆಂಬದು ಈ ಲೋಕ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಶಕ್ಯವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಈಶ್ವರೇಯೋಜನೆಯ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಒಳಗಾಗಲೇ ಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಾವೇ ಬೇಡಿಗಳನ್ನು ತೊಡಕಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದರ ದೋಷವನ್ನು ದೇವರ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸುವ ರೀತಿ ಎಲ್ಲಿಯದು? ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಾಪ್ತಪ್ರಸಂಗವು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಆಳು-ಕರೆಯುವದರಿಂದಲೂ ಉಸಿರ್ಗರೆವದರಿಂದಲೂ ನೀಗಿ ಹೋದೀತೇ? ಇಂಥ ಪರೋಪದೇಶ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಉಪಾಯಗಳು ನನಗೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸ್ಮರಿಸದಾದವು. ನನ್ನಲ್ಲಿಯ ಆ ಪರೋಪದೇಶ ಪಾಂಡಿತ್ಯವು ಎತ್ತಿಂದ ಎತ್ತೋ ಹೊರಟು ಹೋಯಿತು.

ಉತ್ಸಾಹವಿರಹಿತವಾದ ಮನಸ್ಸು, ಖತಿಗೊಂಡ ಉಮೇದು ಮತ್ತು ಬೇಜಾರಿಗೊಂಡ ಪ್ರಸಂಚ-ಬುದ್ಧಿ ಇವುಗಳ ಬಲಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೂ ಆಶೆಯ ಕಡಿವಾಣವು ನನ್ನ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದು ಹಾಕಿಯೇ ಇತ್ತು; ಎರಡನೇ ಮಗಳು, ಎರಡನೇ ಮಗ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಲೌಕಿಕ ಇವುಗಳ ವಿಷಯದ ನನ್ನ ಹಪಾಪಿಯು ಏನಾದರೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗದಾಯಿತು. ಮೋಹಜಾಲದ ಎಂಥ ಪ್ರಭಾವವಿದು! ಎಂದು ನನಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಕೃತಿಯು ಮಾತ್ರ ಅದೇ! ಗುರುಭಟ್ಟಾ, ಇಲ್ಲಿಯ ಕಾರಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಚಲ್ಲಿಕೊಟ್ಟು, ಇಂದಿಲ್ಲ

ನಾಳೆಗೆ ನೀನು ಹೊರಡುವವನೇ ಎಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನನಗಿಂದೂ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಈತನು ಸತ್ತನು; ನಾಳೆ ಆತನು ಸಾಯುವನು ಎಂಬುದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ನಾನೂ ಸಾಯತಕ್ಕವನೇ ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ಎಂದೂ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಮ್ಮೆ ಯಕ್ಷನು ಧರ್ಮರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು:-“ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡದಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾವುದು?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು. ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅಜಾತಕತ್ರವಾದ ಧರ್ಮರಾಜನು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ “ಜನರು ಸಾಯುತ್ತಿರುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ ತಾನೂ ಸಾಯತಕ್ಕದ್ದಿದೆಯೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮನುಷ್ಯನು ಮರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇದರಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಆಶ್ಚರ್ಯವು ಮತ್ತಾವುದೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ.” ಧರ್ಮರಾಜನ ಆ ಮಾತು ಎಷ್ಟು ಸತ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವದಲ್ಲ!

ನನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನು ಮಾಡು-ಮಟ್ಟುವವನಾದನು. ಸಂಸಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ತಾನೇ ನಡಿಸಹತ್ತಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನಿನ್ನು ಹರಿಹರಿಯನ್ನುತ್ತ ಶೇಷಾಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರವು ನನಗೆ ಸೂಚಿಸದಾಯಿತು. ಸೂಚಿಸಿದರೂ ಅದರಂತೆ ವರ್ತಿಸುವದಾಗಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮಗನು ಸಂಸಾರ ಸಾಗಿಸಹತ್ತಿದನೆಂದರೆ, ನಾನು ಹಾಗೆ ಮಾಡೇನು- ಹೀಗೆ ಮಾಡೇನು ಎಂದು ನಾನು ಮೊದಲು ಎಣಿಕೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದುದರ ನೆನಪು ಕೂಡ ಈಗ ಆಗದಾಯಿತು! ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ನಮ್ಮ ಪ್ರಪಂಚದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊರಲಿಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನಾದಕೂಡಲೆ ನಾನು ದೇವರ ಧ್ಯಾನ-ಭಜನಗಳ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾವದಕ್ಕೂ ಒಂದು ಕ್ಷಣಕೂಡ ಕಳೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂದು ನಾನೆಷ್ಟೋಸಾರೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಈಗ ಅದರ ನೆನಪೆಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ? ಜಗತ್ತು ಮಿಥ್ಯ; ಮತ್ತು ಪ್ರಪಂಚವೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಸ್ವಪ್ನವೆಂದು ನಾನು ಎಷ್ಟೆ ಜನರಿಗೆ ಹಾಗು ಎಷ್ಟೋ ಆವೇಶದಿಂದ ಹೇಳಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಸ್ವಂತದ ಕೃತಿಯು ಮಾತ್ರ ತೀರ ಪ್ರಪಂಚಾಸಕ್ತನದು! ಅದರಿಂದ ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿದುದೇನೆಂದರೆ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾನು ನೆಟ್ಟಗೆ ನಮ್ಮ ಸರ್ವಪುರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು; ಹಾಗು ಅಲ್ಲಿ ಸದಾ ದೇವರ ಧ್ಯಾನ-ಭಜನಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಬೇಕು. ನಾನು ಬೇಗನೆ ಆ ಸಿದ್ಧತೆಗೆ ತೊಡಗಿದೆನು. ನನ್ನ ಆ ಬೇತನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೂ ತಿಳಿಸಿದೆನು; ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಆಕೆಯ ಸಮ್ಮತಿಯೇನೂ ದೊರೆಯದಾಯಿತು. ಸೊಸೆ ಹಾಗು ಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳು ಎಷ್ಟು ತಕರಾರುಗಳನ್ನು ದಿನಾಲು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವಳಿಗೆ ಸರ್ವಪುರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ನನ್ನ ಬೇತು ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಕೇಳಲು, ನಮ್ಮ ವಿಷ್ಣು-ವಾಮನರಿನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವರು; ಸೊಸೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳು-ಮರಿಗಳಾಗಿ ರೂಪದಿಲ್ಲ; ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಹಿರಿಯರು ಯಾರೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ನಾವು ಈಗಲೆ ಸರ್ವಪುರಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರೆ, ಜನರು ಹೀಗೆ ಅಂದಾರು-ಹಾಗೆ ಅಂದಾರು ಎ೦ದ್ದು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ನೆವಗಳ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನೇ ಮುಂದೆ ಮಾಡಿದಳು!

ಆಗ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ ದೆನು; ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಅಡಚಣೆಯು ನನ್ನ ಊಟ-ಉಡಿಗೆಯದು. ನನಗೆ ಸ್ವಂತ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಇದುವರೆಗೆಂದೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟ ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ-ಸೊಸೆಯಂದಿರಲ್ಲಿ ಜಗಳವಾಗಿ ಅದು ತೀರ ವಿಕೋಪಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತು. ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು:— ‘ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿರುವದು ಸಾಕು; ಬೇಗನೆ ಸರ್ಪಪುರಿಗೆ ಹೊರಡೋಣ’ ಎಂದು ಅವಸರ ಪಡಿಸಹತ್ತಿದಳು; ಮತ್ತು ಆ ಕೂಡಲೆ ನಾನು ನಮ್ಮ ಬಾಳನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಆತನಿಂದ ಖರ್ಚಿಗೆ ಇಸಕೊಂಡು ನಾವಿಬ್ಬರೂ ನಮ್ಮ ಸರ್ಪಪುರಿಗೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟೆವು.

ಸರ್ಪಪುರಿಗೆ ಬಂದ ಬಳಿಕ ೧೫-೨೦ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ವಿಹಿತವೆನಿಸಿತು; ಯಾಕೆಂದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಯಾವ ಚಿಂತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ದೇವರ ಧ್ಯಾನ-ಭಜನೆ ಗಳಿಗೆಂದು ನಾನು ಧಡಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಪಂಚ ದಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮ ಬಾಳನ, ಚಂಪೆಯ ಮನೆಯವರ ಕೌತುಕವನ್ನು ಹಾಡಿ ಹರಸು ವದರಲ್ಲಿಯೂ ಆಸಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯಂತೂ ಕುಳಿತಾಗ, ನಿಂತಾಗ ಹೋದಲ್ಲಿ, ಬಂದಲ್ಲಿ ಮಗ-ಸೊಸೆಯರ ಲೌಕಿಕವನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು ಜನರು ನಮ್ಮ ಬಾಳನ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನೂ ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ನನ್ನ ಸ್ತುತಿಮಾಡುವ ದನ್ನೂ ಕೇಳುವ ಹವಾಪಿಯು ನನಗುಂಟಾಯಿತು. ಯಾರಾದರೂ ನಮ್ಮ ಬಾಳ ನನ್ನು ದೈವಶಾಲಿಯೆಂದೂ ನನ್ನನ್ನು ಪುಣ್ಯವಂತನೆಂದೂ ಅಂದ ಕೂಡಲೆ ನನ್ನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ನಾನು ಆ ನನ್ನ ಸಂತಸ ವನ್ನು ಮುಚ್ಚುಮರೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ:—“ಅದರಲ್ಲೇನಿದೆ? ದೇವರ ದಯೆ!” ಮುಂತಾಗಿ ಹಾರಿಕೆಯ ಹಾಗು ಘೋಂಗೀ ನುಡಿಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಡಿ ಸುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಜನರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಐಶ್ವರ್ಯದೋರುವ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ಹವ್ಯಾಸವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತ್ತೋ, ಅದರ ಶತಾಂಶದಷ್ಟು ಲಕ್ಷ್ಯವು ಕೂಡ ಈಶ್ವರೋಪಾಸನೆಯ ಕಡೆಗೆ ವೇಧಿಸಿರಲಿಲ್ಲ! ಆ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಬಿಡುವಿ ದ್ದಾಗ ಮನುಷ್ಯನು ಸ್ವಂತದ ಸ್ವಭಾವ-ಆಚರಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ವಿಚಾರ ಮಾಡಹತ್ತಿದನೆಂದರೆ, ಆತನ ನಡವಳಿಕೆಯ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ನಾನು ಅನುಭವಗಂಡಿದ್ದೆನು. ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ವರ್ತನ, ರೀತಿ, ನಡವಳಿಕೆ ಮುಂತಾ ದವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಏನಾದರೂ ನಾನು ಮನುಷ್ಯನೇ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನಿಂದ ಅಪರಾಧಗಳಾಗುವದು ಕಡಿಮೆ ಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಮ್ಮೆ ಯಾವುದೊಂದು ವಿಷಯಕ್ಕೆ ನನ್ನಿಂದ ಪ್ರಮಾದವಾಯಿತೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ವಿಷಾದವೆನಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡ ಕೂಡದೆಂದು ನಾನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು. ನನ್ನ ಸ್ವಂತದ ಅಥವಾ ನನ್ನ ಮನೆಯ

ಈ ಹುಲ್ಲುಕತರ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳುವದರಿಂದ ನನಗೇನೂ ಲಾಭವಿಲ್ಲೆಂಬದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದೆ; ಆದರೆ ನಾನಾಪ್ರಕಾರದ ಅನುಭವ ಪಟ್ಟು ಸಾಕಷ್ಟು ನುಗ್ಗುನುಗ್ಗಿದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಗತಿಗಳ ಮರ್ಮವು ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ಉಪಯೋಗವುಂಟಾಗಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಅವಕಾಶವುಳಿದಿಲ್ಲ; ಇಲ್ಲವೆ ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಪುನಃ ನನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಸಂಭವವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಅನುಭವದಿಂದ ಕಲಿತಿರುವ ಈ ಜಾಣತನವು ನನ್ನೊಡನೆಯೇ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾಗುವದು ವಿಹಿತವಲ್ಲೆಂತಲೇ ಗತಗೋಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ, ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಕಲ್ಪನೆ, ವಿಚಾರ, ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇವುಗಳ ಚರ್ವಿತ-ಚರ್ವಣವನ್ನು ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೆ ನಡೆಸಿರುತ್ತೇವೆ. ತನ್ನ ಸ್ವಂತದ ಗುಣಾವಗುಣಗಳ ನಿರೀಕ್ಷಣ ಮಾಡುವದು ಬಹು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ ಎಂಬದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇರಲಿ.

ಈಶ್ವರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಬೆಂಗಳೂರಿಂದ ಸರ್ಪಪುರಿಗೆ ಬಂದೆನು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಹೊಲಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಸರಗಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಿತು. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ತೊಂದರೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ನಿರಾಮಯವಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬೇರೆಯವರ ಮನೆಯ ಕಾರಭಾರದ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸಹತ್ತಿತು. ನನಗೆ ಸುಖವುಂಟಾಗಿದೆ, ನಾನು ದೈವಶಾಲಿಯು, ನಾನು ಕರ್ತೃತ್ವವಂತನು, ನಾನು ದೊಡ್ಡವನು ಎಂದು ಜನರು ನನ್ನನ್ನು ಹೊಗಳುವ ನನ್ನ ಕೀರಿಯನ್ನ ಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಪರೀತವೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಆ ಕೀರ್ತಿಲೋಲುಪಿತನಾದ ನಾನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗದೆ, ಬೇರೆಯವರ ದೋಷಗಳನ್ನು ಬೈಲಿಗೆಳೆಯುವ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆನು. ಅಂಥವನ ಮಗನು ಹಾಗೆ, ಇಂಥವನ ರೀತಿಯು ಹೀಗೆ; ಅವನು ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಇವನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದನು. ಇಂಥ ಒಣ ಉಸಾಬರಿಯು ನನಗೇತಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು? ಆದರೆ ಅದಿಲ್ಲ. ಮುಚ್ಚು ಮರೆಯೊಳಗೆ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕೂಡ ನಾನು ಉದ್ಘುರಿಸಿ ಗೋಣನ್ನೆತ್ತರಿಸಿ ನೋಡತೊಡಗಿದೆನು. ಮಂದಿಯ ಬಾಯಿಯ ಸತ್ಯ-ಸುಳ್ಳು ದೋಷಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಚ್ಛೆಯು ನನಗುಂಟಾಯಿತು; ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿ ಧಿಕಾರ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳಿಸುವ ಅವಸರವೂ ನನಗುಂಟಾಯಿತು. ಇದೆಲ್ಲ ಏತಕ್ಕೆ? ಅಂದರೆ, ನಾನು ಬೇರೆಯವರೆಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ಜನರಿಗೆ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು. ದೇವರೇ, ಧಿಕಾರವಿರಲಿ, ಆ ಬಗೆಯ ನನ್ನ ಭಿದ್ರಾನ್ವೇಷಣದ ಬಾಳಿಗೆ!

ನೆರೆಹೊರೆಯವರು, ಆಪ್ತೇಷ್ಟರು ಮತ್ತು ಸ್ವಕೀಯರೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಲ್ಲಿಯ ವೈಗುಣ್ಯದ ಕಡೆಗೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಓಘವು. ಅವರುಗಳ ದೋಷದ ಹಾಗೂ ವ್ಯಂಗಗಳ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ಆಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆಯು. ಈ ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವವು ಎಂಥ ಅಧಮತನಫೋ;

ಹಾಗೂ ಎಷ್ಟು ನೀಚತರದ್ದೋ ತಿಳಿಯದು. ನನಗೆ ತಿಳಿಯದ ಹಾಗೆ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಓಳವು ಇಂಥ ಅಧಮತನದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟಿತು. ನಮ್ಮ ನೆರೆ ಹೊರೆಯವರ ದೋಷಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಕೆಡಕೆನಿಸಬೇಕು; ಅವರಲ್ಲಿಯ ವ್ಯಂಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಹೇಯವೆನಿಸಬೇಕು ಇದೊತ್ತಟ್ಟಿಗೇ ಉಳಿದು, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಈ ವಿಪರೀತ ವರ್ತನ ವೇಕೆ ಉಂಟಾಯಿತೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಯೋಚನೆಯುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆರವರ ವ್ಯಂಗಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಹರ್ಷವೇಕಾಗುತ್ತದೆ? ಅಪರಾಧ ಮತ್ತು ಅವ ಗುಣಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊದಿಕೆ ಹಾಕುವದು ನನ್ನ ಧರ್ಮವಾಗಿದ್ದರೂ, ವೈರತ್ಯ ವಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಕಡುವೈರಿಯ ಹಾಗೆ ನಾನು ಏಕೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕು? ಬಿಡುವು ದೊರಕಿ ತೆಂದರೆ ಇಲ್ಲವೆ ನಾಲ್ಕು ಜನರು ಕಲೆತರೆಂದರೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ನೆರೆಹೊರೆಯವರ ಇಲ್ಲವೆ ಗುರ್ತು-ಪರಿಚಯಸ್ತರ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆಯ ಮೇಲಿನ ಕುಟಾಳ ತನಕ್ಕೆ. ಈ ಚಾಳಿಯು ಒಮ್ಮೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಹತ್ತಿತೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ಅದು ಸಹಸಾ ತೊಲಗುವದಿಲ್ಲ ಆ ನನ್ನ ವರ್ತನವು ನನಗೆ ಸದೋಷವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು; ಅದರೇ ಆ ಚಾಳಿಯೇ ನನಗುಂಟಾದ್ದರಿಂದ, ಪರನಿಂದೆ ಮಾಡದ ಹೊರತು ನನಗೆ ಸೊಗಸೇ ಎನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಂದಿಯ ಅವಗುಣಗಳನ್ನು ಖೈಖೈಕ್ಕೆಂದು ನಗುತ್ತ ಒಡನುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಧನ್ಯತೆಯೆನಿಸದಾಯಿತು; ಮತ್ತು ಸುಖವೂ ಅನಿಸದಾಯಿತು. ಪುರುಸೊತ್ತಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹರಟೆ, ನಾಲ್ಕು ಜನರು ಕೂಡಿದಾಗ ಅತ್ತಿತ್ತಣದ ಸಂಗತಿಗಳ ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ಅವರಿಂದ ಒಳ್ಳೇ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಿಳಿಯ ತಕ್ಕ ವರ್ತಮಾನವೆಂದರೆ, ನೆರೆಹೊರೆಯವರ ನಿಂದೆ ಇದೇ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ನನ್ನಲ್ಲಿಯ ಈ ನೀಚ ವೃತ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧವಿಲ್ಲದಾಯಿತು. ಹೀಗಿರಲು, ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಒಮ್ಮೆಲೆ ತೆರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಿ ಬಂತು.

ಆ ದಿನದ ನೆನಪು ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇದೆ. ಅಂದು ನನಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ವುಂಟಾದದ್ದರ ಅನಂದವು ನನಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಆಗುತ್ತಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸರ್ಪಪುರಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹತ್ತರ ಬಂಡಭಟ್ಟನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒರ್ವ ಬಡವನು ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನೊಳ್ಳೇ ಸಾತ್ವಿಕನು. ದಾರಿದ್ರ್ಯದಿಂದ ತೀರ ಹೈರಾಣಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ಜೊಷ್ಟೆಯು ನಮ್ಮ ಚಂಡಾಲಚೌಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನಡೆದದ್ದೇ. ಒಂದು ದಿವಸ ಅವನಿಗೆ ಏನೆನಿಸಿತೋ ಯಾರು ಬಲ್ಲರು? ಆತನು ಒಳ್ಳೇ ನಸಕಿನಲ್ಲಿದ್ದು ನನ್ನೆಡೆಗೆ ಬಂದನು. ಆಗ ನಾನೂ ನಾಮಸ್ವರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾನದ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿದ್ದೆನು. ಎದ್ದಿರಾ-ಎದ್ದಿರಾ, ನಮಸ್ಕಾರ-ಚಮತ್ಕಾರಗಳಾದ ಬಳಿಕ ನಾನು ಒಳ್ಳೇ ಅಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಬಂಡಭಟ್ಟನನ್ನು ಕುರಿತು:-“ಏಕೆ ಭಟ್ಟರೇ, ಒಳ್ಳೇ ನಸಕಿನಲ್ಲಿ ಇತ್ತ ಒಡಹಾಯ್ದಿರುತ್ತೀರಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಲು,

ಆದಕ್ಕೆ ಆತನು:-ಏನೂ ಇಲ್ಲ, ಸುಮ್ಮನೆ ಬಂದಿದ್ದೆನು.

ನಾನು:-ಹಾಗಾದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಹುಡುಗೆಯನ್ನು ಆತ್ಮೀಯ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸುವ ದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದಿರೇನು?

ಈ ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಬಂಡಭಟ್ಟನ ಮೋರೆಯು ಕಕ್ಕಾ
ವಿಕ್ಕಿಯಾಯಿತು. ಆತನ ಕುತ್ತಿಗೆಯು ಒತ್ತರಿಸಿತು. ಆತನ ಬಾಯಿಂದ ಶಬ್ದಗಳೇ
ಹೊರಡದಾದವು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ನಾನೂ ಚಕಿತನಾದೆನು. ನಾನು ಕೇಳಿದ
ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಆತನ ಮುಮುಕ್ಷು ಹತ್ತಿತೋ ಏನೋ ಎಂದೆನಿಸಿತು. ಅದರಿಂದ ಆ
ವಿಷಯವನ್ನು ಬದಲಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಾನು ಆಗ:—“ಆ ಹಾದೀಮನೆಯ
ಗೋಪಾಳರಾಯರ ಮನೆಯ ಪ್ರಯೋಜನವು ನಾಳೆಯೋ-ನಾಡದೋ?” ಎಂದು
ಕೇಳಲು, ‘ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ’ ವಂದಿಸ್ತೇ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆ ಬಂಡಭಟ್ಟನು ಕೊಟ್ಟನು.
ನಾನು ಆತನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ೨-೩ ಅತ್ತಿತ್ತಣದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದೆನು. ಅವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗೂ
ಆತನಿಂದ ಅದೊಂದೇ ಉತ್ತರ ಬಂತು ಆಗ ನಾನು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಬಂಡ
ಭಟ್ಟರೇ, ನಿಮಗೆ ಕೆಡಕೆನಿಸಿತೇನು? ನನಗೇನು ಗೊತ್ತು, ನಾನು ಸಹಜವಾಗಿ ಕೇಳಿ
ದೆನು” ಎಂದೆನ್ನಲು, ಅದಕ್ಕೆ ಆತನು:—“ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನನಗೆ ಹಾಗೇನೂ ಅನಿಸಿರುವ
ದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಂಥವರು ಇನ್ನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿರುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ.
ಇಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಯಾರಿಲ್ಲ. ನೆರೆಹೊರೆಯವರೇನು, ಇಷ್ಟರೇನು, ಆಪ್ತರೇನು,
ಎಲ್ಲರೂ ನಡೆಯುವವರ ಕಾಲಿಗೆ ನಮಿಸತಕ್ಕವರೇ! ಸಂಕಟವೊದಗಿದರೆ, ಅಡಚಣೆ
ಯುಂಟಾದರೆ, ಪ್ರಸಂಗಬಿದ್ದರೆ ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ, ಫಜೀತಿಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲರೂ
ಸಿದ್ಧರು. ಹರಿಯಹತ್ತಿತೆಂದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಹೆಚ್ಚು ಹರಿಯತಕ್ಕವರೇ ಹೊರತು,
ಒಬ್ಬನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಾದರೂ ಹೊಲಿದು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಬೇಕೆಂದೆನಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ
ಬತ್ತಲೆಗೊಳಿಸಬೇಕೆನ್ನುವವರೇ! ಮೈಮೇಲೆ ಹೊದಿಕೆ ಹಾಕುವವರಾರೂ ಇರುವ
ದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಜನರಲ್ಲಿರುವದಕ್ಕಿಂತ ಸತ್ತು, ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾಗುವದೇ ವಿಹಿತ
ವಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಬಂಡಭಟ್ಟನ ಆ ನುಡಿಗಳು ಕೇವಲ ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದವು; ಅದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು
ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ನಾನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡೆನು. ಬಳಿಕ ಆತನು ತನ್ನ ಮನೆ
ತನದ ಅಡಚಣೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ನಿವೇದಿಸಿದನು; ಹಾಗೂ ನಾನು ಆತನಿಗೆ
ಯೋಗ್ಯ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆನು. ಆಗ ಆತನು “ಅಪ್ಪಾ, ಗುರುಭಟ್ಟಾ! ಈಗಿನ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನವರು, ಋಣಾನುಬಂಧತ್ವ, ಸ್ವಕೀಯತ್ವ ಮುಂತಾದ ಸಂಬಂಧ
ಗಳೆಲ್ಲ ಬೀದಿಯ ಬಸವೆಯ ಪ್ರೇಮದಂತಾಗಿರುತ್ತವೆ.” ಎಂದು ಹೇಳಿದ ನುಡಿಗಳು
ನನಗೆ ಇದು ವರೆಗೆ ಸದಾ ಸ್ಮರಣದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ನಾನು ಕೆವಿಗೆ ಹರಳು
ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಮಂದಿಯ ನಂದೆಯನ್ನು ಕೇಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, -ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ
ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡೆನು.

ನನ್ನ ಆ ನಿರ್ಧಾರವು ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಚಲಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ನನಗೆ
ಸ್ವಂತಕ್ಕೇ ಇಂಥ ಉಪಹಾಸ ಹಾಗೂ ನಂದೆಗಳಿಂದ ಹೆರವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ದುಃಖ
ವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಅನುಭವವು ಬರಹತ್ತಿತು. ನಾನು ಇತ್ತ ನನ್ನ ಬಿಡುವಿನ ವೇಳೆ

ಯಲ್ಲಿ ಮಂದಿಯ ನಿಂದೆ ಹಾಗು ಉಪಹಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಹತ್ತಲು, ಅತ್ತ ಜನರೂ ನನ್ನ ಉಪಹಾಸ - ನಿಂದೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಹತ್ತಿರುತ್ತಾರೆಂಬದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ನನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ: —“ಮಗನಿಗೂ ಇವರಿಗೂ ಕೂಡಲಿ ಲ್ಲೆಂದು ಇವರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ” “ಅತ್ತೆಯ ಬೇಳೆಯು ಸೊಸೆಯ ನೀರಲ್ಲಿ ಬೆಯ್ಯದ್ದರಿಂದ ಇವರು ಹೀಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೊರಟು ಬಂದಿರುವರು.” ಹೀಗೆಂದು ಓಣಿಯ ಜನರನ್ನುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಿದಳು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಆ ನುಡಿಗಳಿಂದ ನನಗೆ ಸಂತಾಪ ವುಂಟಾಯಿತು. ಎಂಥ ಹೋರಗೇಡಿ ಜನರಿವರು? ಇವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಒಣ ಉಸಾ ಬರಿಯೇತಕ್ಕೆ ಬೇಕು? ನಾವು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಇವರದೇನು ಹೋಗುತ್ತದೆ? ಮುಂತಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ನನಗಾಗ ಸೂಚಿಸಹತ್ತಿದವು. ಆಗ ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಮೈ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದೆನೆಂದರೆ: —“ಜನರು ಏನು ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಅನ್ನಲಿ. ನೀನು ಅದನ್ನೇತಕ್ಕೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀ?”

ನಾನು ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೇನೋ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹತ್ತಿದ ಹುರಹುರಿಯು ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ನಾನು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ನಿಂದೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಅವರಿಗೆಷ್ಟು ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತೆಂಬದರ ಕಲ್ಪನೆಯು ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದಿತು ; ಮತ್ತು ಅಂದಿನಿಂದ ನಾನು ಬೇರೆಯವರ ಉಪಹಾಸ-ನಿಂದೆಗಳನ್ನು ಮಾಡದಾದೆನು. ಮತ್ತೊಂದು ದಿನ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಜನರು ನಮಗೆ ಹೀಗನ್ನುತ್ತಾರೆ, ಹಾಗೆನ್ನು ತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಏನೇನೋ ಹೇಳಿದಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬಳಿಕಂತೂ ನನ್ನ ಸಂತಾಪವು ಅತಿರೇಕಗೊಂಡಿತು ; ಹಾಗು ಆ ಸಿಟ್ಟಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಮಾಡಿದೆನು. ಆಗ ಅವಳು ಮೆಲ್ಲನೆ “ಮಂದಿಯ ನಿಂದೆ-ಉಪಹಾಸ ಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ನಿಮಗೆ ರುಚಿಯೆನಿಸುವದಲ್ಲವೆ? ಅಂದಬಳಿಕ ಜನರು ನಮ್ಮ ನಿಂದೆ ಮಾಡಿದರೆ ಇಷ್ಟೇಕೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಬೇಕು?” ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ನನ್ನ ಬಳಿಯಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದಳು ಆ ದಿನ ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಳೆಯಿತು; ಮತ್ತು “ಕರ್ಮದಂತೆ ಫಲ ; ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಪಡೆಯಲೇಬೇಕು” ಎಂಬದು ಖಾತ್ರಿ ಯಾಯಿತು ನಮ್ಮೂರ ಜನರು ಇದುವರೆಗಿಂದೂ ನನ್ನ ನಿಂದೆಮಾಡದವರು ಈಗಲೇ ಅದೇಕೆ ಮಾಡಹತ್ತಿದರೆಂಬದರ ಮರ್ಮವು ನನಗೆ ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯ ಹತ್ತಿತು. ಜನರಲ್ಲಾಗುವ ಚರ್ಚೆಯು ಅಂದಿಗೂ ತೀರ ಸುಳ್ಳಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅದರ ಬುಡಕ್ಕೆ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಸತ್ಯವಿದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ ; ಮತ್ತು ನಾವು ಯಾವದೊಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಗುಪ್ತವೆಂದು ಇರಿಸಿದರೂ ಅದು ಜನನಿರರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರು ವದಿಲ್ಲ. ಅದು ಹಾಗೇಕಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಅಂದಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸು ತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಜನನಿಂದೆಯ ಪಾಪವು ನನ್ನಿಂದಾಗದಾಯಿತು. ಜನರು ಬೇರೆ

ಯವರ ಉಪಹಾಸ-ನಿಂದೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ನಾನು ಅವರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ:—“ಅಪ್ಪಗಳಿರಾ, ನೀವು ಸುಮ್ಮ ಸುಮ್ಮನೆ ಆ ಸ್ವಕೀಯರ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಆಘಾತ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಕಾಸಿನ ಲಾಭವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಬಹು ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಹೋದರೆ, ಅವರು ಅದೇಕೆ ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳುವರು? ಮಂದಿಯ ಉಪಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮೋಜಿನಿರುವದಲ್ಲದೆ, ಪುಕ್ಕಟೆಯಾಗಿ ಮನರಂಜನವೂ ಆಗುತ್ತದೆ; ಅಂದ ಬಳಿಕ ಅದನ್ನೇಕೆ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಯೋಚನೆ. ನನಗೆ ತಮ್ಮ ಈ ವರ್ತನವು ರುಚಿಸುವದಿಲ್ಲೆಂಬದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲು, ನನ್ನ ಮನೆಯ ಪಡಸಾಲೆಯ ಮೇಲೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ನಂದಕರ ಸಭೆಗಳು ಕಟ್ಟಾದವು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬೇರೆ ಜನರು ಬಾರದಾದರು. ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ಬೇಸರವುಂಟಾಗುತ್ತಿತು. ಇನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಕಾಲವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂಬ ಆಲೋಚನೆಯು ನನಗುಂಟಾಯಿತು. ಆಗಿನಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯೊಡನೆಯೇ ಕೇವಲ ಮಿತ್ರಭಾವದಿಂದ ನನ್ನ ಸಂಸಾರದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಲೂ, ಮಿಕ್ಕ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಾಣ-ಪುಣ್ಯಕಥೆಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಲೂ ಕಾಲ ಕ್ರಮಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದೆನು.

ಹೀಗೆ ನನ್ನ ನಿತ್ಯಕ್ರಮವಾದರೂ ಜನರು ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಹಿತಗುಜಗಳಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ನನಗೆ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಬೇಕು, ನನ್ನ ಉಪಕಾರ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು, ನನ್ನ ಸಲಹೆ ಸಡಿಯಬೇಕು ಎಂದು ನನಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನನಗೆ ಹಾಗೇಕೆ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತೆಂಬದರ ಕಾರಣವು ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ಇದುವರೆಗೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲದು. ಜನರನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಇಲ್ಲವೆ ಅವರಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆ ತೋರಿಸುವಂತಹ ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ನನ್ನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಜನರಿಗೆ ನನ್ನ ಪರಿವೆಯೆನಿಸಿರುವದು ಸಹಜವೇ ಇದೆ. ನಾನು ಬಡವನಿರುವವರಿಗೆ ಅವರು ನನ್ನ ವಿದ್ವತ್ತೆಯ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿ, ನನ್ನನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸ, ವಿದ್ವಾಂಸನೆಂದು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ತಲಾಬಿನ ನೌಕರಿ ಹತ್ತಿದಂದಿನಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಹಾಗೆ ಯಾರೂ ಸಂಬೋಧಿಸದಾದರು. ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನಲ್ಲಿಯ ವಿದ್ವತ್ತೆಯುನನ್ನ ಮಗನ ನೌಕರಿಯ ಮೂಲಕ ಲೋಪವಾಯಿತೋ ಅಥವಾ ನನ್ನ ಸುಸಂಪನ್ನತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಿಗೆ ಅಸೂಯೆಯೆನಿಸಹತ್ತಿತೋ? ಇದಾವುದೂ ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಜನರು ನನ್ನನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕೆಂಬದಿಷ್ಟೇ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿತ್ತು; ಆದರೆ ಜನೋಪಕಾರಕ್ಕೆಂದು ಕೈಯಿಂದ ಏನಾದರೂ ವ್ಯಯಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮದಿಂದಲೇ ಜನರ ಮೇಲೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಹವ್ಯಾಸವು. ದೇಹವನ್ನು ದಂಡಿಸಲಾಗದು, ದುಡ್ಡು ಖರ್ಚು ಮಾಡುವ ವಿಷಯದ ಮಾತೇ ಎತ್ತಕೂಡದು; ಅಂದ ಬಳಿಕ ಅದು ಕೈ-

ಗೂಡುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ?

ಪೊಟ್ಟಿಲಿ, ಮೊಳು, ಅಭಿವಚನ, ಒಣ ಡೌಲು ಇವಾದರೂ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಾಧನಕ್ಕೆಂದು ಮಾನವನಲ್ಲಿರಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ; ಆದರೆ ಅಂಥ ಬಹಿರಾಡಂಬರದ ಗಂಧವೂ ಕೂಡ ನನ್ನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯರು ಹುಟ್ಟಿಬಂದದ್ದರ ಸಾರ್ಥಕ್ಯ ವೇನಂದರೆ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಜನೆ, ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ದೇವರ ಸೇವೆ; ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಯತ್ನವಿರುವದಿಲ್ಲವೂ ಈ ಮೂರೇ ಹೇತುವಿಗಾಗಿ. ಮಾನುಷರು ದ್ರವ್ಯ, ಕೀರ್ತಿ ಹಾಗೂ ಈಶ್ವರ ಪ್ರೀತಿ ಇವುಗಳ ಹೊರತು ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ಸಾಧಿಸುವ ದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ನನಗೆ ಧನಕನಕವು ಲಭಿಸುವದು ಅಶಕ್ಯವೇ ಆಗಿತ್ತು; ಮತ್ತು ನಾನು ಸ್ವತಃ ಸಂಪಾದಿಸಿಯಾದರೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇನಿದೆ? ಮಗನು ಸಂಸಾರ ನೀಗಿಸುತ್ತಿರುವನು; ಅವನಿಗೆ ದುಡ್ಡು ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಅಂದಬಳಿಕ ಅದರ ಹವ್ಯಾಸವು ನನಗೇತಕ್ಕೆ? ಇನ್ನು ಜನರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸ್ತುತಿ-ಗೌರವಗಳಾಗಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಪ್ರಬಲವಾದ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದಿತು. ದೇವರ ಕೃಪೆ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆಂತ ಮನುಷ್ಯರು ಮಾಡುವ ಸ್ತುತಿಯ ಬೆಲೆಯೇ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಎಂಥ ಮೂರ್ಖತನವಿದು?

ಕುದುರೆಯು ಸಮ್ಮನೆ ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ನಡೆದರೆ ಏಕಿತವು. ಅದು ದಾರಿ ಬಿಟ್ಟು ಅಡ್ಡ ತಿಡ್ಡಾಗಿ ಹೋಗಹತ್ತಿತೆಂದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಚಬಕದ ಪೆಟ್ಟು ಹಾಕಲೇಬೇಕೆಂದು ಆ ಕುದುರೆಯ ಒಡೆಯನಿಗನಿಸುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಆತನಿಗೆ ಹಾಗೆ ಅನಿಸುವದೂ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರವು ಮನುಷ್ಯ ಮತ್ತು ದೇವರಲ್ಲಿರುವದು. ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ತುಸ ಮದವುಂಟಾಗುತ್ತಲೇ ತಾನನ್ನು ದೇವರ ಚಬಕದ ಪೆಟ್ಟು ತಿನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆ ಚಬಕದ ಏಟು ಬಿದ್ದಿತೆಂದರೆ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಪೆಟ್ಟು ಹಾಕುವವನ ಬಗ್ಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ತನ್ನ ಅಪರಾಧವು ತನಗೆಂದಾದರೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೇನು? ಇಲ್ಲ. ಈ ಅನುಭವವು ನನಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಮಗಳ ಮೇಲೆ ವೈಧವ್ಯಕೊಡಲಿಯ ಆಘಾತದ ದುಃಸಹ ದುಃಖವು ಆಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಅಳಿಯನು ತೀರಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿಯ ಶಕ್ತಿಯ ಪಾತವಾಗಿತ್ತು. ಮಗನು ಹಾಕಿದ ತುಣಕನ್ನು ಆತನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡು ತಿನ್ನುವ ದುಃಸಹವಾದ ದುಃಖವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಹಲವು ಪ್ರಸಂಗಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಸರ್ವಪುರಿಗೈಬಂದ ಕೂಡಲೆ ನಾನು ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಮರೆತು, ಮದಗರ್ವಿತನಾಗತೊಡಗಿದೆನು. ನನಗೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ದೇವರ ಸ್ಮರಣವು ಅಷ್ಟು ಅಂತಃಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಗದಾಯಿತು; ಯಾಕೆಂದರೆ ನನಗೆ ನನ್ನ ಮಗನಿಂದ ತಿಂಗತಿಂಗಳುಳಿಗೆ ಖರ್ಚಿನ ಹಣವು ಮನಿಷ್ಠರ ಮೂಲಕ ತಪ್ಪದೆ ಸ್ಥಿತವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಹುಡುಗರು ಹುಪ್ಪಡಿಗಳ, ಬೇನೆ-ಬೇಸರಿಕೆಗಳ ತೊಂದರೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನಾದರೂ ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಬಂದರೆ, ಮಗನು ಅದನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ನೀಗಿಸಬಲ್ಲನೆಂಬ ಭರವಸೆಯಿದ್ದುದರ ಮೂಲಕ ನನಗೆ ದೇವ

ರದು ಅಷ್ಟು ಅವಶ್ಯಕತೆಯೆನಿಸದಾಯಿತು! ನಾನು ಜಗ್ಗಿ ಜಗ್ಗಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ದೇವರ ಚರಣಗಳ ಕಡೆಗೆ ಒಯ್ಯಬೇಕು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿರದ್ದರಿಂದ ಅದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೂಡಲೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಿಡಬೇಕು.

ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲ ದಿನಗಳು ಗತಿಸುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದು ದುಃಖದ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂತು. ಆ ದುಃಖದ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಉಮೇದಿಲ್ಲ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನಷ್ಟವಾಯಿತು. ನನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ವಾರ್ಧಕ್ಯವು ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿತ್ತಾದರೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿಯ ಆಶೆಯು ತಾರುಣ್ಯದಂತೆ ಮುಸುಗರೆಯುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ನನಗುಂಟಾದ ಆ ಹೊಸ ದುಃಖದ ಮೂಲಕ ಅದು ನೆಲಕಟ್ಟಿ ಕುಳಿತಿತು. ನನ್ನ ಎರಡನೇ ಮಗನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದನಷ್ಟೇ? ಆತನು ಒಳ್ಳೇ ಕುಶಾಗ್ರ ಬುದ್ಧಿಯವನಾಗಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದ ಬಾಳನಂತೆ ಆತನಿಗೂ ಬೇಗನೆ ದೊಡ್ಡ ತಲಬಿನ ಕೆಲಸವಾಗುವದೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿದ್ದೆನು. ನನ್ನಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಯ ಬಹುಜನರ ಮತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆತನ ಮದುವೆಯನ್ನು ಕಳೆದ ವರ್ಷದಲ್ಲೇ ಮಾಡಿದ್ದೆನು. ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ಆ ಲಗ್ನದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈತನ ಲಗ್ನ ಮಾಡಬೇಡಿರೆಂದು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಾಲವಿವಾಹಗಳಿಂದ ಹಾಗೆ ಹಾನಿ ಯಾಗುತ್ತದೆ-ಹೀಗೆ ಅನರ್ಥಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಆತನ ಬಡಬಡಿಕೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಾನು ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡದೆ, ಮದುವೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನೊಮ್ಮೆ ಪೂರೈಸಿಬಿಟ್ಟೆನು. ಇಂಗ್ಲಿಷ ಕಲಿತರೇನಾಯಿತು? ಮದುವೆಗಳನ್ನು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಾಗುವ ಕೆಲಸಗಳು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಹಟ. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೂ ನನ್ನಂತೆಯೇ ಇತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಬಾಲವಿವಾಹದ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಚರ್ಪಟ ಪಂಜರಿಯ ಕಡೆಗೆ ನಾವು ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡುವೆವೇತಕ್ಕೇ? ನಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ತಾನೇ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಾಳನ ಅಭಿಮತವಿತ್ತು. ಆತನ ಯಾವ ತರ್ಕ-ವಿತರ್ಕಗಳಿಗೂ ನಾವು ಕಿವಿಗೊಡಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಬಾಳನ ಮಾತನ್ನು ನಾವು ಆಗ ಕೇಳಿದ್ದರೆ ವಿಹಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಈಗ ನನಗನಿಸತೊಡಗಿದೆ. ಮಂದಿಯ ಮನೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಹುಡುಗರನ್ನು ನಾವು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿದಂತಾದೀತೆಂದು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಳನ ಅಂಬೋಣವು ನಿಜವೆಂದು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನಗನಿಸಹತ್ತಿದೆ. ಹುಡುಗನು ಮುಂದೆ ಹೇಗೆ ಆದಾನೆಂಬದು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿನೂ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ದೈವ-ದೈವವೆಂದು ಕಣ್ಣಿದ್ದೂ ಕುರುಡರಂತೆ ನಡೆಯುವದು ಮೂರ್ಖತನವಾಗಿದೆ. ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಾವಿನ ಅಂಜಿಕೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಯಾರು ಇಡೀ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಹಿತ ಚಿಂತಕರಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕಾಗುವದೋ, ಅಂಥವರು ಪರಸ್ಪರರ ಗುಣಾವಗುಣಗಳನ್ನು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದು ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ನಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಲಗ್ನವನ್ನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಆತನು ತನ್ನ

ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬದಕ್ಕೆ ನಾನೂ ನಮ್ಮ ಬಾಳನೂ ಜಾಮೀನುದಾರ ರಾದಂತಾಯಿತೆಂದು ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಹೇಳಿದ್ದನು. ಆ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲೆಂಬದು ಈಗ ನನಗೆ ಬಾತ್ರಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ಉಪಾಧಿಯು ತೀರ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಹತ್ತಿತೆಂದರೆ ಅದು ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಯೋಗ್ಯವು ಎಂದು ಬಾಳನು ಆಗ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಈಗ ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು; ಆದರೆ ಈಗ ಅದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು?

ನಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವು ಪಾದ್ರೀ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ದಿನಾಲು ಬಾಯ್ಪಿಲ್ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಓದಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಆತನ ಸಾಲೆಯ ಆ ಪಾದ್ರೀ ಮುಖ್ಯಸ್ತನು ನಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಏನು ಮಬ್ಬು ಹಾಕಿದನೋ ಯಾರು ಬಲ್ಲರು? ನಾನು ಹಿಂದು ಧರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಬೇಗನೆ ಕ್ರೈಸ್ತನಾಗುತ್ತೇನೆಂದು ಆತನು ಅನ್ನಹತ್ತಿದನು. ಆತನು ಪಾದ್ರೀ ಸಾಹೇಬನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಸ್ಕೀಟು ತಿನ್ನಹತ್ತಿದ್ದು, ಭಿಕ್ಷೆಯ ಚರ್ಮದ ಪಕಾಲಿಯೊಳಗಿನ ನೀರು ಕುಡಿದದ್ದು ನಮಗೆ ಈ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಆತನು ದಿನಾಲು ಮೈಲಿಗೆಯಿಂದಲೇ ಉಣ್ಣುಹತ್ತಿದ್ದನು. ಕೋಳಿಯ ತತ್ತಿಯನ್ನೂ ಮಾಂಸವನ್ನೂ ತಿನ್ನುತ್ತಿರುವನೆಂದೂ, ಮದ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವನೆಂದೂ ಆತನ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಬೊಬ್ಬಾಟವಾಯಿತು; ಆದರೆ ನನಗದು ನಿಜವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಹುಡುಗರು ಹೀಗೇಕೆ ಭ್ರಷ್ಟಾಕಾರಪ್ರವೃತ್ತರಾದರೆಂದು ನನಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹು ಕೆಡಕೆನಿಸಿತು; ಆದರೆ ಜನರಿಗೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಕೌತುಕವೇ ಅನಿಸಹತ್ತಿತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆ ಭ್ರಷ್ಟಾಕಾರದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ 'ಮಾಡಿದವನುಣ್ಣುವನು ಮಣಿಯಂಥ ಕಡಬು' ಎಂದೆಂದುಕೊಂಡು, ನನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾನು ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಆ ನನ್ನ ಉದಾಸೀನತೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಮುಂದೆ ಬಹು ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡಿತು. ನಾನು ಆಗ ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲವೆ ಆಶೆಗೆ ಬಲಿಬೀಳದಿದ್ದರೆ ನಾನಿಷ್ಟು ದುಃಖಿಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ತಕ್ಕ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಎಚ್ಚರದಿಂದಿದ್ದರೆ, ಈ ಪ್ರಸಂಗವೊದಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಆಗತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಯಾರೂ ಎಂದಿಗೂ ತಪ್ಪಿಸಲಾರರೆಂಬದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ.

ನಾವು ನಮ್ಮ ಸರ್ವಪುರಿಯೊಳಗಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಿ ಅತ್ತಿತ್ತಣದ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿರಲು, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪೋಷ್ಠಮನ್ನನು ಬಂದನು. ಆತನು ತನ್ನ ತೊಗಲ ತೋಬರಿಯೊಳಗಿಂದ ನನ್ನ ಹೆಸರಿನ ಪತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದು ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಚೆಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಈ ಪತ್ರಗಳು ಎಲ್ಲಿಂದ ಹಾಗು ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತವೆ? ಇಷ್ಟು ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗು ಇಷ್ಟು ಅಲ್ಪ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನಾರು ತರುವರು? ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಆ ಪೋಷ್ಠಮನ್ನನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ 'ಆ ಪತ್ರವು ಬೆಂಗಳೂರದೇನು?' ಎಂದು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದಳು. 'ಒಡೆದು ನೋಡು

ತ್ತೇನೆಂದು ನಾನು ಅವಳಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಚೀಲವನ್ನು ಹರಿದು ಒಳಗಿನ ಕಾಗದವನ್ನು ಓದತೊಡಗಿದೆನು. ಓದುವದಾದ ಬಳಿಕ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡಕೊಂಡು, ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ:—“ಕೇಳಿದಿಯಾ, ನಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವು ಕುಲಗಿಟ್ಟನಂತೆ! ಕ್ರೈಸ್ತ ನಾದನಂತೆ! ಆತನ ಧರ್ಮಾಂತರದ ವಿಧಿಯು (ಬಾಪ್ಟಿಸ್ಮಾ) ಕೂಡ ಆಗಿ ಹೋಯಿ ತಂತೆ!” ಎಂದು ಒಳ್ಳೇ ದುಃಖದಿಂದ ಹೇಳಲು, ಅವಳು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳಲಾರಂಭಿ ಸಿದಳು; ಮತ್ತು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಆ ಪಾದ್ರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬೈಯಹತ್ತಿದಳು. ಆಗ ನಾನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು:—ಎಲೆ, ನಮ್ಮ ಹುಡುಗನೇ ನೀಚನಾಗಿರಲು, ನಾವು ಮಂದಿಗೆ ದೋಷ ಕೊಡುವದರಲ್ಲಿನರ್ಥವಿದೆ? ನೀನು ಆ ಪಾದ್ರಿಗೆ ಬಯ್ಯುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನಮ್ಮಗಳ ದೈವಕ್ಕೆ ದೋಷ ಕೊಡು. ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ಬರೆದಿರುವದೇನೆಂದರೆ:—“ನೀವು ಈ ಸತ್ಯ ತಲುಪಿದೊಡನೆಯೇ ಹೊರಟು ಬರಿ; ಅಂದರೆ ಇನ್ನೂ ಏನಾದರೂ ಉಪಾಯ ಮಾಡಿ, ಆತನನ್ನು ಆ ಕೆಲಸದಿಂದ ಪರಾ ವೃತ್ತ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೇನೆಂಬದನ್ನು ನೋಡೋಣ” ಅಂದಬಳಿಕ ನೀನೂ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬರುತ್ತೀಯೇನು? ಎಂದು ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಕೇಳಲು, “ನಾನೂ ಬರು ತ್ತೇನೆ; ಹಾಗೂ ಆ ನಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಆ ಪಾದರಿಯ ಜಾಲದೊಳಗಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಕರೆತರುತ್ತೇನೆ; ಆತನು ನನ್ನ ಮಾತು ಹೇಗೆ ಕೇಳುವದಿಲ್ಲವೋ ನೋಡಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಅವಳು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಗುಣಗುಟ್ಟಿ ಹತ್ತಿದಳು.

ನಾವು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಊರೊಳ ಗಿನ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಜನರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು:—ಏನಿರೀ ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನಾವು ಕೇಳಿರುವ ಸಂಗತಿಯು ನಿಜವೇನು? ಅದು ಹೀಗೇಕಾಯಿತು? ಎಂದು ಪರಿ ಪರಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ, ನಮ್ಮನ್ನು ಬೇಜಾರಗೊಳಿಸತೊಡಗಿದರು. ನಾನೊಬ್ಬನು ಅವರಿಗೆ ಎಷ್ಟೆಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿ? ಆಗ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನೆರೆದವರೊಳಗಿನ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಒಳ್ಳೇ ಹರುಷದಿಂದ ನನ್ನ ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಮರ್ಮಭೇದಕ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೊಳ್ಳೇ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆನಿಸಿತು. “ನಿಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವು ಹೀಗೆ ಹೇಗೆ ಕುಲಗಿಟ್ಟನರೇ? ಆತನನ್ನು ನೀವು ಆ ಪಾದರಿಗಳ ಸಾಲಿಗೆತಕ್ಕ ಹಾಕಿದಿರಿ?” ಎಂಬೀ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಎಷ್ಟೋ ಆವೃತ್ತಿಗಳು ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗಿ ಹೋದವು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಬೀಗನು ಅಂದರೆ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಾವನಾದ ಗೋಪಾಳ ರಾಯನು ಒಳ್ಳೇ ಆವೇಶದಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಸಂತಾಪಭರದಿಂದ ನನ್ನೆದು ರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತುಕೊಂಡು:—“ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನನ್ನ ಮಗಳ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೊಯ್ದಿರಿ ಬಿಡಿರಿ. ಛೇ! ಛೇ! ಇಂಥ ಕುಲಗೇಡಿ ಮನೆತನವು ನಮ ಗೆಲ್ಲದ ಗಂಟುಬಿಟ್ಟಿತೋ ಅದಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು?” ಎಂಬದಾಗಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ

ಬಿರಿನುಡಿಗಳ ಬಾಂಬುಗಳನ್ನೇ ಸುರಿಯತೊಡಗಿದನು. ಆ ಆಘಾತಗಳನ್ನು ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಗತ್ಯಂತರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯುವ ಹವ್ಯಾಸವು ನನಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ನಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವು ಚತುರ್ಭುಜನಾದ ದ್ವನ್ನು ಕಂಡರೆ ನನಗೆ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಲಗ್ನವನ್ನು ಈಗಲೇ ಮಾಡಬೇಡಿ ರೆಂದು ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ಒಂದೇಸವನೆ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದದ್ದರ ಕಡೆಗೆ ನಾನು ಕೊಂಚವೂ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗುರುಭಟ್ಟಾ, ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಣ್ಣ ಈಗ! ಎಂದು ನಾನು ಒಳ್ಳೇ ಸಂತಾಪದಿಂದ ನನ್ನ ನ್ನು ಧೈಶಿಸಿ ನುಡಿದೆನು.

ನಾನು ಪಿಟ್ಟೆಂದು ಸುರದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ನಮ್ಮ ಬೀಗರು ಹೆಚ್ಚು ಸಂತಪ್ತರಾಗಿ:-
 “ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಆಳುತ್ತೇಕೆ ಕುಳಿತಿರಿ? ಹೋಗಿರಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ; ಹಾಗು ನಾಲ್ಕು ಹಿತ್ತೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಆತನನ್ನು ಹಾದಿಗೆ ತರು” ಎಂದರು. ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದ್ದ ಜನರೊಳಗಿನ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಗೃಹ ಸ್ಥನು:- “ಇನ್ನು ಇವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾಡುವದಾದರೂ ಎನಿದೆ? ಆತನ ತಲೆ ಯನ್ನು ಬೋಳಿಸಿರಬಹುದು; ಜುಟ್ಟು-ಜನಿವಾರಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದಿರಬಹುದು; ಮದ್ಯಮಾಂಸಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಿಸಿರಬಹುದು; ಎಲ್ಲ ವಿಧಿಯೂ ಆಗಿ ಹೋಗಿರಬಹುದು. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬಾಪ್ಪಿ ಸ್ವಾ ಆಗಿ ಇಂದಿಗೆ ಮೂರನೇ ದಿನವಂತೆ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರಲು, ಮೂರನೆಯವನೊಬ್ಬನು “ಹುಡುಗನು ಕುಶಾಗ್ರ ಬುದ್ಧಿಯವನು, ಒಳ್ಳೇ ಜಾಣನು, ಓದು ಬರಹದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಗನು. ಆತನಿಂದ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ದಾರಿದ್ರ್ಯವು ಹಿಂಗುವದೆನ್ನ ಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನು ನಮ್ಮ ಗುರುಭಟ್ಟರ ಕುಲವನ್ನೇ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು!” ಹೀಗೆಂದನು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಕಲಿತವರು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದ ಹಾಗೆ ಅನ್ನು ತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಆ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವದು ಅಸಹ್ಯವಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ನಾನು ಕಂಗೆಟ್ಟು ಹೋದೆನು. ಹತಾಶನಾದೆನು. ನನ್ನಲ್ಲಿಯ ವಿವೇಕವು ಎತ್ತಿಂದ ಎತ್ತೋ ಮಾಯವಾಯಿತು. ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದು ನನಗೆ ಸೂಚಿಸದಾಯಿತು. ಆಗ ನಾನು ದೊಡ್ಡ ದನಿಯಿಂದ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳಲಾರಂಭ ಸಿದೆನು!

ನಾನು ಒಳ್ಳೇ ಎದೆಗಾರನಾದ ಗಂಡಸಾಗಿದ್ದರೂ ಇಡೀ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಂದೇ ಕೂಡಿದ ಜನರೆದುರಿಗೆ ಹಾಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅತ್ತದ್ದು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಬಾಳನ ಮಾವನು ಒಳ್ಳೇ ಅವಸರದಿಂದ ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು; ಹಾಗು ಆತನು ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆದರಿಸಿ:- “ಎಂಥ ನಾಚಿಗೆಗೇಡಿ ಜನರವರು? ಮರ್ಮಕ್ಕೆ ಹತ್ತುವಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವ ಕಾಲವೇ ಇದು? ನೀಚರಿವರು!” ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ನನ್ನ ಹತ್ತರ ಬಂದು:- “ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನೀವು ಇದೇನನ್ನು ನಡಿಸಿರುತ್ತೀರಿ? ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಅಂಜಿಕೊಂಡರೆ ನಡೆಯುವದೇ? ಎಲ್ಲಿ ನೋಡೋಣ, ಆ ಪತ್ರ ವನ್ನು? ಅದರಲ್ಲಿನಿದೆಯೆಂಬದನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಓದೋಣ.” ಹೀಗೆಂದು, ನನ್ನ

ಬಳಿಯ ಆ ಪತ್ರವನ್ನು ಇಸಕೊಂಡು ಓದಹತ್ತಿದನು. ಪತ್ರವನ್ನೋದುವುದಾದ ಬಳಿಕ ಆತನು:—“ನೀವು ಇಷ್ಟು ಅಂಜುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಆತನಿನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕುಲಗೆಟ್ಟಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಪಾದರಿಸಾಹೇಬನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನಂತೆ. ಕುಲಗೆಡಿಸತಕ್ಕ ವಿಧಿಯು ಇನ್ನೂ ಆಗತಕ್ಕದ್ದಿದೆ. ಇಂದು ಸಂಜೆಯ ಮುಂದೆ ಆದೀತೆಂದು ಜನರು ಅನ್ನುತ್ತಿರುವರು; ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಅಳಿಯನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಎನಾದರೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಮಾಡಿರಬಹುದು. ನೀವು ಮಾತ್ರ ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಕಳೆಯದೆ, ನೆಟ್ಟಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೊರಡಿರಿ. ನೀವು ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಹೋಗಿ ನಾಲ್ಕು ಹಿತೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರೆಂದರೆ, ನಿಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವು ಎಚ್ಚತ್ತಾನು.” ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ನನಗೂ ತುಸ ಧೈರ್ಯ ಬಂತು. ಅದರಿಂದ ನಾವು ಅಂದೇ ರಾತ್ರಿಯ ರೈಲಿನಿಂದ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ಆಗಲೆ ನಮ್ಮೂರಿಂದ ಹೊರಡಲಿದ್ದ ಮೋಟಾರನ್ನು ಹಿಡಿದೆವು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಮ್ಮೂರಿಂದ ರೈಲ್ವೆಸ್ಟೇಷನ್ನಿನ ವರೆಗೆ ಮೋಟಾರ ಸರ್ವಿಸ್ಸು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು; ಮೊದಲಿನಂತೆ ಎತ್ತಿನ ಬಂಡಿಯ ಪ್ರವಾಸವಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಾವು ಹೊರಡುವಾಗ ನಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ನಮ್ಮ ಬಾಳನ ಮಾವನನ್ನೂ ಹೊರಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದೆವು. ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ತಲಪುತ್ತಲೆ ಇದುವರೆಗೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬಾಪ್ಪಿ ಸ್ವಾಮಿ ವಿಧಿಯು ಆಗಿಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಹುರುಪುಂಟಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ನಾನು, ಬಾಳನು, ಬಾಳನ ಮಾವನು ಹಾಗೂ ಬಾಳನ ಒಬ್ಬ ಸ್ನೇಹಿತನು ಇಷ್ಟು ಜನರು ಕೂಡಿ ಆ ಪಾದರಿಸಾಹೇಬನ ಬಂಗ್ಲೆಗೆ ನಡೆದೆವು. ನಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ಆ ಪಾದರಿಸಾಹೇಬನು ಬಂಗ್ಲೆಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕೆಲಸವೇನೆಂದು ಆತನು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದ ನಾನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಸಂತಪ್ತನಾಗಿ:—“ನೀಚಾ, ನಾಚಿಕೆಗೇಡಿ, ನೀನು ನಮ್ಮ ಮಗನನ್ನು ಕುಲಗೆಡಿಸುತ್ತೀ.....” ಹೀಗೆ ನಾನು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದ ಹಾಗೆ ಬೊಗಳಹತ್ತಿದೆನು. “ಅಪ್ಪಾ, ಹೀಗೆ ಅನ್ನಬಾರದು. ತುಸ ತಾಳಿರಿ. ಹೀಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಅವಸಾನಗಡಬೇಡಿರಿ.” ಎಂದು ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ನನಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಷ್ಟು ರಲ್ಲಿ ನಾನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ನಮ್ಮ ಬಾಳನ ಮೈಮೇಲೆಯೇ ಎರಿ ಹೋಗಿ—“ಹೋಗು ಮೂರ್ಖಾ, ಹೋಗು. ಉತಾವಳಿಯಾಗಬೇಡವೆಂದರೇನು? ನನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಕುಲಗೆಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಈ ಟೊಣಸುನಿಗೆ ನಾಚಿಯುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲವೆ? ಇವನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪಾಪಿಯಲ್ಲ; ಬ್ರಹ್ಮಘಾತಕಿಯು! ಸಾಹೇಬಾ, ನೀನು ಈತನ ಹೆಂಡತಿಯ ಕುತ್ತಿಗೆ ಕೊಯ್ಯುತ್ತೀಯೇನು? ಹಾಯ ! ಹಾಯ ! ಎನ್ನಿಸುತ್ತ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಯಸುತ್ತೀಯೇನು? ಸಾಹೇಬಾ, ನಿನ್ನ ಸತ್ಯನಾಶವಾದೀತು. ನೀನು ರೌರವ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋದೀ! ಈ ದಶಗ್ರಂಥೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಶಾಪವು ನಿನ್ನನ್ನು ಹುರುಪಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು.” ಹೀಗೆ ಸಂತಾಪದಿಂದ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನುಡಿಯಹತ್ತಿದೆನು.

ಅ ನನ್ನ ಬೈಗಳನ್ನೇ ಕೇಳಿ ಆ ಪಾದರಿಯು ಒಂದಿಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟಾಗಲಿಲ್ಲ; ತೀರ ನಾಚಿಕೆಗೇಡಿಯಂತೆ ನಗಹತ್ತಿದನು: ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಬಾಯಿಂದ:— “ಆಕಾಶ ದೊಳಗಿನ ತಂದೆಯು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಕೆಡವಲಿ; ನೀವು ಸೈತಾನನ ಬಲೆಯೊಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖವೆನಿಸುತ್ತದೆ” ಎಂದನು

ನಮ್ಮ ಬಾಳನೂ ಆತನ ಸ್ನೇಹಿತನೂ ನನ್ನನ್ನು ಸುಮ್ಮನಿರಿಸಿ, ಆ ಸಾಹೇಬ ನೊಡನೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಭಾಷೆಯಿಂದ ಏನೇನೋ ಮಾತನಾಡಹತ್ತಿದರು. ಬಾಳನ ಸಂಗಡಿ ಗನು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಕೀಲನಿದ್ದನು. ಆಗ ಬಾಳನ ಮಾವನು ನನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ—“ಗುರು ಭಟ್ಟರೇ, ನೀನನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಾಡಬೇಡಿರಿ. ನಮ್ಮ ಬಾಳಾಸಾಹೇಬರು ಇಂಗ್ಲಿಷಭಾಷೆಯಿಂದ ಆ ಸಾಹೇಬನ ಮಾನವುಂಡನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಅದ ರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವು ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಹೊರಟೇ ಬರುವನು” ಎಂದು ಹೇಳಲು, ನನಗೆ ತುಸು ಘೈರ್ಯ ಬಂತು. ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಾದರೂ ಅವರುಗಳ ಸಂಭಾಷಣವು ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ “ನೀವು ಕಿಟಕಿಯ ಹೊರಗಡೆಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಆತ ನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಬಹುದು” ಎಂದು ಆ ಸಾಹೇಬನು ನಮಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಬಳಿಕ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ವಿಷ್ಣುವಿನನ್ನಿರಿಸಿದ್ದ ಕೋಣೆಯ ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಇಷ್ಟ ರೊಳಗೆ ಆ ಪಾದ್ರಿಯು ಬೇರೆ ಬಾಗಿಲಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಆತನಿಗೆ ಏನೇನೋ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ ಕೂಡಲೆ “ವಿಷ್ಣು” ಎಂದು ಕೂಗಿ ‘ತಮ್ಮಾ, ನೀನಿದೇನನ್ನು ಮಾಡಿದೆ?’ ಎಂದು ನಾನು ಕೇಳಲು, ಆತನು:—ಅವ್ವಾ, ನಾನೀಗ ೨೦ ವರ್ಷದ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತೇನೆ. ಈಗ ನಾನು ಅಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ; ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮದಾರದೂ ಕಾಯಿದೆ ಪ್ರಕಾರ ಹಕ್ಕು ಉಳಿದಿರುವದಿಲ್ಲ..... ಹೀಗೆಂದು ಏನೇನೋ ಹೇಳಹತ್ತಲು, ನಾನು ಆತನನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾತನಾಡ ಗೊಡದೆ, “ವಿಷ್ಣು, ಎಲಾ ಚಂಡಾಲಾ, ನನ್ನ ಕುಲಕ್ಕೆ ಕಲಂಕ ಹಚ್ಚುವೆಯಾ? ನಿನಗೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಏನಾದರೂ ಪರಿವೆಯಿರುವದೇ? ಎಲಾ, ನಾಚಿಕೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿರುತ್ತೀ?” ಎಂದೆನು. ಅವಕ್ಕೆ ವಿಷ್ಣುವು:—“ಅವ್ವಾ, ನಿಮ್ಮೀ ಅಜ್ಞಾನಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ಪರಮ ದುಃಖವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಏಸೂ ಕ್ರಿಸ್ತನು ಮಹಾತ್ಮನಿರುತ್ತಾನೆ. ಆತನು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಕೆಡವಿ, ನಿಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದೊಳಗಿನ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹೋಗಲಾಡಿಸಲಿ!” ಆತನ ಈ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನನ್ನ ಸಿಟ್ಟು ನೆತ್ತಿಗೆಂತು. ಆಗ ನಾನು ಉರಿಮುಖದಿಂದ “ಎಲೈ ಅಧಮಾ, ನೀನು ನನಗೆ ಮೂರ್ಖನೆನ್ನುತ್ತೀಯಾ? ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯ ಬುದ್ಧಿ ವಂತಿಕೆಯು ಎತ್ತ ಮಾಯವಾಯಿತು! ಈಗ ನೀನು ಯಾವ ನರಕದ ಸಾಧನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿರುತ್ತೀ?” ಎಂದು ಆ ಹುಡುಗನ ಮೇಲೆ ಕಠಿಣ ಶಬ್ದಗಳ ಮಳೆಗರೆಯಹತ್ತಿ

ದೆನು. ನನ್ನಲ್ಲಿಯ ಅನಿವಾರ್ಯ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಕಂಡು, ನಮ್ಮ ಬಾಳನೂ ಆತನ ಸ್ನೇಹಿತ-ಮಾವಂದಿರೂ ನನ್ನನ್ನೊತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಹಾಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಎಳೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡು ಆ ನತದ್ರಷ್ಟ್ಯ ವಿಷ್ಣುವು: “ಎಲೈ ಆಕಾಶಸ್ಥ ತಂದೆಯೇ, ಇವರಿಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸು; ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಈ ಪಾಪಾತ್ಮರ ಅತ್ಯವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು” ಎಂದಂದ ಕೂಡಲೆ, ನನ್ನ ಸಿಟ್ಟು ಅನಿವಾರವಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ನಾನು:—ಎಲೈ ಚಂಡಾಲಾ, ಮಹಾ ಪಾತಕಿಯೇ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಜೀವಂತ ತಂದೆಯಿದ್ದು, ನನ್ನನ್ನು ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಅವ ಹೇಲನಗೊಳಿಸುವೆಯಾ? ಮತ್ತು ಆಕಾಶದೊಗಿನ ಆ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಯಾರು? ಮತ್ತು ಆತನು ಏನು ಮಾಡುವನು? ಮೂರ್ಖಾ, ನೀನು ಹುಟ್ಟಿದಾಗಲೇ ಅದೇಕೆ ಸಾಯಲಿಲ್ಲವಾ? ನಿನ್ನನ್ನಿಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವನಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿದ್ದು ಹಾವಿಗೆ ಹಾಲೆರೆದಂತಾಯಿತಲ್ಲ!” ಎಂದು ಅನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಬಾಳಾದಿಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆ ದೊಯ್ದರು.

ಆ ಮೇಲೆ ಬಾಳನು ನಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಪರಿಪರೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದನು. ಆತನ ಮಾತಿಗೂ ಬೆಲೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಬಳಿಕ ಬಾಳನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ಕರೆಕಳುಹಿದನು. ಅವಳು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಎದುರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅತ್ತಳು, ಕರೆದಳು, ಪರಿಪರೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು, ಬೋಧಿಸಿದಳು; ಆದರೆ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಡಬ್ಬ ಕೊಡದ ಮೇಲೆ ನೀರು ಸುರಿದಂತೆಯೇ ಆಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಆ ನಮ್ಮ ನತದ್ರಷ್ಟ್ಯ ಮಗ ನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಕಾಲಿಗೆ ಕೂಡ ಎರಗಿದಳು! ಆದರೂ ಕೂಡ ಆ ಪಾಪಾಣಿ ಹೃದಯಿಗೆ ದಯೆಯುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಧರ್ಮಾಧರ್ಮನಾದ ಚಂಡಾಲನೇ ಅವನು! ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜನಾದ ಶಕ್ತುವೇ ನಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ್ದನು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಆಗಿನ ಕನಿಕರದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ನನ್ನ ಸಿಟ್ಟು ನಿಂತಿವೊಂತು. ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಎರಡು ಗಂಟೆಯಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೇಳೆಗಳೇ ಯದೆ, ಎಲ್ಲರೂ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ವಿಷ್ಣುವಿನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗುವದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಎದುರಿಗೆ ನಾಲಿಗೆ ಹಿರಿದುಕೊಂಡು ಸತ್ತು, ಪಿತ್ತಘಾತದ ಪಾಪವನ್ನು ಆ ನೀಚ ಪೋರನ ಮೇಲೆಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾತಕವನ್ನು ಆ ಅಧರ್ಮ ಪಾದ್ರೀ ಸಾಹೇಬನ ಮೇಲೆಯೂ ಹೊರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಯೋಚಿಸಿದೆನು; ಆದರೆ ನಾನು ಅಗ ಹಾಗೆ ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಕಳಕೊಳ್ಳುವುದು ಈ ಇಂಗ್ಲಿಷ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಗುಹ್ಯೆಯಾಗುತ್ತದಂತೆ! ಮತ್ತು ಆ ಪಾದ್ರಿಯು ಆ ಪಾತಕಕ್ಕೂ ಅಂಜಲಾರನೆಂದು ನಮ್ಮವ ರೆಲ್ಲರೂ ಹೇಳಿದರು.

“ಇದರಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದ್ದೇನು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು? ನನ್ನ ಜೀವಕ್ಕೆ ನಾನೇ

ಒಡೆಯನು. ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಸರಕಾರಕ್ಕೇನು ಅಧಿಕಾರ? ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸರಕಾರವು ನನ್ನ ಮಗನನ್ನು ನನ್ನ ವಶಕ್ಕೊಪ್ಪಿಸಲಿ” ಎಂದು ಆಗ ನಾನು ನುಡಿದ ನುಡಿಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಚಮತ್ಕಾರದವೆನಿಸಿದವು ! ಆ ಮೇಲೆ ನಾನು, ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಬಾಳ ಈ ಮೂವರೂ ಕೂಡಿ ನಮ್ಮ ಆ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೇಳಹೋದೆವು. ಹೋಗುವಾಗ ಬಾಳನು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು:—ಅಪ್ಪಾ, ನೀವು ಸುಮ್ಮನೆ ಸಂತಾಪಗೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ. ಆ ಸಾಹೇಬನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆ ಮಾತನಾಡುವುದರಿಂದ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿರುವದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಬಜಾಯಿಸಿ ಹೇಳಿದನು. ನಾವು ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೆವೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದು ವಿಷ್ಣುವೂ ಕಿಟಕಿಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಈಗ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ತುಸು ಚಂಚಲವಾದಂತೆ ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಈತನು ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳದರೂ ಕೇಳಬಹುದೆಂದು ನನಗನಿಸಿತು. ಆಗ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು:— “ನಿನಗೆ ನಮ್ಮ ಮುಸುಕರ ಬಗ್ಗೆ ಕನಿಕರವುಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ? ನಿನ್ನನ್ನು ಒಂಬತ್ತು ತಿಂಗಳು ಹೊತ್ತು ಹೆತ್ತದ್ದು, ನಮ್ಮ ಎದುರಿಗೆ ನೀನು ಹೀಗೆ ಕುಲಗೇಡಿಯಾಗಲಿ ಕ್ಲೇನು? ನಾವು ಜೀವದಿಂದಿರುವವರೆಗೆ ನೀನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿರು. ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳು ಮುಚ್ಚಿದವೆಂದರೆ, ನಿನಗೆ ಸರಿದೋರಿದಂತೆ ಮಾಡು. ತಮ್ಮಾ, ವಿಷ್ಣು, ಎಂಥಾ ಬುದ್ಧಿವಂತನು ನೀನು! ನಿನಗೇನು ಉಣಲಿಕ್ಕೆ ಅರೆಯೇ? ತಿನಲಿಕ್ಕೆ ಅರೆಯೇ? ಅರಿವೆ-ಅಂಚಡಿಗಳ ಕೊರತೆಯೇ? ಬಾಳನು ನಿನಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಕೊರತೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿರುವದಿಲ್ಲ. ಪಾಪ! ಆ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೇ! ನೀನು ಹೀಗೆ ಕುಲಗಿಟ್ಟೆಯೆಂದರೆ, ಅವಳೇನು ಮಾಡಬೇಕು? ನಿನ್ನ ಅತ್ತೆ-ಮಾವಂದಿರು ಜೀವಂತರಿರುತ್ತಾರೆ; ಸಿರಿವಂತರಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ನಿನಗೆ ಬೇಕು ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲರು. ನೀನು ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಇಸಕೊಂಡು ಸುಖದಿಂದಿರು; ಆದರೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಹೀಗೆ ನಡುನೀರಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಡ,” ಎಂದು ಸೆರಗೊಡ್ಡಿ ಬಿಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೂ ಆ ಟೀಣಪನು ಹೂ-ಚೂ ಎನ್ನಲಿಲ್ಲ.

ಕಡೆಗೆ ನಾನು ಅವೇಶದಿಂದ ಮುಂದರಿದು ಹೋಗಿ:—ವಿಷ್ಣು, ಇಗೋ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ದಯವಿಟ್ಟು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಬಾ. ನನ್ನ ಕುಲಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಕಲಂಕವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಡ;.....ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಶಬ್ದಗಳೇ ಹೊರಡದಾದವು. ನನ್ನ ಆ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನಮ್ಮ ಬಾಳನಿಗೆ ಬಹು ಕೆಡಕೆನಿಸಿತು. ಆದರೂ ಆತನು ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂದೆ ದೂಡುತ್ತ:— ವಿಷ್ಣು, ಅವ್ವ-ಅಪ್ಪನಂತಹ ಸ್ವಕೀಯ ಜನರು ಇನ್ನು ನಿನಗೆ ಸಿಗಲಾರರು. ಅವರ ಅನಂತ ಉಪಕಾರಗಳು ನಿನ್ನಮೇಲಿದ್ದು, ನೀನು ಅವರಿಗೆ ಹೀಗೆ ದುಃಖ ಕೊಡುವುದು ತರವಲ್ಲ, ಎಂದನು. ಬಾಳನ ಮಾವನೂ ಬಾಳನ ಸ್ನೇಹಿತ ವಕೀಲನೂ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ನಾನಾ ಬಗೆಯಿಂದ ಬೋಧಿಸಿದರು; ಏನಾದರೂ ಬೋಧೆಲ್ಲ ಮೇಲೆ ಮಳೆ

ಗರೆದಂತೆಯೇ ಆಯಿತು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಯಾವನೋ ಕುಲಗೇಡಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಒಳ್ಳೇ ಆಧ್ಯತೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಭಟ್ಟರೇ, ಇನ್ನು ನೀವು ಈ ಹುಡುಗನ ಆಶೆಯನ್ನೇಕೆ ಹಿಡಿಯುವಿರಿ? ಈತನು ಕುಲಗೆಟ್ಟು ಹೋಗಿರುತ್ತಾನೆ. ನಿನ್ನ ಯೇ ಪ್ರಭು ಭೋಜನವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಗೋಮಾಂಸ, ಹಂದಿಯ ಮಾಂಸ, ಕೋಳೀತತ್ವ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಭಕ್ಷಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ನಮ್ಮಗಳ ನೀರು ಕುಡಿದಿರುತ್ತಾನೆ. ಜನಿವಾರ ಹರಿದೋಗಿದಿರುತ್ತಾನೆ ಜುಟ್ಟವನ್ನು ಬೋಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ ಇನ್ನು ನೀವು ಇವನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಮಾಡುವದೇನು?” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ, ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ದೊಡ್ಡ ದನಿ ತೆಗೆದು ಅಳಹತ್ತಿದಳು. ಅವಳ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಆಗ ನನಗೆ ಎನೆನಿಸಿತೆಂಬದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಸಂತಾಪವು ಹೆಚ್ಚಿ, ನಾನು ಲಟಪಟನೆ ನಡುಗಹತ್ತಿದೆನು! ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಕೂಡ ನನಗೆ ಬಾರದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ನಾವು ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಕೂಡದೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಟೆವು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಮಾತ್ರ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರದಾದಳು ಆಗ ಅವಳು “ವಿಷ್ಣು, ತಮ್ಮಾ ವಿಷ್ಣು, ಇದಿಷ್ಟು ನನ್ನ ಮಾತು ನಡೆಸು” ಎಂದು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ನನ್ನ ಸಂತಾಪಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ದಾರಿ ಸಿಕ್ಕಿತು ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಉಪರೋಧಕ ವಾಣಿಯಿಂದ:—“ಸಾಕು, ಸಾಕು. ನಿನ್ನ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಸುಮ್ಮನೆ ನಡೆ. ನೀನು ಇಂಥ ಪಿಶಾಚಿಯನ್ನು ಹಡೆದು, ಈಗ ಆತನೆದುರಿಗೆ ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುಹೊರಟಿದ್ದೀಯೇನು? ನಡೆ ಬೇಗನೆ; ಆತನು ಇಂದಿಗೆ ಸತ್ತು ಹೋದನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಮನೆಯ ದಾರಿ ಹಿಡಿ.”

ಈ ನನ್ನ ಭಾಷಣವು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ದುಃಖದ ಮೇಲೆ ಬರೆಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು! ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಅವಳು ಅಂಜಿದಳು; ಹಾಗೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ ದಾರಿ ಹಿಡಿದಳು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಆಗಿನ ಮುಖ ಮುದ್ರೆ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಳವಲ್ಲ. ನಾವು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೊರಟ ಕೂಡಲೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮನಸ್ಸು ಚದರಿದಂತೆಯೂ ಅವನು ಅಳುಮೋರೆಯಿಂದ ‘ಅವ್ವಾ, ಅವ್ವಾ,’ ಎಂದು ಕೂಗಹತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ ನನಗೆ ಅನಿಸಿತು; ಆದರೆ ಅದೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ‘ಇನ್ನು ಆತನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆತರುವದು ವ್ಯರ್ಥವು!’ ಎಂದೆಂದುಕೊಂಡು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅಂದು ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು.

ಅಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೂರು ಗಂಟೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾರ ಸ್ನಾನ-ಉಟಿಗಳೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದು ನನಗೆ ಅದಾವುದೂ ಬೇಡಿಸಿತು. ನಾವು ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದವೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅತ್ತೆ, ಮಾವ, ಹೆಂಡತಿ, ಭೀಗ ಮುಂತಾದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟರು! ಸರ್ಪಪುರಿಯಿಂದ ಹೊರಡು

ನಾಗ ನಾನು ಅವರಾರನ್ನೂ ಕರೆಯದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಬಂದದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತ್ತು. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಾವನು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಕಿಡಿಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿದನು. ನಮಸ್ಕಾರ ಕೂಡ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಒಂದಕ್ಕರವನ್ನೂ ನುಡಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಉಳಿದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಬಾಗಿಲಲ್ಲೇ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ನಮ್ಮ ಸೊಸೆಯು ಮಾತ್ರ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ಆ ಕೂಡಲೆ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಸವಿಸಿಯಾಯಿತು! ಆಗ ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಹತ್ತರ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು:—“ತಂಗೀ, ಆ ಚಂಡಾಲನು ನಿನ್ನ ಕು ತ್ತಿ ಗೆ ಕೊಯ್ದನವ್ವಾ!” ಎಂದದೆನು. ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಒಂದೇಸವನೆ ಆಶ್ರುಗಳು ಬರಹತ್ತಿದವು. ಆ ಹುಡುಗಿಯು ತೀರ ಚಿಕ್ಕವಳು; ಅವಳಿಗೆ ನನ್ನ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವೇ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅತ್ತಿಗೆ ‘ಬನ್ನಿರಿ, ಕುಳ್ಳಿರಿ’, ಎಂದು ಯಾವ ಮೋರೆಯಿಂದ ಹೇಳಲೆಂದು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗನಿಸಿತು. ‘ಒಳಗೆ ಬನ್ನಿರಿ, ಕುಳ್ಳಿರಿ’ ಎಂದು ತನ್ನ ಬೀಗಿತ್ತೆಯು ಅನಲೊಲ್ಲಳಲ್ಲ ಎಂದು ಆ ಬೀಗಿತ್ತೆಯು ಅಂದುಕೊಂಡಳು. ಹೀಗೆ ಆ ಕಾಲದ ನಮ್ಮ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಅದ್ಭುತದೃಶ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವದೇ ಅಸಾಧ್ಯವು.

ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಾವನು ನಮ್ಮ ಬಾಳನನ್ನು ಒಂದು ಸಾರೆ ಹೆಸರುಗೊಂಡು ಕರೆದ ಮೇಲೆ ಬಾಳನು ಅಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ತನ್ನ ಕೋಣೆಯಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಂದನು. ಉಭಯತರಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕಾರ-ಚಮತ್ಕಾರಗಳಾದವು. ಆಗ ಯಾರೂ ಏನನ್ನೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ಮೊದಲೇ ಹುಚ್ಚು-ಮಂಕನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಆಗ ಏನೊಂದೂ ಸೂಚಿಸದಾಯಿತು. ಅವನಿಗೆ ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗವು ಈ ಮೊದಲೆಂದೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಣ್ಣು ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಮೋರಪ್ಪನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಅವನು “ಬಾಳಸಾಹೇಬ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮೇಲೆ ಕಳವಿನ ಫಿರ್ಮಾದಿಯನ್ನೂ, ಆ ಸಾಹೇಬನ ಮೇಲೆ ಕಳವಿನ ಮಾಲು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟ ಬಗ್ಗೆ ಫಿರ್ಮಾದಿಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದರೆ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇನು?” ಎಂದಂದು, ತಾನು ‘ಈ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದೆನು ನೋಡಿರಿ’ ಎಂದೆನ್ನವ ಅವಿರ್ಭಾವದ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ನಾನು ಏನೂ ಉತ್ತರಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಬೀಗರು ಮಾತ್ರ:—“ಹೀಗೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಬೆದರಿಸಿದ ಹೊಗಳತು, ಕಾರ್ಯವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ” ಎಂದಂದರು; ಆದರೆ ಬಾಳನು ಮಾತ್ರ ಏನೂ ಹೇಳದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ‘ಮೇಲೆ ಬನ್ನಿರಿ’ ಎಂದಂದು, ನಮ್ಮ ಬೀಗರು ಹಾಗೆ ಮೋರಪ್ಪನೊಡನೆ ಆತನು ಅಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ಬೀಗಿತ್ತಿಗೆ ‘ಒಳಗೆ ನಡೆಯಿರಿ’ ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆನು. ಬೀಗಿತ್ತೆಯನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಅಳಹತ್ತಿದಳು. ಸೊಸೆಯೂ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು. ಒಳಗೆ ಹೆಂಗಸರ ರೋದನವು ಭರದಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಯ ಗಂಡನು ಬಂದವನೇ ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ

ಅಟ್ಟವನ್ನೊರಹತ್ತಿದನು. ನಾನು ಅವನನ್ನು ತಡೆದು 'ಮತ್ತೇನು ವಿಶೇಷ?' ಎಂದು ಕೇಳಲು, 'ವಿಶೇಷವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ನಾಳೆಗೆ ಕಾಂಚಿಪುರಂನಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬ್ಯಾಪ್ತಿ ಸ್ನಾನ ಆಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದೆಯೆಂದನ್ನುವರು; ಅದರ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮನಸ್ಸು ಪರಿವರ್ತನಗೊಂಡಿ ದೆಯಂತೆ ಈಗ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಾಳಾಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ' ಎಂದವನೇ ನಡೆದನು. ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಏನು ಮಾತು-ಕತೆಗಳಾದವೋ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಬಳಿಕ ಮೋರಪ್ಪನು ಕೆಳಗೆ ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ:-ಗುರುಭಟ್ಟರೇ, ನಿಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಯಸ್ಸೇನು? ಆತನ ಜನ್ಮಪತ್ರಿಕೆಯಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಎಂದು ಕೇಳಲು, ನಾನು 'ಆತನಿಗೇಗ ಹದಿನೆಂಟು ತುಂಬಿ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತರಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ,' ಎಂದು ಅಂದ ದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮೋರಪ್ಪನು ಮೂಗು ತಿರುವುತ್ತ:-'ಹದಿನೈದು-ಹದಿನಾರು ಇದ್ದೀ ತೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೆನು.' ಎಂದಂದೂ, ವಯಸ್ಸು ಚಿಕ್ಕದಿದ್ದರೆ ಆ ಸಾಹೇಬನನ್ನು ವೇಚನಲ್ಲಿ ಕೆಡಬ, ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇತ್ಯಾದಿ ಹೇಳಿದನು.

ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಳ್ಳೇ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದೆವು. ಮರುದಿನ ಬಾಳಾಸಾಹೇಬನೂ ನಮ್ಮ ಚಂಪೆಯ ಗಂಡನೂ ಕೂಡಿ ಏನೇನೋ ಬೇತು ಮಾಡಿ ದರು; ಹಾಗೂ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆವು. ಕೂಡಲೆ ಒಂದು ಬಾಡಿಗೆಯ ಮೋಟಾರು ಗಾಡಿಯು ತರಿಸಲ್ಪ ಟ್ತು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ನಡು ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಎದುರಿನಿಂದ ಬರು ತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಮೋಟಾರ ಕಾರಿನ ಡ್ರೈವರನು ನಮ್ಮ ಮೋಟಾರಿಗೆ ಸಂಜ್ಞೆ ಮಾಡಲು, ಎರಡೂ ಗಾಡಿಗಳು ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡವು ಆ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವಿಷ್ಣು ವೂ ಆ ಸಾಹೇಬನೂ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಆಗ ಆ ಸಾಹೇಬನು ನನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ:- "ಭಟ್ಟರೇ, ಈ ಹುಡುಗನ ಬ್ಯಾಪ್ತಿ ಸ್ನಾನ ವಿಧಿಯು ಇಂದೇ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪೂರೈಸಿತು. ಇನ್ನು ನೀವು ಯಾವ ಗೊಂದಲಕ್ಕೂ ಹೋಗಬೇಡಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವೇ ಆಗುವವು" ಎಂದು ಹೇಳಿದವನೇ ತನ್ನ ಕಾರನ್ನು ಭರದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ದನು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಬಂದ ದಾರಿಗೆ ಸುಂಕವಿಲ್ಲೆಂದು ಉಸಿಗರ್ವಿಯುತ್ತ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದೆವು. ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಶೋಕದ ಪರಮಾವಧಿಯಾಯಿತು! ನಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವು ಯಾವದೊಂದು ಬೇನೆಯಿಂದ ಬಳಲಿ ಸತ್ತಿದ್ದರೆ ನಮಗೆ ಅಷ್ಟು ದುಃಖ ವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಆತನ ಆ ಮರಣದಿಂದ ನಾವು ಮಂದಿಗೆ ಮೋರೆ ತೋರಿಸದಂತಹ ತಪ್ಪಿತಸ್ಕರಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಹಾಗೆ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಬಿದ್ದು ಸತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅದ ರಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನೆತನಕ್ಕೆ, ನಮ್ಮ ಕುಲಕ್ಕೆ ಕಲಂಕವುಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಆ ಅಲ್ಪವಯಸ್ಸು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖವಾಗು ತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಿಕೆಯು ತನ್ನ ಇಡೀ ಜನ್ಮವನ್ನು ವಿಧವೆಯಂತೆ ಕಳೆಯ

ಬೇಕು; ಇಲ್ಲವೆ ತುನೂ ಕುಲಗೆಟ್ಟು ಗಂಡನೊಡನೆ ಸೇರಬೇಕು ಇವುಗಳ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವಿರಲಿಲ್ಲ. 'ನೀನು ಕುಲಗೆಟ್ಟು ಹೋಗು' ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ಆಕೆಯ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳೂ ಅತ್ತೆ-ಮಾವಂದಿರಾದ ನಾವುಗಳೂ ಹೇಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಗಳು ಇಲ್ಲವೆ ಸೊಸೆಯು ವಿಧವೆಯಾದಳೆಂದರೆ, ಆ ದುಃಖವು ಘನವಾದದ್ದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ಆಗ ಅವಳು ನಮ್ಮ ಹತ್ತರವೇ ಇದ್ದು, ಉಂಡು-ತಿಂದಿರುವಳು; ಅವಳು ಕುಲಗೆಟ್ಟಳೆಂದರೆ, ಆ ಸಹಚರ್ಯದ ಯೋಗವು ಕೂಡ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವುದು. ನನಗೆ ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಇನ್ನು ಜನರಲ್ಲಿ ಮೋರೆ ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕೂಡ ನಾಚಿಕೆಯುಂಟಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗವೊದಗಿತು.

ಒಳ್ಳೇ ಧೈರ್ಯದ ಗಂಡಸಾದ ನನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಯೇ ಹೀಗಾದ ಬಳಿಕ ಪಾಪ! ಕೋಮಲ ಸ್ವಭಾವದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ದೇಸೆಯು ಯಾವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿತೆಂಬದನ್ನು ಹೇಳುವದು ಕಠಿಣವೇ ಸರಿ. ಈ ಮೊದಲು ನನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗಳು ಮನೆಗೆ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಅವಳು ದುಃಖ-ಕಷ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ಈಗಿನ ನಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಧರ್ಮಾತರದಿಂದ ಅವಳಿಗಾದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮಿತಿಯೇ ಇಲ್ಲದಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಹೃದ್ರೋಗವೇ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆಕೆಗೆ ದಿನಾಲು ಸಣ್ಣ ಜ್ವರ ಬರಹತ್ತಿದವು. ಅನ್ನವು ರುಚಿಸದಾಯಿತು. ಏತರಿಂದಲೂ ಸೊಗಸೆನಿಸದಾಯಿತು. 'ಹಾಯ್! ಹಾಯ್!!' ಎಂದು ಒಂದೇಸವನೆ ಉಸಿರ್ಗರೆಯುಹತ್ತಿದಳು. ಯಾರ ಕೂಡವೂ ಅವಳು ಮನಬಿಚ್ಚಿ ಮಾತಾಡದಾದಳು. ನಾನು, ನಮ್ಮ ಬಾಳ, ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಸೊಸೆ, ಚಿಕ್ಕ ಸೊಸೆ, ಮಾಲತಿ, ಚಂಪೆ ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಮೂರನೇ ಮಗ ಇವರಾರೊಡನೆಯೂ ಅವಳು ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಗತನವಾದ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವವಳಂತೆ ಅವಳ ಮುಖಚರ್ಯೆಯಿಂದ ತೋರಹತ್ತಿತು. ಬರಬರುತ್ತ ಆಕೆಗೆ ಪರಿಣಾಮಶೂಲಿಯು ಏಳಹತ್ತಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವಳು ತೀರ ಹೈರಾಣಾದಳು.

ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಗು ಮುಂಜಾನೆ ಅವಳು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದು ತನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ನನಗೆ ಏನನ್ನೋ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಳು; ಆದರೆ ಅವಳಿಗಾದ ದುಃಖದ ಅತಿರೇಕದಿಂದ ಆಕೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಶಬ್ದಗಳೇ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ದುಃಖಾಶ್ರುಗಳು ಒಂದೇಸವನೆ ಪ್ರವಹಿಸಹತ್ತಿದವು. ಕೆಲ ನಿಮಿಷಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಳು:—“ನಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವು ಸ್ವಧರ್ಮದಲ್ಲಿದ್ದು ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ನನಗೀಪರಿ ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ....” ಎಂದೆಂದು ಮೋರೆ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು. ನಾನೂ ಸ್ವಧರ್ಮೇ ನಿಧನಂ ಶ್ರೇಯಃ ಪರಧರ್ಮೋ ಭಯಾವಹಃ” ಎಂದೆನು.

೧೩ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ.

ಗೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಕೆಲ ಕಾಲ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಬಿದ್ದಿರಲಿ, ಮಾನಸಿಕ ವೇದನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅವಳಿಗೆ ಕ್ಷಯರೋಗವಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅವಳ ಶಕ್ತಿಪಾತವಾಗಹತ್ತಿತು. ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಡಾಕ್ಟರರಿಂದ ಔಷಧೋಪಚಾರ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಏನಾದರೂ ಆಕೆಗೆ ಗುಣವಾಗುವ ಲಕ್ಷಣವು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳು ತೀರ ನಿರ್ವಿಣ್ಣುಳಾದಳು.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಬೇನೆ ಬಿದ್ದಂದಿನಿಂದ ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಬದಲಾಯಿತು. ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಚಿಂತೆಗಳಿಂದ ಬಳಲಿಪವನಾಗಿದ್ದರೂ ಈಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ನನ್ನ ಚಿಂತೆಯು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕಾರದ್ದಾಯಿತು. ನನ್ನ ವಯಸ್ಸಿನ ಹದಿನಾರನೇ ವರ್ಷದಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯೊಡನೆ ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ್ದೆನು. ನನ್ನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ತೀರಿ ಹೋದ್ದರಿಂದ, ನನ್ನ ಲಗ್ನವಾದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಂಸಾರದ ಭಾರವು ಬಿದ್ದಿತು. ಆಗಿನಿಂದಲೂ ನಾನು ಸಂಸಾರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೆನು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯೇನೂ ಈಗಿನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಸುಶಿಕ್ಷಿತಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಪ್ರೌಢಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಹುಟ್ಟು ಸುಜನತ್ರದ ಮೂಲಕ ಅವಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸದಲ್ಲೂ ನನಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಸಲಹೆಯನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪ್ರಸಂಗ ವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೂಕ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೆನೇ ಹೊರತು, ಅವಳು ಸಮಾಜ ಕಟ್ಟಳೆಯನ್ನೆಂದೂ ಎಂದೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ನಿಕಟ ಸಹವಾಸದ ಮೂಲಕವೇ ನನ್ನಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬಗೆಯ ಉಚ್ಛ್ರಾಂಖಲ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಡೆಯುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ಈಗ ಅರವತ್ತು ವಯಸ್ಸಿನವನಾಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಯ ಶೀಘ್ರ ಕೋಪೀವೃತ್ತಿಯೂ, ಪ್ರಸಂಗ ವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ಸಾರಾಸಾರ ವಿಚಾರ ಶಿಸ್ತುರಣವೂ ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಈ ನನ್ನ ದುರ್ಗುಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಸಮಯವರಿತು ನನಗೆ ಹೇಳಿ, ನನ್ನನ್ನು ದಾರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅವಳ ಮೈಮೇಲೆಯೇ ಎರಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಆದರೂ ಅವಳು ಆ ಬಗ್ಗೆ ವಿಷಾದಗೊಳ್ಳದೆ, ಆಗಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುಮ್ಮನಾಗಿ, ಮತ್ತೆ ಪ್ರಸಂಗ ಸಾಧಿಸಿ ನನಗೆ ತಿಳಿ ಹೇಳದೆ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಈಗ ನಮ್ಮ ಬಾಳನು ಗಳಿಸುವವನಾದನು. ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಐನೂರುಗಟ್ಟಿ ಸಂಬಳ ಬರಹತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೊಸೆಯೂ ಮಾಲತಿಯೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವರಾದರು. ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳಿಗೂ ಆಳು-ಹೋಳುಗಳಾದವು. ಅದರಿಂದ ಈಗ ಮನೆಯ ಗಂಡಸರಿಗಾಗಲಿ- ಹೆಂಗಸರಿಗಾಗಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಕಷ್ಟದ ಹೋರೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಸಂಪಾದನೆಯು ನಮ್ಮ ನಿತ್ಯದ ಸಂಸಾರೋಪಯೋಗೀ ಸಾಮಾನುಗಳ ಪೂರೈಕೆಗೆ ಕೂಡ ಸಾಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ, ಆಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬಿಗೊಂದೊಂದಾಗಿ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಹುಡುಗರು-ಹುಡುಗಿಗಳ ಜೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ನನಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ತೊಂದರೆಯೂ ಆಗದಂತೆ ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವದೇನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನುಕೂಲತೆಯೇ? ಇಂಥ ಸುಗೃಹಿಣಿಯರು ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮನೆಮನೆಗೂ ಲಭಿಸಿರುತ್ತಾರೆಯೇ? ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಬಹು ಜನರ ಸಂಸಾರಗಳು ಸುಖಮಯವಾಗಿ, ಲೋಕದವರ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಉಪಾಹರಣಪ್ರದವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ನಮ್ಮ ಹುಡುಗರು ದೊಡ್ಡವರಾಗಹತ್ತಿವಾಗ ಹಾಗೂ ನಾವು ನಮ್ಮ ಸರ್ವಪುರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಸಂತಾನವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಮೂಲಕ ನನ್ನಲ್ಲಿ ತುಸು ಅನಾದರ ತಾಳಿದಳೆಂದು ನನಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅನಿಸಹತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ಆ ನನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ಬದಲಿಸಿತು ಮೊದಮೊದಲು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರದಿಂದಲೇ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವದೆಂದು ಭಾವವಾದ್ದರಿಂದ, ಅವಳಲ್ಲಿ ಆ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರವು ಕಾಣಹತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಬರಬರುತ್ತ ನವನಾಗರಿಕತೆಯ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ನಮ್ಮ ಸೊಸೆ-ಮಕ್ಕಳು ಅವಳ ಮಾತು ಕೇಳದಾದರು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಪ್ರಸಂಗಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅವರಿಂದ ಅವಳ ಅವಮಾನವಾದ ಹಾಗೆಯೂ ಆಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವಳು ದುಃಖಿತಳಾದಳು; ಅಲ್ಲದೆ ತಾನು ಅದುವರೆಗೆ ನನ್ನನ್ನು ತುಸು ಅನಾದರದಿಂದ ನೋಡಿಕೊಂಡ ಬಗ್ಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಗೊಂಡು, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಕ್ಷಮೆ ಯಾಚಿಸಿ, ಮೊದಲಿನಂತೆ ನನ್ನ ಅನುವರ್ತಿ ನಿಯಾಗಿ ನಡೆಯಹತ್ತಿದಳು.

ಈ ಸಂಸಾರದೊಳಗಿನ ಸುಖದ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ದುಃಖದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ನನಗೆ ತನು ಮನ ಧನಗಳಿಂದ ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸುಖದ ಪಾಲಾಗಾರರು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಜನರು ದೊರೆಯಬಹುದು; ಆದರೆ ದುಃಖದ ಭಾಗಿದಾರರಾಗುವವರು ಮಾತ್ರ ತೀರ ವಿರಳರು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಸೌಜನ್ಯ, ಶಾಂತಸ್ವಭಾವ, ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣುತೆ, ಹವ್ಯಾಸಾಭಾವ, ತೀಲ, ಮರ್ಯಾದೆ, ಏವಂ ಗುಣ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಯೋಗ್ಯಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅದರಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಸಂಸಾರದೊಳ

ಗಿನ ತರಬರುವ ಹರತಗಳ ವಿನಃ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಿರುಕುಳ ಚಿಂತೆಗಳೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ತರ-ಬರುವ ಚಿಂತೆಯೇನೂ ಇರದಿದ್ದರೂ, ಮನೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯ ವಿನೇಕಹೀನತೆಯ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ಅವಾಂತರಗಳ ಚಿಂತೆಯೇ ಮಿತಿಮೀರುವದು.

ಇಂಥ ನನ್ನ ಸದ್ಗುಣಪೂರ್ಣಳಾದ ಗೃಹಿಣಿಯು ನಮ್ಮ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಧರ್ಮಾಂತರದ ಮೂಲಕ ತೀರ ಹತಾಶಗೊಂಡಳು. ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ ಅವಳ ಶಕ್ತಿಪಾತವು ಹೆಚ್ಚತೊಡಗಿತು. ಹೀಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಅತ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಾಗಿರಲು, ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಸೊಸೆಯು-ಬಾಳನ ಕಂಡತಿಯು-ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡು-ಮಟ್ಟುವವರ ಅಡಚಣೆಯು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಶುಶ್ರೂಷೆಯ ಕಡೆಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ತುಸ ಅನಾದರವುಂಟಾಯಿತು. ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ಬಾಣಂತಿಯ ಕೋಣೆಯ ವರೆಗೂ ತೆಳಲುತ್ರೆ ಹೋಗಿ, ಕೂಸು-ಬಾಣಂತಿಯರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಳು. ಅದರಿಂದ ನೋದಲೇ ತೀರ ನಿರ್ವಿಣ್ಣಳಾಗಿದ್ದ ಅವಳ ಶಕ್ತಿಯು ಲೋಪವಾಯಿತು. ಉದ್ವೇಗಕ್ಕೆ ಒತ್ತಿತು. ಎಷ್ಟು ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿದರೂ ಏನೂ ಗುಣವಾಗಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮರಣದ ಚಿಹ್ನೆವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಅವಳು ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರನ್ನು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಕಣ್ತುಂಬ ನೋಡಿದಳು. ಆಗ ಆಕೆಗೆ ಪರಮ ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಒಡನುಡಿಯುವ ಶಕ್ತಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಗ್ಲಾನಿಯುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತಲ್ಲದೆ, ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಒಂದೇಸವನೆ ನೀರಿನ ಧಾರೆಯು ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಕೆಲ ಕ್ಷಣಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಳು ನಮ್ಮ ಬಾಳಾಸಾಹೇಬನ ಕೈಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಂಡು, ಅತನಿಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪ ಮೂಲಕ ನಾನು, ಮಾಲತಿ, ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕ ಸೊಸೆ ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗ ಇವರುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಬಾಯಿಂದ ಏನೋ ಹೇಳ ಹೋದಳು; ಆದರೆ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತಿಯಿಂದಲೂ ದುಃಖಾತೀತದಿಂದಲೂ ಅವಳ ಬಾಯಿಂದ ಶಬ್ದಗಳೇ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಆಗಿನ ಅವಳ ಆಶಯವು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆಗ ಬಾಳಾಸಾಹೇಬನು ಅವಳ ಕೈ ಮೇಲೆ ಕೈ ಹಾಕಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಪಾಲನ-ಪೋಷಣಗಳನ್ನು ಜಿನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿ, ವಚನ ಕೊಟ್ಟನು. ತದನಂತರ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಮುಖಮುದ್ರೆಯು ಸುಪ್ರಸನ್ನವಾಯಿತು; ಹಾಗೂ ಮಂದೆ ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆಕೆಯ ದೇಹದೊಳಗಿನ ಪ್ರಾಣವಾಯುವು ಹೊರಟು ಹೋಯಿತು!

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ವಯೋಮಾನಕ್ಕೆ ನುಗುಣವಾಗಿ ಗತಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಮರಣದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾರೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಳವಳಗೊಳ್ಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಮಾಲಿಕ, ಚಿಕ್ಕ ಸೊಸೆ ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕ ಮಗ ಇವರು ಕೆಲ ಕಾಲ ಶೋಕಗ್ರಸ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಮುತ್ತೈದೆಸಾವಿತ್ರಿಯು ಗಂಡನೆದುರಿಗೂ ಪೌಢರಾದ ಮಕ್ಕಳೆದುರಿಗೂ ಪಾರಾ ದದ್ದೇ ಪುಣ್ಯದಾಯಕನೆಂದು ಜನರು ಅನ್ನಹತ್ತಿದರು. ಜನರಾಡುವಂತೆ ಅವಳು ಹೊರಟು ಹೋದದ್ದು ವಿಹಿತವೇ; ಸರಿಅದರೆ ನನ್ನ ಮುದುಕನ ಅಜೀವ ಸನ್ನಿತ್ರ ಕಾಗಿದ್ದ ಅವಳು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋದದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಬಹು ದುಃಖವಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಹುಡುಗರನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಜನರೇನಂದಾರೆಂಬ ಭೀತಿಯಿಂದಲೂ ನಾನು ಅದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಂತಿರದ್ದೊಂದು ದುಃಖವು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಯಾವುದೊಂದು ದುಃಖ-ಕಷ್ಟವಾದಾಗ ಅದನ್ನು ಮಂದಿಯ ಎದುರಿಗೆ ತೋಡಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದರೆ, ಅದರಿಂದ ಅಂತರಂಗದೊಳಗಿನ ದುಃಖಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಹೊರ ಬೀಳಲು ದಾರಿ ಸಿಕ್ಕು, ಅದು ಕ್ರಮೇಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು; ಆದರೆ ಯಾವನಿಗೆ ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಮಂದಿಯ ಎದುರಿಗೆ ತೋಡಿಕೊಳ್ಳ ಬರುವದಿಲ್ಲವೋ ಆತನಂತಹ ಕಡು ದುಃಖಿಯು ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಲ್ಲ.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ನನಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸನ್ನಿತ್ರನಂತಹ ಸಖನಿನ್ನೊಬ್ಬನಿಲ್ಲದೆನ್ನುವ ರೂಢಿಯುಂಟು; ಆದರೆ ಸನ್ನಿತ್ರನಿಗೂ ತಿಳಿಸದಂತಹ, ಆತನ ಸಲಹೆ ಪಡೆಯದಂತಹ ಎಷ್ಟೋ ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂಗತಿಗಳು ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಅಂಥ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಅಪ್ಪಭಾವದಿಂದ ನೆರವಾಗುವ ಸನ್ನಿತ್ರಳೆಂದರೆ, ಸುಗೃಹಿಣಿಯೇ ಸರಿ. ಅದರಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ಸುಭಾಷಿತಕಾರರು ವರ್ಣಿಸಿರುವಂತೆ,—

“ಕಾರ್ಯೇಷು ಮಂತ್ರೀ, ಕರಣೇಷು ದಾಸೀ,
ಭೋಜ್ಯೇಷು ಮಾತಾ, ಶಯನೇಷು ರಂಭಾ,
ಧರ್ಮಾನುಕೂಲಾ, ಕ್ಷಮಯಾ ಧರಿತ್ರೀ,
ಭಾರ್ಯಾಚಿ ಸ್ವಾಜ್ಞಾನ್ಯವತೀಯ್ಯ ದುರ್ಲಭಾ”

ಷಡ್ಗುಣಯುತವಾದ ದುರ್ಲಭವಸ್ತುವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದ್ದೆನು.

ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ತೀರಿಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ನನಗೆ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಉದಾಸವಾಗಿ ತೋರತೊಡಗಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ನಿರಚ್ಛೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಮನೆತನದ ಖರ್ಚು ಕಂದಾಯ ಹಾಗೂ ತರಬರುವದರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವದನ್ನು ನಾನು ಈ ಮೊದಲೇ ಬಿಟ್ಟಂತಾಗಿತ್ತು; ಆದರೂ ಮನೆಯೊಳಗಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬಾಬಿ ನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು

ನಿಧನದನಂತರ ಅವರು ನನ್ನ ಸಲಹೆ ಕೇಳಬಾರದೆಂದೇ ನನಗನಿಸಹತ್ತಿತು; ಯಾಕಂದರೆ, ಯಾವುದೊಂದು ಸಂಗತಿಯ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿಹತ್ತಿದಾಗೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ನೆನಪೇ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗಾಯಿತೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಯಾವ ವಿಚಾರಗಳಿಗೂ ಚಾಲನೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇವಲ ಉದಾಸವೃತ್ತಿಯಿಂದಿರ ಹತ್ತಿದ ಕೂಡಲೆ ಸ್ವಜನರು ನನ್ನನ್ನು ದೂಷಿಸಹತ್ತಿದರು. ಅದವತ್ತರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಈ ಗುರುಭಟ್ಟನು ಮುತ್ತೈದೆ ಸಾವಿತ್ರಿಯಾಗಿ ಗತಿಸಿರುವ ಆ ಕಾವಕ್ಕನನ್ನು ನೆನೆನೆನಿಸಿ, ಕೇವಲ ವಿಷಯಲೋಲುಪ ತರುಣರು ಪ್ರಿಯ ಕಾಂತಾ ವಿರಹದಿಂದ ಬಳಲುವಂತೆ ಉದಾಸ ನಾಗುವದೇನು ಶೋಭಿಸುವದೇ? ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎದೆಯುದ್ದ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಸೊಸೆಯಂದಿರು ಇರುವರು; ಮಾಡು-ಮಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಅಡಚಣೆಯೇ? ತಿನ್ನುಣ್ಣ ಲಿಕ್ಕೆ ಕೊರತೆಯೇ? ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳ ಜಂಜಾಟವೇ? ಎಂದು ನಂದಿಸಹತ್ತಿದರು.

ಭಾರ್ಯಾ ವಿಯೋಗಃ ಸ್ವಜನಾಪನಾದೋ

ಖುಣಸ್ಯ ಶೇಷಂ ಕೃಪಣಸ್ಯ ಸೇವಾ|

ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಕಾಲೇ ಪ್ರಿಯದರ್ಶನಂ ಚ

ವಿನಾಗ್ನಿನಾ ಪಂಚ ದಹಂತಿ ಕಾಯಮ್||

ಮೇಲಿನ ಸುಭಾಷಿತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಭಾರ್ಯೆಯ ವಿಯೋಗ, ಸ್ವಜನಾಪ ನಾದ, ಸಾಲದ ಶೂಲ, ಜೀನನ ಸೇವೆ ಹಾಗೂ ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಕೀಯರ ಭೆಟ್ಟಿ ಇವು ಐದು ಅಗ್ನಿವಿರಹಿತ ದಾಹಕಗಳು ನಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನು ಭಸ್ಮ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತವೆ.

ವಾಚಕರೇ, ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯ ವಿರಹದಿಂದ ಬಳಲಿ ಕಂಗೆಟ್ಟು ಉದಾಸ ನಾದೆನೆಂದು ನಮ್ಮ ಆಪ್ತ ಸ್ವಜನರಂತೆ ನೀವಾದರೂ ತಿಳಿದಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಉದಾಸದ ಕಾರಣವೇ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕಲಿತು ಹಲವು ಸಂಕಟಪರಂಪರೆಗಳ ಘರ್ಷಣವನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿಯೇ ಅನುಭವಿಸಿದ ನಾನು, ನನ್ನ ಬಹಿರಂಗ ಜೀವವಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ತೊರೆದು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಬಹು ಕೆಡಕೂ ಲಾಂಛನವೂ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯು ನನ್ನ ಸುಖ-ದುಃಖದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕೇವಲ ನೆಳಲಿನಂತೆ ಅನುವರ್ತಿಸುತ್ತಿರಲು, ನಾನು ಮಾತ್ರ ಆಕೆಯ ಕೊನೆಯ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದುಳಿದ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೇಕೆ ಕೆಡಕೆನಿಸಬಾರದು?

ಗೃಹಿಣೀ ಸಚಿವಃ ಸಖಿಮಿಥಃ

ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯಾಲಲಿತೇ ಕಲಾವಿಧೌ

ಕರುಣಾ ವಿಮುಖೇನ ಮೃತ್ಯುನಾ

ಹರತಾ ತ್ವಾಂ ನದ ಕಿಂ ನ ಮೇ ಹೃತಮ್|

ಎಲೈ ಮೃತ್ಯುವೇ, ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ನನ್ನನ್ನು ನುಸುಳಿಸಿದವಳಾದ ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ಎಳೆದೊಯ್ಯುವಾಗ ನನ್ನ ನ್ನೇಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಶೋಧೆ? ಎಂಬೀ ಧ್ಯಾನವು ನನಗೆ ನೆಲೆಗೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿದೆ.

ವಾಚಕರೇ, ನನ್ನೀ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿ ನೀವೂ ನನ್ನನ್ನು ಕೇವಲ ಏಕಲಂಕಿತನೆಂದೂ ಹೆಣ್ಣು ಗಟ್ಟಿನವನೆಂದೂ ಅಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಆದರೆ ನೀವು ನನ್ನವ ಮೊದಲು ತುಸು ವಿಚಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನನ್ನ ವಿವರಣದ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಹಿಡರಿ. ನಾನು ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಟ್ಟಲೆಯ ನನ್ನ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಸುಖಪ್ರಿಯ ಗೃಹಿಣಿಯ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದುದರಿಂದ, ನನ್ನ ದೈಹಿಕ ಕ್ರಿಯೆ ಎಲ್ಲ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳೂ ಅವಳಿಗೆ ಸ್ಥಿರ ಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ನಗಕೆಮ್ಮು ಆದಾಗಾಗಲಿ, ಜ್ವರ ಕಾಹಲೆ ಬಂದಾಗಾಗಲಿ ಅದು ಏತರಿದಾಯಿತೆಂಬ ನನಗಿಂತಲೂ ಅವಳಿಗೆ ಬೇಗನೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು; ಹಾಗೂ ಆ ಕೂಡಲೆ ಆ ಯೋಗ್ಯ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನ್ನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಬಾಳ, ಬಾಳನ ಹೆಂಡತಿ, ಮಾಲತಿ ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕ ಸೊಸೆ ಮೊದಲವರೆಲ್ಲರೂ ಮನಮುಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವರ ಆ ಸೇವಾ-ಶುಶ್ರೂಷೆಂಜೀವಾಳವೇ ಇಲ್ಲೆಂದು ನನ್ನ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ನಾನು

‘ಭಾರ್ಯಾ ಸಮಂ ನಾಸ್ತಿ ಶರೀರ ತೋಷಣಂ’

ಎಂಬ ಮತಾವಲಂಬಿಯಾಗಿರುತ್ತೇನೆ.

ಇದರಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ಏಕರೀತಿಯಾಗಿ ಹೊಗಳುತ್ತೇನೆಂದು ಕೆಲವರು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಬಹುದು; ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದರೂ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ದಾಂಪತ್ಯ ಏಜ್ಜೆದ ಬೇಡುವ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಗೃಹಿಣಿಯ ವಾಸದಿಂದ ಜೀವನ ಕಲಹವು ಎಷ್ಟು ಸುಗಮವಾಗುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಂಸಾರಿಕನು ಅಂಥ ಸುಗೃಹಿಣಿಯ ನೆರವಿನಿಂದ ತನ್ನ ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ದುರೂಪದಿಂದ ದಾಟಲೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿ, ನಾನೀ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬೇಕೆಂತ ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ. ಸೂಚ್ಯ ವಾಚಕರು ವಿಹಿತಾವಿಹಿತಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಆಚರಿಸುವರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ನಾನನ್ನು ವಿರಾಮಗೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

೪೨ ಸಂಪೂರ್ಣಂ ೪೩

ಇದನ್ನು ಭಿ. ಪ. ಕಾಳೆ, ಇವರು ಆನಂದವನ-ಅಗಡಿಯೊಳಗಿನ ತಮ್ಮ ಶ್ರೀ ಶೇಷಾಚಲ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಛಾಪಿಸಿದರು.

